REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

POROČILO O DELU ZA LETO 2004

KAZALO

1. ZGODOVINA INŠPEKCIJE ZA DELO NA SLOVENSKEM 12
2. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO 18
2.1. Pristojnosti in zakonodaja 18
2.2. Temeljna področja nadzora 20
2.3. Uslužbenci inšpektorata – zaposlovanje 21
2.4. Organizacija inšpektorata 23
2.5. Pogoji za delo in večjo učinkovitost inšpektorjev 28
2.6. Obseg dela in ukrepi inšpektorjev, upravni in drugi postopki 30
2.7. Informatika in statistika 32
2.8. Ogrožanje varnosti inšpektorjev 32
2.9. Strokovno usposabljanje, izpopolnjevanje in izobraževanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo 33
2.10. Mednarodno sodelovanje Inšpektorata RS za delo 35
3. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 40
3.1. Uvod 40
3.2. Inšpekcijski pregledi in izrečeni ukrepi 41
3. 3. Nezgode pri delu, poklicne bolezni in nevarni pojavi 44
3.4. Izpolnjevanje obveznosti delodajalcev 50
3.5. Stanje glede zagotavljanja obveznosti delodajalcev na podlagi metode reprezentativnega vzorca 61
3.6. Delovne razmere 62
3.7. Nevarnosti na delovnem mestu 66
3.8. Obveznosti v zvezi s prostim pretokom blaga na skupnem evropskem trgu 72
3.9. Delo v nočnem času 75
3.10. Izpolnjevanje pogojev za opravljanje dejavnosti 76
3.11. Izpolnjevanje določil Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov 77
3.12. Izvajanje določil Zakona o omejevanju porabe alkohola 78
3.13. Nadzor nad organizacijami z dovoljenjem za delo 78
3.14. Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu v nekaterih dejavnostih 79
3.15. Posebno nadzorstvo 100
3.16. Posebne aktivnosti Inšpektorata RS za delo 100
3.17. Zaključek 102
4. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 105
4.1. Splošno 105
4.2. Pogodba o zaposlitvi 108
4.3. Delo na domu 116
4.4. Prenehanje pogodbe o zaposlitvi 116
4.5. Plačilo za delo 122
4.6. Delovni čas 126
4.7. Odmori in počitki 128
4.8. Letni dopust 129
4.9. Disciplinska odgovornost 130
4.10. Varstvo nekaterih kategorij delavcev 131
4.11. Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov 133
4.12. Delovna knjižica 135
4.13. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih 136
4.14. Kolektivna pogodba 136
4.15. Zaposlovanje in delo tujcev ter državljanov držav članic Evropske unije 137
4.16. Sodelovanje delavcev pri upravljanju 142
4.17. Stavke 143
4.18. Posredovanje zaposlitve oziroma dela 143

4.19. Zakon o evidencah na področju dela 145
4.20. Zakon o trgovini 146
4.21. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju 146
4.22. Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju 148
4.23. Izvajanje kolektivnih pogodb in splošnih aktov 149
4.24. Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela 150
4.25. Posredovanje inšpektorja v sporu med delavcem in delodajalcem 152
4.26. Zaključek 152
5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2004 154
5.1. Splošno 154
5.2. Akcija nadzora nad izvajanjem delovne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter zagotavljanjem delovnopravnega statusa zaposlenih delavcev in drugih udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa 155
5.3. Akcija nadzora pri subjektih, ki imajo dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu na podlagi zakona o varnosti in zdravju pri delu ..159
5.4. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost 162
5.5. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu v dejavnosti gostinstva in turizma 168
5.6. Akcija nadzora nad izvajanjem delovne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v knjižnicah 174
5.7. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu in zagotavljanjem delovnopravnega statusa zaposlenih delavcev in drugih udeležencev delovnega procesa v mizarskih delavnicah 177
5.8. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu v grafični in tiskarski dejavnosti 185
5.9. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu v frizerski in kozmetični dejavnosti 188
5.10. Akcija nadzora nad uresničevanjem določil Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s pravico delavcev pri upravljanju in pravico do sodelovanja pri obravnavi vprašanj, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela v gospodarskih družbah 192
5.11. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v invalidskih podjetjih in pri ostalih delodajalcih, ki zaposlujejo osebe s statusom invalida 197
5.12. Akcija nadzora pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev 201
5.13. Poostren nadzor problematike opravljanja dela na podlagi napotnic študentskih servisov, dela pogodbenih delavcev in dela samostojnih podjetnikov v igralništvu 202
5.14. Akcija nadzora pri delodajalcih v zvezi z delom dijakov in študentov 205
5.15. Akcija nadzora prostorov lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten ter akcija nadzora prostorov za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil 210
6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2004 212
6.1. Splošno 212
6.2. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru delovanja mobilnih skupin inšpektorjev 216
6.3. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno pri prodajalcih zelenjave in sadja 217
6.4. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v diskotekah in nočnih klubih 217
6.5. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v gostinski dejavnosti 218
6.6. Druge skupne akcije 219
6.7. Skupne akcije v okviru mednarodne akcije v dejavnosti prometa tovornih vozil »Morska deklica« 220
6.8. Zaključek 221
7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA 222
7.1. Predlogi na področju varnosti in zdravja pri delu 222
7. 2. Predlogi na področju delovnih razmerij 224
8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA 226
8.1. Razlogi za ustanovitev Socialne inšpekcije in pravne podlage za delovanje 226
8.2. Podatki o delovanju Socialne inšpekcije v letu 2004 228
8.3. Podatki o predlogih za izredni inšpekcijski nadzor na centrih za socialno delo in inšpekcijskih dejanjih v zvezi s temi predlogi 229
8.4. Podatki o predlogih za izredni inšpekcijski nadzor v domovih za starejše in inšpekcijskih dejanjih v zvezi s predlogi 232

8. 5. Podatki o predlogih za izredni inšpekcijski nadzor v varstveno-delovnih centrih 233
8.6. Podatki o predlogu za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcu socialnovarstvene storitve 233
8.7. Podatki o predlogih za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcih dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov 233
8.8. Predlogi za izredni inšpekcijski nadzor, za katere je bilo ugotovljeno, da niso v pristojnosti Socialne inšpekcije 234
8.9. Zaključek 234
9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2005 235
9.1. Splošno 235
9.2. Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2004 236
9.3. Usmerjene akcije nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu in s področja delovnih razmerij 236
9.4. Usmeritve za delo inšpektorjev za socialne zadeve 241
9.5. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno 243
9.6. Informatika 243
9.7. Strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje inšpektorjev za delo in inšpektorjev za socialne zadeve 244
9.8. Sklepi in priporočila za nadaljnje delo 244

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med delavci, ki opravljajo inšpekcijski nadzor – inšpektorji, in drugimi delavci inšpektorata na dan 31. 12. 2004 22
Slika 2: Uslužbenci inšpektorata po stopnji izobrazbe na dan 31. 12. 2004 22
Slika 3: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo 25
Slika 4: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2000–2004 31
Slika 5: Skupno število zadev na prvi stopnji v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven navedenega zakona (primerjava v letih 2000– 2004) 31
Slika 6: Število rednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, 1999-2004 42
Slika 7: Število izrednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, 1999-2004 42
Slika 8: Število ureditvenih odločb na področju varnosti in zdravja pri delu, 1999-2004 43
Slika 9: Število nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, 1999-2004 45
Slika 10: Najpogostejši vzrok za nastanek nezgode pri delu, ki je imela za posledico smrt delavca, v %, 1999 - 2004 45
Slika 11: Dnevna porazdelitev nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, 1999-2004 46
Slika 12: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, po starostnih skupinah, na 100.000 delavcev, 2004 46
Slika 13: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, po stopnji izobrazbe delavca, v %, 1999 - 2004 47
Slika 14: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, po stopnji izobrazbe delavca, v %, 1999 - december 2004 47
Slika 15: Nesreče v panogi rudarstva na področju RS 49
Slika 16: Delovna oprema je bila pregledana, dokumentacija ažurna itd., vendar pristojna oseba delodajalca vrsto let ni ugotovila tega, kar je ugotovil inšpektor za delo. Delavec si je izdelal pripomoček, s pomočjo katerega je obe tipki dvoročnega vklopa aktiviral z gibom ene roke. Zelo nevarno! 55
Slika 17: V konkretnem primeru je delodajalec zagotovil osebno varovalno opremo. Ni pa nadziral, ali jo delavci uporabljajo 56
Slika 18: Čas nas je očitno »povozil«. Zanimivo in še vedno aktualno opozorilo iz leta 1903 59
Slika 19: Komentar ni potreben! Tokrat je delavcu uspelo priti na višino drugega nadstropja brez posledic! Zakaj na tako nevaren način? 64
Slika 20: Primer »škodljivega hrupa« pri katerem dnevna ali tedenska izpostavljenost daleč presega 85 dB(A) 67
Slika 21: Primer ergonomsko urejenega delovnega mesta glede ročnega premeščanja bremen. 68
Slika 22: Pravilno ravnanje z azbestom. Žal ni bilo vedno tako. 70
Slika 23: Posledice eksplozije zaradi uhajanja plina – jeklenka UNP 74
Slika 24: Stek nesrečnih okoliščin. Nezgoda pri delu, ki je imela za posledico smrt delavca. 80
Slika 25: V nekaterih operacijskih dvoranah ni mogoče zagotoviti dovolj biološko neoporečnega zraka glede na delovne postopke in fizične obremenitve delavcev v času izvajanja operacij. 83
Slika 26: Intenziteta dela je v tej dejavnosti glede na normirano delo tako visoka, da so zaradi tega pri starejši delavcih (predvsem delavkah) zaradi prisilne drže in ponavljajočih se gibov pogoste okvare vratnega dela hrbtenice. 84
Slika 27: Čeprav je akcija v grafični in tiskarski dejavnosti pokazala, da delodajalci v tej dejavnosti skoraj ne nabavljajo novih strojev, obstajajo tudi izjeme. Želimo, da bi čimveč delodajalcev temu sledilo! 87
Slika 28: Nova strojna oprema poskrbi tudi za to, da se delavcu prihrani marsikateri korak, saj komunikacija med delavcem, ki je na začetku stroja, in delavcem, ki je na koncu stroja, poteka preko mikrofona! 87

Slika 29: Ne glede na vremenske pogoje se zahteva izvedba del. Zaradi prekratkih rokov se premalokrat upoštevajo varnostne zahteve. 94
Slika 30: Tudi velike gradbene projekte se lahko realizira brez nezgod pri delu, ki bi imele za posledico težjo poškodbo ali smrt delavca. 95
Slika 31: Število pregledov od leta 2000 do leta 2004 106
Slika 32: Število ukrepov v letih 2000 do 2004 107
Slika 33: Kršitve v zvezi s pogodbo o zaposlitvi 115
Slika 34: Kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi 117
Slika 35: Struktura kršitev v zvezi s plačilom za delo 123
Slika 36: Delež raznih oblik sodelovanja delavcev pri upravljanju pri pregledanih subjektih 193

KAZALO TABEL

Tabela 1: Inšpekcijski pregledi, vsi, 2000–2004 43
Tabela 2: Število izdanih ureditvenih odločb, ovadb, prijav in mandatnih kazni, indeks 2004/03, 2000–2004 44
Tabela 3: Najpogostejši vzroki za nastanek nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, 2004 48
Tabela 4: Število prijavljenih nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca, po dejavnostih, 2000–2004 48
Tabela 5: Skupna ocena za posamezne parametre, področje varnosti in zdravja pri delu, 2004 62
Tabela 6: Usmerjene akcije IRSD v letu 2004 154

UPORABLJENI PRAVNI VIRI

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000)
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002)
- Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 80/99, 70/2000, 52/2002 in 73/2004)
- Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 7/2003 in 86/2004)
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/01)
- Zakon o splošni varnosti proizvodov (Uradni list RS, št. 101/2003)
- Zakonu o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 59/99, 31/00, 54/00 in 37/04)
- Obrtni zakon (Uradni list RS, št. 50/1994, 36/2000, 61/2000, 42/2002, 31/2003 odločba US in 18/2004)
- Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/1993, 29/1994, 82/1994, 20/1998, 32/1998, 37/1998, 84/1998, 6/1999, 54/1999 - ZFPPod, 36/2000, 45/2001, (59/2001 - popr.), 50/2002 sklep US, 93/2002 odločba US, 57/2004, 63/2004, 124/2004 odločba US in 139/2004)
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 26/03 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002)
- Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/1989, 42/1990, RS, št. 4/1991, 12/1999 odločba US, 97/2001 in 42/2002) - (ta zakon se je 1.1.2003 prenehal uporabljati, razen določb 86. in 87. člena, ki se uporabljata do uveljavitve zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št 14/90, 5/91, 29/92 – odločba US, 71/93, 2/94 – popr., 19/94 – ZDSS, 38/94 – ZID, 29/95 – Zakon o prevzemu državnih funkcij, 12/99 – odločba US, 101/99 – odločba US, 36/2000 – ZPDZC in 42/2002) – ta zakon je prenehal veljati z dnem uveljavitve novega Zakona o delovnih razmerjih, razen določb 112. do 119. člena, ki se uporabljajo do uveljavitve zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 66/2000)
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000)
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2003 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o minimalni plači, o načinu usklajevanja plač in o regresu za letni dopust v obdobju 1999-2001 (Uradni list RS, št. 39/99, 59/99, 3/2000, 44/2000-ZIZDO, 62/2000, 69/2000, 124/2000, 2/2001, 48/2001, 64/2001, 7/2002, 8/2002 in 69/2002)
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004 (Uradni list RS, št. 59/2002)
- Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 17/90 in Uradni list RS, št. 10/91, 17/91, 13/93, 66/93 in 65/2000 - ZZPPZ)
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/91 in Uradni list RS, št. 13/93 in 66/93)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93, 61/2000 - odločba US in 56/2001)
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 5/1991 (17/1991, 2/1994 - popr.), 12/1992, 12/1993, 71/1993, 38/1994, 80/1997 odločba US, 69/1998, 67/2002, 2/2004 (10/2004 - popr.) in 63/2004)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 20/2004 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 12/92, 56/92 – odločba US, 13/93 – ZP, 43/93 – odločba US, 67/93 – odločba US, 5/94, 67/94 – odločba US, 7/96, 1/97 – sklep US, 29/97 – odločba US, 7/98 – odločba US, 54/98, 106/99 in 65/2002 – odločba US)

- KZ - Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 95/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o trgovini (Uradni list RS, št. 18/93, 36/00, 62/01 odločba US, 96/2002 in 22/2004)
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000)
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 83/2003 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o dohodnini (Uradni list št. 54/2004 ter popravki Uradni list št. 56/2004 in št. 62/2004, 80/2004 in 139/2004)
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 115/2003 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 20/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Dogovor o višini in načinu uskladitve osnovnih plač ter višini regresa za letni dopust za leti 2004 in 2005 (Uradni list RS, št. 73/2003)
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 (Uradni list RS, št. 70/2004)
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 63/2004)
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004)
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004)
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/2002)
- Zakon o prevozih v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 98/2004 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/2002)
- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 56/1999 in 46/2004)
- Pravilnik o metodologiji pri oblikovanju cen socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 36/2002)
- Pravilnik o varovanju zdravja nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile in doječih delavk (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let (Uradni list RS, št. 60/2004)
- Pravilnik o delovni knjižici (Uradni list RS, št. 28/90, 32/91-I, 47/92, 14/95 (35/95 - popr.) in 57/98)
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 48/99, 79/2000, 30/2003 in 54/2003 odločba US)
- Pravilnik o postopku prijave in odjave dela tujcev (Uradni list RS, št. 7/2001)
- Pravilnik o vrstah, postopkih in načinih vodenja evidenc tujcev, ki se zaposlijo in delajo na ozemlju RS (Uradni list RS, št. 68/2003)
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napotenih delavcih, ki v Republiki Sloveniji izvajajo storitve (Uradni list RS, št. 45/2004)
- Pravilnik o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (Uradni list RS, št. 13/2001, 97/2003 in 108/2004)
- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (Uradni list RS, št. 30/00)
- Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo (Uradni list SRS, št. 25/88),
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme (Uradni list RS, št.101/04)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu (Uradni list RS, št. 89/99)
- Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev (Uradni list RS, št. 87/2002 in 29/2003)
- Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/99)
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 3/02, 57/03)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Uradni list RS, št. 7/01)
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 30/00)
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri delu s slikovnim zaslonom (Uradni list RS, št. 30/00)
- Pravilnik o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami (Uradni list RS, št. 22/01)
- Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka (Uradni list RS, št. 29/1992)
- Odredba o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 97/00, št. 73/03 in št. 2/04)
- Odredba o varnosti strojev (Uradni list RS, št. 52/00)
- Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu z dvigali (Uradni list SFRJ, št. 30/69)
- Pravilnik o varnosti dvigal (Uradni list RS, št. 97/03)
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah odredbe o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah (Uradni list RS, št. 91/02)
- Odredba o enostavnih tlačnih posodah (Uradni list RS, št. 11/02)
- Pravilnik o tlačni opremi (Uradni list RS, št. 15/02, 47/02, 54/02 in 114/03)

- Pravilnik o pregledovanju in preskušanju opreme pod tlakom (Uradni list RS, št. 45/04)
- Pravilnik o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 42/03)
- Pravilnik o varstvu pri delu v grafični industriji (Uradni list RS, št. 7/1992)
- Pravilnik varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu (Uradni list RS, št. 33/2001)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 38/2000)
- Pravilnik o varnostnih znakih (Uradni list RS, št. 89/99)
- Pravilnik o seznamu poklicnih bolezni (Uradni list RS, št. 85/03)
- Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (Uradni list RS, št. 70/96 in 41/04)
- Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi (Uradni list RS, št. 50/03)
- Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivov ter obrti podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 117/04)
- Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/02)
- Uredba o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Uradni list RS, št. 119/03)
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004)
- Pravilnik o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasitve teh del (Uradni list RS, št. 30/2002)
- Pravilnik o oblikah in vsebinah posameznih zbirk podatkov pri prekrškovnih organih (Uradni list RS, št. 108/2004 in 138/2004)
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 30/2000)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 38/2000)
- Pravilnik o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah (Uradni list RS, št. 46/98, 48/99) - razveljavljen v letu 2004
- Pravilnik o protieksplozijski zaščiti (Uradni list RS, št. 102/00 in 91/02)
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003)

- Kolektivna pogodba elektrogospodarstva Slovenije (Uradni list RS, št. 38/1996 (45/1996 - popr.), 40/1997, 39/1999, 29/2003, 100/2004)
- Kolektivna pogodba dejavnosti gostinstva in turizma Slovenije (Uradni list RS, št. 83/1997, 35/1998, 39/1999, 84/2001, 45/2002, 33/2003, 87/2004, 139/2004)
- Kolektivna pogodba za kemično in gumarsko industrijo Slovenije (Uradni list RS, št. 9/98, 78/2004, 81/2004, 83/2004 - Razlaga Kolektivne pogodbe za kemično in gumarsko industrijo Slovenije, 91/2004 - Aneks h kolektivni pogodbi za kemično in gumarsko industrijo Slovenije, 112/2004 - Razlaga kolektivne pogodbe za kemijsko in gumarsko industrijo Slovenije, 112/2004 - Razlaga kolektivne pogodbe za kemijsko in gumarsko industrijo Slovenije)

Izdal: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Založil: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Za izdajatelja: mag. Borut Brezovar

Uredila: Tanja Cmrečnjak

Lektoriranje: ODIN d.o.o. Stegne 21, Ljubljana

Tisk: ISKRA INVEST d.d., Stegne 25, Ljubljana

Naklada: 65 izvodov

Poročilo so pripravili:

mag. Borut Brezovar, Jana Uran, mag. Boris Ružič, Peter Stefanoski, Sonja Konestabo, Jelka Vulič Žvegelj, mag. Mladen Markota, Jasmina Rakita, Tanja Cmrečnjak, Slavko Krištofelc, Lidija Korat, Marjan Rosa, Urška Reš

ISSN 1854-1356

UVOD

V letu 2004, za katero je napisano to poročilo, je preteklo 100 let od dne, ko je bila v Ljubljani odprta prva pisarna inšpekcije za delo v avstro-ogrski monarhiji in je bil v njej zaposlen prvi slovenski inšpektor za delo. To dejstvo sicer ne pomeni veliko za opredelitev leta 2004, vendar pa ga je treba omeniti, saj je to obdobje, v katerem se je nabralo veliko izkušenj, poleg tega pa kaže tudi na pomen obstoja in delovanja nadzora države na področju dela, saj je inšpekcija za delo na Slovenskem svoje delo opravljala v tem času v več državah in v več različnih družbenoekonomskih in političnih sistemih.

Seveda pa ima za leto 2004 in tudi za Inšpektorat RS za delo še večji pomen vstop Republike Slovenije v Evropsko unijo, kar se je zgodilo 1. maja tega leta. Pred tem datumom je bilo treba opraviti veliko dela v zvezi z vstopom, po njem pa se je vključitev prav kmalu pokazala v večji obremenjenosti inšpektorjev za delo z delom in nalogami v različnih delovnih telesih in organih, ki delujejo v njenem okviru. Poleg tega so z dnem vstopa v Evropsko unijo nastale nove razmere v zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev pri nas in s tem povezane težave nadzora v praksi.

Velikega pomena za delovanje Inšpektorata RS za delo je tudi dejstvo, da se je ta v letu 2004 reorganiziral glede na potrebe in razvoj, in sicer tako, da so v njegovem sestavu zdaj tri inšpekcije kot njegove ključne notranje organizacijske enote. To so Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu, Inšpekcija nadzora delovnih razmerij in Socialna inšpekcija. Slednja je s svojim delovanjem začela povsem na novo v drugi polovici leta 2004 in glede na to sedaj v precejšni meri orje ledino.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so v letu 2004 opravili več dela kot leto poprej. Opravili so več kot 18.000 inšpekcijskih pregledov ter delodajalcem izdali več kot 5.300 odločb. Sodnikom za prekrške so v postopek predlagali nekaj manj kršiteljev kot prejšnje leto, zato pa so jih precej več kaznovali sami z mandatno kaznijo. Več je bilo tudi sproženih postopkov zaradi suma storitve kaznivega dejanja, skratka več opravljenega dela tako po obsegu kot tudi v smislu ukrepanja. Dodati je treba tudi, da je bilo to opravljeno ob velikem obsegu dodatnega dela, ki je podrobneje opisano v samem poročilu, ter z enakim številom zaposlenih in praktično manjšimi denarnimi sredstvi.

Področje varnosti in zdravja pri delu v državi je bilo z novimi predpisi urejeno že v letu 2000. Žal so inšpektorji ob pregledih znova in znova ugotavljali, da delodajalci določbe tega zakona in tudi svoje odgovornosti ter obveznosti v zvezi varnostjo in zdravjem zaposlenih jemljejo predvsem formalno, le redki tudi vsebinsko. Takim razmeram pogosto botrujejo tudi strokovnjaki, ki v želji po lahkem zaslužku kot zunanji svetovalci delodajalcem površno in brez prave vsebine ter povezave z resničnimi razmerami izdelajo dokumente, kakršne zakon v formalnem smislu sicer predpisuje. Namen zakona tako ni dosežen, saj taki dokumenti in ukrepi v njih delavcem nikakor ne zagotavljajo varnega in zdravega dela.

Statistično gledano leto 2004 na področju varnosti in zdravja pri delu ni bilo slabše od predhodnega leta. Zlasti to velja za statistiko najtežjih delovnih nezgod. V letu 2004 se je v Republiki Sloveniji zgodilo 13 delovnih nezgod, ki so se končale s smrtjo delavca, leto pred tem pa 21. To je tudi najugodnejši podatek v zadnjem desetletju, ki pa ne daje nobene podlage za optimizem, ker je vsak tak dogodek grozljiv in nepotreben in ker za njim vedno stojijo ljudje ter njihove usode, pa tudi zato, ker ocenjujemo, da je v letu 2004 ta številka manjša predvsem zaradi sreče in ne zaradi v splošnem povečane skrbi za varno in zdravo delo delavcev s strani delodajalcev. Podobno je tudi na področju poklicnih bolezni, kjer statistika kaže, da teh pri nas praktično ni, resnica pa je precej drugačna. Vzrok za razkorak leži v nedodelanem sistemu odkrivanja in preprečevanja poklicnih bolezni ter v financiranju te poti.

Na področju delovnih razmerij je z letom 2004 preteklo drugo leto od pričetka uporabe novega Zakona o delovnih razmerjih. Kljub nekaj optimizma, ki se kaže zaradi opaznega povečanja znanja pri delodajalcih o določbah novega zakona, nasploh še ni mogoče

govoriti o večji pravni varnosti zaposlenih. Inšpektorji so ob svojih pregledih ugotavljali številne kršitve zakona predvsem ob sklepanju delovnega razmerja ter v zvezi z delovnim časom in plačo. Prav tako se bistveno ni zmanjšalo zaposlovanje na črno v vseh pojavnih oblikah. Nadzor nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij otežuje tudi dejstvo, da še ni sprejetih nekaj novih zakonov s tega področja, predvsem o kolektivnih pogodbah, o evidencah dela, o stavki itd. Ker je novi Zakon o delovnih razmerjih prinesel novo pojmovanje o tem razmerju z bistveno več pogodbene vsebine, je razumljivo, da je potreben še čas, da vsi, ki jih ta zakon zadeva, spoznajo njegovo vsebino, da se utrdi v praksi ter da se izoblikuje potrebna sodna praksa. Uslužbenci Inšpektorata RS za delo so v letu 2004 v velikem obsegu dajali delodajalcem in delavcem ter njihovim organizacijam tudi strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti in to osebno, po telefonu, elektronski pošti, telefaksu in s pismi.

Iztek leta 2004 je pred inšpektorje Inšpektorata RS za delo postavil novo dodatno nalogo. Z začetkom leta 2005 postanejo prekrškovni organ, kar pomeni, da prevzamejo del dosedanjega dela sodnikov za prekrške. Samostojno bodo v hitrem postopku odkrivali in izrekali globe storilcem prekrškov. Izdajali bodo plačilne naloge in odločbe o prekršku. Zaradi tega je bilo jeseni 2004 potrebno obsežno usposabljanje vseh inšpektorjev, ki se je končalo z novim dodatnim strokovnim izpitom za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku.

Nemogoče je pričakovati, da bo sedanja kadrovska zasedba Inšpektorata RS za delo ob vseh rednih in novih nalogah brez pomembnih okrepitev v kadrih, tehničnih sredstvih in motivaciji sposobna v naslednjih letih zagotavljati podoben obseg, vsebino in kakovost opravljenega dela.

mag. Borut Brezovar, univ. dipl. pravnik Ljubljana , marec 2005

Inšpektorat RS za delo daje velik poudarek usposabljanju in izpopoljnjevanju inšpektorjev za opravljanje svojih nalog.

Slika je z letnega posveta inšpektorjev v Dobrni, decembra 2004, kjer smo praznovali tudi stoletnico obstoja inšpekcije za delo na Slovenskem.

1. ZGODOVINA INŠPEKCIJE ZA DELO NA SLOVENSKEM

V poletnih mesecih leta 2004 je minilo 100 let, odkar je bila v Ljubljani ustanovljena prva pisarna Cesarsko-kraljevega obrtnega nadzorništva s stalno kadrovsko zasedbo. Zato v Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2004 nekaj besed namenjamo tudi zgodovini inšpekcije za delo, tedanjim razmeram in izkušnjam inšpektorjev za delo, ki so tudi pred 100 leti o svojem delu pisali poročilo. Iz poročila o delu pisarne obrtnega nadzorništva za leto 1904 je mogoče razbrati, da so inšpektorji nadzirali izvajanje pravil, ki so tedaj veljala, ter pri tem svetovali, opozarjali in ukrepali v smislu kazni oziroma prisile. Izdajali so pisne pozive za odstranitev pomanjkljivosti, ukrep razglasitve denarne kazni in podajali predloge sodstvu. Raziskovali so tudi vzroke delovnih nezgod in poklicnih bolezni. Podatki iz poročil so povzeti iz arhivskih zapisov oziroma gradiva Inšpekcije za delo v Gradcu.

O začetkih varstva delavcev

Delo je staro toliko kot človek. Pri delu se je človek učil, pri njem se je tudi poškodoval in izkustveno so nastajala pravila o tem, kako delo opraviti, pa se pri tem ne poškodovati. Seveda so bila ta pravila tisočletja nepisana in so prehajala iz roda v rod kot primeren vzorec ravnanja. Prava, pisana pravila o delu, še posebej tista v obliki obveznih zakonskih določil, **pa so vezana na nastanek in razvoj držav** ter obdobje, ki ga označujemo kot strojni vek.

Že v 18. stoletju so se po evropskih državah pojavili **prvi zakoni, ki vsebujejo tudi določbe o varstvu delavcev**, tem zakonom pa so postopno sledile tudi različne aktivnosti posameznih držav, s katerimi so te zagotovile neposreden in neodvisen (od delavcev in delodajalcev) **nadzor** nad izvajanjem določb o delu. V Angliji se je to zgodilo leta 1833, v Nemčiji leta 1837, v Franciji leta 1871 itd. Že pred tem so se v mnogih tovarnah pojavili t. i. tovarniški dogovori kot rezultat zahtev vse bolj organiziranega delavskega gibanja, ki je najprej svoje delodajalce, kasneje pa tudi državo sililo k proučevanju in urejanju razmer dela. V začetku so bili to dogovori med delodajalcem in delavci, s katerimi so reševali najbolj kritična vprašanja dela, kasneje pa se je iz tega razvila tovarniška zakonodaja.

Ker je bila tovrstna zakonodaja s strani delodajalcev pogosto kršena, se je pojavila potreba po nadzoru – na začetku v obliki delavskih inšpektorjev, iz tega zametka oziroma ideje pa se je kasneje v mnogih državah pričelo ustanavljanje državnih inšpekcij za delo.

Prvi zametki varstva pri delu v našem geografskem prostoru

V geografskem prostoru, kjer so tedaj živeli Slovenci, kot tudi drugje po Evropi najdemo prve zametke formalnega varstva delavcev konec 18. stoletja, torej v dobi, ki jo lahko označimo kot začetek strojnega veka. Genialnim izumiteljem statev ter konstruktorjem parnih strojev in železnih kladiv so sledili delavci, izčrpani od velikih naporov in predolgega delovnega časa, ter celo zgarani otroci, ki so delali v novih tovarnah. Pred tem je svet dela poleg kmetijske dejavnosti v glavnem zaznamovala obrtna dejavnost, torej oblika dela brez posebnega časovnega pritiska in posebnih tehničnih nevarnosti.

Do socialne oziroma delovne zakonodaje na področju človekovega varstva je privedlo spoznanje o zmotnosti prepričanja, da industrijska proizvodnja z uporabo strojev od delavcev niti ne zahteva posebnih naporov niti ni povezana s kakšnimi posebnimi nevarnostmi. Resničnost je bila namreč ravno nasprotna. Razvoj parnega stroja je povečeval intenzivnost proizvodnje ter tako pospeševal in določal delovni tempo.

Že leta 1772 je bil v Spodnji Avstriji na pobudo cesarice Marije Terezije postavljen **poseben uradnik za nadziranje tovarn,** saj se je ob vojaških naborih vedno znova dogajalo, da mladi moški zaradi slabih delovnih razmer telesno niso bili več primerni za izpolnjevanje zahtev vojaške službe. Kasneje so bili prvi vladni ukrepi v obdobju cesarja Jožefa II. usmerjeni proti delu otrok, ki v tistem času ni bilo nikakršna izjema, temveč je postajalo čedalje bolj razširjeno. Cesar Jožef II. je bil prvi, ki je deloval iz povsem humanitarnih, socialnih in družbenopolitičnih vzgibov. S cesarskim avtografom z dne 12. novembra 1786 je cesar Jožef II. izdal prvo pravno ureditev področja varstva delavcev v Avstriji in ta je imela za svoj predmet zaposlovanje otrok v tovarnah.

Leta 1810 je bila ustanovljena **cesarsko-kraljeva tovarniška inšpekcija,** ki pa je bila že petnajst let pozneje ukinjena, saj so bile njene naloge prenesene na deželne organe.

V Zgornji Avstriji izdani začasni odloki iz leta 1846 so odrejali, da mora biti minimalna starost za začetek opravljanja dela v tovarni dvanajst let in da dnevni delovni čas ne sme biti daljši od desetih ur. Določali so tudi obvezne zdravniške preglede, obrate oziroma tovarne pa so morale trikrat letno kontrolirati nenapovedane komisije. Seveda so se podjetja silovito branila teh ukrepov in to ureditev praktično ignorirala.

Obremenitve delavcev v novo nastalih tovarnah in tovarnah, nastalih iz starih obratov, so bile precej različne, saj se je v slednjih pojavljalo veliko več pomanjkljivosti in napak. Slaba razsvetljava, visoke koncentracije prahu, skrajno utesnjena delovna mesta in pomanjkljivi sanitarni objekti so bili precej pogost pojav. Težavno in nevarno je bilo tudi privajanje na delo z novimi stroji. Zaščitna sredstva in priprave so bili zelo redki in na splošno je prevladovalo prepričanje, da se mora človek prilagoditi stroju – namesto da bi se stroji konstruirali skladno s potrebami ljudi, ki jih bodo upravljali. Še posebej so se bali nezgod na prenosnem in pogonskem jermenju, ker so bile pogoste in so imele hude posledice.

Podcenjevanje nevarnosti, povezanih s stroji, in stremljenje podjetnikov k čim večjim dobičkom, zaradi česar so si pogosto hoteli prihraniti stroške pri zaščitnih sredstvih in pripravah ali prekinitvah dela, sta bila poglavitna razloga za številne delovne nezgode v tem času. Prav tako brezskrbno so se sprejemala tudi poklicna obolenja zaposlenih, ki so jih povzročale nekatere proizvodne tehnike. Velika skrb je bila namenjena le strojem, ki so pomenili pomembna stalna sredstva. Ljudje, ki so jih upravljali, so se jim morali prilagoditi, navsezadnje pa jih je bilo mogoče tudi veliko laže nadomestiti oziroma zamenjati kakor stroje. Takšne razmere so v Avstriji vladale vse do začetka druge polovice 19. stoletja.

Iz tega obdobja se je **na Slovenskem ohranilo nekaj dokumentov,** ki so pomenili prva pisna pravila o delu in so vsebovali določbe o delovnem času, redu in disciplini, pa tudi nekatere, ki so pomenile skrb za varnost pri delu. Posebej zanimive so bile **Postave za delavce v fužini na Prevaljah, sprejete 15. septembra 1852.** Določale so delovni čas od 6. do 19. ure s tremi vmesnimi odmori, vsebovale so vrsto določil o redu in disciplini ter predpisovale denarne kazni za kršitve. Tako zbran denar je bil namenjen za pomoč delavcem, ki so zboleli. Posebej zanimive so bile določbe o prepovedi kajenja in kurjenja v prostorih in okolici ter določba, da se je moral delavec delodajalcu javiti takoj, ko je svoje delo končal, da je dobil nove naloge.

Prvi zakoni, ki so urejali tudi varstvo delavcev in nadzor dela

Leta 1854 je bil sprejet Zakon o rudarstvu in leta 1859 Obrtni zakon. V teh zakonih že najdemo prve zametke zakonodaje s področja varstva delavcev, primerljive z današnjo.

Zakon o obrtnih inšpektorjih iz leta 1883 je bil pravna podlaga za formiranje **prve državne inšpekcije,** kar se je zgodilo že v istem letu. Omenjeni zakon je naloge obrtnih inšpektorjev v zvezi z odnosom med delavci in delodajalci definiral **kot nadzor nad izvajanjem zakonskih določil,** ki urejajo: potrebna ravnanja in ureditve, ki zavezujejo imetnike obratov, da **zavarujejo življenje in zdravje svojih delavcev** tako v delovnem kot tudi v bivalnem okolju, dnevni delovni čas in potrebne periodične prekinitve, obvezo delodajalcev o vodenju seznamov delavcev, o obstoju delovnih pravil v obratu ter v zvezi z izplačili plač in delovnimi izkaznicami (danes delovne knjižice) ter vajeništvom.

Celotno geografsko področje avstro-ogrske monarhije je bilo razdeljeno na t. i. **nadzorne okoliše,** in sicer na devet takih okolišev, za vsakega pa je bil imenovan po en inšpektor. Vse skupaj je vodil **centralni obrtni inšpektor.** To delo je kot prvi opravljal dr. Franz Migerka. **Današnje področje Slovenije je bilo tedaj vključeno v 9. nadzorni okoliš,** katerega sedež je bil v Gradcu in je obsegal Štajersko, Kranjsko, Trst z obalo in Dalmacijo. Že v letu 1885 se je število nadzornih okolišev povečalo na petnajst, osrednji sedež Kraljevo-cesarske obrtne inšpekcije pa se je preselil v mesto Wiener Neustadt. Področje današnje Slovenije je bilo tedaj razdeljeno med graški in tržaški okoliš. Naslednja sprememba organizacije se je zgodila v letu 1904, ko je bil oblikovan 11. nadzorni okoliš s sedežem v Ljubljani, sprva na Bleiweisovi 1a, **prvi »slovenski« inšpektor dela pa je bil obrtni nadinšpektor Johan Šantruček.** Svoje delo je nadaljeval tudi v naslednjih letih. Leta 1911 je ponovna reorganizacija nadzornih okolišev privedla do tega, da je kranjska dežela postala 13. nadzorni okoliš, sedež je seveda ostal v Ljubljani, le preselil se je na št. 13, v letu 1912 pa na št. 14 na Bleiweisovi cesti. V začetku leta 1914 je imela Cesarsko-kraljeva obrtna inšpekcija že 42 nadzornih okolišev, pri čemer je bil kranjski 13. Šantruček je odšel na službovanje na Dunaj, delo pa je prevzel obrtni inšpektor Ludvik Avbelj, ki je delal le pol leta, nato pa je moral zaradi vpoklica v vojsko ob začetku I. svetovne vojne delo zapustiti. Od leta 1914 do leta 1916 je bilo področje današnje Slovenije nadzorovano iz sosednjih nadzornih okolišev, za leti 1917 in 1918 pa ni nobenih poročil več.

Prva poročila o delovanju Kraljevo-cesarskega nadzorništva na Slovenskem

Obveznost pisanja poročil o delu inšpektorja je izhajala iz Zakona o obrtnih inšpektorjih. Prva poročila o delu inšpektorja iz Gradca so bila veliko bolj opisna. Inšpektor je natančno opisoval pokrajino, način življenja, zelo podrobno je opisoval gospodarske kazalce posameznih redkih gospodarskih industrijskih subjektov ter razmere dela pri njem. V poročilu za leto 1885 je inšpektor zapisal, da je na Kranjskem področje bolniške blagajne precej slabše urejeno kot na Štajerskem. Ob inšpekcijah je opazil le tri obrate z lastnimi bolniškimi blagajnami. Splošne bolniške blagajne sploh niso obstajale. Je pa ugotovil, da je cela vrsta industrialcev želela to pomanjkljivost odpraviti s skorajšnjo ustanovitvijo splošnega delavskega bolniško-podpornega društva za Kranjsko s sedežem v Ljubljani. Zavarovanj v zvezi z delom ni bilo oziroma so bila omejena na samozavarovanje za poškodbo pri delu, v primeru smrti pa nič. Obrati, ki bi bili v smislu varnosti in zdravja pri delu ustrezni, so bili zelo redki. V nadaljevanju je poročilo zelo natančno obravnavalo žebljarno na Kranjskem v kraju Eisern (Železniki), kjer je živelo več kot 1200 ljudi. Zelo podrobno je opisana organizacija dela, struktura delavcev, delovni čas, nagrajevanje v povezavi s kalom, natančen je bil tudi opis plač. V nadaljevanju je poročilo opisovalo na splošno slabo življenje kovačev na južnih obronkih Jelovice, slabo prehranjevanje itd. Ta del je bil zaključen z ugotovitvijo, da so na pomanjkljivosti opozarjali že na prejšnjem obisku, vendar se ni zgodilo nič, ker so bili žebljarji proti vsaki spremembi. Podobno je poročilo obravnavalo dva obrata lončarstva, enega v Kamniku in drugega v Kranju.

V letu 1887 je bilo poročilo podobno, obravnavalo pa je tiskarno v Mariboru in natančno popisalo delo in življenje pomočnika (delavca) v tiskarstvu. Opisalo je tudi njegovo stanovanje, stroške življenja na letni ravni in njegovo razmerje z delodajalcem. Poročilo iz leta 1888 je vključevalo družbe na našem območju, ki so bile po mnenju inšpektorja pohvalno urejene in vodene. Med drugim je natančno popisana tobačna tovarna v Ljubljani. V kasnejših poročilih je bila vrsta zabeležk, ki se nanašajo na ugotovitve inšpektorja glede skladnosti razmer v obratih in družbah ter na izvajanje Obrtnega zakona iz leta 1859, predvsem o parnih kotlih in pravilih o gradnji. Pohvaljena je bila tovarna žveplene kisline pri Celju, kemična tovarna v Hrastniku in katoliška tiskarna v Ljubljani. Omenjeno je bilo, da je v tovarni kovinskih izdelkov v Ljubljani njen lastnik (Samssa) z denarnim vložkom postavil temeljni kamen za ustanovitev fonda za podporo vdov in sirot delavcev te tovarne. V tem času so se pričeli ustanavljati tudi prvi pokojninski skladi.

Zanimivi so bili tudi opisi slamarstva na naših tleh. V Domžalah je bila ena od tedanjih tovarn slamnikov (Ladstaetter in sinovi), ki je imela natančno popisano in opisano

opremo ter tehnološki postopek, omenjeni so bili zaslužki v tovarni in ocena tržišča, iz katere izhaja, da so se izdelki prodajali širom po Evropi.

V letu 1893 se je inšpektor usmeril na steklarsko dejavnost pri nas. Omenjene so bile steklarne v Hrastniku, v Libojah, Olimju in Maria-Rast pri Mariboru, v letu 1895 pa je podrobno popisal težave, s katerimi so se pri postavitvi tovarne cementa portland v Mojstrani spopadali lastniki zaradi nasprotovanja sosedov. V nadaljevanju je hvalil postavitev in umestitev tovarne pa tudi skrb in opremo za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev, predvsem v zvezi s škodljivostjo prahu za njihovo zdravje. Hvalil je tudi primerno prezračevanje.

Poročila inšpekcije dela okoli leta 1900 so bila že precej bolj podobna današnjim. V njih je bilo precej več statistike, vrste inšpekcijskih pregledov so bile ločene, opisane so bile dejavnosti in obrati po velikosti in številu zaposlenih delavcev. Urejeni so bili tudi po vrstah delovne opreme, predvsem pogona. Posebna pozornost je bila spet usmerjena v stroje, parne kotle, acetilensko razsvetljavo in dvigala. Posvečali so se tudi delavcem v zvezi z delovnim časom, odmori, izmenami, pogodbami, odpusti ter njihovim bolniškim in nezgodnim zavarovanjem, delavskimi izkaznicami in vajeništvu.

Ustanovitev slovenske pisarne obrtnega nadzorništva in njegovo prvo poročilo

Prelomno je bilo **leto 1904,** v katerem je bila **v Ljubljani ustanovljena pisarna Cesarsko-kraljevega obrtnega nadzorništva s stalno kadrovsko zasedbo.** Ta je že v prvem letu delovanja opravila 702 inšpekcijska pregleda v gospodarskih obratih. Poročilo o delu v tem letu je bilo zelo podrobno. Iz njega je bilo mogoče razbrati, **da so inšpektorji pred 100 leti ravnali skoraj popolnoma enako kot današnji,** seveda upoštevaje razliko v času. Tako iz poročila izhaja, da so inšpektorji nadzirali izvajanje pravil, ki so tedaj veljala, ter pri tem svetovali, opozarjali in ukrepali v smislu kazni oziroma prisile. Izdajali so pisne pozive za odstranitev pomanjkljivosti in ukrepe razglasitve denarne kazni ter podajali predloge sodstvu. Raziskovali so tudi vzroke delovnih nezgod in poklicnih bolezni, v nasprotju z današnjimi inšpektorji za delo pa so nadzirali tudi izvajanje državnih koncesij in dovoljenj oblasti za gradnjo obratov in tovarn.

V prvem delu vsebinskega opisa ugotovitev so se inšpektorji usmerili **v opis in oceno opremljenosti obratov** z vidika same zgradbe, strojev, prenosov, osvetljenosti in splošnega videza oziroma snažnosti prostorov. Sledili so **izraziti negativni primeri** (velika brusilnica stekla) in nato pozitivni primeri (strojna opekarna, tkalnica in predilnica bombaža, moderna tiskarna). V nadaljevanju je bila ocenjena požarna varnost in s tem povezane možnosti za evakuacijo delavcev. Grajane so bile lesene stopnice in jeklene rešetke na oknih ter vrata, ki se niso odpirala navzven. Omenjena je **bila prva vgradnja avtomatske gasilne naprave** (šprinkler) v predilnici bombaža. V tistem času so inšpektorji zelo kritično ocenjevali v večini primerov zelo neustrezne razmere v zvezi s **sanitarnimi prostori,** ki so bili slabi in neustrezni glede na število delavcev, ponekod pa jih sploh ni bilo (opekarne, kamnolomi). Veliko težav so ugotavljali v zvezi z zagotavljanjem **sveže pitne vode** delavcem, kar je predpisana dolžnost delodajalca, pri čemer so največ tovrstnih težav ugotovili v obratih na Krasu. Ocenjevala se je tudi **kvaliteta zraka** v proizvodnih obratih. Predpisano merilo 10 m3 zraka na zaposlenega delavca s pogojem izmenjave zraka enkrat na uro pogosto ni bila dosežena. V tovarni slamnikov npr. so dosegali le 6 m3 na delavca brez prisilnega zračenja, kar so inšpektorji ocenili kot najslabše razmere.

Razsvetljava na delovnih mestih je bila največkrat acetilenska, zato so jo smeli instalirati le monterji s koncesijo ob vsakokratnem posamičnem dovoljenju s strani oblasti, in tudi to so inšpektorji vestno nadzirali (nevarnost eksplozij). Ugotavljali so vrsto nepravilnosti v zvezi s tem. **Elektrika** je bila v tistem obdobju postopoma uporabljena predvsem kot pogon strojev (elektromotorji), pri čemer so inšpektorji ugotavljali celo vrsto pomanjkljivosti in nevarnosti tako pri mehansko nezaščitenih pogonih kot pri izolacijah visokonapetostnih naprav, neustreznih oznakah, pomanjkanju ozemljitev, odsotnosti strelovodnih naprav itd. Precej prostora v poročilu je bilo namenjenega takrat pogostim

parnim pogonom. Nadzorovala se je samo **postavitev in konstrukcija parnega pogona in kotlovnice,** pri čemer je bila zelo pomembna varnost delovanja. Predpis je zahteval, da lastniki takih obratov vsako leto zagotovijo periodičen pregled teh naprav, inšpektorji pa so pri svojih nadzorih izpolnjevanje te obveznosti preverjali. Pri tem so ugotovili veliko primerov, ko je ta rok pretekel.

V poročilu so bile omenjene **težave graditeljev predorov,** ki so se spopadali s stalnimi vdori vode in zemlje v delovišču ter s težavami v zvezi z zrakom v predoru, dokler niso parnih lokomotiv zamenjali z bencinskimi in z uvedbo pnevmatskih kladiv.

Med **poklicne bolezni,** torej bolezni, povezane s poklicem, so šteli veliko primerov revmatizma in bronhitisa, zlasti pri delavcih, ki so gradili predore. Zaradi vdora žveplovodika je bilo tudi več primerov vnetja očesne veznice. Posebej je bilo poudarjeno, da niso zabeležili nobenega primera glistavosti.

Zelo natančno je v poročilu obdelan del (tekstovno in statistično) **o delovnih nezgodah** tako po dejavnostih kot po številu nesreč. Nekatere so bile tudi opisane. Vseh nezgod je bilo v poročevalskem obdobju 1.483, od tega 31 primerov, ki so se končali s smrtjo delavca. Daleč največ primerov delovnih nezgod (68,5 %) so zabeležili v gradbeništvu, kjer se je zgodilo tudi 26 od skupaj 31 nezgod s smrtjo delavca. Na drugem mestu je bila industrija kamna, kjer se je zgodilo 15,8 % vseh nezgod in 4 primeri smrti delavca. Druge z vidika delovnih nezgod problematične dejavnosti so bile še predelava kovin, lesna industrija, tekstilna industrija, papirna industrija in industrija hrane, vendar so bile te posamične dejavnosti v celotnem številu delovnih nezgod udeležene le z 2–4 % . V nekaterih dejavnostih so bili delodajalci dolžni za delavce skleniti nezgodno zavarovanje, čemur so se mnogi izmikali, in v poročilu je bilo omenjenih 15 takšnih odkritih primerov, nekaj pa tudi takih, kjer tega niso storili za vse delavce ali za celoten predpisan znesek. Posebna ministrova uredba iz leta 1890 je zahtevala tudi, da morajo biti ti zneski objavljeni na oglasni deski delavskih prostorov, česar pa po ugotovitvah inšpektorjev ni spoštoval nihče.

Prvo poročilo slovenske pisarne Cesarsko-kraljevega obrtnega nadzorništva za leto 1904 veliko pozornosti namenja **tudi delavcem, razmeram njihovega življenja in dela, pravilom dela in njihovemu upoštevanju v praksi.** V začetku tega dela je statistični pregled, ki pravi, da je bilo v pregledanih obratih v tistem letu zaposlenih 22.895 delavcev, od tega 17.462 (76,3 %) moških, 4.755 (20,8 % žensk), 515 (2,2 %) mladoletnih moških in 163 (0,7 %) mladoletnih žensk. Iz poročila tudi izhaja, da je bilo precej pogosto zlorabljeno delo otrok, mlajših od 14 let, in celo tistih pod 12 let, in sicer obeh spolov. Kršitve so bile pogosto v sami zaposlitvi, v zvezi z delovnim časom otrok, pa tudi v tem, da se jim je nalagalo njihovim fizičnim in psihičnim zmožnostim pretežko delo. Inšpektorji so tako ugotovili 37 primerov nezakonitega dela otrok, 23 primerov prekoračitev dovoljenega časa dela otrok (maksimalno 8 ur dnevno) in 16 primerov nezakonitega nočnega dela žensk.

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji zapisali, da je bil v večini nadzorovanih obratov normalen delovni čas od 10 do 11 ur dnevno spoštovan. Zasledili pa so kar nekaj kršitev določb o delovnem času, večinoma pri manjših delodajalcih (delalo se je tudi do 16 ur). Izstopali so čevljarji in manjše opekarne, pri katerih so ugotovili hude tovrstne kršitve v vseh primerih nadzora. V 28 primerih je **inšpekcija na vlogo delodajalca odobrila nadurno delo** (več opekarn, parna žaga, tovarna slamnikov in več papirnic). Odmori med delom pogosto niso bili zagotovljeni, predvsem v manjših obratih, veliko pa je bilo tudi primerov, da se je odmor za kosilo skrajšal na najnujnejši čas, potreben za zaužitje kosila.

Po zakonu so bili delodajalci zavezani k temu, da izdelajo t. i. **delovni red**, ki so ga bili dolžni **predložiti inšpekciji v odobritev,** potem pa so ga morali v obratu postaviti na vidno mesto. Tega v poročevalskem obdobju niso storili v 6 primerih, 22 pa je bilo podanih novih predlogov delovnega reda v presojo in odobritev. Inšpekciji je bilo prijavljenih več primerov nedeljskega dela (33 prijav), pri čemer so bile kršitve v tem, da ni bil zagotovljen nadomestni tedenski odmor in da delodajalci glede tega niso imeli nikakršnih pravil.

V zvezi s plačami so inšpektorji ugotovili več primerov alternativnih vrst plačila namesto

denarja in veliko nedopustno visokih odtegljajev za hrano in pijačo med delom. Inšpektorji so nadzirali tudi vajeništvo in pri tem ugotavljali vrsto pomanjkljivosti in nepravilnosti, še zlasti v manjših krajih in na podeželju, kjer so vajence praviloma uporabljali tudi za različna domača dela in dela na polju ter na ta način zlorabljali institut vajeništva. Taki vajenci so se v vajeniški dobi premalo naučili in kasneje povzročali s svojim neznanjem težave mojstrom, je pisalo v inšpektorjevem poročilu. Pogost je bil primer nerednega obiskovanja vajeniške šole ter zaposlitev pomočnika, ki ni imel spričevala (16 primerov pri čevljarjih).

V nadaljevanju je poročilo namenilo precej prostora dejstvu, **da se je takrat pri nas v velikem obsegu gradila železnica.** Pri tej gradnji niso sodelovali le domači delavci, pač pa tudi mnogi delavci iz drugih okolij. Gradnja proge je seveda povečala potrebo po delavcih, kar je dvignilo njihove plače, a tudi cene življenjskih potrebščin, tako da vse skupaj ni dvignilo povprečnega delavskega standarda. Njihove bivalne razmere ob gradbiščih so bile pogosto katastrofalne.

Poročila, ki so sledila temu iz leta 1904, so si bila tako po zgradbi kot tudi po ugotovitvah precej podobna. Kot je bilo že omenjeno, je zadnje poročilo slovenske pisarne Cesarsko-kraljevega obrtnega nadzorništva opisovalo razmere v letu 1913. Sledila je I. svetovna vojna, ko **ni več poročil** o delovanju obrtnega nadzorništva.

2. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO

2.1. PRISTOJNOSTI IN ZAKONODAJA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Področje dela inšpektorata je določeno s 1. členom Zakona o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002). Obveznost in vsebino poročanja določa 5. člen Zakona o inšpekciji dela.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Delovno področje upravnega organa je določeno z Zakonom o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002).

Poročilo Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2004 je izdelano na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa vsebino poročanja in nadaljnji potek obravnave poročila. V skladu s 1. točko 1. odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela v nadaljevanju navajamo najpomembnejše predpise, ki urejajo inšpekcijsko nadzorstvo Inšpektorata RS za delo. Med mednarodnimi dokumenti je treba omeniti naslednje konvencije Mednarodne organizacije dela:

- Konvencijo št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini (Uradni list FLRJ, mednarodne pogodbe, št. 5/56),
- Konvencijo št. 129 o inšpekciji dela v kmetijstvu (Uradni list SFRJ, št. 22/75),
- Konvencijo št. 155 o varstvu pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe, št. 7/87),
- Konvencijo št. 161 o službah medicine dela (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe, št. 14/89).

Izmed mnogih pravnih virov, ki določajo Inšpektoratu Republike Slovenije za delo neposreden nadzor, naštevamo samo najpomembnejše:

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000),
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002),
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001),
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002),
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 - uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004),
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004),
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 83/2003 – uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 20/2004 - uradno prečiščeno besedilo št. 2),
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000),
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 5/91, 17/91, 12/92, 71/93, 2/94, 38/94 in 69/98 in 67/2002),

- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2003 - uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 63/2004),
- Zakon o minimalni plači, o načinu usklajevanja plač in o regresu za letni dopust v obdobju 1999–2001 (Uradni list RS, št. 39/99, 124/2000 in 48/2001),
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004 (Uradni list RS, št. 59/2002),
- Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št.17/1990),
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000),
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 66/2000),
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 56/2002),
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/1991),
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93 in 56/2001),
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 57/96 in 119/2002),
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003),
- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 - uradno prečiščeno besedilo).

Nadzor **varnosti in zdravja pri delu** so pooblaščeni javni uslužbenci (v nadaljevanju: inšpektorji) opravljali v skladu z omenjeno zakonodajo, izvršilnimi predpisi na podlagi 65. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter varnostnimi ukrepi, ki so bili določeni z akti delodajalcev in opredeljeni v kolektivnih pogodbah.

Nadzorstvo nad **delovnimi razmerji** so inšpektorji opravljali v skladu z navedenimi zakoni in izvršilnimi predpisi, kolektivnimi pogodbami in splošnimi akti delodajalcev, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju in stavke.

Inšpekcijski nadzor varnosti in zdravja pri delu ter nadzor delovnih razmerij so inšpektorji opravljali še po posebnih zakonih in predpisih na Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za obrambo, Ministrstvu za finance, Ministrstvu za pravosodje, Carinski upravi RS ter v drugih organih v sestavi ministrstev.

Inšpekcijsko nadzorstvo na področju **socialnega varstva** se je opravljalo skladno z zakonodajo o socialnem varstvu in letnim programom dela.

V skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela je Inšpektorat Republike Slovenije za delo nudil delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov, predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Na podlagi Uredbe o organih v sestavi ministrstev (Uradni list RS, št. 58/2003, 45/2004 in 138/2004) je s 1. 1. 2004 prenehal delovati Urad za varnost in zdravje pri delu. Inšpektorat Republike Slovenije za delo je prevzel opravljanje preizkusov za koordinatorje gradbišč skladno s Pravilnikom o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 89/2004).

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je pri svojem delu sodeloval z drugimi inšpektorati in zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela inšpektorata doma in v tujini.

Uslužbenci Inšpektorata Republike Slovenije za delo so sodelovali pri pripravi podzakonskih predpisov. Imenovani so bili v delovne skupine s področja dela inšpekcijskega organa ter v posamezna delovna telesa Evropske Komisije (*npr. Senior Labour Inspectorate Committee – SLIC) Scientific Committee for Occupational Exposure Limits – SCOEL itd.).*

Pripravljena so bila razna poročila o posameznih nadzorih, o izvajanju predpisov in o drugih področjih delovanja za ministrstva in vladne organe. Posebna poročila so bila pripravljena za pooblaščene institucije v EU, kot na primer poročila o izpolnjevanju direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu ter nadzora trga.

Slovenija je 1. 5. 2004 postala članica EU. Predhodno so bile za institucije EU izdelane ocene o inšpekcijskem nadzoru v Republiki Sloveniji. Prevzete so bile nove naloge zbiranja podatkov, kot na primer vodenje prijav o nezgodah na državni ravni v skladu z zahtevami mednarodnega sistema EUROSTAT ter po metodologiji ESAW *(European Statistics on accidents at work) itd.*

V letu 2004 so potekala intenzivna izobraževanja inšpektorjev za izvrševanje novih pooblastil v skladu z Zakonom o prekrških (Uradni list RS, št. 7/2003 in 86/2004), ki jih bo treba izvajati v letu 2005, in razna druga usposabljanja za opravljanje enotnega dela ter politike nadzora inšpektorjev.

2.2. TEMELJNA PODROČJA NADZORA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo opravlja inšpekcijski nadzor na strokovno zahtevnih področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter od 1. 8. 2004 tudi na področju socialnega varstva.

Pogoji za zaposlitev inšpektorjev so določeni v Zakonu o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/1994, 32/1997 in 36/2000) in Zakonu o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 - uradno prečiščeno besedilo).

Inšpektorat Republike Slovenije za delo opravlja inšpekcijski nadzor na strokovno zahtevnih področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter od 1. 8. 2004 tudi na področju socialnega varstva.

Inšpekcijsko nadzorstvo opravljajo inšpektorji, ki so po izobrazbi predvsem univerzitetni diplomirani pravniki, univerzitetni diplomirani inženirji tehničnih strok in diplomirani socialni delavci.

Inšpekcijsko nadzorstvo varnosti in zdravja pri delu je obsegalo neposredne inšpekcijske preglede, izrek ukrepov, raziskave nezgod pri delu, poklicnih bolezni in nevarnih pojavov ter kontrolo izpolnjevanja obveznosti delodajalcev (v zvezi s splošnimi akti, organiziranostjo in izvajanjem varnosti in zdravja pri delu, prvo pomočjo in reševanjem v primeru nezgod pri delu ali nenadne obolelosti, izvajanjem zdravstvenih pregledov, obveščanjem in usposabljanjem delavcev, uporabo osebne varovalne opreme, preiskavami delovnega okolja, periodičnimi pregledi in preizkusi delovne opreme ter v zvezi s sodelovanjem delodajalcev in delavcev ter sindikatov). Ugotavljalo se je izvajanje predpisov v zvezi z delovnimi razmerami, nevarnostmi na delovnih mestih, pogoji za delo v nočnem času ipd. ter izpolnjevanje obveznosti v zvezi s prostim pretokom blaga na skupnem evropskem trgu.

Posebno pozornost so inšpektorji namenili varnosti in zdravju pri delu na gradbiščih, ker je Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu iz Bilbaa lani razglasila Evropski teden varnosti in zdravja pri delu v Gradbeništvu.

Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu iz decembra 2003 (Uradni list RS, št. 126/2003) v delo inšpektorjev s področja varnosti in zdravja pri delu lani ni uvedla posebnih novosti.

Inšpektorji za delovna razmerja so v letu 2004 poleg zahtevnega nadzorstva nad celotnim področjem delovne zakonodaje, zlasti pa izvajanja določb Zakona o delovnih razmerjih, opravili veliko število usmerjenih akcij in drugih aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela ter zaposlovanja na črno.

Zaradi vstopa Republike Slovenije v Evropsko unijo je bila v letu 2004 posebna aktivnost namenjena nadzoru nad zaposlovanjem in delom tujcev iz držav, ki niso članice EU in

možnostim, da se vzpostavijo enotne baze podatkov ter uvede izmenjava podatkov med posameznimi ustanovami.

Posebna pozornost je bila usmerjena v priprave na izvajanje Zakona o spremembi in dopolnitvah zakona o dohodnini (Uradni list RS, št. 80/2004). Pripravljena je bila posebna aplikacija, s katero bomo spremljali obveznosti delodajalcev v zvezi z obveščanjem in predložitvijo napotnic pooblaščene organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom.

Inšpektorji za socialne zadeve so se v letu 2004 predvsem uvajali v inšpekcijsko delo. Pripravljeni so bili razni akti in strokovne podlage za opravljanje inšpekcijskega nadzora ter podani materialni in drugi pogoji za njihovo delo.

Inšpektorat RS za delo je v okviru nadzorstva vodil upravni postopek na prvi stopnji v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 80/1999, 70/2000, 52/2002 in 73/2004). Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pa je na drugi stopnji odločalo o pritožbah zoper odločbe inšpektorjev.

V mejah pristojnosti so uslužbenci inšpektorata na podlagi Zakona o inšpekciji dela, Zakona o inšpekcijskem nadzoru, Zakona o javnih uslužbencih in zakonodaje s področja javnih financ ter izvrševanja proračuna za leti 2004 in 2005 ter drugih predpisov opravljali še druge naloge, kot na primer:

- spremljali in proučevali so stanje varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij v najširšem smislu in sodelovali v medresorskih ter drugih strokovnih komisijah,
- pripravili so strokovne in druge podlage za izvedbo akcij ter opravljali analize usmerjenih akcij in drugih aktivnosti s področij nadzora,
- opravljali so skupne aktivnosti z inšpekcijskimi in drugimi organi nadzora v zvezi s preprečevanjem dela in zaposlovanja na črno,
- koordinirali so delo inšpektorjev na obeh področjih nadzora,
- izvedli so strokovna usposabljanja in izobraževanja inšpektorjev,
- opravili so preizkuse znanja inšpektorjev ter pripravili strokovne podlage za preizkuse znanja inšpektorjev iz nove prekrškovne zakonodaje,
- pripravili so spremembe in dopolnitve programov ter dokumentov v zvezi z izvajanjem proračuna za leti 2004 in 2005 in v zvezi z opravljanjem finančnih zadev, pripravili pa so tudi zaključno poročilo s tega področja,
- opravljali so razne naloge v zvezi s pripravo in realizacijo kadrovskega načrta inšpektorata, postopki javnega naročanja, izobraževanja in opravljali druge zadeve za vse uslužbence v inšpektoratu,
- vodili so statistično, analitično in informacijsko dejavnost ter opravljali naloge, ki so povezane z obdelavo raznih podatkov iz zbirk in aplikacij inšpektorata.

2.3. USLUŽBENCI INŠPEKTORATA – ZAPOSLOVANJE

V Inšpektoratu Republike Slovenije za delo so bili v lanskem letu povprečno zaposleni 103 uslužbenci za nedoločen čas (od 109 sistemiziranih delovnih mest) ali 107 uslužbencev za določen in nedoločen čas.
V letu 2004 je bilo od 103 zaposlenih za nedoločen čas le 82 inšpektorjev.

V Inšpektoratu Republike Slovenije za delo so bili v lanskem letu povprečno zaposleni za nedoločen čas 103 uslužbenci (od 109 sistemiziranih delovnih mest na podlagi kadrovskega načrta inšpektorata). Povprečno število vseh zaposlenih (pripravnikov, zaposlenih za določen in nedoločen čas) je bilo 107.

V letu 2004 je bilo od 103 zaposlenih za nedoločen čas le 82 inšpektorjev.

Do decembra je pogodba o zaposlitvi prenehala dvema uslužbencema za določen čas in dvema uslužbencema za nedoločen čas (zaradi upokojitve). Med zaposlenimi je bilo lani

pet oseb s statusom invalida, od tega štirje inšpektorji (trije so delo opravljali s polovičnim delovnim časom).

Slika 1: Razmerje med delavci, ki opravljajo inšpekcijski nadzor – inšpektorji, in drugimi delavci inšpektorata na dan 31. 12. 2004.

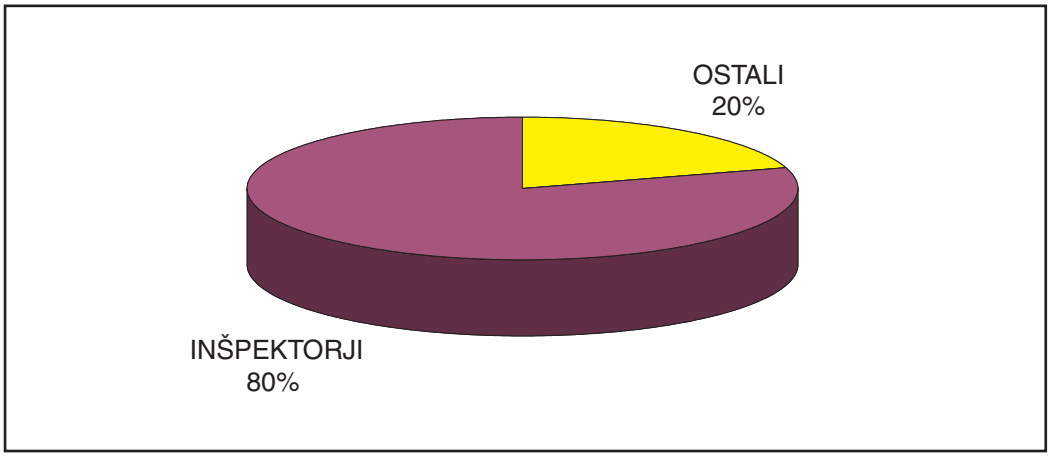

Graf prikazuje kadrovsko stanje inšpektorata. Iz prikaza je razvidno, da v inšpektoratu zaposlujemo predvsem inšpektorje za opravljanje inšpekcijskega nadzora. Uslužbenci so opravljali še vodstvena, upravna, strokovno-tehnična in druga dela (7 je bilo uradniških in 16 strokovno-tehničnih delovnih mest).

Obseg inšpektorskega dela je vsako leto večji, število novih inšpektorjev pa ne sledi povečanju obsega in zahtevnosti dela. Prizadevali smo si, da bi zaposlili nove inšpektorje, vendar ukrepi omejevanja zaposlovanja v javni upravi veljajo tudi za inšpektorje.

V skladu s Kadrovskim načrtom za obdobje 2003-2005 bi lahko bilo v letu 2004 zaposlenih na Inšpektoratu RS za delo 109 uslužbencev za nedoločen čas, vendar se število inšpektorjev ni dosti povečalo zaradi novih zaposlitev. Objavljeni so bili javni natečaji, vendar smo jih morali zaradi premajhnega interesa ali neustreznosti kandidatov za inšpektorje ponavljati. Zato smo opravili postopke za posamezne premestitve uslužbencev v inšpektoratu na delovna mesta inšpektorjev. Realizirani sta bili nadomestni zaposlitvi zaradi prenehanja pogodbe o zaposlitvi uslužbencema. Dva uslužbenca sta bila z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve premeščena v Inšpektorat Republike Slovenije za delo oziroma imenovana v socialna inšpektorja.

Slika 2: Uslužbenci inšpektorata po stopnji izobrazbe na dan 31. 12. 2004

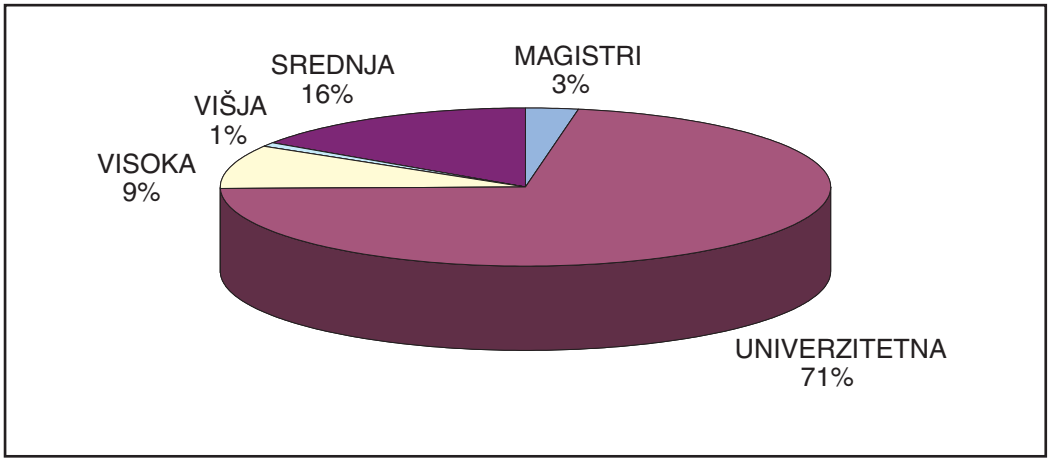

Iz izobrazbene strukture delavcev je razvidno, da smo na inšpektoratu od uveljavitve Zakona o inšpekciji dela v letu 1994 na novo zaposlovali le uslužbence z univerzitetno izobrazbo za opravljanje inšpekcijskega nadzora.

Prizadevali smo si zvišati izobrazbeno strukturo uslužbencev in jim omogočili študij ob delu ter podiplomski študij in razvijali druge oblike usposabljanja (učenje tujih jezikov, razne oblike zunanjega strokovnega izobraževanja) ter internega izpopolnjevanja.

Zaradi sklepov Vlade RS o omejevanju zaposlovanja v javni upravi in narave dela Inšpektorata RS za delo so že vrsto let prisotni problemi pri zaposlovanju novih uslužbencev, zlasti inšpektorjev.

Inšpektorsko delo v javni upravi ni bilo nikoli toliko vabljivo za strokovnjake raznih strok kot druga uradniška delovna mesta. Delo je terensko, inšpektorska pooblastila so vse večja (v letu 2005 bodo postali inšpektorji še prekrškovni organi na prvi stopnji), odločitve inšpektorja imajo lahko finančne in pravne posledice za delodajalce kot tudi zaposlene. Inšpektorji so izpostavljeni raznim vplivom, ki so povezani z dejavnostjo, ki jo nadzirajo (nevarnim snovem, vremenskim pogojem na deloviščih, gradbiščih, delu na višini, stalno so udeleženi v prometu itd.).

Zahtevnost delovnega mesta in strokovnost dela inšpektorja je določena z Zakonom o inšpekciji dela in drugimi predpisi. Inšpektorji morajo imeti najmanj pet let delovnih izkušenj, univerzitetno izobrazbo, strokovni izpit za inšpektorja (s predhodnim izpitom – preizkusom iz splošnega upravnega postopka), preizkus za dejanja v postopkih o prekrških na I. stopnji ter izpit za delo v upravi. Vsaka tri leta morajo opraviti tudi preizkus strokovne usposobljenosti.

Nadzorstvo inšpektorji pogosto opravljajo preko polnega delovnega časa in v nočnem času zaradi raziskav težjih, smrtnih in kolektivnih nezgod pri delu ter usmerjenih in drugih akcij inšpekcijskega nadzora.

2.4. ORGANIZACIJA INŠPEKTORATA

Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji Inšpektorata Republike Slovenije za delo je bil sprejet v letu 1999 in je s spremembami in dopolnitvami veljal do sprejema novega Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo.

Od oktobra 2004 ima Inšpektorat Republike Slovenije za delo spremenjeno organizacijo dela in nove notranje organizacijske enote – inšpekcije.

Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji Inšpektorata Republike Slovenije za delo je bil sprejet v letu 1999 in je s spremembami in dopolnitvami veljal do sprejema novega Akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo. Od oktobra 2004 ima Inšpektorat Republike Slovenije za delo spremenjeno organizacijo dela in nove notranje organizacijske enote – inšpekcije. Ustanovljene so bile na podlagi zakonodaje o javnih uslužbencih in Zakona o inšpekcijskem nadzoru. Socialna inšpekcija je bila ustanovljena 1. 8. 2004 na podlagi Zakona o socialnem varstvu.

Inšpekcije so bile ustanovljene zaradi vse večjih zahtev po strokovnem delu na posameznih področjih inšpekcijskega nadzora, razvijanja določenih metod dela, predvsem pa zaradi enotnega vodenja dela vseh inšpektorjev. Inšpekcije so:

I. INŠPEKCIJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

s Službo nadzora javnega sektorja

II. INŠPEKCIJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

s Službo nadzora zdravja pri delu, Službo nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in Službo nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih

(V sestavi obeh inšpekcij je 14 območnih enot s 14 pisarnami.)

III. SOCIALNA INŠPEKCIJA.

Organizirane so tri službe inšpektorata, ki opravljajo za glavnega inšpektorja RS za delo in za vse notranje organizacijske enote vse skupne naloge (upravne, strokovne, administrativno-tehnične in druge naloge):

SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE

SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE

SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO

Podrobnosti nove organizacije so razvidne iz organizacijske sheme Inšpektorata Republike Slovenije za delo.

Slika 3: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo

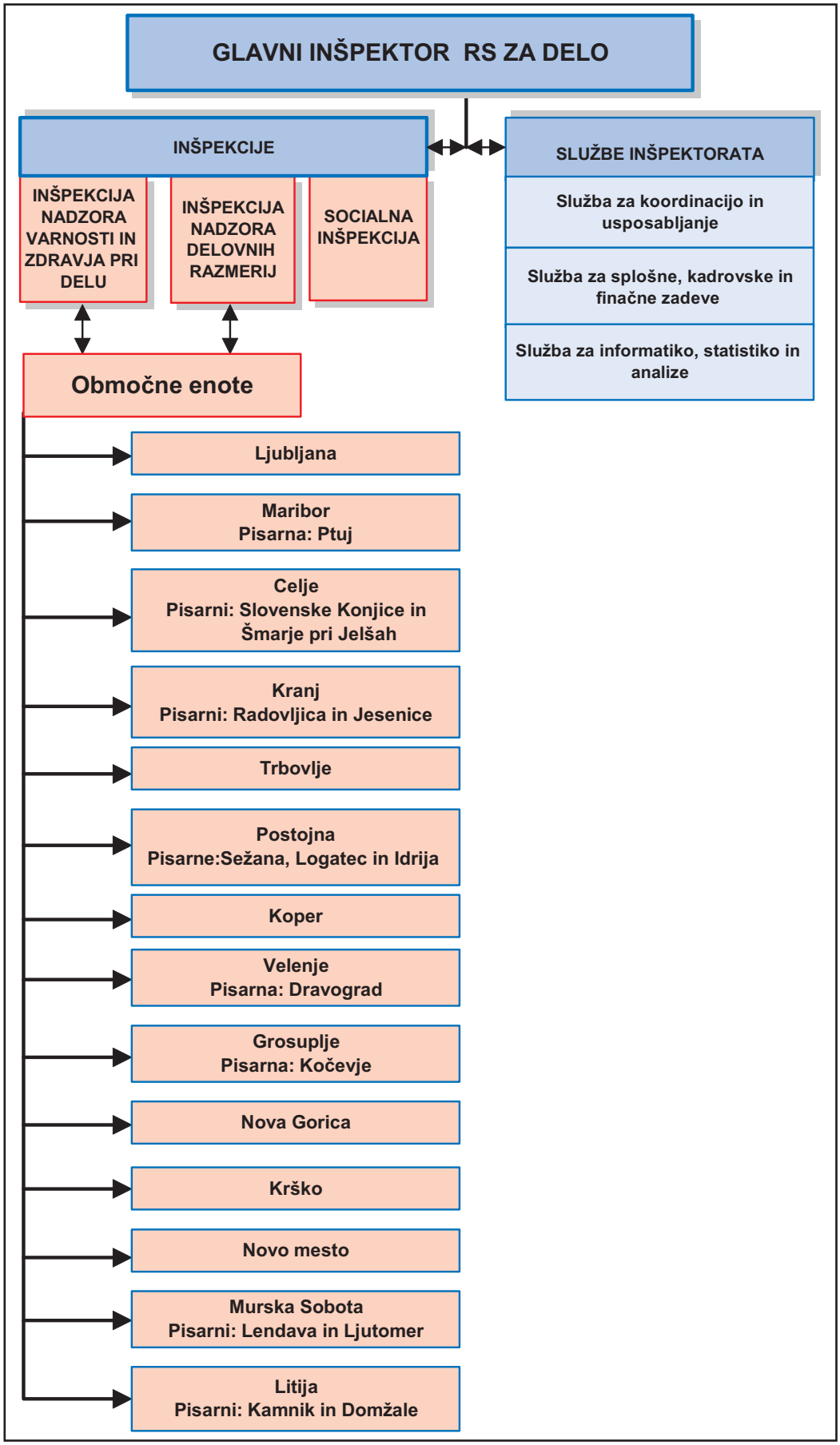

Notranje organizacijske enote inšpektorata in njihove najpomembnejše naloge

I. INŠPEKCIJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

v sestavi katere je Služba nadzora javnega sektorja, opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo inšpekcije, opravlja neposredni nadzor izvajanja predpisov s področja delovnih razmerij ter pripravlja najzahtevnejša gradiva, evidence in poročila s področja dela inšpekcije in inšpektorata;
- oblikuje najzahtevnejše sistemske rešitve ter sodeluje pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področje nadzora delovnih razmerij in zaposlovanja, sodelovanja delavcev pri upravljanju, stavk, postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij;
- pripravlja programe dela in druga gradiva za delo inšpekcije in inšpektorata; pripravlja navodila za izvedbo koordiniranih, usmerjenih in drugih akcij inšpekcije;
- spremlja in usmerja delo s področja inšpekcije v območnih enotah; skrbi za enoten način izvajanja inšpekcijskih nadzorov in usklajevanje dela;
- zagotavlja strokovno pomoč inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije;
- opravlja strokovni nadzor nad delom inšpektorjev v vseh notranjih organizacijskih enotah;
- sodeluje v projektnih skupinah, koordinacijskih skupinah in drugih oblikah sodelovanja med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi;
- izvaja izobraževanje, strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje;
- pripravlja podlage in dokumente za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in organi s področja dela inšpekcije;
- sodeluje pri najzahtevnejših projektnih in drugih nalogah, povezanih z delovanjem inšpektorata s področja dela inšpekcije ter opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

II. INŠPEKCIJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

v sestavi katere so Služba nadzora zdravja pri delu, Služba nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in Služba nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih, opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo inšpekcije, opravlja neposredni nadzor izvajanja predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter pripravlja najzahtevnejša gradiva, evidence in poročila s področja dela inšpekcije in inšpektorata;
- oblikuje najzahtevnejše sistemske rešitve ter sodeluje pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področje nadzora varnosti in zdravja pri delu;
- promovira politiko in kulturo varnosti in zdravja pri delu na podlagi Resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu in smernic EU;
- pripravlja programe dela in druga gradiva za delo inšpekcije in inšpektorata; pripravlja tudi navodila za izvedbo koordiniranih, usmerjenih in drugih akcij inšpekcije;
- spremlja in usmerja delo s področja inšpekcije v območnih enotah; skrbi za enoten način izvajanja inšpekcijskih nadzorov; usklajuje delo in nudi strokovno pomoč inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije;
- opravlja strokovni nadzor nad delom inšpektorjev v vseh notranjih organizacijskih enotah; sodeluje v projektnih skupinah, koordinacijskih skupinah in drugih oblikah sodelovanja med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi;
- izvaja izobraževanje, strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje;
- pripravlja podlage in dokumente za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in organi s področja dela inšpekcije;

- sodeluje pri najzahtevnejših projektnih in drugih nalogah, povezanih z delovanjem inšpektorata s področja dela inšpekcije ter opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

V sestavi obeh inšpekcij je še 14 območnih enot s 14 pisarnami, ki opravljajo inšpekcijski nadzor s področja delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu, in sicer:

- opravljajo neposredni inšpekcijski nadzor nad izvajanjem predpisov, ki urejajo delovna razmerja in varnost ter zdravje pri delu, in druge naloge s področja nadzora inšpekcije, opravljajo usmerjene, koordinirane in druge akcije inšpekcijskega nadzora v skladu z navodili;
- izdelujejo oceno o inšpekcijskem delu enote, pripravljajo gradiva za letna in druga poročila inšpekcije, razna gradiva in dokumente s področja dela posamezne inšpekcije, po neposrednih navodilih direktorjev inšpekcij;
- izvajajo programske naloge inšpekcij in letne programske usmeritve inšpektorata;
- nudijo strokovno pomoč ter opravljajo pravne in upravne naloge v skladu z zakonodajo s področja dela inšpekcij;
- vodijo predpisane evidence o delu območne enote in evidence ter poročila s področja inšpekcijskega nadzora. Vodijo dokumentacijo za enoto in pisarne v sestavi enote, poročajo o delu uslužbencev ter opravljajo druge naloge.

III. SOCIALNA INŠPEKCIJA

opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo socialne inšpekcije, opravlja neposredni inšpekcijski nadzor, izvaja programske naloge inšpekcije in letne programske usmeritve inšpektorata;
- oblikuje sistemske rešitve in druga najzahtevnejša gradiva za izvajanje nadzora in dela socialne inšpekcije, pripravlja predloge rednih letnih inšpekcijskih nadzorov;
- organizira, izvaja in odloča v inšpekcijskih nadzorih;
- vodi postopke v skladu s predpisi o delu socialne inšpekcije in Zakonom o splošnem upravnem postopku ter ukrepa v skladu z zakonodajo, ki ureja inšpekcijski nadzor;
- vodi evidence in oblikuje najzahtevnejša poročila ter informacije, pripravlja letno poročilo o delu inšpekcije;
- informira uporabnike in izvajalce;
- vodi dokumentacijo, opravlja organizacijsko-kadrovske in druge splošne naloge;
- poroča o delu zaposlenih in
- opravlja druge administrativno tehnične naloge za inšpekcijo.

IV. SLUŽBE INŠPEKTORATA

SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE

Pripravlja analize, poročila in druge dokumente, opravlja naloge v zvezi z usklajenim delovanjem notranjih organizacijskih enot inšpektorata, koordinira aktivnosti na področju odkrivanja, preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter usmerjenih akcij med inšpektoratom in drugimi organi, pripravlja usposabljanja, strokovna izobraževanja in izpite inšpektorjev. Izvaja tudi naloge na področju upravljanja s človeškimi viri in razne druge naloge.

SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE

Pripravlja analize in poročila ter druge dokumente, načrtuje in vodi postopke porabe finančnih sredstev ter sodeluje z nadzorniki porabe proračunskih sredstev. Opravlja postopke izvajanja javnih naročil, pripravlja interne akte in navodila s splošnega in kadrovskega področja ter vodi kadrovske in druge evidence o zaposlenih, vodi področje obračuna plač in opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO

Vodi zahtevnejše analitično statistične evidence in poročila. S tehničnega vidika pripravlja klasifikacijske in druge načrte. Pripravlja navodila za delo z računalniško opremo in aplikacijami, vodi interno usposabljanje in evidence o tem. Zagotavlja delovanje strežnikov, omrežij, operacijskih sistemov in na njih aplikacij, komunikacijskih sistemov ter drugih orodij. Izvaja tudi druge naloge in projekte inšpektorata.

2.5. POGOJI ZA DELO IN VEČJO UČINKOVITOST INŠPEKTORJEV

Med vzroki, ki so lani ovirali delo inšpektorjev, je treba poudariti predvsem premajhno število inšpektorjev oziroma perečo problematiko zaposlovanja inšpektorjev, neugodne razmere za terensko delo in neustreznost najetih prostorov.

Temeljna naloga inšpektorjev za delo je kvalitetno opravljanje neposrednega inšpekcijskega nadzora v pričakovanem obsegu dela. Za izpolnitev navedenega je potrebno:

- **zaposliti več uslužbencev s posebnimi pooblastili - inšpektorjev**

Inšpektorjev za delo je premalo glede na število subjektov nadzora. Inšpektorat bi se moral nujno kadrovsko okrepiti, da bi lahko izvajal nadzorstvo v takšnem obsegu, da bi bilo zagotovljeno dosledno izvajanje zakonskih določil.

Samo 82 inšpektorjev tako obsežnega in strokovno izredno zahtevnega inšpekcijskega dela v vseh treh inšpekcijah ter dodatnih nalog v letu 2005 (nova prekrškovna zakonodaja, spremembe v zvezi z nadzorom tujcev, nadzor na področju socialnega varstva, nove pristojnosti na podlagi drugih predpisov itd.) ne bo moglo opraviti kvalitetno in v želenem obsegu.

Na inšpektoratu primanjkuje tudi drugega strokovnega kadra, brez katerega inšpektorat ne more izvajati dodatnih izobraževalnih, upravno - pravnih, finančnih, statističnih in drugih skupnih nalog.

Leta 2004 je bilo v Sloveniji 176.335 subjektov nadzora (skupaj z enotami in podružnicami), ki so jih nadzirali inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu ter inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij. Dodatno se je število subjektov nadzora povečalo še z nadzorom dela socialno varstvenih ustanov, ki ga opravlja Socialna inšpekcija.

Samo iz številčne primerjave inšpektorjev inšpekcije nadzora delovnih razmerij in inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu ter subjektov nadzora je razvidna pereča problematika pomanjkanja uslužbencev. Glede na število subjektov nadzora in število inšpektorjev naj bi posamezni inšpektor opravljal nadzor pri 2.150 delodajalcih (oz. subjektih nadzora).

Leta 1993 je bila obravnavana Strategija nadaljnjega razvoja inšpektorata v Državnem zboru in v raznih organih. Skladno z dokumentom bi moralo biti v inšpektoratu zaposlenih najmanj 120 uslužbencev, od tega vsaj 90 inšpektorjev za opravljanje inšpekcijskega dela. Strategija je v smislu ocene učinkovitejšega ukrepanja inšpektorjev temeljila na izračunu števila delodajalcev in inšpektorjev ter pričakovani zakonodaji za leti 1993 in 1994. Če primerjamo samo število zaposlenih inšpektorjev s številom subjektov nadzora v letu 2004 in v celoti spremenjeno zakonodajo nadzora vseh treh inšpekcij, je treba opozoriti na podatek, da je bilo leta 1995 zaposlenih 68 inšpektorjev, leta 2004 pa 82. Inšpektorat v vseh 11 letih od obravnave strategije dejansko ni mogel doseči pričakovanega števila 90 inšpektorjev.

V letnih poročilih inšpektorata smo opozarjali, da bosta obe področji nadzora po uveljavitvi nove delovne zakonodaje, zakonodaje o prekrških ter sprememb v zakonodaji o varnosti in zdravju pri delu v obdobju 2002–2005 terjali dodatno število specializiranih

kadrov. Področje varnosti in zdravja pri delu se bo moralo prilagajati zahtevni zakonodaji EU in v inšpektoratu bomo potrebovali dodatni kader s posebnimi strokovnimi znanji.

Posebej opozarjamo na povečanje števila nalog in obsega nadzora inšpektorjev za delovna razmerja zaradi številnih novo sprejetih zakonov v letu 2004, sprememb prekrškovne in davčne zakonodaje, zakonodaje v zvezi z zaposlovanjem invalidov ter drugih sprememb v zakonodaji, ki so povezane tudi z nalogami naše države v EU.

Inšpektorat ima dodatne naloge zaradi nove zakonodaje tudi na področju dela Socialne inšpekcije, kjer so postopki predpisani s posebnimi navodili glavnega inšpektorja ter s podzakonskim aktom in katerih obseg bo razviden v naslednjem letu.

Inšpektoratu Republike Slovenije za delo poleg zakonodajalca nalagajo obveznosti še vladni organi, ministrstva in drugi. Med takšne naloge sodijo razne akcije in posebni inšpekcijski nadzori, kot na primer akcije na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki potekajo po programu Vlade RS o odkrivanju in preprečevanju dela ter zaposlovanja na črno od leta 1997.

Številne usmerjene akcije ter druge izredne aktivnosti inšpektorji opravljajo tudi preko polnega delovnega časa, v nočnem času in ob sobotah ter nedeljah. V takšne akcije je bila lani vključena več kot polovica vseh inšpektorjev.

Opozoriti je treba na starostno strukturo inšpektorjev (povprečna starost je 48 let) ter dejstvo, da je od 82 inšpektorjev kar 47 žensk. Inšpektorice so pogosto bolj ogrožene kot njihovi sodelavci med opravljanjem dela v nočnih akcijah, v neugodnih vremenskih in drugih razmerah ter med raziskavo smrtnih in drugih nezgod.

Povečuje se število inšpektorjev s statusom invalida, ki ne morejo opravljati terenskega dela in dela v nočnem oziroma manj ugodnem delovnem času, delajo s krajšim delovnim časom, ne smejo voziti službenih vozil ipd. To pomeni, da ima inšpektorat za opravljanje neposrednega inšpekcijskega dela v vseh okoliščinah na voljo pravzaprav manj kot 82 inšpektorjev, ne more pa zaposliti nadomestnih inšpektorjev.

- **izboljšati razmere za terensko delo**

Inšpektorji za nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu ter za nadzor s področja delovnih razmerij morajo biti dosegljivi 24 ur v primeru, da se zgodijo težje, kolektivne ali smrtne nezgode pri delu, stavke in v drugih izrednih primerih. Sezname inšpektorjev s podatki o njihovi dosegljivosti na delovnem mestu in doma se pošilja Ministrstvu za notranje zadeve (za vse območne komunikacijske centre v Sloveniji) in Upravi za zaščito in reševanje pri Ministrstvu za obrambo. V takšnih primerih morajo biti med delovnim časom inšpektorji dosegljivi na službenih mobilnih aparatih takoj po sporočilu, izven delovnega časa pa najkasneje v dveh urah od poziva.

Zaradi dosegljivosti in narave dela inšpektorji za opravljanje dela nujno potrebujejo službena vozila za delo na terenu. Lani je imel inšpektorat za vse inšpektorje v Ljubljani na Parmovi 33, v 14 območnih enotah in 14 pisarnah ter za delo inšpektorjev za socialne zadeve na voljo 30 službenih vozil. Od navedenega števila bi morali štiri vozila odpisati zaradi starosti in obrabe (letniki 1992-1993), vendar z razpoložljivimi proračunskimi sredstvi ne moremo nadomestiti tolikšnega števila novih vozil (letno se lahko realizira nakup največ dveh službenih vozil).

- **zagotoviti ustrezno informacijsko-komunikacijsko opremo**

Informacijski sistem Inšpektorata RS za delo postaja vsako leto obsežnejši in zahtevnejši. Z novimi predpisi in uveljavitvijo evropske zakonodaje se pojavljajo zahteve po vedno novih evidencah, statističnih obdelavah in podatkih. Za moderno in sprotno obdelavo podatkov razpoložljiva proračunska sredstva inšpektorata ne zadoščajo, kot tudi ne za hitrejšo zamenjavo računalniške strojne opreme ter posodabljanje programske opreme.

Potrebna bi bila posodobitev programske opreme zaradi vodenja dodatnih evidenc v skladu z zahtevami nove zakonodaje na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu, na področju nadzora delovnih razmerij ter še zlasti novosti, ki jih bo treba spremljati na podlagi novega Zakona o prekrških. Dodatne evidence in aplikacije bodo potrebne tudi

zaradi novega nadzora, ki ga opravlja Socialna inšpekcija, ter zahtev EU (vključitev v skupne projekte in načine sporočanja podatkov).

- **zagotoviti ustrezne prostore**

Na podlagi najemnih pogodb, ki so bile sklenjene med Vlado RS in lokalnimi skupnostmi, uporabljajo uslužbenci inšpektorata pisarniške prostore na 29 lokacijah po državi ter od avgusta 2004 na dodatni lokaciji za Socialno inšpekcijo.

Prostori so povsod premajhni, nefunkcionalni in nimajo nekaterih najnujnejših zahtev (ni prostorov za zaslišanje strank, večinoma ni fizičnega ali tehničnega varovanja prostorov, mikroklimatske razmere so slabe, nikjer ni prostorov za arhive). Na sedmih lokacijah (Parmova 33 v Ljubljani, v Krškem, Mariboru, Novi Gorici, Murski Soboti, Celju in Kopru) bi nujno potrebovali dodatne pisarne.

Za uporabo najetih prostorov inšpektorat plačuje stroške obratovanja (npr. stroške elektrike in vode, komunalnih storitev, čiščenja prostorov in varnostne službe, plačilo uporabe telefonskih central, zavarovalnine, takse, raznih prispevkov, parkirišč ipd.). Navedeni stroški naraščajo v skladu s cenovnimi gibanji oziroma na podlagi odlokov lokalnih skupnosti in predstavljajo vsako leto več kot 35 % porabe proračunskih sredstev iz postavke materialnih stroškov inšpektorata.

2.6. OBSEG DELA IN UKREPI INŠPEKTORJEV, UPRAVNI IN DRUGI POSTOPKI

V letu 2004 so inšpektorji povečali skupni obseg inšpekcijskega dela za 6,1 odstotka.

V skladu s splošnim upravnim postopkom je bilo vodenih 21.825 upravnih zadev, izven upravnega postopka je bilo 3.065 zadev. V okviru statistično analitskega in drugega dela je bilo pregledanih in analitično obravnavanih več kot 13.000 prijav nezgod pri delu ter več drugih dokumentov.

V letu 2004 so inšpektorji povečali skupen obseg inšpekcijskega dela za 6,1 odstotka, izboljšala se je strokovnost dela in usposobljenost uslužbencev.

Na področju nadzora delovnih razmerij je bilo opravljenih 9.914 inšpekcijskih pregledov, na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu pa 8.511, skupaj z raziskavami nezgod pri delu in nevarnimi pojavi. Skupno je bilo izrečenih 9.542 vseh inšpekcijskih ukrepov (odločb, predlogov sodnikom za prekrške, kazenskih ovadb in mandatnih kazni). Upoštevati je treba, da je bilo lani v Sloveniji 176.335 delodajalcev ali subjektov nadzora (z ločenimi podružnicami in obrati skupaj), kjer je bilo zaposlenih 782.206 delavcev.

V navedenem obsegu dela ni številčnih podatkov o delu Socialne inšpekcije, ker začeti delovni postopki v letu 2004 do decembra še niso bili končani. Delo Socialne inšpekcije poteka po drugačnih metodah dela kot delo inšpektorjev drugih inšpekcij zaradi specifičnih in občutljivih področij nadzora na podlagi zakonodaje s področja socialnega varstva.

Slika 4: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2000–2004

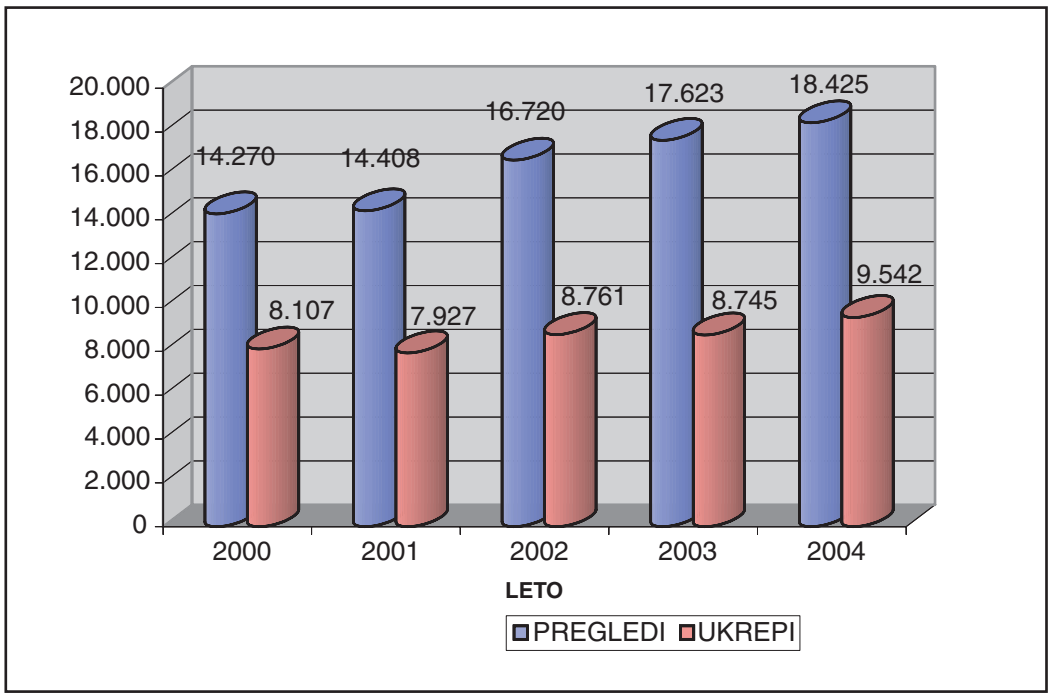

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo na prvi stopnji lani vodenih 21.825 upravnih zadev. Rešenih je bilo 13.728 zadev, nerešenih je ostalo 8.097 zadev.

Izven upravnega postopka je bilo obravnavnih 3.065 zadev. Med njimi so bila mnenja in strokovna pomoč v smislu 4. člena Zakona o inšpekciji dela ter druge skupne zadeve s področja dela inšpektorata.

V skladu z zahtevo 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo zbranih in v posebni računalniški aplikaciji obdelanih preko 13.000 prijav o nezgodah pri delu, ki so terjale odsotnost delavcev, daljšo od 3 dni.

Slika 5: Skupno število zadev na prvi stopnji v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven navedenega zakona (primerjava v letih 2000 – 2004)

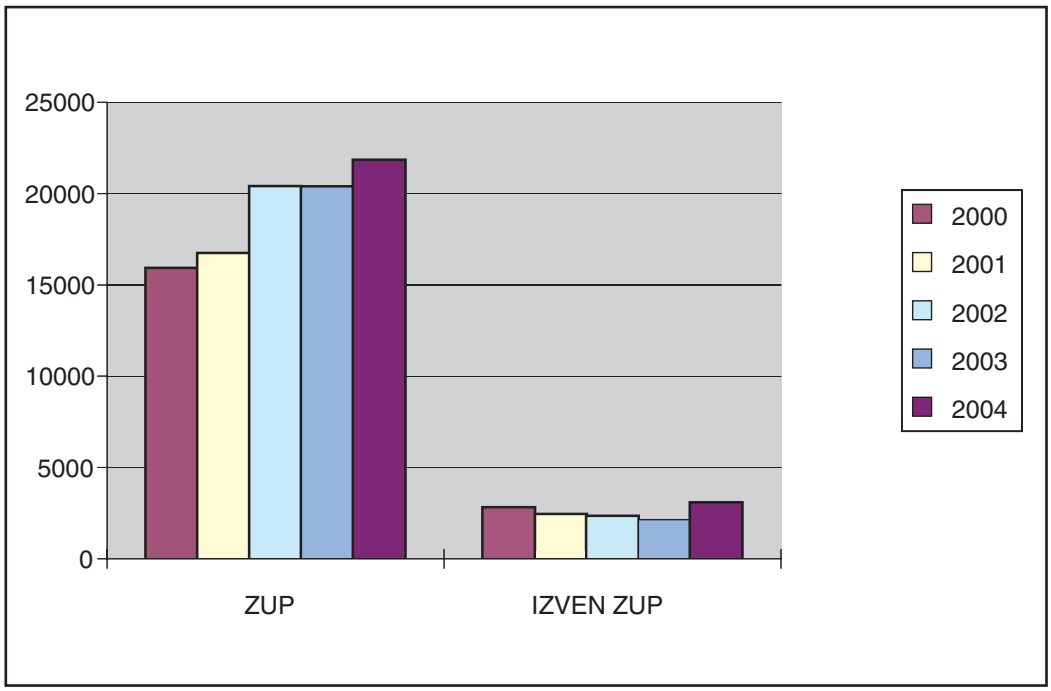

2.7. INFORMATIKA IN STATISTIKA

V poročevalskem letu se je nadaljevalo posodabljanje strojne in programske opreme. Služba za informatiko, analize in statistiko je nudila informacijsko podporo inšpekcijskemu nadzoru in spremljala obseg ter vrste pregledov, ugotovljene kršitve in izrečene ukrepe pri subjektih nadzora.

Opravljeno je bilo izobraževanje uslužbencev za vnašanje podatkov s področja nadzora inšpekcije.

Inšpektorat RS za delo je tudi v letu 2004 vodil računalniško aplikacijo, v katero se vnašajo podatki o delu vsakega inšpektorja od (vključno) leta 1996. Aplikacija do sedaj vsebuje podatke o 44.700 pregledanih delodajalcih, o opravljenem nadzoru, ukrepih in ugotovljenih kršitvah inšpektorjev in vseh drugih dodatnih zahtevah inšpektorjev ob pregledih.

V skladu s 27. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo informacijsko nadgrajeno prijavljanje smrtnih poškodb oziroma nezgod, zaradi katerih je delavec nezmožen za delo najmanj 3 zaporedne delovne dni, kolektivnih nezgod, nevarnih pojavov ali ugotovljenih poklicnih bolezni.

V septembru 2004 je bila izdelana nova spletna stran inšpektorata. Na spletni strani je mogoče dobiti vse podatke o organizaciji in pristojnostih inšpektorata, najpogostejše odgovore na postavljena vprašanja, telefonske številke in druge informacije o delu inšpektorata (objavljeno je letno poročilo, zaključki konferenc, način prijavljanja nezgod ipd.).

Nadaljevala se je zamenjava tehnično zastarele računalniške opreme z zmogljivejšo. Pripravljena je bila skupna aplikacija za vnos podatkov v portal E-DAVKI – prijave o študentskem delu.

V letu 2004 smo v omrežju upravnih organov in po posebnih programih pripravljali finančne, razvojne in druge proračunske dokumente (SAPPRA) ter dokumente, ki so pomembni za redno delo inšpektorata. Program obračuna in stroškov dela, ki ga je pripravilo Ministrstvo za finance – MFERAC se je uporabljal za celotno finančno poslovanje, vodenje obračuna plač in nadomestil ter spremljanje porabe proračuna inšpektorata.

2.8. OGROŽANJE VARNOSTI INŠPEKTORJEV

Zaradi narave dela so inšpektorji pri svojem delu pogosto izpostavljeni pritiskom in različnim grožnjam.

Varovanje in morebitni ukrepi za pomoč ob ogrožanju uslužbencev Inšpektorata bi morali biti urejeni na državni ravni.

Problematika ogrožanja varnosti inšpektorjev in drugih uslužbencev inšpektorata je prisotna vsa leta. V območnih enotah je prišlo do groženj, ki pa so jih inšpektorji preprečili s pogovori z nasilnimi osebami ali pa so jim nudili pomoč uslužbenci drugih organov.

S tem, ko bo Inšpektorat RS za delo s 1. 1. 2005 postal prekrškovni organ in bodo inšpektorji na podlagi Zakona o prekrških v hitrem postopku imeli večja pooblastila kot doslej, saj bodo med drugim lahko izrekali kršiteljem drugačne sankcije (tudi višje globe), predvidevamo, da se bo stopnjevala agresivnost oseb do inšpektorjev in drugih uslužbencev inšpektorata. Številne preglede (izven delovnega časa in ob nočnih akcijah), inšpektorji opravljajo s sodelovanjem policije. Povečalo se je število anonimnih groženj neznancev inšpektorjem po telefonu na delovnem mestu.

V območnih enotah in pisarnah smo z drugimi upravnimi organi samo uporabniki prostorov. Uslužbencem lani nismo mogli zagotoviti ustreznega varovanja prostorov

oziroma preprečiti vstopa v zgradbo nasilnim osebam (zgradbe niso tehnično varovane, nimajo varnostnih služb, vstop je omogočen tudi izven uradnih ur za stranke itd.).

Od leta 1998 velja v inšpektoratu interno navodilo o sporočanju in ravnanju ob ogrožanju dela inšpektorjev. Menimo, da bi pristojni organi morali sprejeti enotno navodilo v zvezi s preprečevanjem ogrožanja in varovanjem inšpektorjev in drugih uslužbencev. Navedeno vprašanje bi bilo treba nujno rešiti v letu 2005 zaradi že omenjenih sprememb zakonodaje v zvezi s prekrški.

Prav tako menimo, da bi pristojni organi morali sprejeti konkretne ukrepe za varovanje zgradb ter urediti varovanje pisarn na lokalni ravni oziroma v zgradbah, kjer imajo uradne prostore inšpektorji.

2.9. STROKOVNO USPOSABLJANJE, IZPOPOLNJEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se usposabljali in izpopolnjevali za opravljanje svojih nalog. Organizirane so bile različne oblike usposabljanja in izpopolnjevanja, predvsem na tistih področjih, ki prinašajo novosti v opravljanju inšpekcijskega nadzorstva. Poglabljali smo obstoječa znanja in jih dopolnjevali z novimi spoznanji stroke. Posebna pozornost je bila namenjena usposabljanju pooblaščenih uslužbencev za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da se ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati za **opravljanje svojih nalog,** so bila za uslužbence Inšpektorata RS za delo organizirana izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb.

Usposabljanja so se izvajala vse leto; moderatorji so bili uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki ustreznih področij. V program izobraževanja zaposlenih je bilo vključeno tudi izpopolnjevanje znanja tujih jezikov. V okviru možnosti so bili uslužbenci Inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglabljanja že obstoječih znanj in dopolnjevanja znanja z novimi spoznanji stroke.

- V letu 2004 sta potekala dva **skupna letna posveta** pooblaščenih uslužbencev Inšpektorata RS za delo, in sicer v Izoli in Dobrni, namenjena izmenjavi dosedanjih izkušenj in novostim na področjih nadzora. Inšpektorji za delo so se seznanili z novostmi in novimi pooblastili inšpektorjev na podlagi novega Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o splošnem upravnem postopku, Zakona o javni rabi slovenščine, Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, sprememb in dopolnitev Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah in novega Zakona o prekrških. Obravnavana so bila tudi različna druga področja dela, pomembna za enotno izvajanje politike nadzora organa.
- Deloval je **strokovni kolegij** pomočnic in pomočnikov glavnega inšpektorja RS za delo, organizirani so bili tudi drugi ožji delovni sestanki na ravneh obeh sektorjev oziroma inšpekcij.
- Posamezni uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se udeležili usposabljanj iz različnih strokovnih področij pri **zunanjih izvajalcih** (novosti sistema MFERAC, prevedba osnovnih plač po Zakonu o sistemu plač v javnem sektorju, javna naročila, upravljanje s človeškimi viri s pomočjo sodobnih informacijskih orodij, uvajanje letnih pogovorov, protieksplozijska zaščita, elektromagnetna sevanja, toksikologija in ekotoksikologija, aktualna vprašanja urejanja delovnih in socialnih razmerij v javnem sektorju, prenova splošne kolektivne pogodbe za gospodarske dejavnosti, spremembe in dopolnitve Zakona o splošnem upravnem postopku, pretok delovne sile po polnopravnem

članstvu RS v EU, novi Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, aktualna problematika s področja gospodarskih subjektov na trgu ob vstopu v EU).

- S posameznimi predstavniki smo se tudi v letu 2004 udeležili Dnevov slovenskih pravnikov, Dnevov delovnega prava in prava socialne varnosti ter mednarodne konference Globalna varnost v EU. Udeležili smo se posveta strokovnih delavcev in pooblaščenih zdravnikov, ki ga je organizirala Zbornica varnosti in zdravja pri delu, in strokovnega srečanja, ki ga je pripravila Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Oddelek za tehniško varnost.
- Glavni inšpektor je v imenu ministra na Simpoziju o varnosti in zdravju pri delu novembra 2004 podelil nagrade in priznanja fundacije Avgusta Kuharja. Simpozij je potekal pod okriljem Zveze društev varnostnih inženirjev Slovenije.
- Aktivno smo sodelovali tudi na mednarodni konferenci v okviru zaključka tedna varnosti in zdravja pri delu »(V)gradimo varno(st)« ter pri organizaciji tekmovanja »Dobra praksa na področju varnosti in zdravja pri delu 2004«, ki je bilo v letu 2004 namenjeno področju gradbeništva.
- V letu 2004 so bila organizirana tudi usposabljanja za izvrševanje pooblastil, ki nam jih prinaša Zakon o prekrških, torej za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku. **Prekrškovni organi** bodo upravni in drugi državni organi in nosilci javnih pooblastil, ki izvajajo nadzorstvo nad izvrševanjem zakonov in uredb, s katerimi so določeni prekrški, **torej tudi Inšpektorat RS za delo**. Postopek pred prekrškovnim organom bo vodila in v njem odločala z zakonom ali podzakonskim aktom pooblaščena uradna oseba (49. člen Zakona o prekrških) tega organa, tj. tudi inšpektor. Postopek za prekrške, ki ga bo vodil prekrškovni organ, je urejen v osmem poglavju Zakona o prekrških, gre pa za t. i. **hitri postopek.** Postopek o prekršku pred prekrškovnim organom se bo tako začel po uradni dolžnosti, ko bo prekrškovni organ v okviru svoje pristojnosti v ta namen opravil kakršnokoli dejanje, ali z vložitvijo pisnega predloga oškodovanca, državnega tožilca ali državnega organa, nosilca javnih pooblastil ali samoupravne lokalne skupnosti. Uredba o vrsti izobrazbe, strokovnem usposabljanju in preizkusu znanja za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku je predpisala program strokovnega usposabljanja in preizkusa znanja za vodenje in odločanje v postopku za prekrške pred prekrškovnim organom, ki ga mora glede na predpisano izobrazbo opraviti uradna oseba za pridobitev pooblastila za izvajanje nalog po Zakonu o prekrških. **V novembru 2004 smo za pooblaščene uslužbence skupaj z Upravno akademijo pripravili predpisano usposabljanje, 3. 12. 2004 in 7. 12. 2004 pa so bili izvedeni tudi preizkusi znanja o prekrškovnem postopku (pisni in ustni del).** S tem so pooblaščeni delavci inšpektorata izpolnili tudi formalne pogoje za izvajanje nalog prekršovnega organa. Na osnovi sprejetega Pravilnika o oblikah in vsebinah posameznih zbirk podatkov pri prekrškovnih organih se je začela pripravljati tudi potrebna aplikacija za zbiranje predpisanih podatkov. Inšpektorat RS za delo tako pridobiva **povsem nova pooblastila in s tem tudi velik obseg dodatnega dela**.
- Novo zaposleni inšpektorji so opravili tudi strokovni **izpit iz upravnega postopka.**
- Dne 2. 6. 2004 smo na Inšpektoratu RS za delo organizirali svojo drugo konferenco. Vodilni temi konference sta bili **problematika ocene tveganja in problematika nezgod pri delu.** Slušatelji so se seznanili s pregledom sprejete zakonodaje na področju varnosti in zdravja pri delu in z bodočimi obveznostmi Slovenije na tem področju. V prispevke je bilo vključeno tudi področje zavarovanja za primer poškodb pri delu, nove zahteve EU na področju elektromagnetnih sevanj in vibracij ter posamezne ugotovitve s področja inšpekcijskega nadzora organa. Na konferenci so bili prisotni tudi predstavniki inšpekcij za delo iz več sosednjih držav (Avstrija, Srbija, Črna gora, Hrvaška, Bosna in Hercegovina).
- V letu 2004 **ni bilo sklenjenih novih pogodb o izobraževanju za pridobitev izobrazbe ter podiplomski študij.** Na podiplomskem študiju je izobraževanje nadaljevalo šest uslužbencev, ena uslužbenka pa nadaljuje s študijem na visoki strokovni šoli.

2.10. MEDNARODNO SODELOVANJE INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Inšpektorat RS za delo je vključen v različne delovne skupine evropskih institucij. Naše sodelovanje je povezano tudi z obveznostmi Republike Slovenije v zvezi z zagotavljanjem podatkov in poročanjem, ki kot obveznosti izhajata iz različnih konvencij in direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij. Posebej omenjamo Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC). Posamezni predstavniki inšpektorata so se udeležili različnih mednarodnih konferenc in srečanj, ki jih v nadaljevanju podrobneje predstavljamo.

Inšpektorat RS za delo je že praktično od leta 1994 vključen v različne formalne evropske institucije, ki so odločilno prispevale k delovanju in oblikovanju Inšpektorata RS za delo v postopkih vključevanja v EU. Zlasti so to Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC – *Senior Labour Inspectors Committe*) in Mednarodna organizacija inšpektorjev dela (deluje v okviru MOD, IALI – *International Association of Labour Inspectors*). Veliko aktivnosti Inšpektorata RS za delo je povezanih tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, revidirani Evropski socialni listini ter vrsti direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti. V letu 2004 smo pričeli obdelovati podatke o nezgodah pri delu v skladu z metodologijo ESAW (*European Statistics on accidents at work*) in podatke posredovali Eurostatu.

Na željo predstavnikov Mednarodne organizacije dela iz Ženeve smo v letošnjem letu sodelovali pri usposabljanju inšpektorjev za delo iz Srbije in Črne gore, ki bodo v svoji državi dalje usposabljali sodelavce. Usposabljanje je potekalo skupaj 14 dni, deloma v Beogradu, deloma pa v Sloveniji, na stroške Mednarodne organizacije dela.

Za Odbor glavnih inšpektorjev za delo smo v letu 2004 pripravili naslednja poročila:

- *Annual Report of the Labour Inspectorate: 2003 data*
- *Organisation of the Labour Inspectorate of the Republic of Slovenia*
- *Republic of Slovenia – Assessment of Labour Inspection.*

Inšpektorat RS za delo se je s svojimi predstavniki udeležil naslednjih mednarodnih srečanj:

a) Študijski obisk na Dunaju od 29. do 30. januarja 2004

V sklopu projekta Twinning je bil od 29. do 30. 1. 2004 organiziran študijski obisk na Dunaju. Študijskega obiska so se udeležili predstavnica Inšpektorata RS za delo, predstavnica Tržnega inšpektorata RS in predstavnik Ministrstva za gospodarstvo RS. Študijski obisk je bil namenjen izmenjavi izkušenj na področju prostega pretoka osebne varovalne opreme med državami članicami EU po prevzemu določil Direktive o osebni varovalni opremi v nacionalno zakonodajo.

Nadzor prostega pretoka osebne varovalne opreme v Avstriji poteka tako, da na trgu jemlje vzorce tehnično usposobljeno osebje, pregled teh vzorcev pa se laboratorijsko testira. Problematika, ki se pojavlja tako v avstrijskem kot tudi v slovenskem prostoru, se nanaša na razvrščanje posameznih proizvodov osebne varovalne opreme v kategorije.

Udeleženci so si v okviru obiska ogledali tudi TÜV Austria Group (*der Technische Überwachungsverein*), mednarodno tehnično nadzorno združenje, ki ima na Dunaju preizkuševalno postajo za testiranje strojev in vgradnih elementov v objekte, in Sicherheitstechnische PrÜfstelle (STP), varnostnotehnični center, ki deluje v okviru avstrijske socialne zavarovalnice za profesionalna tveganja nastanka poškodb in zdravstvenih okvar (AUVA). Obe instituciji se ukvarjata s certificiranjem in testiranjem osebne varovalne opreme.

b) First Conference of Directors Generals od 18. do 20. aprila 2004 v Dublinu

Od 18. do 20. 4. 2004 je bila v Dublinu organizirana 1. konferenca glavnih inšpektorjev za delo iz držav tedanjih članic EU in bodočih članic ter vodilnih oseb na ministrstvih in v organizacijah, ki se v posameznih državah ukvarjajo s promocijo in uveljavljanjem varnosti in zdravja na delovnih mestih (HSA, HSE, OSHA itd.). Namen posveta je bil, da se ob pridružitvi novih držav k EU razpravlja o učinkoviti in ustrezni politiki na področju varnosti in zdravja na delovnih mestih v prihodnosti, kakor tudi o njeni izboljšavi ter novih idejah, ki jih narekuje prihodnost združene EU. Vsebina je bila razdeljena na naslednja področja:

1 Izzivi v novi Evropi;

2 Varnejše delovno mesto za vse delavce;

3 Raznolikost varnosti in zdravja na delovnih mestih;

4 Delovna mesta v »prihodnosti«.

Spremembe, ki bodo zaznamovale prihodnost, se nanašajo tudi na prestrukturiranje delovnih razmer, privatizacijo, povečano storilnost, pa tudi zaposlovanje in socialno politiko. Vse te spremembe pa ne bodo avtomatično prinesle tudi izboljšanja delovnih razmer. Trenutna situacija v EU ni posebno zadovoljiva, saj vsako leto izgubi življenje približno 5.500 ljudi zaradi nezgod pri delu, okoli 150 milijonov je izgubljenih delovnih dni na leto itd. Vse pogostejša sta stres in ustrahovanje na delovnem mestu, vse večja je tudi »mobilnost« delavcev. Nove razmere zahtevajo nove rešitve. Treba je širiti ideje, dobro prakso in iskati skupne rešitve.

Poudarjeno je bilo, da je ekonomski pristop vse pomembnejši pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu, kar se kaže tudi v motivaciji, boljšem razumevanju in socialni politiki. Vsekakor pa se mora spremeniti strategija EU, ki se bo odražala tudi v nacionalnih strategijah in programih. K ekonomskemu pristopu uvrščamo predvsem socialni vidik, poslovni vidik ter razne »spodbude« (ustrezen zavarovalniški sistem, subvencije, nagrajevanje).

c) *National High-level Tripartite Conference on »Developing a Modern Labour Inspection Enforcement Policy«*, Beograd, 28. in 29. aprila 2004

Na povabilo organizatorja Mednarodne organizacije dela smo se v Beogradu udeležili konference, ki je bila v okviru posebnega projekta »*Developing a Serbian Labour Inspectorate for the 21st Century*« namenjena razvoju inšpekcije za delo v Srbiji. Predstavnik Inšpektorata RS za delo je v svojem prispevku predstavil organizacijo Inšpektorata RS za delo. Predstavljeni so bili veljavna zakonodaja ter pooblastila in ukrepi inšpektorjev za delo v Republiki Sloveniji. Na srečanju so se srbski inšpektorji seznanili tudi z izkušnjami Nizozemske, Bolgarije in Poljske. S strani predstavnikov Mednarodne organizacije dela pa so bile predstavljene tudi zahteve in pričakovani rezultati. Na konferenci so bile prikazane reforme inšpekcij za delo Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Črne gore.

V okviru istega projekta je bila organizirana še posebna konferenca 8. in 9. novembra 2004 v Vrnjački banji, ki je bila posvečena dejavnosti gradbeništva ter izmenjavi izkušenj na tem področju. Tudi na tej konferenci je sodeloval predstavnik Inšpektorata RS za delo.

d) *IALI Conference (International Association of Labour Inspection) v Dublinu*, 17. in 18. maj 2004: *International Conference on Labour Inspection and Chemical and Carcinogens. Preventive strategies and the role of Labour Inspection.*

Na konferenci so bili obravnavani naslednji problemi s področja nevarnih snovi:

- kako lahko epidemiološke študije opredelijo ključna problematična področja, kot npr. povečano tveganje v sektorju industrije, pomembnejše kemikalije, s katerimi se ravna v tem sektorju, aktivnosti glede sprejemanja predpisov kakor tudi napredek, ki je bil narejen glede monitorstva in implementacije državne strategije na tem področju,
- kakšni so rezultati epidemioloških študij, kaj je potrebno za nadaljevanje teh študij in

kateri so temeljni elementi za razvoj ustreznih podlag, ki bi služile za oblikovanje politike na tem področju,

- metode nadzora in vloga inšpekcije za delo.

Predstavljeni so bili tudi konkretni podatki o številu umrlih zaradi poklicnega raka v EU. Prav tako so bili predstavljeni pogledi inšpektoratov, pogledi sindikatov in pogledi organizacij delodajalcev na to problematiko.

Obravnavani so bili tudi različni pogledi glede novega sistema t. i. REACH (*Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals*), ki jih zastopajo člani IALI. Ocenjevanje tveganj in zagotavljanje učinkovitega inšpekcijskega nadzora ostaja ključna naloga inšpektoratov za delo.

Med drugimi temami konference je bila še posebej zanimiva tema, ki je obravnavala informacijske sisteme in pomembnost vloge interneta pri širjenju izkušenj, ugotovitev, pri študijah idr.

e) SLIC Conference (Senior Labour Inspectors Committee) v Dublinu 19.–21. maj 2004

Glavna tema 46. plenarne seje SLIC-a je bila problematika cigaretnega dima (*Environmental Tobacco Smoke (ETS) at the Workplace*) na delovnem mestu.

Kot osnova za nadaljnjo obravnavo so bila izpostavljena nekatera konkretna dejstva, kot npr. to, da cigaretni dim vsebuje več kot 4.000 sestavin, od katerih jih je preko 50 dokazano ali vsaj domnevno rakotvornih. Na seji so tudi poudarili, da je bilo pri raziskavah ugotovljeno, da je bil v letu 2002 cigaretni dim (ETS) na delovnem mestu razlog za 2,8 % poklicnega raka.

Predstavljene so bile pravne podlage za obvladovanje izpostavljenosti delavcev cigaretnemu dimu na delovnih mestih. Ugotovljeno je bilo, da je to v državah EU urejeno zelo različno.

Neobvezne pobude, dane na ravni EU glede varovanja zaposlenih pred cigaretnim dimom na delovnih mestih, so naslednje:

- mnenje EU s 14. junija 1999, podano od C*onsumer Committee on Socially Responsible Community Tobacco Policy*, vsebuje strogo prepoved kajenja na javnih mestih, kot so restavracije, delovna mesta, šole, bolnice, kinematografi in javni transport;
- priporočilo sveta EU (2003/54/EC) z 2. decembra 2002 za varovanje pred kajenjem in spodbuditev za sprejem zakonodaje za izboljšanje nadzora nad kajenjem, ki državam članicam priporoča sprejetje ustrezne zakonodaje in/ali drugih ustreznih ukrepov za zaščito pred izpostavljanjem tobačnemu dimu v zaprtih prostorih, na delovnih mestih v zaprtih prostorih in v javnem transportu.

V zvezi s tem je bila dana tudi pomembna vloga direktivi Sveta EU št 89/391/EEC (Framework Directive), ki obvezuje delodajalce, da v okviru svojih odgovornosti zagotovijo izvajanje potrebnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja na delovnih mestih. To vključuje med drugim tudi preventivo pred poklicnimi tveganji, zagotovitev obveščanja in usposabljanja, ustrezno organiziranost in zagotovitev potrebnih finančnih sredstev.

V okviru srečanja so bila predstavljena tudi letna poročila nekaterih inšpektoratov za delo držav EU, ocene sistemov inšpekcijskega nadzora varnosti in zdravja pri delu Španije, Luksemburga, Avstrije, Anglije, Nemčije in Francije.

Nekatera druga obravnavana področja so se nanašala na:

- problematiko azbesta,
- evropsko kampanjo za varnost na gradbiščih,
- indikatorje uspešnosti inšpekcijskega nadzora,
- čezmejno sodelovanje,
- MACHEX,

- skupne principe delovanja,
- evropsko strategijo za obdobje 2002–2006,
- prihodnost SLIC-a.

Delo je med drugim potekalo tudi v delovnih skupinah. Pri tem je prva skupina obravnavala temo »naloge in odgovornosti različnih akterjev, ki so vpleteni v varovanje in nadzor glede izpostavljenosti tobačnemu dimu na delovnih mestih«, druga delovna skupina pa temo »vloga inšpekcije za delo pri vzpodbujanju osveščenosti in ustreznega obnašanja z vidika zaščite in nadzora izpostavljenosti tobačnemu dimu na delovnih mestih«.

V okviru praktične predstavitve izvajanja ukrepov zaščite delovnega okolja pred tveganji zaradi izpostavljenosti tobačnemu dimu in drugih ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu je bila predstavljena tovarna za izdelavo mikroelektronskih vezij (mikročipov). Prikazani so bili nekateri rezultati epidemioloških študij, kaj je potrebno za nadaljevanje teh študij in kateri so temeljni elementi za razvoj ustreznih podlag, ki bi služile za oblikovanje politike na tem področju.

f) Sestanek delovne skupine SLIC-a (SLIC Working group on Construction Campaign new Member States) v Luxembourgu, 14. julij 2004

Po uvodni predstavitvi akcije nadzora gradbišč, ki so jo v letu 2003 izvedle v dveh 14-dnevnih terminih vse tedanje države članice EU in jo z nekaterimi spremembami ponovile v letu 2004, je tekla razprava o razmerah in možnostih za izvedbo takšne akcije v letu 2005 v novopridruženih članicah.

Bistvene točke akcije neposrednega nadzora gradbišč v letu 2004 so bile: izpolnjevanje obveznosti naročnika (varnostni načrt, imenovanje kooordinatorja in prijava pričetka gradnje), nadzor nad urejenostjo delovnih mest na višini, izvajanje ukrepov v zvezi z odvijanjem prometa na gradbišču in nevarnostmi v zvezi s padajočimi predmeti oz. ureditvijo vertikalnega transporta. Zelo pomembno je bilo, da je dosegla akcija velik odziv tudi v javnosti, saj se na ta način dviguje tudi raven varnostne kulture. Tako so tedanje države članice vzporedno izvajale različne propagandne aktivnosti (obvestila na TV; informativne oddaje na radiu in TV; propagandni plakati so bili izobešeni na panojih in gradbiščnih ograjah; publikacije in zloženke so delili delavcem in njihovih zaupnikom preko sindikalnih in drugih združenj, objave na spletnih straneh itd.). Predstavljene so bile propagandne aktivnosti v Nemčiji (izvedli so jo ob podpori Nemške nogometne zveze) in v Grčiji, prejeli smo tudi njihove zgibanke. Za izvedbo teh aktivnosti so tedanje države članice dobile finančno podporo v višini 60.000 EUR na članico, kar je pokrilo do 70 % propagandnih stroškov. Sredstva so dobili na osnovi prijave na razpis, ki je bil objavljen v uradnem listu EU. Podoben **razpis** bo organiziran tudi za izvedbo propagandnih akcij v letu 2005.

Dogovorjeno je bilo, da vse države nove članice EU izdelajo **poročilo o stanju varnosti in zdravja pri delu v gradbeništvu** in ga dostavijo SLIC-u. Ravno tako nove države članice pripravijo osnove za izvedbo akcije v letu 2005. Izhodišča za akcijo so enaka kot za akcijo starih držav članic. Akcija se bo v letu 2005 izvajala po vseh novih državah članicah istočasno **v dveh vsaj 14-dnevnih terminih,** in sicer **prvič v 23. in 24. tednu**, drugič vsaj v **39. in 40. tednu.** Akcija mora biti **podprta z objavami v medijih in drugimi propagandnimi aktivnostmi**. Pregledanih naj bi bilo približno 2 % vseh gradbišč. Poročilo o akciji na predloženem obrazcu bo treba oddati SLIC-u v roku dveh mesecev po zaključku akcije.

g) *SLIC Conference* v Maastrichtu, 3. do 5. november 2004

V obdobju od 3. do 5. novembra 2004 je v Maastrichtu potekala druga redna konferenca SLIC-a. Konferenca je bila tokrat posvečena problematiki ročnega premeščanja bremen oz. implementaciji Direktive 90/269/EEC. Predstavljena je bila razsežnost problema ročnega premeščanja bremen. Na ravni EU ocenjujejo, da stroški odpravljanja posledic zaradi nepravilnega dvigovanja bremen znašajo približno 5,5 milijard EUR.

Konference so se udeležili visoki predstavniki Mednarodne organizacije dela, predstavniki Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu, predstavniki posameznih direktoratov in drugi. Predstavniki Inšpektorata RS za delo so na konferenci aktivno sodelovali s strokovnim prispevkom, s katerim so udeležence seznanili s svojimi izkušnjami na področju ročnega premeščanja bremen. Prvi dan konference je potekal v znamenju poročanja delovnih skupin na področju gradbeništva, problematike azbesta, statistike, ocenjevanja posameznih sistemov inšpekcijskega nadzora in načina implementacije Direktive EU št. 269. Drugi dan konference je bil izključno posvečen problematiki dvigovanja bremen. Svoje izkušnje so predstavili strokovnjaki Nemčije, Nizozemske, Velike Britanije in Slovenije. V naši predstavitvi je bil prikazan program, na osnovi katerega se lahko izračuna posamezna obremenitev delavca v zvezi z dvigovanjem bremena. Predstavljeni so bili tudi nekateri problemi, s katerimi se srečujemo v inšpekcijskih nadzorih na področju ročnega premeščanja bremen. Prisotni so sprejeli pobudo predstavnikov Slovenije, da se na področju ročnega premeščanja bremen ustanovi delovna skupina, ki bo naredila posnetek stanja in predlagala enotne standarde spremljanja ročnega premeščanja bremen. Pokazalo se je, da ima večina držav EU približno enake probleme. Udeleženci so se strinjali z ugotovitvijo, da na tem področju potrebujemo presečne študije (*Work Labour Survey*), na osnovi katerih se bo lahko ocenila razsežnost problema.

Tretji dan konference je bil za udeležence organiziran obisk razstave, na kateri so številni nizozemski proizvajalci prikazali različna orodja, s katerimi bistveno zmanjšajo tveganja za poškodbo ledvenega dela hrbtenice oz. medvretenčne ploščice, ki je najpomembnejši funkcionalni del hrbtenice v različnih dejavnostih/področjih – zdravstveno varstvo, področje izobraževanja, promet, gradbeništvo, gostinstvo itd.

Pred rednim srečanjem SLIC-a sta bila v **Luxembourgu organizirana dva pripravljalna sestanka (9. marca 2004 in 7. junija 2004), ki sta bila v celoti posvečena tematiki ročnega premeščanja bremen, in sicer:**

- razsežnostim problema v posameznih državah,
- možnostim implementacije direktive v vsakdanji praksi in težavam, povezanim z njeno implementacijo,
- konkretnim projektom, študijam in izkušnjam na področju obvladovanja problema ročnega dvigovanja bremen,
- sodelovanju s socialnimi partnerji in stroko,
- podpori odločanja na področju ročnega premeščanja bremen.

Obeh sestankov se je udeležil tudi predstavnik Inšpektorata RS za delo.

h) Ogled družbe Sshochtl Yachtbau GesmbH & CO KG, Mattsee, 23. novembra 2004

Med opravljanjem inšpekcijskega nadzora pri delodajalcih, ki proizvajajo plovila, se ugotavlja, da meritve koncentracije škodljivih snovi na delovnih mestih prekoračujejo mejne vrednosti pa tudi kratkotrajne mejne vrednosti. Iz razgovorov pri delodajalcih se je pokazalo, da bi želeli urediti delovno okolje tako, da bi zagotovili ustrezne delovne razmere in delavcem omogočili varno in zdravo delo.

Glede na to problematiko je bil 23. novembra 2004 organiziran ogled podjetja Sshochtl Yachtbau GesmbH & CO KG, Kostendorfer Landesstrase 7 v Mattsee, ki se ukvarja s proizvodnjo plovil. Ogled družbe sta vodila dva avstrijska inšpektorja za delo, udeležila pa se ga je tudi inšpektorica Inšpektorata RS za delo.

Pri ogledu proizvodnje je bil poseben poudarek na opazovanju tal z različnimi načini odsesavanja, na vpihovanju svežega zraka itd. ter na drugih ukrepih za doseganje predpisane mejne vrednosti za uporabo stirena in drugih škodljivih snovi na delovnih mestih.

Namen obiska je bil pridobiti izkušnje pri možnostih za ustreznejšo ureditev varnostnih razmer v tovrstni zdravju zelo škodljivi proizvodnji.

3. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

3.1. UVOD

Najpomembnejši dogodek, ki je zaznamoval leto 2004, je bil vsekakor ta, da je Republika Slovenija postala članica Evropske Unije. To je že v času predpristopnih priprav in bo tudi v bodoče precej vplivalo na delovanje Inšpektorata RS za delo, ki ima v državi zelo pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti in zdravja delavcev pri delu. Z namenom, da se vloga inšpekcije za delo čim uspešneje uveljavi tudi v bodoče, je potrebno nenehno dopolnjevanje in nadgrajevanje že uvedenih ukrepov in postopkov pa tudi uvajanje novih. V ta namen je bil uveden nov način ugotavljanja stanja na področju zagotavljanja nekaterih osnovnih obveznosti delodajalcev v državi, uveden je bil nov in z EU usklajen način zbiranja in obdelave podatkov o nezgodah pri delu, dopolnjen je bil sistem strokovne pomoči pri odločanju inšpektorjev, zagotovljena je bila udeležba pristojnih inšpektorjev v različnih evropskih in državnih delovnih telesih in institucijah ter se v polni meri izvajala po novih kriterijih načrtovana in sprotno spremljana temeljna naloga in obveznost inšpektorata za delo, to pa je čim učinkovitejši in čim uspešnejši inšpekcijski nadzor na področju varnosti in zdravja pri delu v državi.

Leto 2004 je leto, v katerem je Republika Slovenija postala članica Evropske Unije (EU). Ker je zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu v EU velikega pomena, to predstavlja tudi velike obveznosti in odgovornosti naše države ter s tem v zvezi tudi precej obsežno aktivnost inšpektorata, da bodo vse te obveznosti in odgovornosti tudi ustrezno zagotovljene oziroma izpolnjene. Obveznosti in odgovornosti inšpektorata za delo se nanašajo predvsem na posredovanje raznih poročil o vsebini in obsegu dela inšpektorata, o organiziranosti inšpektorata, o pravnih podlagah za delo in možnostih ukrepanja inšpektorata, o vzpostavljenih merilih in metodah za ugotavljanje uspešnosti in učinkovitosti dela posameznih inšpektorjev in inšpektorata kot celote, o ugotovljenem stanju na področju varnosti in zdravja pri delu v državi, o izrečenih oziroma izvršenih ukrepih ter učinkih idr. Prav tako pa zahteva članstvo v EU tudi sodelovanje naših inšpektorjev v različnih delovnih skupinah, ki so organizirane znotraj različnih evropskih institucij (npr. Senior Labour Inspectors Committee - SLIC). V teh delovnih skupinah se obravnavajo različna področja aktivnosti predvsem glede ukrepov, postopkov in predpisov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ter tudi zagotavljanja nadzora skupnega evropskega trga. V prihodnjem letu se pričakujejo še povečane aktivnosti glede prostega pretoka storitev v skupnem evropskem prostoru.

Na področju inšpekcijskega nadzorstva varnosti in zdravja pri delu je IRSD v letu 2004, predvsem na področju spremljanja stanja in zagotavljanja kakovostnih informacij, uvedel nekatere pomembne novosti. Svoj »monitoring« v zvezi z ugotavljanjem splošnega stanja glede zagotavljanja desetih osnovnih obveznosti delodajalcev, ki so predpisane v III. poglavju Zakona o varnosti in zdravju pri delu, je razširil z uvedbo posebnega postopka spremljanja stanja na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih in fizičnih subjektov s statusom delodajalca v državi. Svojo pristojnost glede obveščenosti o smrtnih nezgodah pri delu ter o nezgodah pri delu, ki imajo za posledico več kot tri dni odsotnosti delavca z dela, predpisano v 27. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, pa je nadgradil tako, da je začel dobljene

podatke zbirati in jih izkazovati v skladu z metodologijo ESAW (European Statistics on Accidents at Work), ki jo je predpisala evropska agencija za statistiko EUROSTAT. V zvezi s tem so bili na EUROSTAT tudi že posredovani prvi pilotski podatki, ki so bili sprejeti brez pripomb.
Učinkovitost inšpekcijskega nadzora se odraža predvsem v obsegu opravljenega dela (število opravljenih inšpekcijskih pregledov, število izrečenih ukrepov, število raziskanih nezgod pri delu idr.), uspešnost inšpekcijskega nadzora pa v višjem nivoju varnosti in zdravja pri delu ter v višjem nivoju zagotovljenih človeku prijaznih delovnih razmer (število in teža nezgod pri delu, število ugotovljenih poklicnih bolezni, obseg odsotnosti z dela zaradi posledic opravljanja delovnega procesa, število in resnost pritožb delavcev ipd.). Za doseganje čim večje uspešnosti inšpektorjev so pomembne tudi tehnične možnosti (prevoz, opremljenost z računalniki in drugo tehnično opremo, dostop do potrebnih informacij) pa tudi osebna zavzetost in motiviranost inšpektorjev. Pri slednjem posebnih težav nimamo, v zvezi z elektronsko opremo pa je potrebno poudariti, da se zelo hitro tehnološko stara in so zato potrebne nenehne dopolnitve in zamenjave tako strojnega kot tudi programskega dela te opreme. Za čim učinkovitejše delo inšpektorjev sta med drugim zelo pomembna njihova strokovno znanje in usposobljenost, čemur je bilo v obravnavanem obdobju posvečeno precej časa in aktivnosti. V ta namen je bilo organiziranih več internih strokovnih posvetov za inšpektorje, ena konferenca z mednarodno udeležbo ter več strokovnih delavnic. Inšpektorat pa je zagotovil inšpektorjem tudi aktivno ali pasivno udeležbo na več strokovnih posvetih v organizaciji drugih institucij v državi in v tujini. Oba navedena pokazatelja oziroma njuno gibanje v določenem obdobju je razvidno predvsem iz v nadaljevanju predstavljenih tabel, ki prikazujejo primerjalne podatke in rezultate za določeno časovno obdobje.

Inšpektoratu je bila v letu 2004 naložena obveznost organiziranja in izvajanja preizkusov znanja strokovne usposobljenosti koordinatorjev v skladu z Uredbo o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih ter nadzor nad izvajanjem njihovega usposabljanja s strani izvajalcev tega usposabljanja, ki so si za izvajanje te dejavnosti pridobili pooblastilo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

Nadzor nad izvajanjem rudarskih del je izvajala Inšpekcija za rudarstvo pri Inšpektoratu RS za okolje in prostor pri Ministrstvu za okolje in prostor. Inšpekcijski nadzor se izvaja v gospodarskih subjektih in pri izvajalcih rudarskih del, ki raziskujejo in izkoriščajo mineralne surovine, pri graditvi podzemnih objektov ter pri izvajalcih drugih rudarskih del. Pooblastila in pristojnosti so opredeljene z Zakonom o rudarstvu, Zakonom o varnosti in zdravju pri delu in z drugimi predpisi, ki veljajo za ta dela. Predviden obseg nadzora na področju rudarstva je v letu 2004 izvršilo 6 rudarskih inšpektorjev od katerih je eden rudarski elektroenergetski inšpektor. Pooblastila in pristojnosti, ki so opredeljene v okviru predpisov zagotavljajo izvajanje inšpekcijskega nadzora v predvidenem obsegu. Z zakonom določena periodika nadzora omogoča način preventivnega ukrepanja. Izvajanje splošnih in drugih pooblastil in pristojnosti Inšpekcije za rudarstvo v okviru Inšpektorata RS za okolje in prostor je zagotovljeno v okviru ustrezne organiziranosti Inšpektorata.

3.2. INŠPEKCIJSKI PREGLEDI IN IZREČENI UKREPI

V letu 2004 je inšpektorat nadziral 176.335 poslovnih subjektov. Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo opravljenih 8.162 inšpekcijskih pregledov. Skupno število opravljenih inšpekcijskih pregledov v letu 2004 je nekoliko višje kot v letu 2003, ko je bilo teh pregledov 8.160. Število izdanih odločb v tem letu je bilo 3473, kar je nekoliko več kot v letu 2003, ko je bilo odločb izdanih 3411. Več je bilo v tem letu izrečenih mandatnih kazni in vloženih kazenskih ovadb, manj pa je bilo podanih predlogov sodnikom za prekrške.

Od navedenega skupnega števila inšpekcijskih pregledov je bilo 1952 rednih pregledov (slika 6). Število rednih pregledov, ki obsegajo popoln pregled zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri nekem delodajalcu, je bilo v letu 2004 nižje kot v letu 2003.

Slika 6. Število rednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, 1999-2004

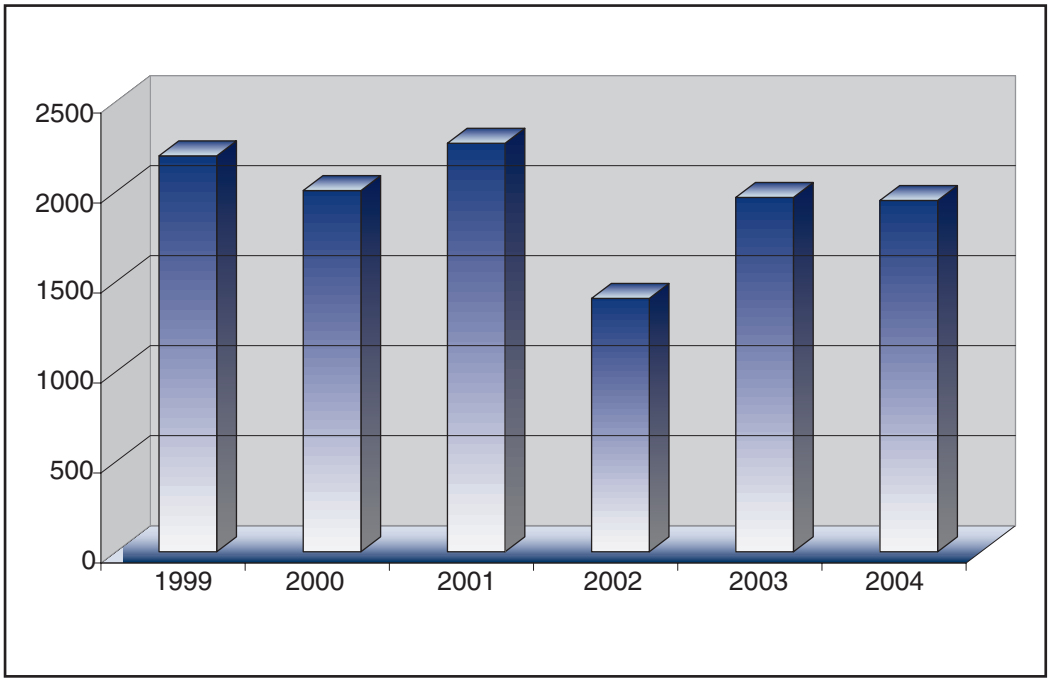

Razlog za sorazmerno manjše število opravljenih rednih pregledov je predvsem nekoliko večje število opravljenih kontrolnih pregledov.

Izrednih inšpekcijskih pregledov, pri katerih je bil opravljeni pregled usmerjen na določeno področje nadzora (npr. usmerjene akcije, nočno delo žensk, pritožbe, prijave …), je bilo v tem letu 4.685. To je nekoliko manj kot v preteklem letu, ko je bilo teh pregledov 4.819 (slika 7).

Slika 7. Število izrednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, 1999-2004

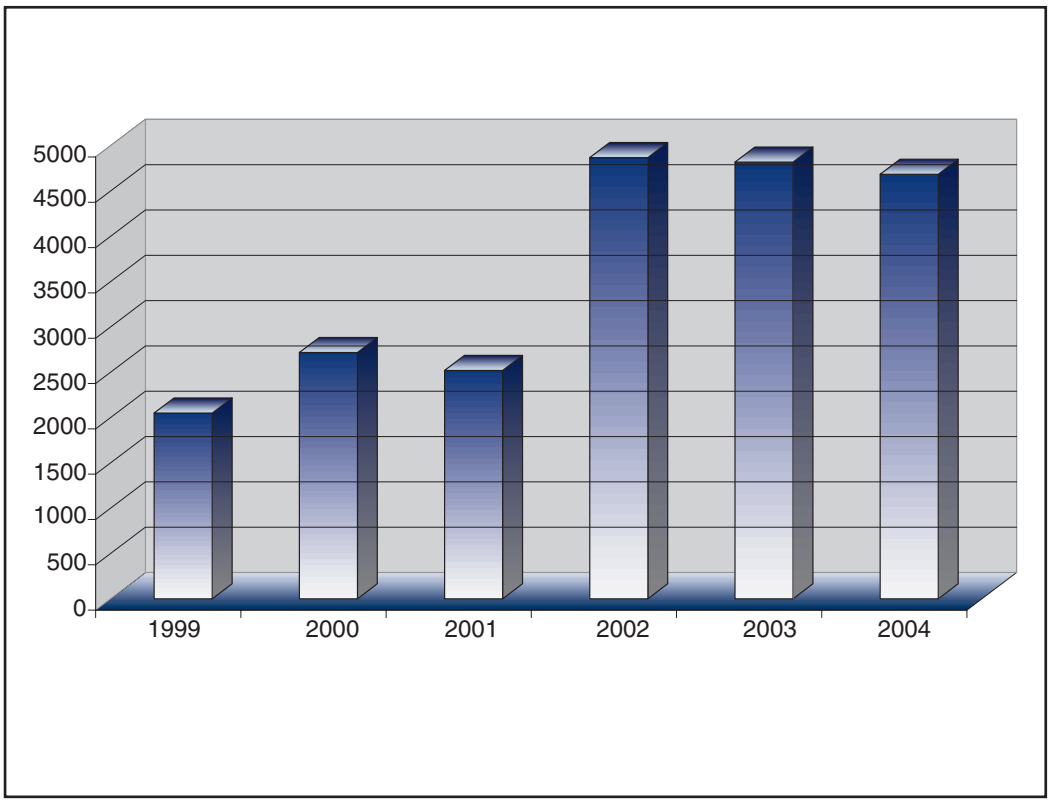

Odločb, s katerimi inšpektor po uradni dolžnosti naloži delodajalcu, da mora urediti določene ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti ter tako zagotoviti ustrezno izvajanje določil Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter drugih predpisov s tega področja, ali delodajalcu prepove opravljanje dejavnosti oziroma izvajanje delovnega procesa do odprave pomanjkljivosti, je bilo v letu 2004 izdanih 3.473, kar je nekoliko več kot v preteklem letu, ko jih je bilo izdanih 3.411 (slika 8).

Slika 8. Število odločb na področju varnosti in zdravja pri delu, 1999-2004

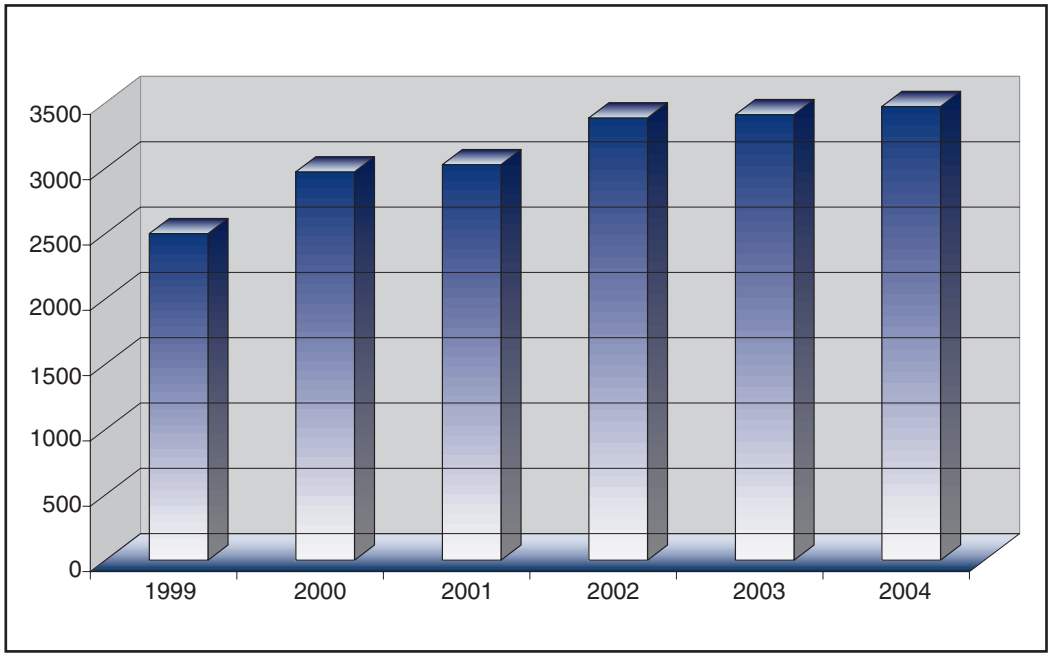

Izreki ureditvenih odločb so se najpogosteje nanašali na neustrezno izpolnjevanje obveznosti delodajalcev na naslednjih področjih: izvajanje zdravstvenih pregledov, usposabljanje delavcev, izjava o varnosti, pregledi in meritve električnih instalacij in strelovodnih sistemov, ocenjevanje tveganj in preiskave delovnega okolja.

Kontrolnih inšpekcijskih pregledov, s katerimi se preverja, ali so delodajalci ustrezno izvedli v ureditvenih odločbah naložene ukrepe, je bilo v letu 2004 opravljenih 1.525, kar je nekoliko več kot v letu 2003, ko je bilo teh pregledov 1.373.

Tabela 1 prikazuje primerjavo med števili opravljenih inšpekcijskih pregledov v obdobju 2000–2004. Inšpektorji so pri svojem delu v skladu z usmeritvami in politiko nadzora pogosto delovali svetovalno, vendar je bilo v mnogih primerih potrebno izreči tudi kazenske ukrepe.

Tabela 1: Inšpekcijski pregledi, vsi, 2000–2004

	REDNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	SKUPAJ
Leto 2000	2.007	2.718	1.648	6.373
Leto 2001	2.276	2.520	1.651	6.437
Leto 2002	1.408	4.869	1.593	7.870
Leto 2003	1.968	4.819	1.373	8.160
Leto 2004	1.952	4.685	1.525	8.162

V tabeli 2 so prikazani indeksi glede izdanih odločb, podanih predlogov za uvedbo kazenskega postopka, podanih predlogov sodnikom za prekrške ter izrečenih mandatnih kazni za obdobje 2000–2004.

Tabela 2: Število izdanih odločb, ovadb, prijav in mandatnih kazni, indeks 2004/03, 2000–2004

Leto	Odločbe	Ovadbe	Prijave	Mandatne kazni
2000	2.973	34	193	528
2001	3.028	29	161	465
2002	3.386	26	197	503
2003	3.411	33	254	475
2004	3.473	37	229	565
Indeks 2004/03	102	112	91	119

Iz tabele je razvidno, da se obseg opravljenega dela povečuje pri izdanih odločbah in predlogih sodnikom za prekrške, približno enak pa ostaja pri podanih ovadbah in izrečenih mandatnih kaznih.

Inšpekcija za rudarstvo je v letu 2004 v celoti izvršila predvideni obseg nadzora in je pri tem izdala 481 upravnih odločb s 1113 izvršitvenimi ukrepi.

3. 3. NEZGODE PRI DELU, POKLICNE BOLEZNI IN NEVARNI POJAVI

Pomemben pozitiven pokazatelj stanja na področju varnosti pri delu je nadaljevanje trenda zmanjševanja števila smrtnih primerov in zmanjševanje števila težjih nezgod pri delu. Število smrtnih nezgod pri delu je od leta 2002, ko jih je bilo 26, do leta 2003 padlo na 21 in v letu 2004 na 13. Število prijavljenih in raziskanih težjih poškodb pri delu se je od 325 v letu 2003 znižalo na 323 v letu 2004.

V letu 2004 je bilo skupno prijavljenih 13.886 nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca, zaradi katere je bil delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni. Predvidevamo, da bo tudi v prihodnosti število prijav naraščalo predvsem zaradi naraščanja »poročevalske discipline« delodajalcev. Kljub poostrenemu nadzoru še vedno ugotavljamo, da delodajalci v precej velikem obsegu ne prijavljajo nezgod pri delu, še posebno tistih, ki nimajo hujših posledic. Ocenjujemo, da je takih primerov še vedno nekaj tisoč. Ugotovljeni so bili tudi primeri, ko delodajalci niso prijavili hujših nezgod pri delu, vendar pa je te, zaradi splošne odmevnosti v javnosti, teže prikriti. Inšpektorat zato za take primere izve tudi iz javnih občil ali od centra za obveščanje ali pa ga o tem obvestijo policija, oškodovanci oziroma druge osebe.

3.3.1. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca

V letu 2004 se je nadaljeval trend zmanjševanja nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca **(slika 9).** Inšpektorji še vedno ugotavljajo, da so razlogi za nastanek nezgod s hudimi in najhujšimi posledicami predvsem slaba organizacija dela in neustrezen nadzor, površnost in nedoslednost pri delu ter hiter in nezanesljiv način dela.

Slika 9. Število nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, 1999-2004

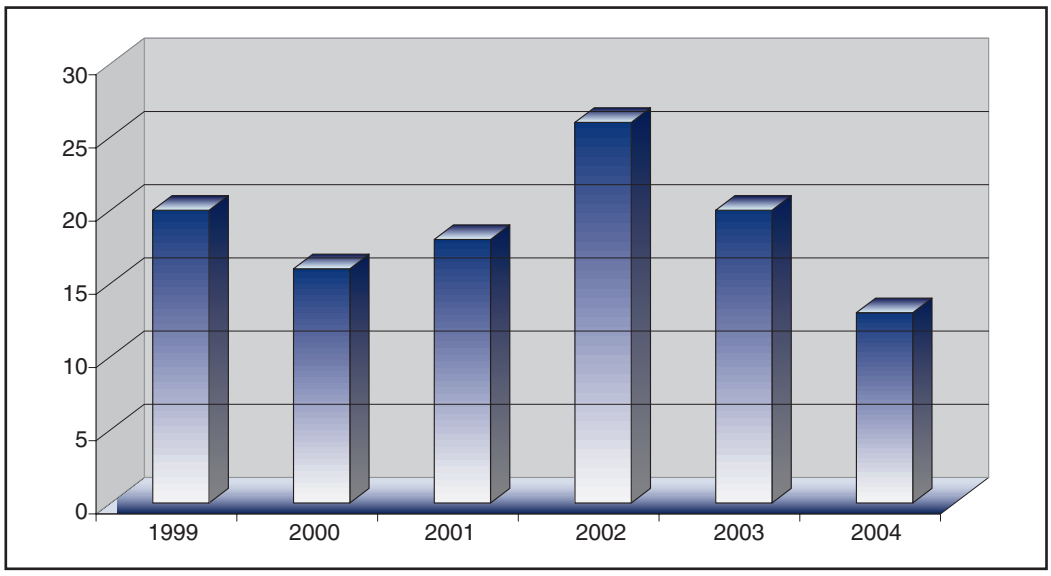

Inšpektorat je v letu 2004 obravnaval 13 smrtnih poškodb, ki so bile povezane z delom, pri katerem je bil jasen odnos delodajalec – delavec. Razmeroma veliko pa je bilo tudi število smrtnih primerov, ko tega odnosa ni bilo mogoče ugotoviti in jih inšpektorat zato ni obravnaval. Ugotovljeni so bili npr. primeri pomoči sosedom, prijateljem oziroma znancem in delo v prostem času za lastne potrebe. Taki primeri povečini niso prijavljeni na Inšpektorat za delo, četudi so povezani z opravljanjem dela. Zato na inšpektoratu o teh nezgodah nimamo podatkov. Še posebno problematične so s tega stališča nezgode s traktorji, ki vsako leto terjajo vsaj nekaj deset smrtnih primerov. V tem letu jih je bilo preko dvajset.

V obravnavanih primerih smrtnih nezgod pri delu je bil najpogostejši vzrok padec z višine oziroma v globino (6 primerov). Sledijo stisnjenje oziroma padec predmeta s tremi primeri (dva primera pri podiranju drevja in en primer padca bremena z dvigala) ter s po enim primerom udar električnega toka, padec v reko in utopitev, padec v ravnini, povoženje delavca s traktorjem, itd. Iz naslednje slike je razvidno, da so bili navedeni razlogi prevladujoči tudi v preteklih letih (slika 10).

Slika 10. Najpogostejši vzrok za nastanek nezgode pri delu, ki je imela za posledico smrt delavca, v %, 1999 - 2004

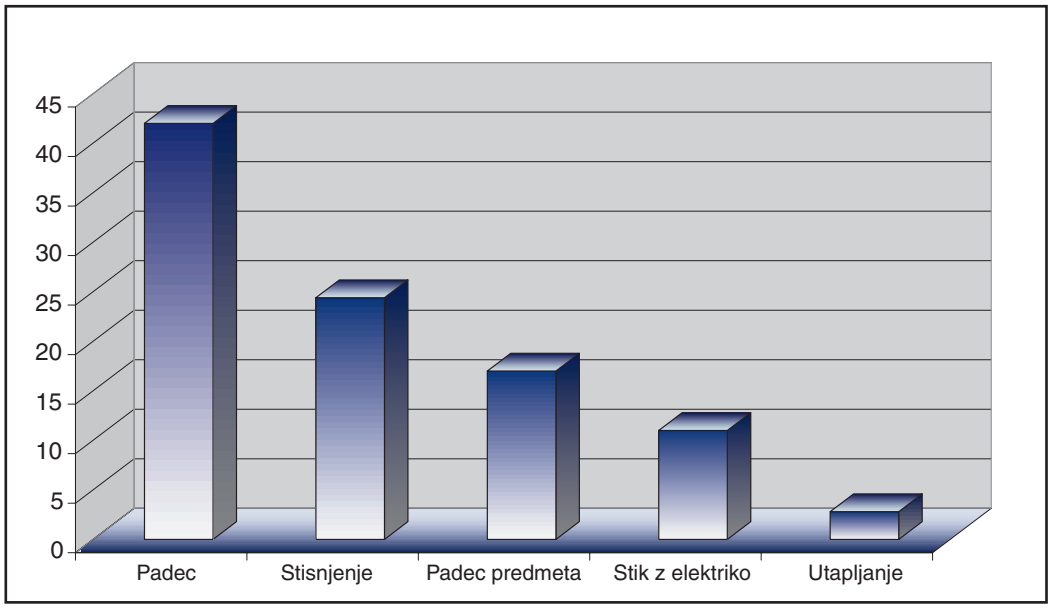

Tudi v letu 2004 so se nezgode, ki so imele za posledico smrt delavca, dogodile pretežno pri malih delodajalcih, izključno med moško aktivno populacijo. Med dejavnostmi tudi v letu 2004 izstopa gradbeništvo s 6 primeri. Iz dnevne porazdelitve nezgod v obdobju 1999–2004 je vidna izrazita izpostavljenost ponedeljka in petka kot posebej tveganih dni za nastanek hudih nezgod pri delu. Verjetna razlaga tega dejstva je ta, da sta problematična predvsem začetek (adaptacija na delo) in konec (izguba koncentracije) delovnega tedna (slika 11).

Slika 11. Dnevna porazdelitev nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, 1999-2004

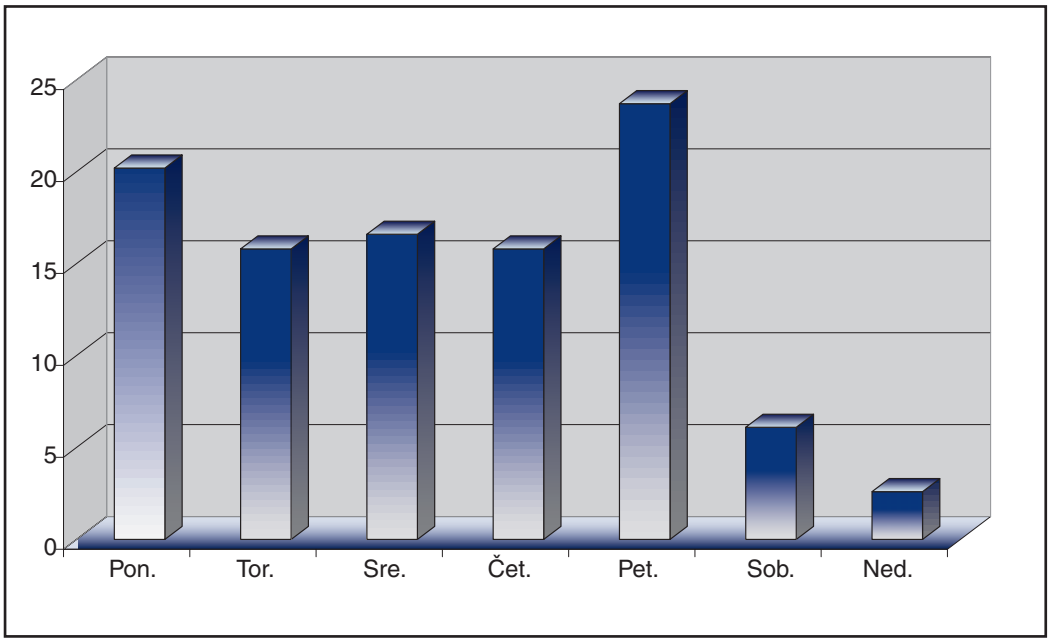

Posebno ogroženi sta dve starostni skupini. Z visokim koeficientom izstopata najmlajša starostna skupina 18–24 let in najstarejša starostna skupina, to je 55 in več let. (slika 12). Predpostavljamo, da bo v prihodnosti zaradi staranja delovne sile koeficient pri starejših delavcih še naraščal.

Slika 12. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, po starostnih skupinah, na 100.000 delavcev, 2004

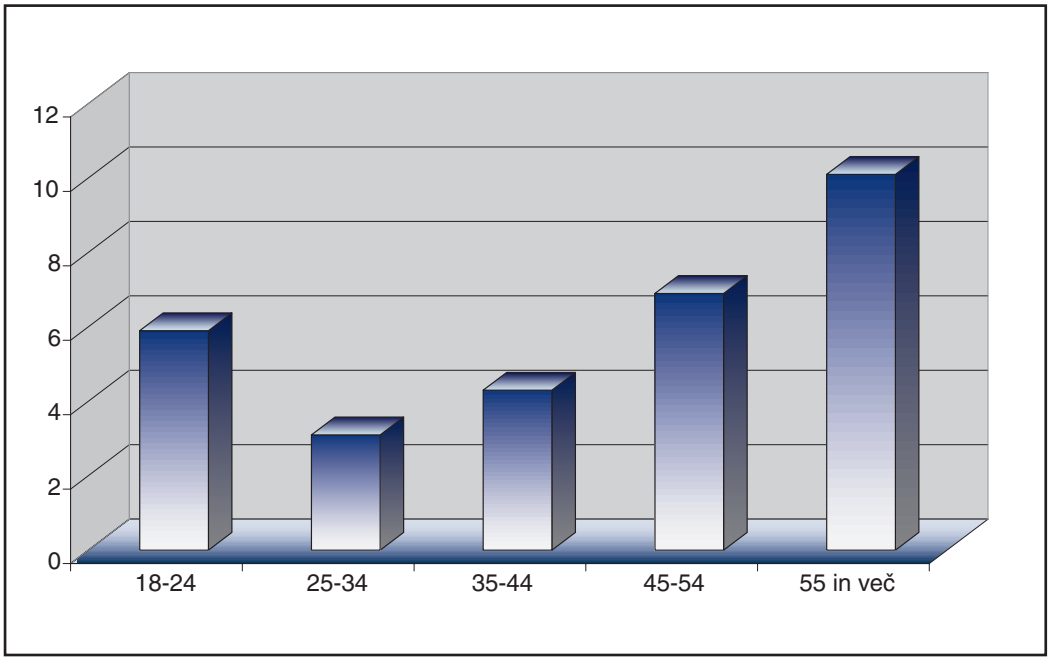

Večina smrtnih poškodb se zgodi v dopoldanskem času. Iz statističnih podatkov je razvidno, da sta najbolj tvegani obdobji čas med 8.00 in 10.00 uro in čas med 12.00 in 14.00 uro. V popoldanskem času se je večina smrtnih poškodb zgodila okoli 17.00 ure. Glede na to, koliko ur je delavec delal ta dan pred nezgodo, sta najbolj tvegani obdobji med drugo in tretjo uro dela v dopoldanskem času in prvo uro dela v popoldanskem času.

Pregled 6 letnega obdobja kaže, da je glede na stopnjo izobrazbe med umrlimi delavci največ kvalificiranih delavcev (32.4 %), sledijo polkvalificirani delavci (26.3 %), nekvalificirani delavci (14.5 %) in delavci s srednješolsko izobrazbo (17.4 %), slika 13.

Slika 13. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, po stopnji izobrazbe delavca, v %, 1999 - 2004

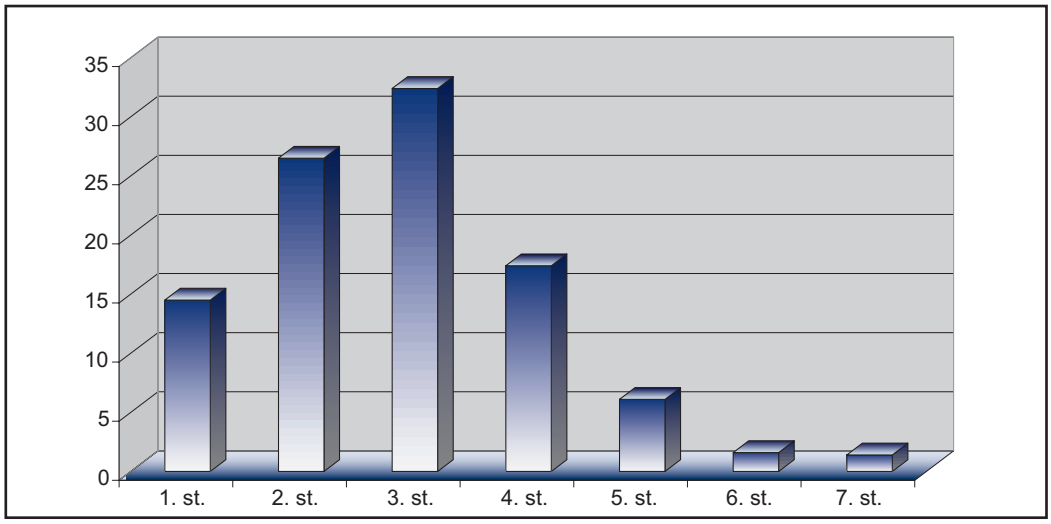

V dejavnostih, ki jih je nadzirala Inšpekcija za rudarstvo, sta bili v obravnavanem obdobju 2 nezgodi pri delu s smrtnim izidom.

3.3.2. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca

V letu 2004 se je nadaljeval tudi trend zmanjševanja števila nezgod, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca. Skupno je bilo prijavljenih in raziskanih 323 težjih poškodb pri delu (slika 14), kar je za 2 manj kot v letu 2003.

Slika 14. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca, v absolutnih številkah, 1999 - 2004

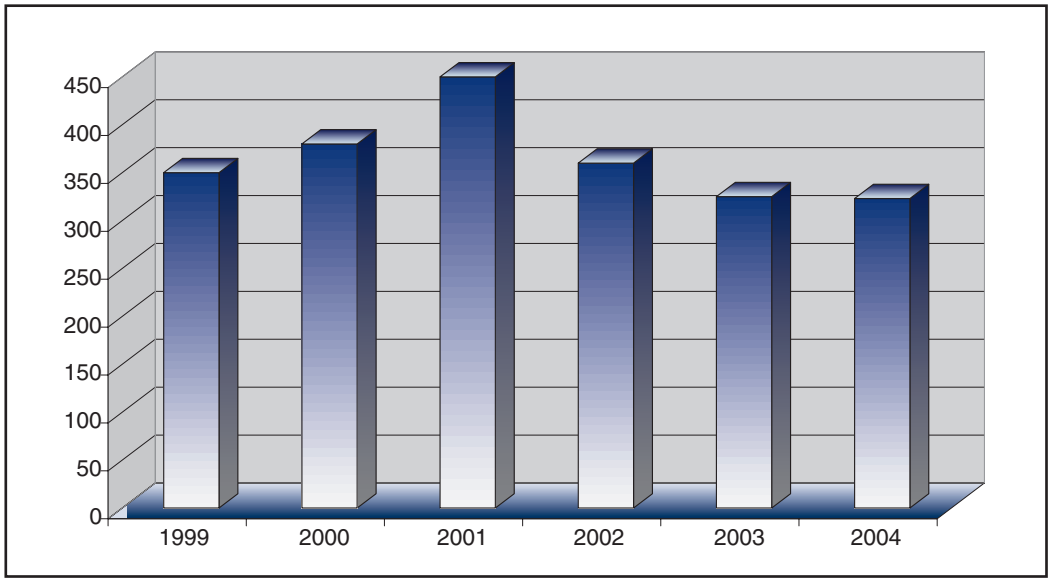

Podobno kot pri nezgodah, ki so imele za posledico smrt delavca, je tudi pri nezgodah, ki so imele za posledico težjo poškodbo, najpogostejši vzrok za poškodbo padec z višine oziroma v globino, stisnjenje oziroma poseg delavca v nevarno območje delovanja delovne opreme, strojelom itd. (tabela 3).

Tabela 3: Najpogostejši vzroki za nastanek nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, 2004

Padec z višine	37
Poseg delavca v nevarno območje delovanja stroja,	25
Padec materiala, predmeta	19
Povoženje	14
Stisnenje	12
Vžig	4
Strojelom	5

Glede na dejavnost delodajalca je bilo tudi v letu 2004 največ prijavljenih težjih poškodb na področju gradbeništva. Sledijo proizvodnja kovinskih izdelkov, obdelava in predelava lesa, proizvodnja strojev itd. **(tabela 4).**

Tabela 4: Število prijavljenih nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca, po dejavnostih, 2000–2004

Dejavnost	2000	2001	2002	2003	2004
Gradbeništvo	97	88	81	68	63
Proizvodnja kovinskih izdelkov	62	46	59	39	47
Obdelava in predelava lesa	38	41	31	29	22
Proizvodnja strojev	24	22	16	28	21
Proizvodnja pohištva	30	20	21	19	21
Proizvodnja kovin	30	18	10	9	6

Tudi v letu 2004 so se nezgode, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca, dogodile pretežno pri manjših delodajalcih in najpogosteje med delavci moškega spola. Med dejavnostmi tudi v letu 2004 izstopa gradbeništvo s 63 primeri težjih poškodb pri delu. Tudi na področju težjih nezgod pri delu sta izrazito izpostavljena ponedeljek in petek kot posebej tvegana dneva. Posebno sta ogroženi dve starostni skupini, 18–24 let in najstarejša starostna skupina, to je 55 let in več.

Glede na ugotovljeno pomanjkljivost ali nepravilnost je najpogostejši vzrok za nezgodo neustrezen način dela, slaba organizacija dela, opustitev uporabe osebne varovalne opreme, neustrezna delovna oprema, nepazljivost in nezbranost pri delu, podcenjevanje in v manjši meri tudi nepoznavanje nevarnosti, slaba oziroma neustrezna usposobljenost delavcev za varno delo, slab ali nikakršen nadzor s strani nadrejenih odgovornih oseb itd.

Pri izvajanju rudarskih del so se v letu 2004 dogodile 303 nezgode pri delu, od tega 7 težjih. V letu 2004 je bilo v primerjavi z letom 2003 skupno število nezgod pri delu manjše za 62, število težjih pa je bilo manjše za 1. Iz diagrama je razvidno, da se je kljub povečanju števila nezgod v letu 2003, dolgoletni trend upadanja nezgod pri delu, tudi v letu 2004 ohranil. V primerjavi z letom 1993 se je število nezgod pri delu v letu 2004 znižalo približno za 3 krat, kar je nedvomno ugoden rezultat. Malo manjše znižanje velja za število nezgod na enoto zaposlenih. Enako to velja tudi za nezgode z lažjimi in hujšimi posledicami.

Slika 15. Nesreče v panogi rudarstva na področju RS

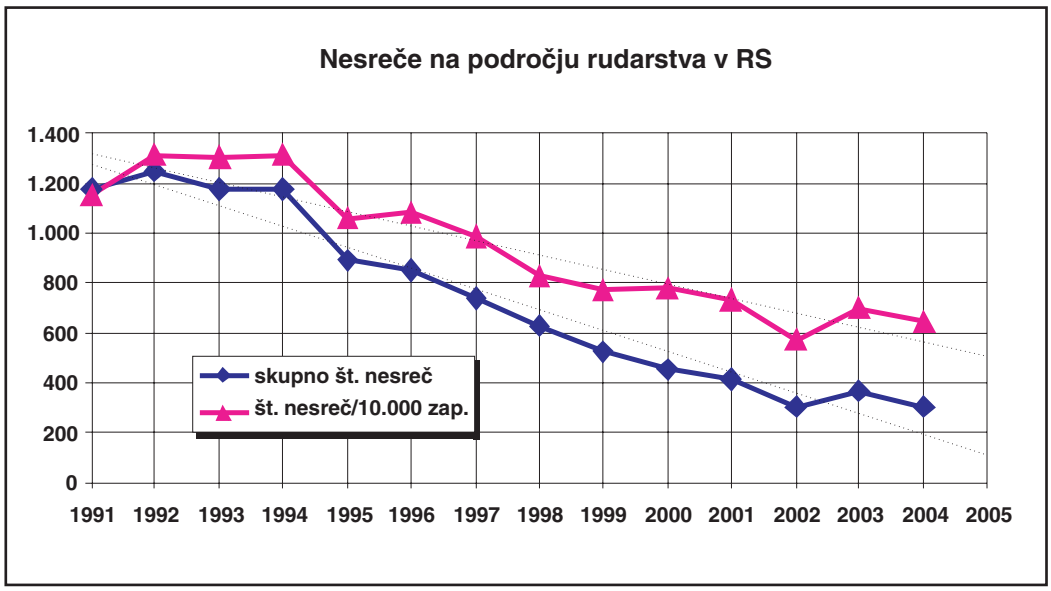

3.3.3. Poklicne bolezni

Obravnava poklicnih bolezni v Sloveniji je urejena s Pravilnikom o seznamu poklicnih bolezni. Vendar pa je obravnava (ugotavljanje, priznavanje, obveščanje) poklicnih bolezni v državi urejena samo navidezno, v praksi pa je to področje že dalj časa dokaj neurejeno. Na to kaže dejstvo, da nekaj deset registriranih poklicnih bolezni na leto v vsej državi, kjer je približno 782.206 zaposlenih delavcev, zagotovo ne kaže realnega stanja. Po ocenah strokovnjakov medicine dela in na podlagi pokazateljev v drugih evropskih državah naj bi bilo pri nas vsaj nekaj sto primerov poklicnih bolezni na leto. Ugotavljati, zakaj je tako, ni naloga inšpektorata za delo, vendar kot pristojni organ za nadzor nad izvajanjem varnosti in zdravja delavcev pri delu do te pomanjkljivosti ne more biti brezbrižen. Dejstvo, da se poklicne bolezni ne ugotavljajo oziroma ustrezno obravnavajo, pomeni, da inšpektorat za delo ni obveščen o pomembnih nepravilnostih in pomanjkljivostih pri delodajalcih oziroma na delovnih mestih pri njih. Zato tudi ni mogoče izvajati ustreznega inšpekcijskega nadzora in zagotoviti odprave ali vsaj ustreznega zmanjšanja ravni nevarnosti in škodljivosti, ki ogrožajo zdravje delavcev pri delu. Na to problematiko intenzivno opozarjajo tudi sindikati.

Po podatkih, ki smo jih dobili od Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, je bilo v letu 2004 evidentiranih 49 poklicnih bolezni, inšpektorat za delo v obravnavanem časovnem obdobju pa ni bil obveščen niti o eni. V letu 2004 so bile tako evidentirane naslednje poklicne bolezni:

- 16 kožnih obolenj
- 8 astmatičnih obolenj
- 7 mišičnoskeletnih okvar
- 4 bolezni živčevja
- 3 bolezni dihalnega sistema
- 11 drugih primerov

Podatkov o tem, pri katerih delodajalcih in v katerih panogah so bile evidentirane naštete bolezni ali kolikšna je prizadetost obolelih ipd., ni bilo mogoče dobiti.

3.3.4. Nevarni pojavi

Obveznost delodajalcev, da morajo prijavljati nevarne pojave v zvezi z delom, je predpisana v 27. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Kot nevarni pojav je opredeljen dogodek, ob katerem je ali bi lahko nastala premoženjska škoda večje

vrednosti, je ali bi lahko bilo ogroženo zdravje ali življenje delavca oziroma bi lahko prišlo do poškodbe delavca, zaradi katere bi bil delavec nezmožen za delo. Med take dogodke lahko štejemo različne eksplozije, večje požare, nastanke večjih (predvsem mehanskih) poškodb na delovni opremi, nenadzorovane porušitve (objektov, delov objekta, različnih gradbenih odrov in podestov, dvigal ipd.), razlitja ali izpuste nevarnih snovi, nenadzorovane kratke ali zemeljske stike na visokonapetostnih napravah in opremi, večje nepredvidene dogodke pri različnih tehnoloških procesih ipd.

V letu 2004 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih 7 nevarnih pojavov, ki so bili vsi tudi raziskani. V letu 2003 je bilo prijavljenih in raziskanih nevarnih pojavov 14.

3.3.5. Kolektivne nezgode

Tudi obveznost delodajalcev, da morajo prijavljati vse kolektivne nezgode pri delu, je predpisana v 27. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Kot kolektivna nezgoda je opredeljen dogodek, v katerem je poškodovano dvoje ali več oseb, ne glede na težo poškodb ali število dni odsotnosti z dela.

V letu 2004 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih 6 kolektivnih nezgod, ki so bile tudi raziskane. V letu 2003 sta bili prijavljeni in raziskani samo 2 kolektivni nezgodi.

3.4. IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DELODAJALCEV

Izpolnjevanje osnovnih obveznosti delodajalcev, ki so predpisane v III. poglavju Zakona o varnosti in zdravju pri delu, je lahko eden od temeljnih pokazateljev urejenosti področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih. V nadaljevanju so navedene ugotovitve inšpektorjev glede izpolnjevanja desetih osnovnih obveznosti na podlagi inšpekcijskih nadzorov in opravljenih raziskav nezgod pri delu ter nevarnih pojavov. Pri vsaki točki je podana tudi primerjava s številom ugotovljenih kršitev v preteklem letu. Ta primerjava sicer lahko ima določeno primerjalno vrednost, vendar pa ni popolnoma realna, saj je število ugotovljenih pomanjkljivosti pri določenih obveznostih precej odvisno od politike nadzora. Od te politike je namreč odvisno npr., katere dejavnosti se bodo nadzirale (npr. gradbeništvo, kmetijstvo in gozdarstvo, proizvodnja električne energije, avtomobilski servisi, upravne enote), kateri delodajalci bodo deležni nadzora (mali, srednji, veliki, vsi), katere nevarnosti in/ali škodljivosti se bodo ugotavljale (nevarne snovi, elektrika, hrup, ročno dvigovanje bremen, kajenje na delovnih mestih,…), kateri varnostni ukrepi se bodo preverjali (npr. varnost strojev, protieksplozijska zaščita, osebna varovalna oprema, dokumentacija o delovni opremi, usposabljanje delavcev, zdravstveni pregledi delavcev itd.), idr. Politika nadzora vpliva prav tako na obseg posameznega nadzora, lahko pa tudi na morebitne druge namene in vidike nadzora.

3.4.1. Izjava o varnosti in ocena tveganja

Izjava o varnosti z oceno tveganja je najpomembnejša konkretna obveznost, ki jo mora izdelati in sprejeti vsak delodajalec v Republiki Sloveniji, kot je to predpisano v 14. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Ta interni akt delodajalca pomeni njegovo zavezo, da določi način in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ter jo dopolnjuje ob vsaki novi nevarnosti in spremembi ravni tveganja. S tem dokumentom delodajalec med drugim določi svojo politiko za zagotovitev varnosti in zdravja pri delu, ugotovi in zabeleži obstoječe nevarnosti in škodljivosti na delovnih mestih, opredeli potrebne

ukrepe za njihovo odpravo ali vsaj ustrezno zmanjšanje in natančno določi odgovorne osebe za njihovo realizacijo.

Pojem delodajalca je v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu definiran precej širše kot npr. v Zakonu o delovnih razmerjih. Delodajalec je po določilih Zakona o varnosti in zdravju pri delu oseba, ki na podlagi pogodbe o zaposlitvi zaposluje delavca, pa tudi oseba, ki na kakršnikoli pravni podlagi zaposluje delavca. Definicija delodajalca je razširjena tudi na kmeta ali fizično osebo, ki sam ali s člani svojih gospodarstev oziroma z družinskimi člani opravlja kmetijsko, pridobitno ali drugo dejavnost kot edini in glavni poklic in ne zaposluje drugih oseb. Prav tako je precej širše definiran pojem delavca. Po določilih Zakona o varnosti in zdravju pri delu je delavec oseba, ki pri delodajalcu opravlja delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi, in tudi oseba, ki na kakršnikoli pravni podlagi opravlja delo za delodajalca, ali opravlja samostojno poklicno, kmetijsko ali drugo dejavnost in oseba, ki pri delodajalcu opravlja delo zaradi usposabljanja. Določbe Zakona o varnosti in zdravju pri delu veljajo v vseh dejavnostih za vse osebe, ki imajo status delodajalca ali delavca, in za druge osebe, navzoče v delovnem procesu. Zaradi tega Zakon o varnosti in zdravju pri delu pokriva širok krog zavezancev, saj velja za vse dejavnosti in za vse osebe, ki so po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter zdravstvenem zavarovanju zavarovane za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni, kakor tudi za vse druge osebe, ki so navzoče v delovnem procesu. Vendar kljub tako široko opredeljenim definicijam ali pa morda prav zato pogosto prihaja do težav glede opredelitve veljavnosti zakona, predvsem opredelitev, kdaj je kdo delodajalec in kdaj kdo delavec. Sporna je predvsem veljavnost Zakona o varnosti in zdravju pri delu za različna društva, različne variante »kmetov«, za izvajalce različnih dejavnosti, ki nimajo zaposlenih, za opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov na podlagi napotnic študentskih servisov, za različne oblike prostovoljnega dela, »sosedsko« pomoč ipd.

Izjava o varnosti z oceno tveganja, predvsem njena revizija, je namenjena tudi temu, da vsak delodajalec občasno opravi natančen pregled zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu svojim delavcem. Vloga delodajalcev je pri tem izrazito preventivna, saj so dolžni najprej uresničiti vse zahteve in ukrepe, predpisane z zakoni in ustreznimi podzakonskimi akti, s katerimi naj bi preprečili ali zmanjšali na najnižjo možno stopnjo vsa tveganja v zvezi z delom, nato pa z izvedenim ocenjevanjem preostalih tveganj določiti še dodatne ukrepe, ki so potrebni za ustrezno zagotovitev varnosti in zdravja pri delu.

Ugotovljeno stanje kaže, da so redke izjeme delodajalci, registrirani kot gospodarski subjekti, ki še niso zagotovili izdelave izjave o varnosti. Vendar pa so izdelane izjave pogosto pomanjkljive predvsem zato, ker so v njih na zelo obsežen in pogosto nerazumljiv oziroma nejasen način izvedene ocene tveganj, najpomembnejši del, ki bi se bil moral nanašati na določitev ustreznih zahtev in ukrepov ter na njihovo izvajanje, pa je neustrezen ali pa ga sploh ni. To kaže na dejstvo, da mnogi delodajalci ne razumejo smisla in pomena izjave o varnosti in jo smatrajo kot neko predpisano obveznost, ki jo pač morajo izpolniti, sicer bodo kaznovani. Mnogi tudi mislijo, da je to nova obveznost, kar pa ne drži, saj je bila obveznost izdelave internega akta s področja varstva pri delu predpisana že s starim zakonom o varstvu pri delu iz leta 1974. Navedeno še posebej velja za kmete in samozaposlene ter mnoge manjše delodajalce, pri katerih je praviloma tudi skrb za varnost pri delu manjša.

Poseben problem pri vseh kategorijah delodajalcev pa je, da v sprejeto izjavo o varnosti praviloma niso vključene osebe, ki delajo pri njih na podlagi napotnic študentskih servisov, delavci, napoteni s strani agencij za zaposlovanje, ter kooperanti ali delavci svobodnih poklicev.

V zvezi z izjavo o varnosti in procesom ocenjevanja tveganj je bilo v letu 2004 ugotovljenih 1.442 kršitev, kar je v primerjavi z letom 2003, ko je bilo teh kršitev 1.534, nekoliko manj.

3.4.1.1. Izjava o varnosti z oceno tveganja pri samozaposlenih delodajalcih

Delodajalci, registrirani kot samostojni podjetniki posamezniki, pogosto opravljajo dejavnost na terenu, v delovnih prostorih naročnika ali pa v pisarnah, neredko tudi v stanovanju. Pojmovanje izvajanja strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu se pri teh delodajalcih v večini primerov omejuje na to, da po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu morajo imeti »varstvo pri delu«. Nekateri v tem smislu pojmujejo zgolj poučevanje in preizkus znanja o varnem delu ali morda še zdravniške preglede, bolj redki pa so tisti, ki razumejo pravi pomen in smisel izjave o varnosti z oceno tveganj.

Izjave o varnosti praviloma tudi ne izdelujejo sami, ampak jo naročijo pri enem od ponudnikov te storitve. Tako izdelane izjave o varnosti pogosto niti ne podpišejo in ne preberejo. Take izjave o varnosti in pripadajoče ocene tveganja so zato neredko brez prave vrednosti, saj se pogosto ne nanašajo na dejanske razmere pri delodajalcu, ampak na neke splošne in predpostavljene razmere, ki naj bi po oceni izdelovalca veljale za dejavnost, ki jo kupec izjave opravlja.

3.4.1.2. Izjava o varnosti z oceno tveganj pri delodajalcih, ki zaposlujejo do 10 delavcev

Delodajalci iz te skupine imajo po ugotovitvah inšpektorjev v večini primerov na razpolago stalne delovne prostore in določeno delovno opremo ali pa so tudi brez stalnih delovnih prostorov, imajo pa vsaj določeno prenosno delovno opremo. Glede na to, da zanje velja zakonska obveznost izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja že kar nekaj časa, so v večini primerov že vzpostavili bolj ali manj redno sodelovanje z zunanjimi strokovnimi delavci, ki so jim tudi izdelali izjave o varnosti ter izvedli postopek ocenjevanja tveganj. Glede tega je opazen trend v smeri izboljšanja strokovnih podlag za izvajanje ocenjevanj tveganj, kar je zagotovo tudi posledica ukrepov inšpektorjev za delo, saj ti že od začetka veljavnosti Zakona o varnosti in zdravju pri delu posvečajo tej obveznosti delodajalcev precejšnjo pozornost. Ker pa delodajalci neustrezne razmere vsaj delno uredijo v večini primerov šele po obisku inšpektorja in izrečenih ukrepih, in ob dejstvu, da je inšpektorjev za varnost in zdravje pri delu okoli 40, število delodajalcev pa okoli 150.000, na tem področju vsaj v bližnji prihodnosti še ne moremo pričakovati večjega napredka. Ob tem pa se inšpektorjem vedno znova nalagajo še različne druge naloge in obveznosti.

Glede najpogosteje ugotovljenih pomanjkljivosti, so ugotovitve, sicer v nekoliko manjši meri enake kot za prej obravnavano skupino delodajalcev. Iz tega lahko sklepamo, da se tudi ta kategorija delodajalcev marsikdaj ne zaveda pomembnosti izjave o varnosti.

3.4.1.3. Izjava o varnosti z oceno tveganja pri delodajalcih, ki zaposlujejo od 11 do 50 delavcev

V to skupino spadajo delodajalci, predvsem samostojni podjetniki, ki opravljajo dejavnost že daljše obdobje s približno enakim številom zaposlenih delavcev, pa tudi hitro rastoča nova podjetja.

Za prve na splošno velja, da strokovne naloge varnosti in zdravja pri delu opravljajo zadovoljivo, še posebej v primerih, ko so inšpektorji za delo pri njih redno opravljali inšpekcijske nadzore. Glede na to, da je tovrstnih delodajalcev po številu občutno manj, kot v skupini, ki smo jo obravnavali predhodno, je učinkovitost inšpekcijskega nadzora pri njih precej boljša. Tudi pri teh delodajalcih opravljajo strokovne naloge varnosti in zdravja pri delu večinoma zunanji strokovni delavci. Stanje glede izjav o varnosti z ocenami tveganj in vrednotenje njihovega pomena je pri teh delodajalcih na višji ravni kot pri prejšnjih dveh kategorijah delodajalcev. Najpogosteje ugotovljene pomanjkljivosti so se nanašale na to, da delodajalec v procesu ocenjevanja tveganj ni ustrezno določil vseh ukrepov in s tem tudi ne odgovornih oseb za njihovo uresničitev, da v izjavi o varnosti ni opredeljen obseg in postopek izvajanja notranje kontrole nad izvajanjem varnostnih ukrepov ter da usposabljanje in preverjanje znanja delavcev za varno delo ni ustrezno, ker se premalo poudarja njihovo konkretno delo oziroma delovno mesto. Pogosto so

ugotovljene pomanjkljivosti v zvezi z opredelitvijo osebne varovalne opreme, kar privede tudi do neustreznega zagotavljanja in uporabe te opreme.

Za nova hitro rastoča podjetja oziroma podjetnike pa so inšpektorji ugotovili, da vključevanje strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu v njihovo razvojno strategijo pogosto precej zaostaja za dejanskimi potrebami in zahtevami. Zato je tudi izvajanje predpisanih zahtev in ukrepov s tega področja z vseh vidikov precej pomanjkljivo.

3.4.1.4. Izjava o varnosti z oceno tveganja pri delodajalcih, ki zaposlujejo nad 50 delavcev

Tudi večji delodajalci, razen tistih z nekaj sto in več zaposlenimi, strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu vse pogosteje ne izvajajo s svojimi zaposlenimi strokovnimi delavci, pač pa za izvajanje teh nalog sklenejo pogodbo z zunanjimi izvajalci. Ti jim potem izdelajo izjavo o varnosti in pripravijo strokovne podlage za izvedbo procesa ocenjevanja tveganj. Tudi v teh primerih velja že večkrat poudarjeno dejstvo, da je preveč pozornosti in časa posvečeno samemu postopku ocenjevanja tveganja, premalo pa opredelitvi potrebnih zahtev in ukrepov ter odgovornih oseb za njihovo uresničitev in kasnejše nadziranje. Izvedene ocene tveganja so zato preobsežne, nepregledne in težko razumljive. Pogosto ugotovljena pomanjkljivost je tudi ta, da delavci in/ali njihovi predstavniki pri izdelavi izjave o varnosti niso ustrezno sodelovali in da zato tudi niso ustrezno seznanjeni z njeno vsebino, ker delodajalec ni spoštoval obveznosti iz 23. in 28. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Ta člena določata obveznost seznanjanja delavcev in njihovih predstavnikov o zadevah, ki so povezane z varnostjo in zdravjem pri delu.

Skupno število te kategorije delodajalcev je razmeroma majhno, dostopnost do njih primerna, njihov odnos do inšpektorjev za delo in tudi do problematike varnosti in zdravja pri delu pa v večini primerov na ustrezni ravni. Zato je tudi inšpekcijski nadzor pri njih dovolj učinkovit, stanje pa v večini primerov primerno. Morebitne ugotovljene pomanjkljivosti se povečini ustrezno sanirajo.

3.4.1.5. Izjava o varnosti z oceno tveganja pri kmetih

Glede na relativno veliko število zelo težkih nezgod pri kmetijskih in gozdarskih delih je ta dejavnost zagotovo vredna posebne pozornosti. Inšpektorji ugotavljajo, da je glede na visoko stopnjo tveganja za poškodbe in zdravstvene okvare pri obravnavanem delu stopnja ozaveščenosti pri teh delodajalcih in tudi njihovih delavcih občutno prenizka. Zato je to populacija, ki zahteva prizadevanje vseh pristojnih in odgovornih subjektov za osveščanje o pomembnosti varnosti in zdravja pri delu.

Ugotovitve inšpekcijskih nadzorov kažejo, da v večini primerov kmetje ali še nimajo izdelane izjave o varnosti in pripadajočega ocenjevanja tveganja ali pa je to zgolj formalno izpolnjena obveznost. Tisti, ki že imajo izdelano izjavo o varnosti, so to storili predvsem zaradi bojazni pred kaznijo in ne zaradi zavedanja o tem, da je to za njih potrebno in pomembno.

Uvedba subvencij za ureditev varnosti in zdravja pri delu za kmete je sprožila kampanjo, ki je občutno povečala zanimanje za to področje in s tem v zvezi tudi povpraševanje po izvajanju pripadajočih strokovnih nalog oziroma po izdelavi izjave o varnosti. Koliko bo ta ukrep dejansko izboljšal stanje na področju zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri tej kategoriji delodajalcev, bo pokazala prihodnost.

Povsem odprto vprašanje izvajanja strokovnih nalog in zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pa predstavlja relativno velika skupina »kmetov«, ki dejansko to niso, saj so zaposleni drugod ali v pokoju ipd. Pogosto imajo velike kmetije, ki zahtevajo veliko kmetijskega dela. Ta dela opravljajo sami ali pa jim pomagajo sorodniki, sosedje, prijatelji in drugi. Gre torej za precej obsežno izvajanje zelo nevarnih del in opravil, pri tem pa je težko določiti »delodajalca«, ki bi bil dolžan skrbeti za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu.

3.4.2. Usposabljanje delavcev

Usposabljanje delavcev za varno opravljanje dela je pomembna obveznost delodajalca, ki je predpisana v 24. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Bistvena zahteva pri tem je, da mora biti usposabljanje prilagojeno posebnostim delovnega mesta, kar pomeni, da mora dobiti delavec poleg nujnih teoretičnih znanj predvsem tista znanja, ki se nanašajo na njegovo delo oziroma delovno mesto. Glede na možnost, ki je v že navedenem členu zakona dana inšpektorjem, da lahko ob inšpekcijskem nadzoru opravijo preizkus usposobljenosti delavca za varno delo, so inšpektorji to predvsem v spornih primerih tudi večkrat storili. Pri tem so ugotovili, da delavci kljub formalno opravljenemu preverjanju znanja s strani delodajalca pomembnih nevarnosti v zvezi s svojim delom niso spoznali. Delavci v enem od lesnopredelovanih podjetij pa so bili prepričani, da prah bukovega in hrastovega lesa ne vpliva škodljivo na človekovo zdravje, četudi je sicer znano, da sta obe vrsti praha rakotvorni. Zato so inšpektorji z ureditvenimi odločbami ukrepali v vseh primerih, v katerih so ugotovili kakršnekoli pomanjkljivosti v zvezi z zagotavljanjem kakovostnega usposabljanja delavcev.

Na področju usposabljanja delavcev je bilo ugotovljenih 1.459 kršitev, od tega kar 951 zaradi neustreznega ali pomanjkljivega usposabljanja delavcev za varno delo. V letu 2003 je bilo navedenih kršitev 1.318, od tega 975 kršitev zaradi neustreznega ali pomanjkljivega usposabljanja. Pri nadzoru nad izvajanjem usposabljanja predstavnikov delavcev je bilo v obravnavanem obdobju ugotovljenih 11 kršitev, kar je za eno več kot v letu 2003. Glede posebnih usposabljanj (žerjavisti, viličaristi, kurjači, kompresoristi ipd.) je bilo v letu 2004 ugotovljenih 39 kršitev, kar je za 6 kršitev manj kot leto prej.

3.4.3. Preiskave delovnega okolja

Delodajalec je dolžan zagotavljati periodične preiskave delovnega okolja in periodične preglede in preizkuse delovne opreme v skladu s Pravilnikom o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo, ki vključujejo preglede in preizkuse fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti ter mikroklime v rokih, ki ne smejo biti daljši od treh let. Inšpektorji ugotavljajo, da je največ problemov na tem področju povezanih z upoštevanjem rokov izvajanja te obveznosti ter z nerealnostjo rezultatov meritev glede na dejansko stanje in subjektivno ocenjevanje. Zato bi bilo nujno sprejeti nov pravilnik, ki bi natančno opredelil merilna mesta in kontrolne metode, oziroma bi bilo smiselno razmisliti o podelitvi akreditacij za izvajanje pregledov delovnega okolja.

Dolgoročne posledice nekakovostnega izvajanja periodičnih pregledov in preizkusov kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti so lahko v določenem časovnem obdobju poklicne bolezni ter slabšanje zdravstvenega stanja, predvsem starejše aktivne populacije.

Pogosto se pri inšpekcijskih pregledih ugotavlja, da so pri meritvah kemijskih škodljivosti ugotovljene prekoračene mejne vrednosti, delodajalec pa ne izvede potrebnih sanacijskih ukrepov ali pa so izvedeni ukrepi neustrezni. Zato se neustrezne razmere pogosto ustrezno uredijo šele po izdani ureditveni odločbi.

Na področju preiskav delovnega okolja je bilo v letu 2004 ugotovljenih 710 kršitev, kar kaže na nekaj več ugotovljenih kršitev glede na pretekla leta, saj je bilo v letu 2003 ugotovljenih 647 takih kršitev, v letu 2002 pa 672.

3.4.4. Pregledi in preizkusi delovne opreme

Delovna oprema mora biti pregledana na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu s strani pristojne osebe v skladu z določbami Pravilnika o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo, in to v periodičnih rokih ter pred prvim zagonom. Delodajalci lahko to obveznost zagotovijo sami s svojimi strokovnimi osebami, če za to izpolnjujejo predpisane zahteve, lahko pa jim izpolnjevanje te obveznosti zagotovijo zunanje strokovne službe oziroma izvajalci, ki imajo pridobljeno dovoljenje za delo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Glede tega se ugotavlja, da ob ustrezni izpolnitvi predpisanih pogojev sami opravljajo preglede in preizkuse delovne

opreme le veliki delodajalci. Pri veliki večini delodajalcev pa izvajajo te preglede in preizkuse zunanji izvajalci. Inšpektorji pa ugotavljajo, da mnogi izvajalci ne sledijo dovolj novim predpisom in standardom na tem področju.

Slika 16. Delovna oprema je bila pregledana, dokumentacija ažurna itd., vendar pristojna oseba delodajalca vrsto let ni ugotovila tega, kar je ugotovil inšpektor za delo. Delavec si je izdelal pripomoček, s pomočjo katerega je obe tipki dvoročnega vklopa aktiviral z gibom ene roke. Zelo nevarno!

Predpis, ki določa obveznosti delodajalca in delavca v zvezi z delovno opremo, ki se uporablja pri delu, je Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme. Za dvigala se mora poleg že navedenega pravilnika upoštevati tudi še Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu z dvigali. Dvigala so v večini primerov obdobno pregledana in preizkušena ter imajo pridobljeno predpisano dokumentacijo. Največje nevarnosti so v metalurgiji, kjer so dvigala praviloma starejša, obratujejo v težkih razmerah in jih tudi preobremenjujejo. Zaradi nevarnih pojavov (v enem primeru je prišlo do loma konstrukcije dvigala, ki prevaža tudi raztaljeno jeklo), smo zahtevali vgradnjo varoval proti preobremenitvi.

Dvigala s kabino (lifti) se pregledujejo po različnih predpisih, kar je odvisno od datuma, ko je bil opravljen prvi pregled. Dvigala s kabino, prvič pregledana pred datumom vstopa naše države v EU 1. 5. 2004, se pregledujejo na osnovi Zakona o varnosti in zdravja pri delu in že navedenih pravilnikov, delno pa se pri tem upošteva tudi Pravilnik o varnosti dvigal, ki tudi za starejša dvigala s kabino predpisuje pogodbe z vzdrževalcem, skrbnikom in reševalcem.

Dvigala s kabino, prvič pregledana po vstopu Republike Slovenije v EU, pa se pregledujejo samo glede na skladnost s Pravilnikom o varnosti dvigal.

Tudi starejša dvigala s kabino so v večini primerov redno pregledana in ustrezno servisirana. Večje nevarnosti pomenijo razne kombinacije med tovornimi dvigali in dvigali s kabino, kjer ni zagotovljeno varovanje vrat, ni blažilcev in zavor, z njimi pa se vozijo tudi delavci. V letu 2004 smo obravnavali dva taka primera.

V letu 2004 je bilo na področju izvajanja periodičnih preizkusov delovne opreme ugotovljenih 798 kršitev, kar je nekaj več kot v letu 2003, ko so bile ugotovljene 704 kršitve.

3.4.5. Uporaba osebne varovalne opreme

Pri inšpekcijskih nadzorih smo v letu 2004 glede na pretekla leta ugotovili manj kršitev pri zagotavljanju osebne varovalne opreme, saj se delodajalci vse bolj zavedajo možnosti visokih odškodninskih zahtevkov delavcev, kadar pride do poškodbe delavca zaradi opustitve zagotavljanja osebne varovalne opreme. V primerjavi z lanskim letom se stanje pri uporabi osebne varovalne opreme ni bistveno spremenilo. Navedeno odraža še vedno majhno ozaveščenost delavcev, da lahko tudi uporaba osebne varovalne opreme prepreči marsikatero poškodbo pri delu. Bistveno več kršitev so inšpektorji v letu 2004 ugotovili pri vodenju evidenc osebne varovalne opreme.

Pri delodajalcih se pojavlja problem nerazumevanja glede razlike med »delovnimi uniformami«, ki niso namenjene varnosti in zdravju delavca pri delu, in osebno varovalno opremo. Nekateri delodajalci opredelijo v izjavi o varnosti z oceno tveganja tudi »delovne uniforme« (npr. srajca za natakarja ipd.), ki pa niso namenjene varnosti in zdravju delavca pri delu in niso podvržene zahtevam Pravilnika o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so v teh primerih delovali svetovalno, saj je treba »delovno uniformo« opredeliti v drugih internih aktih in ne v izjavi o varnosti z oceno tveganja, ki je eden od ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu.

Slika 17. V konkretnem primeru je delodajalec zagotovil osebno varovalno opremo. Ni pa nadziral, ali jo delavci uporabljajo (varnostni pas).

Ugotavlja se tudi, da delodajalci ne izvajajo zadostnega nadzora nad uporabo osebne varovalne opreme s strani delavcev in da uporabe te opreme ne zahtevajo dovolj dosledno.

V letu 2004 je bilo v zvezi z opustitvijo uporabe osebne varovalne opreme ugotovljenih 318 kršitev, kar je manj kot v letu 2003, ko je bilo teh kršitev ugotovljenih 353. Polovico manj kršitev so inšpektorji v letu 2004 ugotovili pri nadzoru nad zagotavljanjem osebne varovalne opreme, saj je bilo v letu 2004 ugotovljenih 85 kršitev s tem v zvezi, v letu 2003 pa 164.

3.4.6. Zdravstveno varstvo delavcev

Tudi v letu 2004 se je Inšpektorat RS za delo dodatno posvetil tistim dejavnostim, ki so z negativnimi kazalniki zdravstvenega stanja (visok bolniški stalež in visoko število nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca) odstopale od slovenskega povprečja. Posebej smo bili pozorni na manjše delodajalce. Na osnovi pridobljenih informacij in podatkov je inšpektorat nenehno svetoval delodajalcem, naj najbolj tvegana dela načrtujejo in izvajajo sredi delovnega tedna in ne na njegovem začetku (ponedeljek) oz. na koncu (petek), ko opazujemo pojav ponovne adaptacije na delo oz. pojav izgube koncentracije za delo. Po številu dni odsotnosti iz zdravstvenih razlogov je tudi v letu 2004 najbolj odstopala od slovenskega povprečja tekstilna industrija, v kateri se težave delavk oz. delavcev pretežno kažejo kot mišično-kostne bolezni in kot psihične težave, verjetno kot reakcija na stres. Še vedno je odsotnost z dela zaradi nezgod pri delu in izven dela, ki so imele za posledico poškodbo, glavni razlog začasne nezmožnosti za delo. V letu 2004 so bili delavci zadržani od dela iz zdravstvenih razlogov zaradi nezgod pri delu v 60 % do 30 delovnih dni, kar pomeni, da so v teh primerih nadomestila plače za odsotnost z dela pokrivali delodajalci. Tudi v letu 2004 so inšpektorji ugotavljali, da mnenja pooblaščenih zdravnikov pogosto niso bila dovolj konkretna in kot taka niso dala zadostnih informacij o tem, za kakšno delo je delavec v primeru omejitev še zmožen. Inšpektorji ugotavljajo, da taka mnenja (pre)pogosto vsebujejo le informacijo oz. ugotovitev o tem, da je delavec nezmožen za določeno delo, ne vsebujejo pa predloga, za opravljanje dela na katerem delovnem mestu je delavec dejansko sposoben. V letu 2004 so inšpektorji pogosteje svetovali delodajalcem posvet s pooblaščenim zdravnikom pri reševanju nesporazumov v primerih, ko so delavci menili, da je delo, ki ga opravljajo, v nasprotju z odločbo invalidske komisije. Pooblaščeni zdravnik naj bi jim svetoval, kako v delovne naloge delavca oz. delavke vnesti primerno dinamiko aktivnosti, oz. kako delovni proces prilagoditi telesnim in duševnim zmožnostim posameznega delavca.

Kot pomembno pomanjkljivost inšpektorji ocenjujejo dejstvo, da se je stroka medicine dela pretežno osredotočila na izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, premalo pa na neposredno promoviranje zdravja na delovnem mestu. Za delavca to pomeni neposredno pridobivanje koristnih in kakovostnih informacij na področju dvigovanja bremen, pravilne/ergonomske drže, o konkretnih kemijskih in fizikalnih škodljivostih, kakovostnih premorih za sprostitev, pa tudi informacij o tem, da morajo delavci predvsem sami skrbeti za svoje zdravje. V letu 2004 je inšpektorat dodatno nadziral problematiko ročnega premeščanja bremen v slovenskih bolnišnicah. Večina bolnišnic, v katerih je bil opravljen inšpekcijski pregled, ima in pravilno uporablja tehnična sredstva, ki so nadomestila za ročno premeščanje bremen (bolnikov).

V letu 2004 je inšpektorat zabeležil dva primera, ko sta preventivne zdravstvene preglede opravljala zdravnika, ki nista bila specialista medicine dela, prometa in športa.

Obveznost izvajanja zdravstvenih pregledov delavcev je delodajalcem naložena z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu, natančneje pa je opredeljena v Pravilniku o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev. Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene na tem področju, se nanašajo predvsem na neredno opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov in opravljanje pregledov s strani zdravnikov, ki niso specialisti medicine dela, prometa in športa. Redno izvajanje tovrstnih pregledov je še vedno odvisno predvsem od osveščenosti in materialnega stanja delodajalca.

Pri inšpekcijskem nadzoru so inšpektorji ugotovili neenotno določanje periodike obdobnih zdravstvenih pregledov, saj za enaka oziroma zelo podobna delovna mesta različni pooblaščeni zdravniki postavljajo zelo različne roke za opravljanje obdobnih zdravstvenih pregledov.

Do neskladij prihaja tudi med mnenjem osebnega zdravnika in presojo pooblaščenega zdravnika, saj imamo primere, ko odredi osebni zdravnik delavca zaradi poškodbe pri delu začasno zadržanost od dela, pooblaščeni zdravnik delodajalca pa oceni, da je ta isti delavec še sposoben za opravljanje določenega omejenega obsega dela.

Število ugotovljenih kršitev v letu 2004 je bilo 1.346, od tega se 55 kršitev nanaša na opredeljenost v internih aktih. Pri nadzoru nad ustreznostjo izvajanja zdravstvenih pregledov so inšpektorji ugotovili 1.168 kršitev in še 123 kršitev pri nadzoru glede pridobivanja in upoštevanja zdravniških mnenj. Ob primerjavi kršitev leta 2004 z letom 2003 je razvidno, da je bilo v letu 2004 ugotovljenih manj kršitev kot v letu 2003, ko so inšpektorji zabeležili 1.470 tovrstnih kršitev.

3.4.7. Vodenje evidenc

Bistvo vodenja evidenc je v tem, da delodajalec zbira podatke, opredeljene v 39. členu Zakona o varnosti in zdravja pri delu in sistematično na njihovi osnovi analizira stanje ter uvaja ustrezne ukrepe. V tem smislu je evidenca vir podatkov oz. informacij.

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci praviloma vodijo evidence o periodičnih preiskavah ter periodičnih preizkusih in pregledih delovne opreme, vendar v različnih oblikah. Praviloma so pomanjkljive evidence o opravljenem usposabljanju in evidence o nezgodah pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavcev.

V letu 2004 je bilo na področju vodenja evidenc ugotovljenih 2.623 kršitev. Podatki za sedem pomembnejših evidenc so razvidni iz naslednje preglednice:

	Število kršitev v letu 2004	Število kršitev v letu 2003
Vodenje evidenc usposabljanja	425	243
Vodenje evidenc osebne varovalne opreme	384	233
Vodenje evidenc ekoloških meritev	360	166
Vodenje evidenc zdravstvenih pregledov	446	253
Vodenje evidenc nevarnih snovi	257	134
Vodenje evidenc električnega toka	346	181
Vodenje evidenc delovne opreme	412	228
Skupno število kršitev	2.630	1.438

Iz preglednice je razvidno, da je bilo v letu 2004 ugotovljenih bistveno več kršitev glede vodenja evidenc kot v letu 2003.

3.4.8. Obveščanje in seznanjanje delavcev

V skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu mora delodajalec obveščati delavce o varnem delu tako, da izda pisna navodila in obvestila. Inšpektorat ugotavlja, da delodajalci izpolnjujejo to obveznost predvsem v smislu opremljanja delovnih mest in sredstev za delo z znaki za obvestila in za nevarnost ter navodili za varno delo v skladu s predpisi. Svojo obveznost, da delavcem aktivno posredujejo razumljive informacije, upoštevaje raven njihovega znanja, sposobnosti in izkušenj, pa zagotavljajo bolj pomanjkljivo. V letu 2004 so na področju obveščanja in seznanjanja delavcev inšpektorji ugotovili največ kršitev v zvezi z opremljenostjo z varnostnimi znaki ter njihovo ustreznostjo.

Slika 18. Zanimivo in še vedno aktualno opozorilo iz leta 1903.

Kršitev glede opremljenosti z varnostnimi znaki ter njihovo ustreznostjo je bilo v letu 2004 zabeleženih 215, kar je 6 manj kot v letu 2003. Pri nadzoru nad zagotavljanjem preprečevanja dostopa na mesta, kjer delavcem grozi neposredna nevarnost, so inšpektorji ugotovili 161 kršitev, kar je za 13 več kot v letu 2003. Delodajalci so v letu 2004 pomanjkljivo obveščali tako lastne delavce kot tudi delavce drugih delodajalcev, ki delajo v njihovih delovnih prostorih, saj je bilo v letu 2004 zabeleženih 46 kršitev glede obveščanja lastnih delavcev (18 več kot v letu 2003) in 114 kršitev glede obveščanja delavcev drugega delodajalca, kar je 19 kršitev več kot v letu 2003.

3.4.9. Izpolnjevanje zahtev do organov nadzora

Konvencija MOD-81, Zakon o inšpekciji dela in Zakon o varnosti in zdravju pri delu so osnova za izvajanje nadzora Inšpektorata Republike Slovenije za delo na področju varnosti in zdravja pri delu in v okviru danih pooblastil inšpektorji ugotavljajo tudi izpolnjevanje obveznosti delodajalcev do organov nadzora.

3.4.9.1. Obveščanje o začetku del in evidenca

Na osnovi določila 26. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu morajo delodajalci obvestiti inšpekcijo dela 15 dni pred začetkom delovnega procesa, pri katerem obstajajo večje nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare. Ker zakonsko določilo ni dovolj natančno opredeljeno, so delodajalci v dvomih, kaj naj na inšpekcijo pravzaprav prijavijo. Zato je teh prijav sorazmerno malo. Konkretnejša je obveznost prijave začetka del na gradbišču, ki je z Uredbo o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih naložena naročniku gradnje (investitorju). Kljub jasno opredeljeni obveznosti pa je kršitev zaradi opustitve prijave gradbišča razmeroma veliko, saj mnogi, predvsem manjši naročniki oziroma nadzorniki projektov, določil v uredbi ne poznajo dovolj. Prav tako je mnogo prijav nepopolnih. Tudi določbe Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem nalagajo delodajalcem obveznost, da morajo 15 dni pred začetkom uporabe rakotvorne in/ali mutagene snovi o tem obvestiti inšpektorat za delo. Prav tako morajo inšpektorat pisno obvestiti, če izmerijo prekoračene mejne vrednosti v delovnem okolju, o svojih ukrepih oziroma sanaciji stanja in izvedenih kontrolnih meritvah. Ker pa se ugotavlja, da delodajalci te obveznosti ne izvajajo ustrezno, je predviden v naslednjem letu glede tega poostren inšpekcijski nadzor.

Prav tako delodajalci pogosto ne izvajajo določb Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, ki jih obvezuje, da morajo obvestiti inšpektorat za delo vsaj 15 dni pred začetkom del, pri katerih so delavci izpostavljeni ali so lahko izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest. Med taka dela sodijo tudi dodatna dela, kot so vstopanje v prostore, ki so onesnaženi z azbestnim prahom, jemanje vzorcev, izpraznitev prostorov, ki so onesnaženi z azbestnim prahom, priprava gradbišč, če pri tem ni mogoče izključiti možnosti sproščanja azbestnih vlaken, prostorov in predmetov, ki so onesnaženi z azbestnim prahom, prevozi po gradbišču, skladiščenje snovi, ki vsebujejo azbest, in podobne aktivnosti. V zvezi s to problematiko je preko SLIC organizirana evropska delovna komisija za azbest, v kateri sodeluje tudi predstavnica Inšpektorata RS za delo.

Inšpektorji so v letu 2004 zabeležili 254 kršitev glede obveščanja o začetku del in glede evidence po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu, kar je občutno več kot v letu 2003, ko je bilo takih kršitev 96. Poleg tega je bilo ugotovljenih tudi 30 kršitev v zvezi s prijavljanjem gradbišč po Uredbi o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih.

3.4.9.2. Obveščanje o nezgodah pri delu, kolektivnih nezgodah in poklicnih bolezni ter evidenca

Inšpektorji so v zvezi z obveščanjem o nezgodah pri delu, kolektivnih nezgodah in poklicnih boleznih v letu 2004 nudili strokovno pomoč predvsem manjšim delodajalcem, pri katerih še nikoli ni bil opravljen inšpekcijski pregled s področja varnosti in zdravja pri delu. Prijavljanje nezgod pri delu sicer še vedno ni zadovoljivo, vendar se stanje izboljšuje, kar je posledica neprestanega poudarjanja te obveznosti ob inšpekcijskem nadzoru in tudi na različnih posvetih, seminarjih, sestankih ipd. Je pa obveznost prijavljanja nezgod pri delu v Sloveniji nekoliko širša kot v Evropski Uniji, saj šteje za nezgodo pri delu pri nas tudi nezgoda na poti na delo in z dela.

V letu 2004 je bilo zabeleženih 301 kršitev glede obveščanja o nezgodah pri delu in vodenju evidence, kar je tudi precej več kot v letu 2003, ko je bilo ugotovljenih 165 takih kršitev. Tudi v tem primeru je razlog za povečano število ugotovljenih kršitev predvsem poostreni nadzor. Poostreni nadzor se bo intenzivno nadaljeval tudi v prihodnjem letu, saj želimo, da se število prijavljenih nezgod pri delu čim bolj približa dejanskemu številu teh nezgod.

3.4.9.3. Obveščanje o nevarnih pojavih in evidenca

Za nevarni pojav se šteje dogodek, ob katerem je ali bi lahko nastala premoženjska škoda večje vrednosti, je ali bi lahko bilo ogroženo zdravje ali življenje delavca oziroma bi lahko prišlo do poškodbe delavca, zaradi katere bi bil delavec nezmožen za delo. Ker je tudi opredelitev nevarnega pojava lahko razumljena zelo različno, ga delodajalci pogosto razumejo tako, da prijava ni potrebna. Precej delodajalcev za obveznost prijavljanja nevarnega pojava na inšpekcijo dela sploh ne ve in meni, da je zadostna samo prijava samo centru za obveščanje. Predvidevamo, da nekateri delodajalci v bojazni pred pristojnimi organi dokaze nevarnega pojava v čim krajšem času odstranijo in nevarnega pojava zavestno ne prijavijo.

V obravnavanem obdobju niso bile ugotovljene pomembnejše kršitve glede prijave nevarnega pojava, ugotovljenih pa je bilo nekaj več kršitev glede vodenja pripadajoče evidence.

3.4.10. Sodelovanje delavcev

Delavci in njihovi predstavniki bi morali v skladu z nacionalno zakonodajo enakopravno sodelovati pri obravnavi vprašanj, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela, oziroma bi se moral delodajalec z njimi posvetovati pravočasno in vnaprej glede vseh ukrepov, ki bistveno vplivajo na varnost in zdravje, in glede imenovanja delavcev, ki opravljajo naloge zagotavljanja varnosti, požarnega varstva, prve pomoči in evakuacije, ocenjevanja tveganja, obveščanja in usposabljanja. Inšpektorji ugotavljajo, da taka oblika

kolektivne participacije v zadevah varnosti in zdravja pri delu še ni v celoti zaživela.

Iz praktičnih izkušenj ugotavljamo, da je na področju varnosti in zdravja pri delu delavec posameznik najbolj ranljivi člen, saj si ne upa odkloniti dela, če mu grozi neposredna nevarnost za življenje in zdravje, kljub temu da je to njegova pravica in dolžnost. Delavec si sam ne upa izpostaviti problemov in težav, povezanih z njegovim delom, saj se izogiba konfliktov z delodajalci zaradi bojazni pred izgubo delovnega mesta. Zaradi navedenega se delavci v večjih in srednje velikih družbah vse bolj poslužujejo pravice do kolektivnega uveljavljanja svojih interesov v zvezi z varnim in zdravim delom v obliki izvolitve predstavnika delavcev. Delavci lahko po svojem predstavniku učinkovito posredujejo predloge in mnenja za izboljšanje delovnih razmer ter varnejše in bolj zdravo delo.

Seveda pa morajo tudi predstavniki delavcev pridobiti ustrezna specifična znanja, ki jim omogočajo, da se znajdejo v svoji novi vlogi. Usposabljanje izvoljenih delavskih predstavnikov ni enako usposabljanju za varno delo delavcev, ampak mora biti specifično za zagotovitev učinkovitosti kolektivnega zastopanja interesov delavcev na področju varnosti in zdravja pri delu. Zakonsko predpisano usposabljanje delavskih predstavnikov za varno in zdravo delo je dokaj urejeno pri večjih delodajalcih, znatno manj pa pri manjših delodajalcih.

Pri pregledanih subjektih je bilo v zvezi s sodelovanjem delavcev pri obravnavi vprašanj, ki se nanašajo na varnost in zdravje pri delu, na splošno ugotovljeno, da predstavniki delavcev niso pogosto zahtevali sprejemanja primernih ukrepov za odpravo oz. zmanjšanje tveganj za varnost in zdravje pri delu. V redkih primerih se delavci niso odločili za izbiro svojega predstavnika za varnost in zdravje pri delu, kljub temu da jim je delodajalec to možnost omogočil. Ugotavlja se, da vodstva družb v takih primerih delavce obveščajo o vprašanjih, ki so zanje pomembna, neposredno na različne načine – ustno ali na oglasnih deskah, v internih glasilih, po nadrejenih delavcih idr.

V letu 2004 je bilo na tem področju ugotovljenih 41 kršitev, kar je občutno manj kot v letu 2003, ko je bilo teh kršitev ugotovljenih 99.

3.5. STANJE GLEDE ZAGOTAVLJANJA OBVEZNOSTI DELODAJALCEV NA PODLAGI METODE REPREZENTATIVNEGA VZORCA

Eden pomembnejših pokazateljev stanja varnosti in zdravja pri delu v neki državi je zagotovo število nezgod pri delu na določeno število delavcev. Če to število pada, lahko z veliko gotovostjo ocenimo, da se stanje izboljšuje. Poleg tega pa je za oceno stanja zanimivo npr. ugotoviti, koliko delodajalci izpolnjujejo svoje z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu predpisane obveznosti. Ker je to samo iz navedenih dejanj in ukrepov Inšpektorata RS za delo težko realno ugotoviti, je bil v letu 2004 prvič izveden nadzor glede izpolnjevanja desetih osnovnih obveznosti po posebni metodologiji pri 512 naključno izbranih delodajalcih.

V letu 2004 je Inšpektorat RS za delo prvič izvajal nadzor in spremljal stanje na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov s statusom delodajalca v Republiki Sloveniji. Vzorec je bil izbran po metodologiji slučajnih številk iz registra pravnih subjektov, ki ga vodi Agencija RS za javnopravne evidence in storitve, na dan 31. 12. 2003. Ocenjevali smo naslednje parametre:

- izjavo o varnosti in oceno tveganja,
- usposabljanje delavcev,
- preiskave delovnega okolja,
- preglede in preizkuse delovne opreme,
- uporabo osebne varovalne opreme,

- izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov,
- vodenje evidenc,
- obveščanje in seznanjanje delavcev,
- izpolnjevanje zahtev do organov nadzora in
- sodelovanje delavcev.

Na ta način smo dobili celovito in realno sliko oz. oceno, kako in koliko delodajalci izpolnjujejo svoje obveznosti glede na določila Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Naše orodje je bil vprašalnik, v katerem je za vsak parameter bila formirana Lickartova skala z ocenami od 1 do 4. Pregledanih je bilo 512 pravnih subjektov, kar pomeni 0,35 % skupnega števila delodajalcev v RS, ki jih je približno 150.000.

Ocene za posamezne parametre so se gibale od najnižje za parameter "sodelovanje delavcev – 1,9" do najvišje za parameter "evidence –2,65" (tabela 5).

Tabela 5: Skupna ocena za posamezne parametre, področje varnosti in zdravja pri delu, 2004

evidence	2,65
osebna varovalna oprema	2,63
usposabljanje	2,60
zdravstveni pregledi	2,59
izjava o varnosti	2,52
obveščanje inšpekcije	2,47
preiskave delovnega okolja	2,40
obveščanje in seznanjanje delavcev	2,30
pregledi in preizkusi delovne opreme	2,24
sodelovanje delavcev	1,90

Spremljanje stanja na osnovi reprezentativnega vzorca je pokazalo, da so problemi v zvezi z izvajanjem določil Zakona o varnosti in zdravju pri delu mnogo pogostejši pri manjših delodajalcih, saj je povprečna ocena za vse parametre bistveno višja pri velikih delodajalcih kot pri manjših.

Glede na ugotovitve inšpektorjev ob inšpekcijskih nadzorih ter njihove izkušnje so bile relativno nizke ocene za večino parametrov pričakovane in odsevajo realno stanje na tem področju. Nadaljnje spremljanje stanja na osnovi reprezentativnega vzorca bo Inšpektoratu RS za delo omogočilo vpogled v realno stanje na področju varnosti in zdravja pri delu ter trend gibanja stanja na posameznem opazovanem področju v naslednjih letih, tj. ali se bodo razmere (ocene) na posameznem področju oziroma parametru izboljševale ali slabšale.

Poleg navedenega bo iz dobljenih rezultatov ocenjevanj mogoče sklepati o kriteriju ocenjevanja posameznega inšpektorja ter na osnovi tega kriterije ustrezno uskladiti oziroma poenotiti.

Dobljeni podatki bodo lahko obravnavani tudi v smislu velikosti delodajalcev, posameznih panog dejavnosti, določenega teritorija, odklona od povprečne vrednosti dobljenih ocen (standardna deviacija) idr.

3.6. DELOVNE RAZMERE

Delovne razmere se nanašajo predvsem na delovno okolje, v katerem se opravlja delo, in na sredstva za delo, ki so v zvezi z delom ali se pri delu uporabljajo. Ključni predpisi, ki se nanašajo na to področje,

so Zakon o varnosti in zdravju pri delu, Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih in Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. Zagotavljanje ustreznih delovnih razmer, to je takih, ki delavcem zagotavljajo ustrezno raven varnosti in zdravja pri delu, je tudi ena od temeljnih obveznosti in odgovornosti vseh delodajalcev.

3.6.1. Gradbeni objekti ter delovni in pomožni prostori

Vsak delavec ima v skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu pravico do varnega in zdravega dela na svojem delovnem mestu. Delovno mesto je prostor v zgradbah delodajalca, ki je namenjen za izvajanje dela in vsak drug prostor, do katerega ima delavec dostop v času dela. Zato je bistvenega pomena, da delodajalec skrbi za urejenost gradbenih objektov ter s tem v zvezi delovnih in pomožnih prostorov. Le tako lahko delodajalec omeji ali prepreči tveganja ter predvidi ukrepe za izredne okoliščine, ki se lahko na delovnih mestih pojavijo.

Pri inšpekcijskih pregledih v letu 2004 je bilo ugotovljeno, da v neprimernih objektih poslujejo predvsem manjši delodajalci, ki pa na zahteve inšpektorjev prostore sanirajo. Neprimerni so tudi delovni prostori v starih gradbenih objektih novoustanovljenih družb, saj je dejavnost teh družb različna, kot so bile dejavnosti, za katere so bili ti gradbeni objekti namensko zgrajeni. Predvsem se tu pojavlja problematika neusklajenosti tehnološkega procesa z objektom. Pri večjih delodajalcih so gradbeni objekti, v katerih se odvija proizvodnja, povečini primerni.

Pri ugotavljanju ustreznosti objektov in prostorov se pojavljajo večje nepravilnosti oz. poškodbe na strehah, na transportnih in drugih poteh, na stopnicah, na oknih in vratih, električnih instalacijah in drugo.

Urejenost delovnih in pomožnih prostorov je odvisna tudi od vrste dejavnosti. Najslabše stanje je v kmetijstvu in gozdarstvu, kjer prevladujejo stari objekti. Vzdrževanje gradbenih objektov in delovnih prostorov je ustrezno pri večjih delodajalcih, manjši delodajalci jih slabše vzdržujejo. Pri večjih delodajalcih se opaža, da so delovni prostori premajhni glede na število sredstev za delo, pomožni pa slabše vzdrževani. Vzroki pomanjkljivega vzdrževanja starejših objektov so v pomanjkanju sredstev, neurejenih lastninskih razmerah, hipotekah, stečajih ipd., kar odvrača delodajalce, da bi te objekte obnovili in uredili.

Pri inšpekcijskem nadzoru gradbenih ter delovnih in pomožnih prostorov je bilo v letu 2004 ugotovljenih skupno 471 kršitev. Število kršitev glede na pretekla leta niha, saj je bilo v letu 2003 ugotovljenih 783 kršitev, v letu 2002 pa 556 kršitev. Od 471 kršitev, zabeleženih v letu 2004, je bilo največ kršitev (138) ugotovljenih zaradi neustreznih mikroklimatskih razmer, vendar je stanje na tem področju bistveno boljše v primerjavi z letom 2003, ko je bilo teh kršitev kar 259. V letu 2004 je bilo zabeleženih 76 kršitev glede ustreznosti objekta, v letu 2003 pa je bilo teh kršitev 91. Spodbuden je podatek, da je bilo v letu 2004 ugotovljenih le 72 kršitev glede ustreznosti delovnih prostorov, kar je glede na leto 2003, ko je bilo teh kršitev ugotovljenih kar 134, precej manj.

3.6.2. Delovna oprema

V primerjavi s preteklimi leti ni bistvenih sprememb. Delovna oprema se obnavlja zelo počasi in se v glavnem še naprej uporablja stara oprema, četudi tehnološko že zastarela. V usmerjeni akciji Inšpektorata RS za delo v grafični in tiskarski dejavnosti je bilo npr. ugotovljeno, da je od 158 pregledanih delodajalcev samo 16 delodajalcev nabavilo nove stroje, proizvedene v letih 2003 in 2004. Skupno je bilo nabavljenih 39 strojev, od tega jih je 21 nabavil samo en delodajalec, ostalih 15 delodajalcev pa skupaj samo 18. Nova delovna oprema mora biti varna za uporabo, kar se dokazuje z izjavo o skladnosti (skladnost z bistvenimi varnostnimi zahtevami) in znakom CE, pridobljena pa mora biti tehnična dokumentacija, v primernem obsegu tudi v slovenskem jeziku. Pogosto ugotovljene pomanjkljivosti v zvezi s tem so, da ni bila pridobljena izjava o skladnosti in da tehnična dokumentacija ni v primernem obsegu ali pa sploh ni prevedena v slovenski jezik.

Tlačne posode, ki so sestavni del delovne opreme, se pregledujejo na podlagi Odredbe o enostavnih tlačnih posodah, Pravilnika o tlačni opremi ter Pravilnika o pregledovanju in preskušanju opreme pod tlakom.

Izvajanje periodičnih pregledov tlačnih posod je v pristojnosti tržnega inšpektorata, ki v zvezi s tem izda tudi dokumentacijo o pregledu. Vendar pri tem ugotavljamo neskladnost te dokumentacije z določili v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu, saj naj bi imela izdana potrdila o opravljenem pregledu veljavnost 5 let, po navedenem zakonu pa je rok za periodične preglede delovne opreme lahko največ 3 leta.

Skupno število kršitev v letu 2004, ki so se nanašale na dokumentacijo v zvezi z delovno opremo in na dejansko stanje opreme ob pregledu, je bilo 390. V zvezi z dokumentacijo je bilo ugotovljenih 172 kršitev, kar je za 40 kršitev manj kot v letu 2003 (212 kršitev). Manj kršitev je bilo v letu 2004 ugotovljenih tudi glede dejanskega stanja delovne opreme (218), saj je bilo v letu 2003 teh kršitev 293.

3.6.3 Gibanje ljudi in notranji transport

V večini primerov se za hojo delavcev uporabljajo iste transportne poti kot za interni mehanizirani transport. V določbah Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih je sicer določeno, da mora biti, če vozila vozijo po isti poti, ki jo uporabljajo tudi pešci, na obeh straneh pot za pešce minimalne širine 0,5 metra. Pri inšpekcijskih pregledih pa se ugotavlja, da ta zahteva v mnogih primerih ni izpolnjena. Transportne poti so pogosto tudi slabo označene in založene, kar delavce pri njihovi uporabi še dodatno ogroža.

Slika 19. Komentar ni potreben! Tokrat je delavcu uspelo priti na višino drugega nadstropja brez posledic! Zakaj na tako nevaren način?

Talni mehanizirani transport se največkrat odvija z viličarji. Veliko teh je že novih, precej pa je v uporabi tudi starejših, ki so pogosto tudi neustrezni. Najpomembnejše ugotovljene pomanjkljivosti se nanašajo na okvarjene krmilne mehanizme, na neučinkovite zavorne sisteme, na neustrezno zvočno in svetlobno signalizacijo itd.

Pogosto so problematični tudi ročni paletni viličarji, saj so v mnogih primerih tehnično pomanjkljivi, delavci pa za njihovo uporabo niso ustrezni usposobljeni.

Opazen je trend zmanjševanja ugotovljenih kršitev v zadnjih letih, saj je bilo v letu 2004 ugotovljenih 193 kršitev, v letu 2003 288 kršitev in v letu 2002 323 kršitev. Delodajalci so v letu 2004 izboljšali urejenost poti za hojo in transport (nakloni, ravnost tal ipd.), saj smo v letu 2004 zabeležili le 129 kršitev, medtem ko je bilo v letu 2003 teh kršitev ugotovljenih 162. Pregledani delodajalci so v letu 2004 precej bolje spoštovali predpisane zahteve glede omejitve hitrosti prevoznih sredstev, talnih označb, založenosti ipd., saj je bilo v letu 2004 zabeleženih 40 teh kršitev, v letu 2003 pa je bilo teh kršitev ugotovljenih 70. Število kršitev glede ustreznosti nakladalnih in skladiščnih površin niha, saj je bilo v letu 2004 ugotovljenih 24 kršitev, v letu 2003 56 kršitev in v letu 2002 26 kršitev.

3.6.4. Delovna mesta na prostem

Delovna mesta na prostem v proizvodnih procesih so predvsem delovna mesta, kjer se skladišči in manipulira repromaterial. Zaradi tehnološkega napredka in modernih tehnoloških pristopov (dobava materiala po sistemu "just in time", računalniško vodenje in nadziranje procesov, mehanizirani transport ipd.) je potreb po prisotnosti delavcev na prostem vedno manj, pa tudi njihova opremljenost (osebna varovalna oprema) je vse boljša.

V večjem obsegu se dela na prostem še vedno izvajajo v industriji gradbenih polizdelkov, na začasnih in premičnih delovnih mestih v kmetijstvu, gozdarstvu, gradbeništvu in pri vzdrževanju cest ter železniških prog.

Število ugotovljenih kršitev glede stalnih delovnih mest na prostem je bilo v letu 2004 enako kot v letu 2003, in sicer 13.

3.6.5. Začasna in premična gradbišča

Uveljavitev Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih je prinesla nove obveznosti in odgovornosti v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja delavcev pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih ter nekaj bistvenih novosti, ki se sedaj po evropskem zgledu že izvajajo tudi pri nas. Nova je predvsem obveznost naročnika oz. nadzornika projekta, da zagotovi koordinatorja, ki ima izključne naloge zgolj v zvezi z zagotavljanjem varnosti delavcem (koordiniranje del, preverjanje izvajanja varnostnih ukrepov, opozarjanje itd.). To se prav gotovo odraža tudi v manjšem številu nezgod pri delu in v zvezi s tem v manjšem številu poškodovanih in mrtvih na gradbiščih v letu 2004. Seveda je učinek koordinatorja v veliki meri odvisen od njegove strokovnosti ter zavzetosti za delo in redne prisotnosti na gradbišču. Pozitiven učinek koordinatorjev bi bil lahko še večji, če bi njihova priporočila dosledno upoštevali tudi naročniki oziroma nadzorniki projekta. Tako pa se vse prepogosto ugotavlja, da naročniki del koordinatorja imenujejo zgolj formalno, da zadostijo predpisu, ne dajo pa mu prave moči za uspešno delo. Dogaja se namreč, da s pogodbo določijo koordinatorju na gradbišču premajhno prisotnost (enkrat mesečno) ali pa njegovih priporočil (o roku gradnje, o nujnosti organiziranja gradbišča ipd.) niti sami ne upoštevajo. Včasih hočejo naročniki vse naloge po uredbi (zagotovitev koordinatorjev, izdelava varnostnega načrta in prijava pričetka gradnje) prenesti kar na izvajalce, kar pa ni sprejemljivo, saj bi se s tem smisel uredbe izničil.

Glede izpolnjevanja navedenih obveznosti naročnika se ugotavlja, da se obveznost prijavljanja pričetka del in obveznost imenovanja koordinatorja izpolnjuje delno zadovoljivo, glede varnostnih načrtov pa se ugotavlja, da so presplošni in nimajo določenih konkretnih varnostnih ukrepov, ki bi bili potrebni za varno izvajanje predvsem posebno nevarnih del, za katera morajo biti posebni varnostni ukrepi in postopki predvideni vnaprej. Razlog za to je predvsem v tem, da v času projektiranja še niso znani izvajalci del in zato tudi ne tehnologija izvajanja del. Tako se izdelava varnostnega načrta dejansko začne šele tik pred začetkom izvajanja del ali pa še nekoliko kasneje, v fazi projektiranja pa skoraj nikoli. Problematika se delno lahko rešuje tako, da se potrebni

ukrepi določijo naknadno in vpišejo v knjigo ukrepov za varno delo ali pa se naknadno varnostni načrt dopolni.

Statistika pomanjkljivosti in ukrepov s pregledov gradbišč pa nam kljub že omenjenemu izboljšanju stanja še vedno kaže, da problemi na gradbiščih ostajajo isti. Številne so pomanjkljivosti v zvezi z ureditvijo delovnih mest na višini, podcenjuje se nevarnost zasutja delavcev v izkopih, neurejene so prometne poti in skladiščne površine, zaradi pomanjkanja časa za izvedbo del je v fazi finalizacije objekta na gradbiščih preveč delavcev, ki se med seboj ogrožajo. Pomanjkljiva ozaveščenost glede varnih in zdravih razmer pri delu ni skupna samo delavcem z nizko izobrazbo, na enaki ravni je tudi pri veliki večini vodilnih in vodstvenih delavcev, predvsem v manjših podjetjih. Drugačen odnos do varnosti je ponavadi posledica lastne neprijetne izkušnje (nevaren pojav, nezgoda pri delu s hujšo poškodbo, kazenski postopek na sodišču, odškodnine itd.).

Inšpektorji so v letu 2004 ugotovili glede začasnih delovnih mest na višini (strehe, fasadni in nosilni odri, različne konstrukcije ipd.) 159 kršitev, kar je za 20 kršitev manj kot v letu 2003. V zvezi z začasnimi delovnimi mesti v globini (predvsem na prostem) so inšpektorji ugotovili 23 kršitev, kar je za 11 kršitev manj kot v letu 2003. Delodajalci so bolje poskrbeli tudi za urejenost pomožnih prostorov, saj je bilo v letu 2004 ugotovljenih 64 kršitev, kar je za 20 kršitev manj kot v letu 2003. Število kršitev glede prijave gradbišča s strani naročnika v letu 2004 (30 kršitev) bistveno ne odstopa od števila kršitev v letu 2003 (33 kršitev). V letu 2004 je število kršitev v zvezi z neupoštevanjem temeljnih načel preventive s strani naročnika 29, kar je za 5 več kot v letu 2003.

3.7. NEVARNOSTI NA DELOVNEM MESTU

Ko se ocenjuje tveganje za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar v zvezi z delom, je najpomembnejše, da se ustrezno ugotovi in zabeleži vse nevarnosti in škodljivosti, ki bi lahko povzročile neželene posledice. To so na področju varnosti in zdravja pri delu predvsem poškodbe ali zdravstvene okvare. Pri določanju tveganja je predvsem pomembna verjetnost, da bo neka ugotovljena nevarnost povzročila neželene posledice, in resnost možnih posledic. Inšpektorji zato pri svojem nadzoru pregledajo tudi delovna mesta ter delovne prostore in delovne kraje ter poskušajo ugotoviti, ali je delodajalec možne nevarnosti in škodljivosti dejansko ustrezno ugotovil in zabeležil ter nato tudi izvedel vse potrebne zahteve in ukrepe, da se tveganja zaradi teh nevarnosti in škodljivosti odpravijo ali vsaj zmanjšajo na sprejemljivo raven. V nadaljevanju so navedene ugotovitve opravljenih inšpekcijskih nadzorov glede najpogostejših nevarnosti in škodljivosti, ki lahko ogrožajo delavce pri delu.

3.7.1. Hrup in vibracije

Inšpektorji ugotavljajo, da zamenjava hrupnih starejših strojev z novejšimi, manj hrupnimi, poteka počasi. Tudi rezultati meritev, ki so navedeni v poročilih, po oceni imšpektorjev ne ustrezajo dejanskim razmeram. Zato bi bilo smotrno, da se inšpektorat opremi s priročnimi merilniki hrupa.

Slika 20. Primer »škodljivega hrupa«, pri katerem dnevna ali tedenska izpostavljenost daleč presega 85 dB(A)

V prihodnosti bosta dve direktivi pomembno vplivali na urejanje področja izpostavljenosti hrupu na delovnem mestu. Prva je Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/49/EC, ki opredeljuje področje spremljanja in obvladovanja hrupa v delovnem okolju. Druga, pomembnejša, pa je Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2002/10/EC, ki opredeljuje minimalne varnostne in zdravstvene ukrepe glede izpostavljenosti delavcev hrupu na delovnem mestu. Direktivo bodo morale vse članice EU implementirati v svojo nacionalno zakonodajo najkasneje do 15. februarja 2006. S to direktivo je EU znižala dovoljeno vrednost hrupa na delovnem mestu na 80 dB(A).

Tudi na področju vibracij je bil sprejet nov predpis – Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2003/49/EC, ki predpisuje mejne vrednosti, način merjenja, oceno tveganja in ustrezno ukrepanje. Zahteve te direktive bo treba prenesti tudi v nacionalni zakonodajo.

3.7.2. Ročno premeščanje bremen

Ročno premeščanje bremen je opredeljeno v Pravilniku o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen, ki je bil pri nas sprejet na podlagi evropske direktive 90/269/EEC. Ta pravilnik določa ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen, pri katerem so delavci zaradi teže bremena, pogostosti gibov ali ergonomsko neustreznega položaja telesa izpostavljeni nevarni okvari hrbta. V skladu s tem pravilnikom sme delavec skupno najhitreje v 2 urah premestiti le 1000 kg najtežjih bremen (npr. 55 kg za moške, stare nad 19 do 45 let, in 30 kg za ženske iste starosti). Pravilnik tudi določa, da mora delodajalec oceniti tveganja za nastanek zdravstvenih okvar v zvezi z ročnim premeščanjem bremen ter pri tem upoštevati vse v pravilniku navedene dejavnike (značilnost bremena, obremenitve delavca in značilnosti delovnega okolja). V pravilniku je tudi določen postopek izračuna obremenjenosti delavca ob upoštevanju prej navedenih dejavnikov. Delodajalec mora delovno mesto oblikovati tako, da izračunana obremenjenost ne presega določenega števila točk (50). Če je ta vrednost presežena, je treba preveriti vrednost posameznih dejavnikov in zmanjšati tiste, na katere je z organizacijskimi in drugimi ukrepi mogoče vplivati. Če stopnja obremenjenosti na delovnem mestu presega 40 točk, pri čemer mora delavec pri ročnem premeščanju bremen opravljati ponavljajoče se gibe z vsiljenim ritmom dela in ni možno hkratno delo več delavcev, mora delodajalec zagotoviti vsaj 5 minut odmora na vsakih 55 minut nepretrganega dela.

Slika 21. Primer ergonomsko urejenega delovnega mesta glede ročnega premeščanja bremen.

V zvezi s tem ugotavljamo, da ima zelo malo delodajalcev ročno premeščanje bremen ustrezno opredeljeno v izjavi o varnosti oziroma pripadajoči oceni tveganja. Ocenjujemo tudi, da so maksimalne dovoljene teže bremen (55 kg za moške in 30 kg za ženske) previsoke in da bi jih bilo treba ustrezno znižati, saj je znano, da imajo druge evropske države te vrednosti precej nižje. Na inšpektorat je v obravnavanem obdobju v zvezi s to problematiko prišlo nekaj vlog, vendar zaenkrat nismo prejeli še nobene prijave poklicne bolezni zaradi posledic ročnega dvigovanja bremen.

3.7.3. Ergonomija

Posledice neustrezne ergonomske ureditve se pokažejo šele v daljšem časovnem obdobju. Predpisa, ki bi se neposredno nanašal na ergonomijo na delovnih mestih, ni, se pa morajo v zvezi s tem upoštevati predvsem pravilnik, ki se nanaša na delovna mesta, pravilnik, ki se nanaša na delo s slikovnimi zasloni, pravilnik, ki se nanaša na ročno dvigovanje bremen, ter priporočila in strokovna literatura s tega področja. Na področju nadzora ergonomske ureditve delovnih mest so inšpektorji delovali predvsem svetovalno, manj pa ukrepali z ureditvenimi odločbami. V preteklosti so inšpektorji opažali, da delodajalci ob urejanju delovnih prostorov vede ali nevede zanemarijo dolgoročne učinke sodobno oblikovanega delovnega mesta. V zadnjih letih pa se delodajalci vse bolj zavedajo, da ustrezno ergonomsko oblikovano delovno mesto zagotavlja dobro počutje delavcev, večji delovni učinek, manj izostankov z dela idr.

V letu 2004 so z vidika ergonomske urejenosti delovnega mesta inšpektorji zabeležili 15 kršitev, kar je za 13 kršitev manj kot v letu 2003.

3.7.4. Elektromagnetna sevanja

Razvoj človeškega znanja in tehnologije je v elektromagnetni spekter obstoječega naravnega sevanja dodal tudi sevanja, povzročena predvsem z raznimi napravami, s katerimi si človek posredno ali neposredno izboljšuje kvaliteto življenja. Množica teh virov se pojavlja tudi na delovnih mestih. Najpogostejši taki viri so električno omrežje, električni motorji, naprave v industriji, računalniki, telekomunikacijske naprave, različni oddajniki, radarji idr. Zelo pomembno je, da sevanja teh virov dosegajo neprimerno večje jakosti, kot je sevanje naravnih virov.

Na delovnih mestih se tako sevanja pojavljajo okoli električne delovne opreme in instalacij, ki so v večini primerov tudi višjih napetostnih nivojev. Delavci v elektrogospodarstvih pa opravljajo delo na visokonapetostnih daljnovodih, transformatorskih postajah in stikališčih, kjer so lahko izpostavljeni močnim električnim in magnetnim poljem. Elektromagnetnim sevanjem so v različnih merah izpostavljeni tudi zaposleni v drugih dejavnostih, npr. pri proizvodnji kovin, pri varjenju, pri indukcijskih talilnih pečeh in drugje. Posebno področje so telekomunikacije, kjer so pomembna predvsem sevanja različnih oddajnikov. Glede na poklicno izpostavljenost je obratovalno in vzdrževalno osebje tisto, ki je najbolj izpostavljeno vplivom elektromagnetnih polj, posebno, če se dela izvajajo pri delujočih sistemih. Taki delavci sevanjem običajno niso izpostavljeni ves delovni čas. So pa mnogi drugi delavci izpostavljeni sevanjem ves delovni čas, saj morajo tudi neposredno nadzirati in upravljati naprave, ki so vir elektromagnetnih sevanj. Lahko trdimo, da so sevanja močno prisotna na delovnih mestih, veliko zaposlenih pa je izpostavljenih tudi zelo močnim sevanjem.

Pri nadzorih se ugotavlja, da delodajalci sevanjem ne posvečajo posebne pozornosti, razen v primerih, kjer dejansko uporabljajo delovno opremo, ki je že s strani proizvajalca označena z opozorilnimi znaki glede prisotne nevarnosti elektromagnetnih sevanj.

Napredek na tem področju je vsekakor prinesla izjava o varnosti z oceno tveganja, saj morajo delodajalci skladno z določbami Pravilnika o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih opredeliti nevarnosti, ki so povezane z različnimi dejavniki, tudi fizikalnimi, in med temi najdemo tudi izpostavljenost neionizirnim sevanjem. Tako so delodajalci prisiljeni ocenjevati prisotnost izpostavljenosti delavcev sevanjem, vendar v veliki večini primerov ugotavljajo, da se sevanja v njihovem proizvodnem procesu ne pojavljajo, s konkretnimi meritvami pa teh trditev ne podkrepijo. Inšpektorji ocenjujejo, da se nevarnost izpostavljenosti neionizirnim sevanjem pogosto zanemarja in se »noče« ugotavljati. Meritve elektromagnetnih sevanj se glede na ugotovitve inšpektorjev zelo redko izvajajo. Predvsem pa delodajalci večinoma ne uvajajo konkretnih ukrepov, s katerimi bi zmanjšali izpostavljenost, saj pravzaprav ne vedo, kaj izmerjene vrednosti pomenijo.

Za vse omenjeno je lahko razlog tudi to, da s področja varnosti in zdravja pri delu in na delovnih mestih še ni bila sprejeta ustrezna slovenska zakonodaja. Sicer področje sevanja ureja Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju, izvajanje katere pa nadzira inšpektorat, pristojen za varstvo okolja. V letu 2004 sta Evropski parlament in Svet sprejela Direktivo št. 2004/40/EC, ki govori o minimalnih zdravstvenih in varnostnih zahtevah glede izpostavitve delavcev tveganjem, ki jih povzročajo elektromagnetna polja. Ta direktiva je osemnajsta posamična direktiva v sklopu osnovne okvirne Direktive št. 89/391/EC na področju varnosti in zdravja delavcev pri delu. Omenjena direktiva tako navaja izpostavitvene mejne vrednosti, opredeljuje ugotavljanje izpostavljenosti, ocenjevanje tveganj, informiranje in izobraževanje delavcev, zdravstveni nadzor in predpisuje še druge potrebne ukrepe. Direktiva še ni implementirana v našo zakonodajo, države članice, med njimi tudi Slovenija, pa morajo sprejeti nacionalno zakonodajo s tega področja najkasneje do leta 2008.

3.7.5. Nevarne snovi

Ravnaje z nevarnimi snovmi je natančneje opredeljeno v 17. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, Pravilniku o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme, Pravilniku o varovanju delavcev pred tveganjem zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu, Pravilniku o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami, Pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem, Pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, Pravilniku o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile, ter doječih delavk, Pravilniku o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb in v nekaterih drugih predpisih. Izdane pa so bile tudi Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi.

Slika 22. Pravilno ravnanje z azbestom. Žal ni bilo vedno tako.

Pri inšpekcijskem nadzoru se ugotavlja, da nekateri delodajalci (predvsem manjši) nimajo izdelanih seznamov nevarnih kemičnih snovi, ki jih uporabljajo v svojih tehnoloških procesih. Nekateri dobavitelji, četudi je to njihova obveznost, še vedno ne posredujejo informacij o nevarnosti kemičnih snovi in jih morajo zato delodajalci posebej zahtevati. Pogosti so tudi primeri, ko uvoznik posreduje uporabniku varnostno-tehnične podatke v tujem jeziku.

Glede obveščenosti delavcev o nevarnostih in škodljivostih snovi, ki jih uporabljajo ali so jim izpostavljeni pri svojem delu, je bilo ugotovljeno, da delavcem varnostni listi s podatki o nevarnih kemičnih snoveh, ki jih uporabljajo pri delu, pogosto niso dosegljivi. Praviloma zato kljub formalno opravljenemu usposabljanju za varno delo ne poznajo kemijskih lastnosti snovi, ki jih uporabljajo, pa tudi ne morebitnih nevarnosti in tveganj za zdravje, saj se je npr. ugotovilo, da delavci za snovi, ki so jih pri delu uporabljali, niso vedeli, da so rakotvorne.

Delodajalci sicer največkrat zadostijo zahtevi in izvedejo usposabljanje svojih delavcev, vendar pa sami v večini primerov Pravilnika o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami, ne poznajo dovolj dobro.

V večini primerov so izvajalci usposabljanja delavcev za ravnanje z nevarnimi kemikalijami družbe ali posamezniki z dovoljenjem za delo. Ugotavlja pa se, da so roki za izvajanje usposabljanj pogosto neusklajeni glede na zahteve prej omenjenega pravilnika, ki določa, da se mora to opraviti enkrat letno. Pogosto ugotovljene pomanjkljivosti se nanašajo tudi na skladiščenje kemikalij, pri čemer je treba poudariti, da to področje s predpisi še ni ustrezno urejeno.

V letu 2004 je bilo na tem področju ugotovljenih 494 kršitev. V 102 primerih delodajalci niso imeli ustrezne dokumentacije za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo idr.), v 67 primerih pa skladiščenje ni bilo urejeno z veljavnimi predpisi. Preostale kršitve so se v glavnem nanašale na vodenje evidenc. Iz primerjave kršitev na tem področju v letu 2003 in 2004 je razvidno, da je v letu 2004 ugotovljenih precej več kršitev (494) kot v letu 2003 (316).

3.7.6. Nevarnost zaradi udara električnega toka

Obvladovanje področja varstva pred nevarnostjo delovanja električnega toka zavzema pomemben segment varnosti in zdravja pri delu. Omenjena nevarnost se pojavlja predvsem pri uporabi delovne opreme, priključene na napajalni vir, ki ga predstavlja električna energija, kakor tudi pri izvajanju različnih gradbeno-montažnih, vzdrževalnih

in rekonstrukcijskih del na elektroenergetskih objektih in napravah. Področje varnosti in zdravja pri delu v zvezi z nevarnostjo, ki jo predstavlja električni tok, je opredeljeno tudi v veljavni slovenski zakonodaji, pomembno osnovo pa predstavljajo v Sloveniji sprejeti tehnični standardi.

V sklopu inšpekcijskega nadzora inšpektorjev za delo se preverja zlasti, ali se izvajajo pregledi in meritve električnih instalacij in strelovodnih sistemov, kakšno je dejansko stanje v času nadzora, kako so organizirana in kako se izvajajo dela, pri katerih se pojavlja udar električnega toka kot poglavitna nevarnost za zdravje in življenje delavcev, ter ustreznost vodenja evidenc. Od vseh omenjenih točk pregleda se poudarja predvsem izvajanje pregledov in meritev napeljav v primernih periodičnih rokih, ko se ugotavlja ustreznost električnega napajalnega sistema in varovanja pred posrednim in neposrednim dotikom delov pod napetostjo. Tako mora delodajalec skladno z določbami Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih zagotoviti, da se električne instalacije pregledajo pred začetkom opravljanja dejavnosti. Prav tako je treba periodično pregledovati električne instalacije, kar izhaja iz Pravilnika o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka, in to v rokih, ki jih mora določiti sam delodajalec, vsekakor pa morajo biti periodični roki določeni tako, da se lahko pravočasno odkrijejo pomanjkljivosti in nepravilnosti na sami instalaciji. Tudi vizualno ugotavljanje dejanskega stanja električne instalacije predstavlja pomemben vidik, saj se s tem lahko delodajalec izogne nevarnostim, ki izhajajo predvsem iz neposrednega dotika delov pod napetostjo. Pomembno določilo glede varstva pred delovanjem električnega toka pomeni tudi zahteva iz Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih, da mora delodajalec zagotoviti, da so električne instalacije načrtovane in izvedene tako, da ne povzročajo tveganj, te zahteve pa so izpolnjene tudi, če so instalacije načrtovane in izvedene skladno s tehničnimi predpisi in standardi. Posebno je ta zahteva pomembna takrat, ko se uporabljajo starejše instalacije, in kljub temu, da meritve ne nakazujejo na neustreznosti, je delodajalec dolžan, da prilagodi instalacije zahtevam, opredeljenim tudi v standardih s tega področja.

Inšpektorji pri svojem nadzoru največ kršitev s področja nevarnosti zaradi delovanja električnega toka ugotavljajo ravno glede izvajanja periodičnih pregledov in meritev napeljav ter pri ugotavljanju dejanskega stanja teh instalacij. Ko primerjamo stanje z letom 2003, ne moremo mimo ugotovitve, da se je število kršitev v zvezi z opustitvijo pregledov in meritev instalacij glede na število pregledanih delodajalcev povečalo, in to za 10 %. Pri iskanju vzroka za tako stanje moramo nedvomno izhajati iz ugotovitve, da velika večina delodajalcev v svojih internih aktih (tudi v oceni tveganja) nima opredeljenih periodičnih rokov, kot to zahteva zakonodaja, tisti, ki te roke imajo določene, pa jih redko tudi spoštujejo. Pri ugotavljanju dejanskega stanja napeljav ob pregledu vidimo, da so nepravilnosti v zvezi s tem na drugem mestu po številu ugotovljenih in so v primerjavi z letom 2003 glede na število pregledanih subjektov ostale na približno isti ravni. Dejavnost, v kateri je bilo v letu 2004 ugotovljenih največ nepravilnosti v zvezi z obravnavanim institutom, je gostinstvo, kjer se ugotavlja nekaj manj kot 20 % kršitev na področju izvajanja pregledov in meritev instalacij. Omenjena dejavnost izstopa predvsem zato, ker je bil v obravnavanem obdobju v tej panogi izveden poostren nadzor. Glede kršitev pri preverjanju dejanskega stanja ponovno izstopa dejavnost gostinstva pa tudi gradbeništvo, tema dvema sledi trgovina na drobno brez motornih vozil - skupno je bilo v teh dejavnostih ugotovljenih 40 % vseh tovrstnih kršitev.

Splošna ugotovitev je, da se stanje na področju varnosti v zvezi z delovanjem električnega toka glede na predhodno leto ni izboljšalo. Delež nezgod pri delu, ki so posledica delovanja električnega toka na delavce, se ni izraziteje spremenil, kar lahko pomeni le srečno naključje in zatišje pred možnim porastom v prihodnjih letih.

V zvezi z izvajanjem pregledov in meritev električnih instalacij in strelovodnih sistemov je nedorečeno, kdo lahko te preglede in meritve sploh izvaja in kakšne pogoje mora v ta namen izpolnjevati. V Pravilniku o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih je v 10. členu navedeno, da je to "pooblaščena oseba", vendar pa je nedoločeno, kdo je ta "oseba".

Tako je bilo v letu 2004 s področja nevarnosti zaradi električnega toka ugotovljenih 1.457 kršitev pri pregledanih 5.566 subjektih, v letu 2003 pa 1.377 pri pregledanih 5.812 subjektih. Izstopajo kršitve izvajanja pregledov in meritev električnih instalacij (49 %), sledijo neustreznosti pri vodenju evidenc (24 %), neustreznosti pri ugotovljenem dejanskem stanju (18 %) in pri pregledih strelovodnih sistemov (9 %).

3.7.7. Varstvo pred požarom

Pristojnost nadzora na področju varstva pred požarom je opredeljena v 15. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki predvideva sprejetje ukrepov za zagotavljanje požarnega varstva v skladu s posebnimi predpisi na področju požarne varnosti. Ker je za nadzor nad zagotavljanjem predpisanih ukrepov s področja požarnega varstva v naši državi organiziran poseben organ, opravlja naš inšpektorat na tem področju nadzor v zelo omejenem obsegu. Preverja se predvsem obstoj požarnega načrta, zagotovitev in ustrezna namestitev sredstev za gašenje požara, obstoj in ustreznost evakuacijskih poti ipd.

V zvezi s tem se najpogosteje ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti nanašajo na neustreznost dokumentacije požarne varnosti, ki pogosto ni usklajena z dejanskim stanjem, še posebno takrat, ko so bile v objektu izvedene določene spremembe oziroma rekonstrukcije. **Ugotovljenih nepravilnosti je bilo 79.**

V drugem delu nadzora se pregleduje gasilna oprema v objektih samih. Običajno je gasilna oprema ustrezno pregledana. Pregledujejo se tudi stabilni gasilni sistemi. Novost na tem področju je gasilni stabilni sistem, ki v primeru gašenja ne ogroža zaposlenih. V teh sistemih se uporablja »inertni« plin. Sistem je smiseln v objektih z večjo vsebinsko vrednostjo ali kjer se uporabljajo elektronski sistemi večjega pomena. Pri gasilnikih se pojavljajo stalne napake, kot so: založenost, onemogočen dostop, nepravilni kraj namestitve glede na požarni načrt, v posameznih primerih pa tudi manjkajoč pregled. **Na tem področju je bilo ugotovljenih 189 kršitev.**

3.8. OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA SKUPNEM EVROPSKEM TRGU

Zakonodaja na področju varnosti in zdravja pri delu se navezuje na tehnično zakonodajo novega pristopa, ki obsega direktive, prepoznane po zahtevi označevanja proizvodov z znakom CE. Tehnična zakonodaja torej predpisuje bistvene varnostne in zdravstvene zahteve za posamezne proizvode in obvezuje proizvajalce, da te zahteve izpolnijo, preden dajo proizvode v promet ali v uporabo. Ustrezno navezovanje tehnične zakonodaje na zakonodajo varnosti in zdravja pri delu je odločilnega pomena, saj varnosti in zdravja pri delu ni mogoče zagotoviti, če delovna oprema, osebna varovalna oprema in druga oprema ni načrtovana ter izdelana v skladu z bistvenimi varnostnimi in zdravstvenimi zahtevami, kar je potrjeno tudi s pripadajočo dokumentacijo in znakom CE.

3.8.1. Varnost strojev

Z vstopom naše države v EU je pričela na ozemlju Slovenije v celoti veljati zakonodaja glede prostega pretoka in varnosti strojev. Na podlagi direktive, ki se v EU nanaša na to področje, je bila v naši državi sprejeta Odredba o varnosti strojev. Odredba določa bistvene varnostne zahteve za stroje, ki se dajejo v promet na skupnem evropskem trgu. S tem je zagotovljen njihov prost pretok ter skladnost z bistvenimi zahtevami glede varnosti in zdravja pri delu. Z omenjeno zakonodajo, ki povzema evropske predpise na tem področju, je tudi Inšpektorat RS za delo dobil določene pristojnosti v zvezi z nadzorom

strojev, predvsem glede uporabe teh strojev na delovnih mestih pri delodajalcih. Ne glede na dejstvo, da je omenjena odredba namenjena proizvajalcem strojev, mora tudi uporabnik teh strojev, torej tudi delodajalec, poznati zahteve, zapisane v njej, saj ga na to napotuje Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti. Tako je delodajalec lahko kaznovan, če prične uporabljati oz. če uporablja proizvode, torej tudi stroje, ki niso skladni s tehničnimi predpisi, če njihova skladnost ni bila ugotovljena po predpisanem postopku in če niso označeni skladno s predpisi.

Inšpektorji tako pri delodajalcih ugotavljajo predvsem, ali je za stroje, ki jih uporabljajo, pridobljena ustrezna dokumentacija, ki mora biti takemu stroju priložena (izjava o skladnosti, navodila za uporabo, tehnična dokumentacija), ali je stroj ustrezno označen (znak CE, opozorila, podatki o stroju) in ali stroj ustreza bistvenim varnostnim zahtevam, ki so določene v ustreznih direktivah EU ter posledično v slovenski zakonodaji.

Kršitve se ugotavljajo predvsem v zvezi z dokumentacijo, ki se mora pridobiti pred uporabo stroja, in v zvezi s pregledi ter preizkusi, ki se morajo opraviti po namestitvi stroja na delovno mesto. Gre za preglede in potrebne meritve v zvezi z montažo in namestitvijo stroja, priključitvijo na vire energije ipd., ki se ne izvajajo dosledno.

Pri nadzoru dokumentacije, ki bi morala biti pridobljena v zvezi z novo nabavljenimi stroji, so bile v letu 2004 ugotovljene kršitve pri 6 delodajalcih. Kršitve so se nanašale na to, da delodajalci niso imeli pridobljene izjave o skladnosti, ni bilo ustrezne tehnične dokumentacije oziroma ni bila v primernem obsegu prevedena v slovenski jezik.

3.8.2. Osebna varovalna oprema

Nadzor pri delodajalcih nad izpolnjevanjem zahtev za osebno varovalno opremo v skladu z Zakonom o tehničnih zahtevah za proizvode in ugotavljanje skladnosti in Odredbo o osebni varovalni opremi izvajajo inšpektorji za delo, ko ob inšpekcijskem nadzoru pri delodajalcu preverjajo ustreznost opreme, ki jo mora ta zagotoviti na podlagi zahtev Pravilnika o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu, v povezavi z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu. Delodajalec mora delavcem zagotavljati le takšno osebno varovalno opremo, ki izpolnjuje bistvene varnostne in zdravstvene zahteve, predpisane s tehnično zakonodajo. Izpolnjevanje navedenih zahtev se dokazuje z znakom CE in pisno izjavo o skladnosti proizvajalca. Kupljeni osebni varovalni opremi pa morajo biti priložena tudi navodila za uporabnika, ki so sestavni del bistvenih varnostnih in zdravstvenih zahtev Pravilnika o osebni varovalni opremi.

Pri nadzoru navodil za uporabnika osebne varovalne opreme so inšpektorji pogosto ugotovili, da se navodila za uporabnika pri večjih delodajalcih večinoma hranijo v arhivih nabavne službe, delavci oziroma uporabniki teh sredstev pa z njimi niso seznanjeni. Kršitev z zvezi z označenostjo z znakom CE skoraj ni.

Inšpektorji so v letu 2004 ugotovili 27 kršitev, ko delodajalci niso imeli Izjave o skladnosti za osebno varovalno opremo. V zvezi z manjkajočimi oziroma pomanjkljivimi navodili za uporabnika osebne varovalne opreme so zabeležili 25 kršitev, manjše število kršitev pa se je nanašalo na označevanje in neustreznost tehnične dokumentacije.

3.8.3. Dvigala

Področje dvigal v smislu njihovega prostega pretoka znotraj meja držav članic Evropske Unije in varnosti ureja Direktiva EU 95/16/EC. Omenjeno direktivo v slovenskem prostoru povzema Pravilnik o varnosti dvigal, ki je pričel v celoti veljati z dnem vstopa Slovenije v Evropsko Unijo, torej s 1. 5. 2004. S tem pravilnikom so določene zahteve, ki jih morajo izpolnjevati dvigala, in tudi varnostne komponente dvigal, da se lahko dajo v promet in da s svojim delovanjem ne ogrožajo varnosti in zdravja v primeru pravilne vgradnje, vzdrževanja in uporabe skladno s predvidenim namenom. Predpisane zahteve pa ne veljajo za vsa dvigala. Tako med izjeme sodijo žičnice, vzpenjače, gledališka dvigala, rudniške dvižne naprave, posebna dvigala za vojaške in policijske namene, dvigala na

gradbiščih, zobate železnice, dvigala, namenjena dostopu na delovna mesta, in dvigala, vgrajena v prevozna sredstva. Pomembno je tudi poudariti, da morajo dvigala, pri katerih je bil opravljen prevzemni pregled pred 1. 5. 2004, izpolnjevati varnostne zahteve skladno z Direktivo 89/655/EC oz. Pravilnikom o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme. Dvigala s prvim prevzemnim pregledom po 1. 5. 2004 pa morajo v celoti izpolnjevati bistvene varnostne zahteve po Pravilniku o varnosti dvigal. Zahteve glede vzdrževalcev, skrbnikov in reševalcev, ki izhajajo iz prej omenjenega pravilnika, pa veljajo za vsa dvigala, ne glede na to, kdaj je bil opravljen prvi prevzemni pregled. Vsekakor dosledno spoštovanje zahtev o vzdrževanju, reševanju in skrbništvu dvigal pomeni veliko stopnjo varnosti, zlasti zato, ker je potrebno te zahteve spoštovati pri vseh dvigalih.

Inšpektorat RS za delo je pristojen za nadzor nad izvajanjem predpisov v zvezi z dvigali pri vseh delodajalcih. Inšpektorji pri svojem nadzoru preverjajo predvsem dokumentacijo, ki mora biti izdelana in pridobljena, ter dejansko stanje samega dvigala. Dokumentacija mora tako obsegati ustrezna navodila, izjavo o skladnosti, poročila o pregledih in preizkusih. Pri pregledu dejanskega stanja pa se ugotavlja izpolnjevanje bistvenih varnostnih in zdravstvenih zahtev, označenost dvigala in nameščenost oznak CE.

Posebnih nepravilnosti s tega področja inšpektorji v letu 2004 niso ugotovili. Ugotovljene so bile tri kršitve, vse pa so bile v zvezi z izvajanjem pregledov in preizkusov ter dokumentacijo, ki se mora izdati po opravljenih pregledih in preizkusih. Razlog za majhno število ugotovljenih kršitev je verjetno v tem, da pravilnik o varnosti dvigal velja relativno kratek čas. Realnejše stanje bo ugotovljeno v letu 2005, saj se v tem obdobju predvideva poleg izvajanja rednih inšpekcijskih nadzorov tudi akcija nadzora internega transporta, kamor bo uvrščen tudi nadzor dvigal.

3.8.4. Protieksplozijska zaščita

Ob vstopu Slovenije v Evropsko Unijo je bil razveljavljen Pravilnik o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah, v celoti pa je pričel veljati Pravilnik o protieksplozijski zaščiti, ki je bil izdan v soglasju z ministrom za delo, družino in socialne zadeve. Omenjeni pravilnik je usklajen z zahtevami Direktive EU 94/9 ES o opremi in zaščitnih sistemih, namenjenih za uporabo v potencialno eksplozivnih atmosferah. Usklajen je tudi z direktivo o minimalnih zahtevah za izboljšanje varnosti in zdravja delavcev, ki so lahko ogroženi zaradi eksplozivnih atmosfer, tj. Direktiva 1999/92/ES – ATEX 137. Nekatere zahteve iz navedenega pravilnika imajo še vedno uskladitveno prehodno obdobje, in sicer do leta 2006.

Slika 23. Posledice eksplozije zaradi uhajanja plina – jeklenka UNP

Nova za delodajalce je ocena tveganja eksplozije na vseh delovnih mestih, pri katerih je možnost pojava eksplozivnih atmosfer. V skladu z oceno tveganja mora delodajalec zagotoviti ustrezno varovanje pred eksplozijami ter sprejeti ustrezne ukrepe, tako da bo:

- preprečeno nastajanje eksplozivnih atmosfer,
- preprečen vir vžiga eksplozivih atmosfer,
- ublažena škodljivost eksplozij.

Posebnega standarda na to temo ni, obstaja pa zakonska opredelitev v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu ter podrobnejša opredelitev v 15. in 19. členu Pravilnika o protieksplozijski zaščiti. V EU je izdelana metodologija za naprave in opremo, ki se uporablja v potencialno eksplozivnih atmosferah, za katero se predvideva, da bo vključena v standard.

V letu 2004 smo zaznali tri nevarne pojave na tem področju, in sicer požar v lakirnici, požar pri vzdrževanju naftnih derivatov ter eksplozijo plina.

Še vedno se pojavljajo težave pri prijavljanju morebitnih eksplozij - nevarnih pojavov - pri delodajalcih, saj ti štejejo, da zadošča prijava centru za obveščanje. Prijavljanje nevarnih pojavov na Inšpektorat RS za delo je namreč obveza delodajalca v skladu s 27. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter v skladu z določili 25. člena Pravilnika o protieksplozijski zaščiti.

V letu 2004 smo na področju protieksplozijske zaščite ugotovili 18 kršitev.

3.9. DELO V NOČNEM ČASU

Skladno z Zakonom o delovnih razmerjih je nočno delo definirano kot delo v času med 23. in 6. uro naslednjega dne. Za nočno delo se šteje osem nepretrganih ur v času med 22. in 7. uro naslednjega dne, če je z razporeditvijo delovnega časa določena nočna delovna izmena.

Zakon o delovnih razmerjih določa, da delodajalec s področja industrije ali gradbeništva lahko na nočnem delu zaposluje delavke le v primerih, če gre za članice njegove družine, če delavke opravljajo vodilno delo ali vodijo delovne enote ali opravljajo delo v zvezi z zagotavljanjem varnosti, zdravja ali socialnega varstva delavcev, če je tako delo nujno potrebno zaradi višje sile ali da se prepreči škoda na surovinah ali na drugem hitro pokvarljivem materialu in če je tako delo v nacionalnem interesu predhodno odobril minister za delo. V drugih primerih dopušča navedeni zakon uvedbo nočnega dela žensk v dejavnosti industrije ali gradbeništva zaradi boljše izkoriščenosti delovnih sredstev, širjenja zaposlitvenih možnosti ter podobnih ekonomskih in socialnih razlogov, vendar le s soglasjem ministra za delo, družino in socialne zadeve. Za pridobitev soglasja za uvedbo nočnega dela žensk lahko delodajalec ravna na tri načine, najpogostejši med njimi pa je pridobitev soglasja pri določenem delodajalcu na podlagi zahtevanega mnenja sindikatov pri delodajalcu, reprezentativnega sindikata dejavnosti in združenja delodajalcev ter na podlagi predhodnega pregleda pogojev za uvedbo nočnega dela, ki ga opravi inšpektor za delo. Mnenje združenja delodajalcev lahko delodajalci pridobijo na Gospodarski zbornici Slovenije pri združenju dejavnosti, katerega člani so, pri Združenju delodajalcev Slovenije, pri Obrtni zbornici Slovenije ali Združenju obrtnih dejavnosti Slovenije.

V letu 2004 je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve prejelo 214 vlog za izdajo soglasja za nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu in izdalo 188 soglasij. Za primerjavo

- v letu 2003 je ministrstvo ob prejemu 220 vlog izdalo 176 soglasij.

Po zbranih podatkih je v letu 2004 v nočnem delovnem času delalo 11.210 žensk, medtem ko jih je v letu 2003 nočno delo opravljalo 9.311. Največ žensk je delalo ponoči v dejavnosti kovinske in elektroindustrije in to približno 3.210. Veliko pa je tudi nočnega dela v tekstilni industriji, in sicer so v nočnem delovnem času v tej dejavnosti delale približno

2.403 ženske. V kemični, nekovinski in gumarski industriji je ponoči delalo približno 1.645 žensk, v živilski industriji pa približno 1.269. Manjše število žensk je ponoči delalo tudi v dejavnosti lesne, papirne in papirno-predelovalne industrije ter grafične, usnjarske, gradbene in avtomobilske dejavnosti.

3.10. IZPOLNJEVANJE POGOJEV ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI

Skladno s 4. členom Zakona o gospodarskih družbah družba ne sme začeti opravljati svoje dejavnosti, dokler ni vpisana v register in dokler ne izpolni z zakonom določenih pogojev za opravljanje dejavnosti ter tega ne ugotovi pristojni organ. Zahteve glede izpolnjevanja pogojev za opravljanje obrtne dejavnosti so opredeljene v Obrtnem zakonu. Med opravljanjem nalog inšpekcijskega nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji pri delodajalcih ugotovili posamezne primere nepravilnosti v zvezi z registracijo gospodarskih družb in v zvezi z opravljanjem dela brez obrtnega dovoljenja. Sicer pa je za nadzor nad izvajanjem predpisov, ki urejajo izpolnjevanje pogojev za opravljanje dejavnosti gospodarskih subjektov, pristojen Tržni inšpektorat RS.

3.10.1. Registracija na sodišču

Kot izhaja iz ugotovitev inšpektorjev ob inšpekcijskih nadzorih, so delodajalci, ki imajo status pravne osebe, v večini primerov ustrezno registrirani na sodišču. Zaradi stroškov v zvezi s tem pa javne objave sprememb niso ažurne. Izpiski iz sodnega registra, ki jih delodajalci pri pregledih predložijo, so prav tako večkrat neažurni, saj jih delodajalci pri spremembah registracije ne pridobijo vedno. Za potrebe inšpekcijskega nadzora Inšpektorata RS za delo je za ugotavljanje delodajalca najuporabnejši statistični list – obvestilo o razvrstitvi po dejavnostih, ki pa ga delodajalci v več primerih ne hranijo. Ovira pri delu inšpektorja pa je pomanjkljiva osebna identifikacija zakonitih zastopnikov oziroma odgovornih oseb delodajalcev v registrskih podatkih, saj listine iz sodnega registra pogosto ne vsebujejo vseh potrebnih osebnih podatkov teh oseb. Zato je v posameznih primerih pri pridobivanju osebnih podatkov odgovornih oseb inšpektorjevo delo zelo oteženo.

Ugotovljeni so bili primeri, ko ima gospodarska družba, katere ustanovitelji so tuji državljani, registriran sedež na naslovu, kjer se nihče ne nahaja, ali pa so na tem naslovu drugi poslovni subjekti (npr. odvetniška pisarna).

Pri nadzoru so inšpektorji v letu 2004 zabeležili 2 kršitvi glede registracije družbe na sodišču, medtem ko so v letu 2003 zabeležili 3 takšne kršitve.

3.10.2. Obrtno dovoljenje

Pravica do opravljanja obrti podobne dejavnosti se pridobi z vpisom v obrtni register. Obrtna zbornica Slovenije opravi vpis v obrtni register po uradni dolžnosti, potem ko prejme obvestilo upravljalca poslovnega registra o vpisu manjše družbe oziroma samostojnega podjetnika posameznika, ki ima kot glavno dejavnost opredeljeno obrti podobno dejavnost, v poslovni register. Upravljalec poslovnega registra je dolžan Obrtno zbornico Slovenije o vpisu v poslovni register obvestiti v roku 5 dni po vpisu. Obrtna zbornica Slovenije o vpisu v obrtni register izda sklep. Zoper ta sklep je dovoljena pritožba, o kateri odloči ministrstvo, pristojno za obrt. To pa pomeni, da nihče ne preverja ustreznosti delovnih razmer glede varnega dela pri delodajalcih, ki opravljajo navedeno dejavnost, preden začnejo opravljati dejavnost, se razširijo ali investirajo v novo delovno opremo, kar ni v skladu z evropsko prakso. Podlaga je sicer 26. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu, vendar se ustrezno razumevanje te določbe vse do danes ni uveljavilo.

V letu 2004 je bilo ugotovljenih 7 kršitev, ko delodajalci niso imeli obrtnega dovoljenja, v letu 2003 pa je bilo teh kršitev 5.

3.10.3. Izpolnjevanje predpisanih pogojev za opravljanje dejavnosti (splošno)

Izpolnjevanje pogojev iz varnosti in zdravja pri delu v povezavi s 4. členom Zakona o gospodarskih družbah je možno presojati le v zvezi s 26. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu, saj je zagotavljanje ukrepov varnega dela najučinkovitejše pred pričetkom delovnega procesa. Vendar pa glede na ugotovitve inšpektorjev gospodarskih subjektov nihče ne informira o obveznostih glede varnosti pri delu pred pričetkom delovnega procesa.

Praktično vsi subjekti, ki opravljajo obrtne dejavnosti, pridobijo tudi obrtna dovoljenja, vendar pa se s spremembo obrtne zakonodaje ohranja le kvalifikacijski pogoj za opravljanje obrtnih dejavnosti – mojstrski naziv ali najmanj ustrezna višja strokovna izobrazba. Vsi drugi dosedanji pogoji so bili v celoti odpravljeni. Če samostojni podjetnik (obrtnik) ne izpolnjuje kadrovskih pogojev za opravljanje obrtne dejavnosti, je v takšnih primerih lahko nosilec obrti zaposleni delavec ali družinski član podjetnika. Odprto vprašanje pa ostaja, kakšna je odgovornost takšnega delavca za izvajanje ukrepov varnega dela oziroma ali je takšen delavec tudi odgovorna oseba delodajalca. Poseben problem pa so še vedno delodajalci, ki opravljajo (predvsem gostinsko) dejavnost očitno na pridobiten način, registrirani pa so kot društva.

Število kršitev glede neizpolnjevanja predpisanih pogojev za opravljanje dejavnosti je bilo v letu 2004 precej manjše kot leto poprej, saj sta bili v letu 2004 ugotovljeni le 2 kršitvi, v letu 2003 pa je bilo teh kršitev ugotovljenih 11.

3.11. IZPOLNJEVANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAČNIH IZDELKOV

Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov določa v 17. členu, da je kajenje dovoljeno le v prostorih, ki jih določi delodajalec in ki so fizično ločeni od ostalih delovnih prostorov, v 18. členu pa navedeni zakon določa pravico zaposlenega zahtevati od delodajalca, da mu omogoči opravljati delo v prostorih, kjer zrak ni onesnažen s tobačnim dimom.

Fenomen kajenja na delovnem mestu je tesno povezan s fenomenom kajenja nasploh. Glede na to, da se zmanjšuje splošno število kadilcev v slovenski populaciji, se zmanjšuje tudi število ljudi, ki kadijo na delovnem mestu. Inšpektorji ugotavljajo, da ima večina delodajalcev v internem aktu določeno, kateri so prostori, kjer je dovoljeno kajenje. Ugotavlja pa se tudi, da se v nekaterih primerih te določbe ne izvajajo. Vendar je v zvezi s tem relativno malo prijav. Nekoliko nerazumljivo je dejstvo, da je bilo kar nekaj pritožb glede kajenja v zdravstvenih zavodih, v katerih je kajenje po zakonu popolnoma prepovedano.

Zakon torej delodajalcu nalaga obveznost določitve prostorov, v katerih je kajenje dovoljeno. Glede na to, da v zakonu kriteriji za to niso podrobneje opredeljeni, ocenjujemo, da delodajalec lahko določi tudi, da teh prostorov ni in da je torej v vseh prostorih v skladu z zakonom kajenje prepovedano. Delodajalcev, ki so se odločili za to možnost, je kar nekaj, večina pa jih je, kot že rečeno, po ugotovitvah inšpektorjev določila izbrane prostore, v katerih je kajenje dovoljeno. Te prostore pa bi seveda morali ustrezno označiti.

Pri nadzoru izvajanja določb Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov je bilo v letu 2004 zabeleženih 13 kršitev, v letu 2003 pa je bilo teh kršitev 22. Obravnavane prijave na Inšpektorat RS za delo so podali tako delavci, ki so menili, da je njihovo zdravje ogroženo, kot tudi tisti, ki jih je prizadelo, da jim kajenje ni omogočeno.

3.12. IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA

Glede posledic porabe čistega alkohola na prebivalca se Slovenija uvršča v sam evropski vrh. Ta problematika je za družbo kot celoto breme, ki se kaže v obliki zdravstvenih zapletov, neproduktivnosti (odvisni od alkohola so dalj časa odsotni z dela iz zdravstvenih razlogov, na delovnem mestu pa so manj učinkoviti), socialnih in drugih problemov.

V zvezi s kršitvijo Zakona o omejevanju porabe alkohola inšpektorji za delo skoraj nismo dobili prijav o prodaji oz. ponudbi alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu.

Po oceni inšpektorjev delodajalci izvajajo nadzor nad ponujanjem in pitjem alkoholnih pijač na delovnem mestu. V primeru, ko delavec pride alkoholiziran na delovno mesto, oz. ko delodajalec zasledi, da na delovnem mestu pije, mu praviloma ne dovoli opravljati dela, saj se zaveda svoje odgovornosti v primeru, ko bi alkoholizirani delavec s svojim delom ogrožal sebe in druge ter s tem povzročil nezgodo pri delu, ki bi lahko imela za posledico poškodbo.

V letu 2004 je bila zabeležena ena kršitev glede prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač na delovnem mestu, v letu 2003 pa sta bili ugotovljeni 2 taki kršitvi.

3.13. NADZOR NAD ORGANIZACIJAMI Z DOVOLJENJEM ZA DELO

Zahteve za pridobitev dovoljenja za opravljanje strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu so definirane v Pravilniku o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, ki se navezuje na 48. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Število subjektov, ki so skladno z določbami Zakona o varnosti in zdravju pri delu imeli pridobljeno dovoljenje za delo, je bilo ob koncu leta 2004 316. Vsi ti subjekti lahko opravljajo v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu opredeljene strokovne naloge s področja varnosti pri delu. Glede na ugotovitve v zvezi s kakovostjo njihovega dela v primerjavi z letom 2003 ne moremo govoriti o napredku, saj so se ob problematiki v zvezi z nedoslednostmi pri pripravi strokovnih podlag za ocenjevanje tveganj, kot so nepopolnost, nepreglednost, preobsežnost, neskladje z dejanskim stanjem ipd., pojavile še druge pomanjkljivosti, in sicer tako pri izvajanju usposabljanja delavcev za varno delo, kot tudi pri preiskavah delovnega okolja in pri pregledih ter preizkusih delovne opreme. Teoretično usposabljanje se izvaja po zelo splošnih programih, ki jih lahko izvajalci, torej subjekti z dovoljenji za delo, praktično uporabijo za vsakega naročnika ne glede na dejavnost, ki jo ta izvaja. Na ta način ni zagotovljena zahteva iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu, kjer je opredeljeno, da se mora usposabljanje izvajati po programu, ki je prilagojen posebnostim delovnega mesta. Splošni programi tega zagotovo ne zagotavljajo. Zato menimo, da gre pogosto le za pridobivanje ustreznih potrdil, s katerimi naročnik – delodajalec izkazuje samo spoštovanje določb zakonodaje, kakovost opravljenega dela pa pri tem ni pomembna. Tak način dela očitno ustreza tudi velikemu številu subjektov s pridobljenim dovoljenjem za delo. Omenjena trditev izhaja tudi iz dejstev, ki se ugotavljajo pri postopkih pridobivanja oz. obnavljanja dovoljenj po novem Pravilniku o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Skoraj nobena vloga, predvsem v zvezi s programi in postopki ter podatki o merilni opremi in merilih, ki morajo biti vlogi priloženi, ni ustrezna in pripravljena tako, da bi bila zagotovljena določena kakovost dela. Tako so programi usposabljanja preveč splošni in se premalo nanašajo na dejavnike in nevarnosti, ki se pojavljajo na konkretnih delovnih mestih. Predstavljeni postopki preiskav škodljivosti so nepopolni, predvsem pri ugotavljanju toplotnih razmer, kjer skoraj nihče postopka ne zaključi z vrednotenjem toplotnega ugodja, čeprav prav ta zahteva izhaja iz Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih. Ravno tako so

postopki, kjer so opredeljeni pregledi in preizkusi delovne opreme, premalo dorečeni, predvsem v zvezi z električno ustreznostjo delovne opreme. Ko se ta del vloge uskladi z zahtevami in je dovoljenje le podeljeno, pa se v praksi v velikem številu primerov te osvojene metode in postopki ne izvajajo več v celoti.

V letu 2004 je bila izvedena akcija v zvezi z delom subjektov s pridobljenim dovoljenjem za delo. Zaradi ugotovitev, ki niso bile vzpodbudne, se bo podobna akcija nadaljevala tudi v letu 2005, pri čemer bo posebna pozornost pri nadzoru posvečena kakovosti in strokovnosti izvedenih del. V preteklem letu je bilo enemu subjektu dovoljenje iz razloga nestrokovno opravljenih del že odvzeto.

Natančnejši podatki o ugotovitvah v zvezi s tem so predstavljeni v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo v letu 2004.

3.14. ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V NEKATERIH DEJAVNOSTIH

Leto 2004 je bilo povprečno glede problematike varnosti in zdravja pri delu in statistično ni veliko odstopalo od nekajletnih gibanj opazovanih pokazateljev. Problematika, ki so jo poudarili inšpektorji, je posledično povezana z nastankom nezgod pri delu ali poklicnih bolezni in se nanaša predvsem na:

- slabo organiziranost zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu,
- neupoštevanje varnega načina dela s strani delavcev,
- slab nadzor s strani nadrejenih odgovornih oseb,
- neustrezno ročno dvigovanje bremen,
- opustitev uporabe osebne varovalne opreme,
- delo v neustreznih delovnih razmerah (hrup, vibracije, klimatske razmere, prah, nevarne snovi, sevanja, ergonomija ipd.),
- opustitev izvedbe ali neustrezna izvedba praktičnega usposabljanja delavcev,
- uporaba neustrezne delovne opreme.

3.14.1. Kmetijstvo in gozdarstvo

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 2.536
- število zaposlenih: 37.080

Kmetijstvo

V tej dejavnosti se srečujemo z zunanjimi vremenskimi razmerami in z notranjimi mikroklimatskimi razmerami v delovnih prostorih (hlevih), ki so pogosto zelo neugodne. Delodajalci sicer v večji meri sprejemajo izjave o varnosti, vendar še posebno kmetje večinoma ne razumejo osnovnega namena tega dokumenta. Državna spodbuda v obliki subvencij je na izdelavo izjave o varnosti vsekakor vplivala pozitivno, treba pa bo storiti še precej, da bodo kmetje ta dokument pravilno razumeli in ga znali ustrezno vzdrževati ter uporabljati. Predvsem bi bilo treba poučiti in usposobiti tiste, ki te dokumente pripravijo oziroma izdelajo, da tistega, ki mu dokument izdelajo, ustrezno motivirajo, osvestijo, poučijo in usposobijo, da bo izjava o varnosti dosegla svoj namen.

Pojav, da se vse več delodajalcev odloča za zunanjega strokovnega delavca, je prisoten tudi v tej panogi. Prav tako je pri teh delodajalcih prisoten problem, da ne uvidijo dejstva, da s tem, ko so zagotovili zunanjega strokovnega delavca, problematike niso dokončno uredili, ampak jo morajo dejansko reševati sami s svojimi, predvsem odgovornimi in

delavcem neposredno nadrejenimi osebami, tako v smislu poznavanja zahtev in ukrepov s tega področja kot še posebno v smislu nadzora in doslednega izvajanja vsega, kar v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu določajo predpisi.

Vsaj teoretično usposabljanje delavcev za varno delo v glavnem poteka, še vedno pa je pomanjkljiv praktični vidik tega usposabljanja, manjka pa tudi ustrezna dokumentacija v zvezi s tem (programi, literatura, evidence …). Periodične preiskave delovnega okolja se v hlevih pogosto ne izvajajo, razen na večjih perutninskih in prašičjih farmah. Periodični pregledi in preizkusi delovne opreme se ustrezno izvajajo predvsem pri večjih delodajalcih. Meritve električnih instalacij se v glavnem opravljajo, vendar se ugotavlja, da je tekoče vzdrževanje instalacij še vedno pomanjkljivo. Zdravstveni pregledi delavcev potekajo z zamudo. Tudi zagotavljanje in uporaba osebne varovalne opreme je zadovoljiva pri večjih delodajalcih, pri manjših, predvsem delodajalcih kmetih, pa ne. Problematična je predvsem zaščita sluha (npr. motorne žage) in zaščita pred nevarnimi snovmi (npr. škropljenje).

Večina objektov v kmetijstvu je starih in pogosto slabo vzdrževanih, in to tako pri večjih kot tudi pri manjših delodajalcih te dejavnosti.

Še vedno je pomanjkljivo obveščanje o nezgodah pri delu in nevarnih pojavih v zvezi z delom. Na splošno se ugotavlja, da je stanje zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri večjih delodajalcih nekoliko boljše, medtem ko je pri delodajalcih kmetih še vedno nezadovoljivo.

V letu 2004 so inšpektorji opravili v tej dejavnosti 104 inšpekcijske preglede, izdali 49 odločb, izrekli 8 mandatnih kazni, podali 4 predloge sodniku za prekrške in 3 kazenske ovadbe zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 6 težjih nezgod pri delu (2 več kot leta 2003) in 1 smrtna nezgoda pri delu (1 manj kot leta 2003). V primerjavi z letom 2003 so bili opravljeni 3 pregledi manj, izdane so bile 4 odločbe več ter izrečenih 11 ukrepov več.

Gozdarstvo

Pri delodajalcih v panogi gozdarstva je stanje glede varnosti in zdravja precej boljše kot pri delodajalcih v kmetijski panogi, saj se večinoma zavedajo nevarnosti pri gozdnem delu. Večji delodajalci (družbe) imajo večinoma zaposlenega strokovnega delavca za opravljanje nalog varnosti in zdravja pri delu. Nekaj večjih družb si je pridobilo dovoljenje za delo in te družbe opravljajo strokovne naloge varnosti in zdravja pri delu tudi za svoje kooperante. To je veliko ustrezneje, kot če te naloge opravljajo zunanji strokovni delavci, ki niso posebej specializirani za to področje dejavnosti.

Slika 24. Stek nesrečnih okoliščin. Nezgoda pri delu, ki je imela za posledico smrt delavca.

Pri inšpekcijskih pregledih ni bilo ugotovljenih večjih kršitev glede izjave o varnosti, periodičnih pregledov delovne opreme, zdravstvenih pregledov delavcev, zagotavljanja osebne varovalne opreme in usposabljanja delavcev za varno delo. Pomembnejše ugotovljene nepravilnosti pa so bile: pomanjkljiv nadzor s strani odgovornih delavcev glede pravilnega in varnega dela delavcev na deloviščih, pomanjkljiv material za prvo pomoč na delovišču, pomanjkljiva uporaba osebne varovalne opreme pri voznikih traktorjev, pomanjkljivo označevanje delovišč ob javnih cestah, na deloviščih pri podiranju drevja delavci ne upoštevajo varnostne razdalje ipd. Ob tem je treba upoštevati tudi dejstvo, da so delovna mesta v tej dejavnosti v glavnem na prostem in da se delavci pogosto srečujejo z neugodnimi vremenskimi razmerami, s težavnim terenom in drugimi nevšečnostmi (npr. bližina električnih vodov nizke in visoke napetosti).

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 38 inšpekcijskih pregledov in izdali 19 odločb. Raziskanih je bilo 6 težjih nezgod pri delu (1 manj kot leta 2003) in 1 smrtna nezgoda pri delu (v letu 2003 ni bilo smrtnih nezgod). V primerjavi z letom 2003 je bilo več opravljenih pregledov in izdanih 9 odločb več. V letu 2003 sta bili izrečeni 2 mandatni kazni, v tem poročevalskem letu pa nobena.

3.14.2. Obdelava in predelava lesa

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 2.068
- število zaposlenih: 11.318

V tej dejavnosti niso bile ugotovljene bistvene spremembe na področju varnosti in zdravja pri delu. Glede na to, da delodajalci proizvajajo večinoma za zunanji trg, imajo močno konkurenco in zato razmeroma slabo materialno stanje. To pa pomeni tudi varčevanje na področju varnosti in zdravja pri delu, ki se kaže že v tem, da se malo vlaga v gradnjo novih objektov in tudi v obnovo oziroma vzdrževanje starih, kar ima lahko za posledico različne nevarnosti in škodljivosti. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev se tudi malo vlaga v novo delovno opremo, ki omogoča boljše in varnejše delovne razmere. Zelo pogosti problemi v tej dejavnosti so prevelik hrup, zaprašenost, ročno dvigovanje bremen, nezavarovana nevarna mesta na strojih idr.

Glede izdelave in sprejetja izjave o varnosti je bilo ugotovljeno, da je to večinoma vsaj formalno urejeno. S stališča razumevanja, vzdrževanja oziroma ažuriranja ter uporabe tega dokumenta pa se pojavljajo standardne pomanjkljivosti. Pomembnejše druge ugotovljene pomanjkljivosti so: periodične preiskave delovnega okolja in periodični pregledi ter preizkusi delovne opreme se izvajajo pomanjkljivo, tj. samo delno ali z zamudo, električne instalacije se zelo slabo vzdržujejo, transportne poti v delovnih prostorih so založene, čiščenje lesnih odpadkov na delovnih prostorih je pomanjkljivo, praktično usposabljanje delavcev je neustrezno, pomanjkljivosti so pri zagotavljanju zdravstvenih pregledov delavcev, pomanjkljivo je tudi zagotavljanje uporabe osebnih varovalnih sredstev. Stanja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v tej dejavnosti gledano v celoti ne moremo oceniti kot zadovoljivega.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 334 inšpekcijskih pregledov, izdali 156 odločb, izrekli 35 mandatnih kazni in podali 13 predlogov sodniku za prekrške. Raziskanih je bilo 22 težjih nezgod pri delu (7 manj kot leta 2003) in 1 smrtna nezgoda pri delu (enako kot leta 2003). V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 135 pregledov več, izdanih 97 odločb več ter izrečenih 27 ukrepov več. Povečano število opravljenih inšpekcijskih pregledov in izdanih odločb je posledica izvajanja usmerjene akcije na tem področju.

3.14.3. Proizvodnja pohištva, druga predelovalna dejavnost in reciklaža

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 2.255
- število zaposlenih: 15.548

Problematika zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v tej panogi je v glavnem enaka kot pri dejavnosti, obravnavani pod prejšnjo točko. Tudi ta dejavnost ima močno tujo konkurenco tako na domačem kot na tujih trgih z vsemi dobrimi in predvsem slabimi posledicami.

Ker gre v tej panogi za natančnejšo obdelavo lesa, je tudi več poseganja v nevarna delovna območja, to pa lahko zelo hitro privede do nezgode. Zato so delodajalci in delavci glede varovanja nevarnih območij na strojih oziroma pri nameščanju varnostnih naprav na delovno opremo doslednejši kot v sorodnih dejavnostih.

V letu 2004 je bila izvedena usmerjena akcija nadzora v mizarskih delavnicah, ki v veliki meri izvajajo prav obravnavano dejavnost. Zato je bilo število opravljenih inšpekcijskih pregledov ter število izdanih oziroma izrečenih ukrepov v tej dejavnosti razmeroma visoko. Pričakuje se, da bo to imelo za posledico izboljšanje stanja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v prihodnosti, saj se trenutno stanje ne more oceniti kot ustrezno.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 300 pregledov, izdali 138 odločb, izrekli 21 mandatnih kazni in podali 11 predlogov sodnikom za prekrške. Raziskanih je bilo 22 težjih nezgod pri delu, od tega je bila ena kolektivna (2 težji poškodbi več kot leta 2003) in 1 smrtna nezgoda pri delu (v letu 2003 ni bilo smrtnih nezgod). Raziskan je bil tudi 1 nevarni pojav. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 106 pregledov več, izdanih je bilo 48 odločb več ter izrečenih 22 ukrepov več.

3.14.4. Dejavnost zdravstva

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 3.987
- število zaposlenih: 48.536

V zdravstveni dejavnosti kot dejavniki tveganja izstopajo: dvigovanje bremen, biološki dejavniki tveganja, nočno in izmensko delo ter neustrezno delovno okolje. V zdravstvu je ročno dvigovanje bremen, predvsem ročno premeščanje pacientov, še vedno glavni vzrok za pogoste težave s hrbtenico in s tem pogosto zadržanost od dela iz zdravstvenih razlogov določene kategorije delavcev v tej dejavnosti. Opažamo, da v večini zdravstvenih institucij pri premeščanju bolnikov še vedno ne uporabljajo tehničnih pomagal, ki so predpisana s Pravilnikom o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen. Prav tako ni sistematičnega usposabljanja za izvajanje premeščanja bolnikov, kar bi lahko precej ublažilo navedene težave.

Obstoječe prezračevalne naprave so v nekaterih bolnišnicah neustrezne v smislu biološke (ne)oporečnosti in v času operacij ne obratujejo. Zaradi tega v nekaterih operacijskih dvoranah ni mogoče zagotoviti dovolj biološko neoporečnega zraka glede na delovne postopke in fizične obremenitve delavcev v času izvajanja operacij.

Zaradi pomanjkanja prostora je oprema za sterilizacijo pogosto nameščena neustrezno, zato je strokovno osebje v operacijskih dvoranah marsikdaj izpostavljeno neposrednim toplotnim vplivom te opreme. Prosta površina delovnega prostora v operacijskih dvoranah delavcem ne omogoča neoviranega gibanja pri delu v skladu z Pravilnikom o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih.

Slika 25. V nekaterih operacijskih dvoranah ni mogoče zagotoviti dovolj biološko neoporečnega zraka glede na delovne postopke in fizične obremenitve delavcev v času izvajanja operacij.

Na področju bioloških dejavnikov tveganja predvsem izstopajo številni incidenti (nezgodni vbodi ali vrezi med posegi nad bolniki). Nočno in izmensko delo zavzema pomembno mesto kot dejavnik stresa. Navedena problematika (predvsem utesnjenost in klimatske razmere) je še posebej izstopajoča v starih zdravstvenih objektih. V nekaterih bolnišnicah opažamo tudi zastarelo in neustrezno izvedeno električno instalacijo, kar pomeni nevarnost udara električnega toka zaradi dotika delov delovne opreme, ki lahko zaradi napake pridejo pod električno napetost.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 141 pregledov, izdali 111 odločb, izrekli 2 mandatni kazni, podali 5 predlogov sodnikom za prekrške ter 2 kazenski ovadbi zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 5 težjih nezgod pri delu in 1 smrtna nezgoda pri delu. V letu 2003 v tej dejavnosti ni bilo ne smrtnih nezgod ne težjih nezgod pri delu.

3.14.5. Predelovalne dejavnosti

3.14.5.1 Proizvodnja hrane, pijač in tobačnih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 1.299
- število zaposlenih: 19.464

Negotova prihodnost družb živilske industrije po vstopu Slovenije v EU se vsekakor kaže tudi na področju varnosti in zdravja pri delu. V letu 2004 je namreč malo družb v prehrambni industriji uvedlo posege v tehnološke postopke za izboljšanje težkih delovnih razmer delavcev, ker jih je večina vložila finančna sredstva v ustvarjanje razmer za večjo konkurenčnost. V prehrambni industriji so nevarnosti za poškodbe pri delu in zdravstvene okvare zelo različne, saj so prisotni specifični raznovrstni vplivi delovnega okolja in delovne opreme. Največ poškodb je še vedno mehanskega izvora. Najpogostejše so poškodbe zaradi štrlečih, ostrih in koničastih delov ter vrtečih ali premikajočih se delov stroja. Veliko nevarnost pri delu predstavlja tudi električna energija. Opaža se, da so

potencialni vzrok poškodb dotrajana ali poškodovana električna instalacija, nestrokovni posegi ipd., kar je slabše urejeno predvsem pri manjših delodajalcih. Gladke in spolzke talne površine so zaradi narave dela še vedno potencialni vzrok poškodb pri delu predvsem v mesni in mlečni industriji ter proizvodnji pijač. Prašne talne površine pa so problematične za nastanek poškodb predvsem v pekarnah.

Opažamo, da nekateri delavci še vedno uporabljajo staro izrabljeno zaščitno obutev, čeprav jim je delodajalec zagotovil novo, kar lahko povzroči nezgode pri delu. Te lahko povzroči tudi založenost poti, najpogosteje s številnim vozički različnih oblik in velikosti.

Najpogostejše škodljive snovi v pekarstvu so drobci moke, ki škodljivo delujejo na organizem. Iz leta v leto opažamo porast števila ozaveščenih delavcev, ki v prašnem okolju dosledno uporabljajo ustrezno osebno varovalno opremo za zaščito dihal. Delodajalci, ki so ozaveščeni glede pomena varnosti in zdravja pri delu, pa delovna mesta uredijo tako, da prašni delci niti ne nastajajo (npr. podaljšanje lijakov pri vsipavanju moke iz silosa v mešalnik ipd.). Zaradi same narave prehrambne industrije še vedno obstajajo neugodne razmere za delo, kot so hrup (npr. kuterji v mesni industriji), delo v neugodnih temperaturnih razmerah (vročina, mraz) in nočno delo.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 203 inšpekcijskih pregledov, izdali 89 odločb, izrekli 2 mandatni kazni, podali 2 predloga sodniku za prekrške in 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 6 težjih nezgod, kar je 5 manj kot v letu 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 61 pregledov več, izdanih 27 odločb več, izrečeni pa so bili tudi 3 ukrepi več.

3.14.5.2. Proizvodnja tekstilij, tekstilnih in krznenih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 2.022
- število zaposlenih: 25.052

Dejavnost proizvodnje tekstilij ter tekstilnih in krznenih izdelkov obsega delovne operacije predenja, tkanja, pletenja, oplemenitenja tekstilij in konfekcioniranja tekstilnih izdelkov. Dejavnost je tako razdeljena na primarno industrijo, v katero spadajo operacije predenja, tkanja, pletenja in oplemenitenja ter na sekundarno industrijo, v katero uvrščamo konfekcioniranje izdelkov.

Slika 26. Intenziteta dela je v tej dejavnosti glede na normirano delo tako visoka, da so zaradi tega pri starejši delavcih (predvsem delavkah) zaradi prisilne drže in ponavljajočih se gibov pogoste okvare vratnega dela hrbtenice.

Na podlagi te razporeditve uvrščamo primarno dejavnost glede na varno in zdravo delo v razred, kjer so delovne razmere težavnejše predvsem zaradi hrupa, ki pogosto presega predpisano mejo 85 dB. Predvsem je to moteče v delovni operaciji predenja in tkanja, kjer se na podlagi izkazanih meritev ugotavlja raven hrupa med 93 in 98 dB. V takem okolju mora delodajalec spoštovati določbe iz Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu, kjer je navedena zahteva, da mora v primerih prekoračitve hrupa od dovoljene meje delavcem zagotoviti ustrezno osebno varovalno opremo, če ni drugih tehničnih ali organizacijskih rešitev. Kljub modernizaciji tehnološkega procesa z najboljšo razpoložljivo tehnologijo in prizadevanju proizvajalcev strojne opreme, da bi zmanjšali emisijo hrupa v okolje, se raven hrupa bistveno ne znižuje. Vzrok za to je predvsem nenehen trud proizvajalcev za povečanje proizvodnih zmogljivosti strojev, ki zato kljub nekaterim izboljšavam povzročajo prekomeren hrup. V takem okolju je edino učinkovito sredstvo osebna varovalna oprema, ki lahko uspešno zaščiti delavca pred nevarnostjo prekomernega hrupa. V tem primeru so delodajalci dolžni spoštovati določila iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu, iz Pravilnika o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu, in iz Odredbe o osebni varovalni opremi. Pri nadzoru se ugotavlja, da delodajalci povečini zagotavljajo delavcem, ki so zaposleni v okolju s prekomernim hrupom, ustrezno osebno varovalno opremo. Pri posameznih subjektih pa se ugotavlja, da se pojavljajo manjše nedoslednosti v zvezi z uporabo oziroma nadzorom nad uporabo te opreme s strani delodajalca. Rezultat nedosledne uporabe je, da posamezni delavci ne uporabljajo predpisane osebne varovalne opreme in se tako izpostavljajo nevarnosti okvare sluha. Lahko pa pričakujemo še večje nepravilnosti, ko bo treba izvajati nove evropske zahteve po znižanju hrupa na delovnih mestih na 80 dB.

V sekundarni industriji velja splošna ocena, da delavci delajo v prijaznejšem okolju, vendar je treba poudariti, da je intenziteta dela v tej dejavnosti glede na normirano delo tako visoka, da so zaradi tega pri starejši delavcih (predvsem delavkah) zaradi prisilne drže in ponavljajočih se gibov pogoste okvare vratnega in ramenskega dela telesa. Prav zaradi teh obremenitev marsikatere starejše delavke ne zmorejo več tako hitrega tempa dela. Na podlagi zdravniških izvidov se ugotavlja, da imajo delavke zgoraj navedene okvare, ki jih pripeljejo pred invalidsko komisijo. V takih primerih se invalidska komisija v mnogih primerih odloči v korist delavke in ji določi kategorijo invalidnosti. Poudariti je treba, da novega zaposlovanja v tej dejavnosti skoraj ni več in da povprečna starost zaposlenih znaša okrog 40 let, kar zmanjšuje fizično sposobnost zaposlenih za doseganje boljših rezultatov, ki jih narekuje globalizirano tržišče.

Za tekstilno dejavnost je značilno tudi delo v treh izmenah. V letu 2004 je bilo registriranih 32 subjektov, ki so imeli organizirano delo tudi v nočnem delovnem času. Ker gre za dejavnost s pretežno žensko delovno silo, morajo delodajalci izpolnjevati predpisane zakonske pogoje iz Zakona o delovnih razmerjih, ki predpisuje zagotavljanje ustrezne varnosti pri delu. Pri nadzoru nočnega dela žensk se ugotavlja, da večina delodajalcev v zvezi s tem izpolnjuje predpisane pogoje. Pojavljajo se le posamezni primeri, predvsem pri manjših delodajalcih, ko delavkam ne zagotavljajo vseh predpisanih zdravstvenih pregledov po določbah iz Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev. Problematična sta bila predvsem rok za izvajanje teh pregledov ter dejstvo, da mora biti zdravniški pregled opravljen z namenom nočnega dela, oziroma da mora biti iz zdravniškega spričevala razvidna sposobnost opravljanja nočnega dela delavca. Ugotovljenim kršiteljem je bil naložen ukrep odprave ugotovljenih nepravilnosti z ureditvenimi odločbami, ki so jih morali delodajalci realizirati pred napotitvijo delavk na nočno delo. V letu 2004 so bile prijavljene za redna in občasna dela v nočnem delovnem času 2.403 delavke.

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 182 inšpekcijskih pregledov, izdali 79 odločb, izrekli 3 mandatne kazni in podali 2 predloga sodniku za prekrške. Raziskanih je bilo 8 težjih nezgod pri delu, kar je 1 več kot leta 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 23 pregledov več, izdanih 6 odločb več in izrečen 1 ukrep več.

3.14.5.3. Proizvodnja usnja in usnjenih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 359
- število zaposlenih: 6.473

Dejavnost, v katero uvrščamo obutveno industrijo ter predelavo usnja in usnjenih izdelkov, je po svoji naravi izrazito delovno intenzivna panoga, ki se sooča z izjemno težkimi ekonomski razmerami. Zato je zmanjševanje števila zaposlenih v tej dejavnosti že utečena stalnica. Delavci so v neprestanem stresu zaradi strahu pred izgubo delovnega mesta, ker jim ta predstavlja edini vir preživetja. Navedena situacija ne daje veliko možnosti oziroma vzpodbud delodajalcem, da bi vlagali dovolj sredstev za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Pri nadzoru se ugotavlja, da delodajalci poskušajo delavcem zagotoviti osnovne varnostne pogoje pri delu, predvsem z nabavo osebne varovalne opreme in z ustreznim periodičnim usposabljanjem za varno in zdravo delo. Mnogo manj so uspešni pri zagotavljanju zdravstvenih pregledov in izvajanju preiskav ter meritev kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti ter mikroklime in tudi pregledov ter meritev električnih instalacij. V dejavnosti je najbolj opazna pomanjkljivost pri rednem vzdrževanju objektov in delovnih prostorov, ki so zaradi zmanjševanja proizvodnje preobsežni in delodajalci nimajo dovolj sredstev za normalno vzdrževanje vseh prostorov. Zato se pri nadzoru tudi ugotavlja, da je največ pomanjkljivosti pri ohranjanju ustreznih transportnih poti ter vzdrževanju objekta kot celote.

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 20 inšpekcijskih pregledov, izdali 6 ureditvenih odločb in izrekli 1 mandatno kazen. Raziskane so bile 3 težje nezgode pri delu, medtem ko v letu 2003 težjih nezgod ni bilo evidentiranih.

3.14.5.4. Proizvodnja vlaknin, papirja ter založništvo in tiskarstvo

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 2.143
- število zaposlenih: 14.570

Dejavnost vlaknin, papirja ter založništvo in tiskarstvo zajema proizvodnjo vlaknin, papirja, kartona, proizvodnjo izdelkov iz papirja in kartona, založništvo in tiskarstvo ter razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa. V letu 2004 je bila izvedena usmerjena akcija v grafični in tiskarski dejavnosti, ugotovitve pa so navedene v poglavju o usmerjenih akcijah.

V navedeni dejavnosti je ena izmed največjih težav delodajalcev in delavcev prekomerna raven hrupa. Zato imajo predpisano osebno varovalno opremo, ki pa se običajno ne uporablja dosledno.

Periodične preiskave kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti ter mikroklime se običajno izvajajo šele po pretečenih rokih ali po izdani ureditveni odločbi. Enako velja tudi za izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov.

Slika 27: Čeprav je akcija v grafični in tiskarski dejavnosti pokazala, da delodajalci v tej dejavnosti skoraj ne nabavljajo novih strojev, obstajajo tudi izjeme. Želimo, da bi čimveč delodajalcev temu sledilo !

Slika 28: Nova strojna oprema poskrbi tudi za to, da se delavcu prihrani marsikateri korak, saj komunikacija med delavcem, ki je na začetku stroja, in delavcem, ki je na koncu stroja, poteka preko mikrofona !

V tiskarnah se pogosto ugotavlja, da so nevarne snovi večinoma neprimerno skladiščene, saj za njihovo skladiščenje ni urejenega posebnega skladiščnega prostora, ki bi bil ločen od delovnega procesa. Zato je v okolici strojev večja količina nevarnih snovi, ki presega dnevno porabo.

Usposabljanje delavcev za varno delo se izvaja običajno le teoretično, praktično pa le, ko delavec začne opravljati delo na določnem delovnem mestu.

Izjavo o varnosti z oceno tveganja ima sprejeto večina delodajalcev.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 326 različnih inšpekcijskih pregledov, izdali 165 odločb, izrekli 17 mandatnih kazni, podali 6 predlogov sodniku za prekrške in 2 kazenski ovadbi zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 15 težjih nezgod, kar je 11 več kot leta 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 222 pregledov več, izdanih 109 odločb več in izrečenih 29 ukrepov več. Razlog za občutno povečanje vseh parametrov je izveden poostren nadzor v tej dejavnosti.

3.14.5.5. Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov in plastičnih mas

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 1.607
- število zaposlenih: 12.486

Dejavnost proizvodnje kemikalij, kemičnih izdelkov in plastičnih mas zajema proizvodnjo kemikalij, kemičnih izdelkov in umetnih vlaken, proizvodnjo pesticidov in drugih agrokemičnih izdelkov, proizvodnjo prekrivnih barv, lakov, kitov ipd., proizvodnjo farmacevtskih izdelkov, proizvodnjo mil, čistilnih sredstev, parfumov ipd., proizvodnjo kemičnih izdelkov, proizvodnjo umetnih vlaken ter proizvodnjo izdelkov iz gume in plastičnih mas.

Pri nadzoru delodajalcev navedenih dejavnosti je bilo ugotovljeno, da so imeli v veliki večini obravnavnih primerov izdelane in sprejete izjave o varnosti ter izveden postopek ocenjevanja tveganj v zvezi z delom. Vendar so bile ocene tveganja praviloma preveč splošne, pri opredelitvi kemijskih nevarnosti pa so bile običajno upoštevane samo nevarne lastnosti kemičnih snovi, medtem ko pri zelo redkih ocenah tveganja zasledimo, da se je upoštevalo tudi raven, vrsto in trajanje izpostavljenosti, količino kemičnih snovi, morebitne druge okoliščine pri delu s kemičnimi snovmi, mejne vrednosti za poklicno izpostavljenost in/ali biološke mejne vrednosti, učinek preventivnih ukrepov, ki so/bodo sprejeti in rezultate že izvedenega zdravstvenega nadzora. Nobena pregledana ocena tveganja pa ni upoštevala tveganja, ki ga povzroča staranje delovne opreme, tveganja, ki ga povzročajo agresivni mediji pri pretakanju po cevovodih, tveganja glede spremembe tehnološkega postopka ali uvajanja novih produktov v proizvodnjo ipd. Pogosto je v ocenah tveganja pomanjkljivo opredeljena tudi vrsta in količina osebne varovalne opreme.

Predvidene revizije se praviloma ne izvajajo v skladu z roki, predvsem pri delodajalcih, kjer strokovne naloge iz varnosti pri delu opravljajo zunanji izvajalci.

Večina delodajalcev ima še vedno lastne strokovne službe ali vsaj posamezne strokovne delavce za varnost pri delu. Le nekatera manjša podjetja imajo pogodbe z zunanjimi pooblaščenimi strokovnimi organizacijami.

Sodelovanje pooblaščenih zdravnikov pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih je pomanjkljivo, prav tako seznanjanje delavcev s tveganji, ki so povezana z njihovim delom na delovnih mestih. Praviloma se ugotavlja, da izdelane zdravstvene ocene niso v takšni obliki, da bi bile v učinkovito pomoč delodajalcu oziroma vodstvu, zagotovo pa se ne dosega namen boljše izbire sredstev za delo in prilagajanje delovnega mesta in dela delavcu. Preventivni zdravstveni pregledi delavcev se izvajajo, vendar glede period zelo različno in pogosto odvisno od osveščenosti in materialnega stanja delodajalcev.

Glede osebne varovalne opreme se je pri nadzoru ugotovilo, da jo delodajalci zagotavljajo, vendar je delavci pogosto ne uporabljajo, predvsem ker neposredno nadrejene in druge

odgovorne osebe ne vztrajajo pri dosledni uporabi teh sredstev in opreme. Žal pa sami delavci niso motivirani in osveščeni glede uporabe osebne varovalne opreme, saj se očitno ne zavedajo posledic neuporabe. Pregledi in preizkusi osebne varovalne opreme se večinoma ne izvajajo in tudi listin o ustreznosti delodajalci za osebno varovalno opremo običajno nimajo.

Periodične preiskave in meritve kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti ter mikroklimatskih razmer se običajno izvajajo, vendar so pogosto roki za ponovne meritve že potekli. Če je iz rezultatov meritev ugotovljeno, da so prekoračene mejne vrednosti, se zahteva sanacija delovnih mest, če pa to ni možno, se mora zagotoviti redna uporaba osebne varovalne opreme na teh delovnih mestih.

Delodajalci imajo izdelane sezname nevarnih snovi, ki jih uporabljajo v delovnem procesu. Pridobljene imajo tudi varnostne liste, ki pa pogosto niso v ustreznem obsegu prevedeni v slovenski jezik. V večini primerov imajo delodajalci tudi izdelana navodila za varno delo z nevarnimi snovmi (kemikalijami). Poučevanje oziroma usposabljanje delavcev po Pravilniku o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnajo z nevarnimi snovmi, poteka redno po izdelanih programih, vendar se običajno enoletna periodika ne izvaja v skladu s tem pravilnikom. Nepravilnosti v zvezi s tem se ugotavljajo tudi pri poučevanju vodstvenega in vodilnega kadra. Nevarne snovi so večinoma neprimerno skladiščene, saj za skladiščenje ni urejenega posebnega skladiščnega prostora, ki bi bil ločen od delovnega procesa, tako da je v okolici strojev količina kemikalij, ki presega dnevno porabo.

V navedenih panogah se ugotavlja, da je kritična postavka previsoka izmerjena raven hrupa na posameznih delovnih mestih, še posebno če upoštevamo priporočila EU (80 dB). Za reševanje te problematike z ureditveno odločbo naložimo sanacijo tam, kjer je to mogoče, in do ureditve zahtevamo dosledno uporabo osebne varovalne opreme za zaščito sluha. Vendar zaposleni to opremo večinoma zelo neradi uporabljajo. Zato je treba zagotoviti, da se bodo vodilni in vodstveni delavci zavedali svoje odgovornosti tudi v smislu nadzora in zagotovili, da bodo delavci osebno varovalno opremo dosledno uporabljali. V skrajnem primeru morajo pri tem uporabiti tudi ustrezne disciplinske ukrepe.

Iz zdravniških spričeval delavcev ni razvidno, da bi zaradi morebitnih škodljivosti v zvezi z delom obstajale nevarnosti za nastanek poklicne oziroma poklicnih bolezni.

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 151 inšpekcijskih pregledov, izdali 67 odločb, izrekli 11 mandatnih kazni, podali 1 predlog sodniku za prekrške ter 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 9 težjih nezgod pri delu, kar je za 1 manj kot v letu 2003. Ena nezgoda je bila kolektivna. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 54 pregledov manj, izdani sta bili 2 odločbi manj in izrečeni 3 ukrepi manj.

3.14.5.6. Proizvodnja drugih nekovinskih in mineralnih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 655
- število zaposlenih: 10.400

Dejavnost proizvodnje drugih nekovinskih in mineralnih izdelkov zajema proizvodnjo stekla, steklenih izdelkov, proizvodnjo keramike, proizvodnjo keramičnih zidnih in talnih plošč, proizvodnjo keramičnih strešnikov, opeke, proizvodnjo cementa, apna, mavca, obdelavo naravnega kamna in proizvodnjo brusilnih sredstev.

Pogosto se v navedenih dejavnostih srečujejo z neustreznimi mikroklimatskimi razmerami, ki so posledica delovnih procesov. Delodajalci se trudijo staro tehnološko opremo zamenjati z novejšo, vendar jim to zaradi slabih finančnih razmer ne uspeva najbolje.

Večina delodajalcev ima še vedno lastne strokovne službe za varnost ali tudi lastne strokovne delavce. Vendar se ugotavlja, da delodajalci tudi v tej dejavnosti vse pogosteje

zagotavljajo opravljanje vseh ali posameznih nalog organiziranja in zagotavljanja varnosti pri delu z zunanjimi strokovnimi delavci ali službami, ki imajo dovoljenje za delo.

Druge pomembnejše ugotovljene pomanjkljivosti so:

- periodične preiskave kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti ter mikroklime se običajno izvajajo šele po pretečenih rokih in po izdani ureditveni odločbi,
- zamuja se pri izvajanju preventivnih zdravstvenih pregledov,
- neustrezno je usposabljanje delavcev za varno delo,
- pomanjkljivo je zagotavljanje zdravstvenega varstva delavcev.

V letu 2004 je bilo v teh dejavnostih opravljenih 77 inšpekcijskih pregledov. Inšpektorji so izdali 38 odločb, izrečenih je bila 11 mandatnih kazni in podan je bil 1 predlog za uvedbo postopka o prekršku. Opravljenih je bilo 7 raziskav težjih nezgod pri delu. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 12 pregledov več, izdanih 16 odločb več in izrečenih 9 ukrepov več.

3.14.5.7. Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 4.974
- število zaposlenih: 30.422

V tej dejavnosti se izvaja predvsem proizvodnja, taljenje in ulivanje jekla in drugih kovin ter proizvodnja kovinskih izdelkov. Največje nevarnosti in tveganja so prisotna pri taljenju in ulivanju jekla. Kljub temu, da so delodajalci v tehnologijo vlagali znatna sredstva, je še veliko opreme zastarele in dotrajane. Velika nevarnost je predvsem pri prevozu taline, še posebno z dvigali. Dvigala so stara in velikokrat preobremenjena, ponve in pomožna nosilna sredstva so nepregledana in se pogosto preobremenjujejo.

Posebno izstopajoč problem pri proizvodnji, taljenju in ulivanju kovin so delovne razmere, predvsem glede izpostavljenosti velikim temperaturnim spremembam ter prahu, dimnim plinom in hrupu. Veliko bi se dalo izboljšati že z večjo disciplino, pomembno izboljšanje pa bi bilo mogoče doseči npr. z učinkovito ventilacijo v smislu odvajanja prahu in dima. Vendar pa se delodajalci zaradi zelo velikih stroškov in dvomljivih učinkov le težko odločajo za take investicije.

V proizvodnji kovinskih izdelkov pa največji problem predstavljata ročno dvigovanje in prenašanje bremen ter hrup. Za ročno prenašanje bremen se v skladu s Pravilnikom o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen izdelujejo pripadajoče ocene. Prekomerne obremenitve se sicer dokaj uspešno rešujejo z različnimi dvigali, dvižnimi mizami, transportnimi progami ipd. Še večji problem kot ročno premeščanje bremen pa predstavlja hrup, ki ga je s staro in hrupno delovno opremo težko znižati na predpisano raven 85 dB, v bližnji prihodnosti pa se bo raven hrupa še znižala - na 80 dB.

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 381 inšpekcijskih pregledov, izdali 176 odločb, izrekli 46 mandatnih kazni, podali 26 predlogov sodniku za prekrške in 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 47 težjih nezgod pri delu, kar je za 2 manj kot v letu 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 54 pregledov manj, izdanih 13 odločb manj in izrečenih 10 ukrepov več.

3.14.5.8. Proizvodnja strojev in naprav

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 1.655
- število zaposlenih: 25.629

V Sloveniji ima ta dejavnost že dolgo in uspešno tradicijo. V uspešnih družbah se uvajajo nove tehnologije, avtomatske linije, roboti idr. Nekatere med njimi so zgradile tudi nove proizvodne prostore, v katerih je običajno nameščena nova moderna oprema, ki zagotavlja varno in lažje delo. V takih primerih z zagotavljanjem varnih delovnih razmer

ni težav, so pa nekoliko bolj problematični tisti delodajalci, ki so novo opremo namestili v stare in pogosto nenamenske delovne prostore. S tem prihaja do utesnjenosti, pomanjkanja skladiščnih in odlagalnih prostorov, založenosti transportnih poti, neergonomsko urejenih delovnih mest ipd.

Poleg uspešnih pa je v tej dejavnosti kar nekaj primerov tudi manj uspešnih družb. Modernizacija v takih družbah poteka zelo počasi ali sploh ne, delovni prostori in delovna mesta so neurejeni, predpisane zahteve se zaradi kroničnega pomanjkanja finančnih sredstev le težko izpolnjujejo. Že kar običajne so potem težave z izpolnjevanjem vseh osnovnih obveznosti delodajalcev, kot so izvajanje meritev delovnega okolja, zdravstveni pregledi, pregledi in preizkusi delovne opreme itd.

Glede na novo zakonodajo, ki je že bila in bo še sprejeta na podlagi evropskih direktiv v zvezi s hrupom na delovnih mestih je – in še bolj bo – problematičen hrup. Precej težav je že sedaj, ko se mora raven hrupa znižati na 85 dB, še večje pa bodo, ko bo treba to raven znižati na 80 dB. Sanacija prekomernega hrupa je sicer mogoča na več načinov, npr. z namestitvijo protihrupnih kabin, namestitvijo protihrupnih oblog in/ali pregrad, namestitvijo hrupne delovne opreme v posebne zaprte prostore ter seveda tudi z nabavo nove manj hrupne delovne opreme, kar pa vse zahteva razmeroma velika finančna sredstva.

V večini primerov se delodajalci zavedajo nevarnosti za delavce zaradi izpostavljenosti prekomernemu hrupu, ta problem pa rešujejo predvsem z osebno varovalno opremo za zaščito sluha. Strošek za osebno varovalno opremo za zaščito sluha sicer ni posebno velik, vendar tak način reševanja problema prevelikega hrupa na daljši rok ni sprejemljiv. Ugotavlja se, da je uporaba dodeljene osebne varovalne opreme za varovanje sluha pogosto pomanjkljiva.

V tej dejavnosti je tudi veliko premeščanja različnih, tudi težjih in težkih bremen, vendar večjih problemov v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih. Že v preteklosti se je ročno premeščanje bremen nadomeščalo z različnimi mehaniziranimi pripravami, kot so npr. razne dvižne ploščadi, dvigala in viličarji, sedaj pa se ti ukrepi po potrebi še dopolnjujejo in nadgrajujejo. Precej pa je k ureditvi razmer na tem področju prispeval tudi sprejeti pravilnik.

V letu 2004 so inšpektorji opravili v tej dejavnosti 147 inšpekcijskih pregledov, izdali 60 odločb, izrekli 11 mandatnih kazni, podali 5 predlogov sodniku za prekrške in 3 kazenske ovadbe zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 21 težjih poškodb (8 manj kot leta 2003) in 1 smrtna nezgoda (enako kot v letu 2003). V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 13 pregledov več, izdanih je bilo enako število odločb in izrečenih 12 ukrepov več.

3.14.5.9. Proizvodnja električne in optične opreme

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov:1.932
- število zaposlenih: 28.671

Inšpektorji za delo so v letu 2004 opravljali nadzor tudi pri delodajalcih, ki se ukvarjajo s proizvodnjo električne in optične opreme. Tako so bile ugotovljene večje ali manjše nepravilnosti praktično v zvezi z vsemi nadziranimi zahtevami, opredeljenimi v veljavnih predpisih. Izmed vseh pa vendarle izstopajo tiste, ki so se pojavljale v večji meri tudi v prejšnjih letih.

Največ neurejenosti je še vedno na področju izdelave izjave o varnosti z oceno tveganj, kjer se še vedno ugotavlja, da posamezni delodajalci tega dokumenta nimajo izdelanega, pri tistih, ki so to storili, pa je v določenem številu ocenjevanje tveganja po vsebini neustrezno. Sama vsebina izjave o varnosti je načelno opredeljena v Pravilniku o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja. Ugotavlja pa se, da delodajalci premalo strokovno opredeljujejo nevarnosti in neustrezno ocenjujejo stopnje tveganj. V primerjavi z letom 2003 je število omenjenih kršitev vseeno manjše.

Se je pa povečalo število kršitev s področja zagotavljanja zdravstvenega varstva, kar še posebno velja za izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov zaposlenih, predvsem drugih usmerjenih preventivnih zdravstvenih pregledov. Skladno z določili Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev mora delodajalec pošiljati delavce na te preventivne zdravstvene preglede tudi pri ugotovljeni zmanjšani delovni zmožnosti (odločbe invalidske komisije), po daljši odsotnosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe izven dela in ob obstoju dvoma o delavčevi zdravstveni zmožnosti za opravljanje dosedanjega dela, po poškodbi pri delu, ki je zahtevala daljše zdravljenje in obstaja dvom o delavčevi zmožnosti za izvajanje dosedanjega dela, ter pred napotitvijo delavca na drugo delo z drugačnimi zdravstvenimi zahtevami. V omenjenih primerih se največkrat ugotavlja, da delodajalec ne zagotovi potrebnega preventivnega zdravstvenega pregleda.

Ustaljeno izstopajo tudi kršitve glede pregledov in preizkusov delovne opreme ter glede izvajanja usposabljanja delavcev za varno in zdravo delo. V obeh primerih se ugotavlja, da delodajalci ne upoštevajo predvidenih rokov za izvedbo pregledov in preizkusov delovne opreme ter teoretičnega in praktičnega usposabljanja. Roki za periodične preglede in preizkuse delovne opreme so opredeljeni v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu, kjer je določeno, da ne smejo biti daljši od 3 let za preglede in preizkuse delovne opreme ter ne daljši od 2 let za preizkuse teoretične in praktične usposobljenosti za varno delo, kjer so prisotne večje nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare. Dejansko pa delodajalci te roke prekoračijo tudi za več mesecev.

Vsebina usposabljanj je še vedno premalo prilagojena posebnostim delovnega mesta. Usposabljanja potekajo po programih, ki so presplošni in v katerih niso poudarjene nevarnosti, s katerimi se delavci dejansko srečujejo. Seznanjajo se z vsebinami, ki večinoma nimajo vpliva na njihovo varno izvajanje dela. V primerjavi s preteklim letom se je povečalo tudi število kršitev glede prijave poškodb oziroma nezgod pri delu, zaradi katerih so bili zaposleni nezmožni za delo najmanj tri zaporedne delovne dni.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 122 inšpekcijskih pregledov, izdali 53 odločb, podali 7 predlogov sodnikom za prekrške in 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 5 težjih nezgod pri delu (1 manj kot leta 2003) in 1 smrtna nezgoda (enako kot v letu 2003). V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 16 pregledov več, izdanih enako število odločb ter izrečenih 8 ukrepov več.

3.14.5.10. Proizvodnja vozil in plovil

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 280
- število zaposlenih: 10.540

V proizvodnji plovil sta prisotni dve pomembno različni tehnologiji, in sicer plovila iz kovine (jekla in aluminija) ter plovila iz poliestrov. Izdelovalcev plovil iz kovin je malo, največji med njimi pretežno izvaja remontna in vzdrževalna dela na takih plovilih. Pri tem delu so nevarnosti podobne kot v kovinsko predelovalni industriji, dodatno pa gre pogosto za dela na višini in s tem nevarnost padcev globino.

Izdelovalcev plovil iz poliestrov pa je veliko, predvsem manjših. Povsod so nevarnosti enake, in sicer stiren, organska topila, steklena tkanina in prah. Pri večjih plovilih obstajajo tudi nevarnosti padcev z višine.

Delavci so po ugotovitvah inšpektorjev izpostavljeni izjemno visokim koncentracijam stirena, ki krepko presegajo dovoljeno mejno vrednost, predvsem pri delih v notranjosti kalupa in pozneje plovila. Pri tem je treba upoštevati še dodatne učinke drugih prisotnih organskih topil, predvsem acetona, kar še dodatno poveča preseganje mejnih vrednosti skupnih organskih topil. Vzrok temu je velika hlapnost nekaterih poliesterskih komponent in topil ter predvsem velika površina nanosov. Ker uporaba ustrezne osebne varovalne opreme na daljši rok (poln delovni čas) ni sprejemljiva, je dejansko edina rešitev ustrezno učinkovit odsesovalni sistem. Primerno je npr., da se odsesovanje izvede preko odprtin v trupu, ki so sicer namenjene za vstop hladilne vode za motorje, za vstop sanitarne vode, za različne odtoke, za okna, za prezračevalne odprtine ipd. V posebnih

primerih se lahko izvede tudi lokalno odsesovanje s pomočjo ustreznih gibljivih cevi. Vsekakor pa mora biti odsesovanje kombinirano z ustreznim dotokom svežega zraka.

Vsekakor je pomembno, da delodajalci to problematiko rešujejo strokovno, saj bodo le s strokovnim delom uspeli znižati presežene mejne vrednosti.

Poleg previsokih koncentracij stirena in organskih topil so delavci v tej dejavnosti lahko izpostavljeni tudi visokim koncentracijam prahu. Prah nastaja predvsem pri mehanski obdelavi laminata in obdelavi lesenih delov, iz katerih se sestavlja pohištvo v plovilu.

V tej dejavnosti je bil opravljen inšpekcijski nadzor pri več delodajalcih in pri vseh so izvedene meritve kazale občutne prekoračitve mejnih vrednosti glede vseh prej navedenih škodljivih kemičnih snovi.

Pri nadzoru je bilo tudi ugotovljeno, da je tehnološka disciplina precej slaba, kar še dodatno poslabšuje že tako slabe razmere. To se kaže npr. v tem, da delovni prostori niso sprotno in ustrezno čiščeni, da se sicer nameščeni odsesovalni sistemi ne uporabljajo oziroma so v času dela izključeni, da se posode s kemikalijami ne zapirajo ipd.

Ker so torej meritve kemijskih škodljivosti pokazale prekoračitve mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost, je bilo na podlagi Zakona o inšpekciji dela v skladu z 8. členom Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu delodajalcem naloženo, da ugotovijo vzroke prekoračitev mejnih vrednosti in takoj ukrepajo ter na podlagi 40. člena Zakona o varnosti in zdravja pri delu izdelajo poročilo o stanju varstva in zdravja pri delu ter o izvedenih varnostnih ukrepih.

Osebna varovalna oprema za navedene škodljivosti sicer obstaja, vendar je dokaj neudobna in se zato delavci izogibajo uporabi.

Nekateri izdelovalci plovil iz poliestrov bodo torej morali s strokovnim delom in z visokimi finančnimi vložki izvesti sanacijo stanja, da bodo tako zagotovili varne in predvsem zdrave delovne razmere zaposlenim.

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 52 pregledov, izdali 30 odločb, izrekli 1 mandatno kazen ter podali 1 predlog sodniku za prekrške in 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 6 težjih nezgod pri delu, kar je za 4 manj kot v letu 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 8 pregledov več, izdanih 10 odločb več in izrečen je bil 1 ukrep manj.

3.14.6. Oskrba z električno energijo, plinom in vodo

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 460
- število zaposlenih: 7.713

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo proizvodnje, prenosa in distribucije energije, se je v letu 2004 že dodobra uveljavil novi način dela, ki so ga postopoma uvajali že v preteklih letih. Tako ti delodajalci kot investitorji veliko večino del, predvsem gradbenih in vzdrževalnih, že dajejo v izvajanje drugim delodajalcem, sami pa dejansko izvajajo le nadzor nad temi deli in še to le glede kvalitete izvedenih del. Vse te zahteve se opredelijo v sklenjenih pogodbah z izvajalci, v teh pogodbah in v podpisanih sporazumih pa se tudi zahteve glede varnega izvajanja del prenašajo na same izvajalce. Investitor dejansko poskrbi samo za to, da elektroenergetski objekti v času del niso pod napetostjo, izvajalci del pa sami izvedejo vse potrebne varnostne ukrepe, da je zagotovljeno varovanje pred nevarnostjo udara električnega toka. Obenem izvajalce tudi obvestijo in poučijo o pravilih izročanja dokumentov za varno delo (delovni nalog, dovoljenje za začetek del, obvestilo o prenehanju del), kar mora izvajalec brezpogojno spoštovati. Ti dokumenti za varno delo so opredeljeni v Pravilniku o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka, kjer je zapisana vsebina te dokumentacije, predvsem pa pogoji, pod katerimi se morajo izdajati, komu se morajo izdajati, kdaj se izdajajo in kakšen vpliv imajo na sam potek dela. Težave pa glede na ugotovitve inšpektorjev lahko nastopijo, ko "izvajalci", ki so delo pridobili, za izvedbo tega izberejo nove podizvajalce. Tako investitorji sploh ne vedo, kdo dejansko izvaja delo na njihovih energetskih objektih, in kar je bistveno, ti dejanski izvajalci del niso

ustrezno in nedvoumno seznanjeni z zahtevami, ukrepi in nevarnostmi, predvsem v zvezi z nevarnostjo udara električnega toka. Pogosto potem končni izvajalci del tudi ne spoštujejo osnovnih zahtev glede uporabe osebne varovalne opreme (zaščitna čelada, varnostni pas, zaščitni čevlji), predvsem pa niso ustrezno usposobljeni za varno delo. Inšpektorji vse pogosteje ugotavljajo, da delo pridobijo tisti izvajalci, ki podajo najugodnejšo ponudbo za izvedbo, vendar je v teh primerih vprašljiva tako kvaliteta izvedenih del kot tudi varnost delavcev.

Slika 29: Ne glede na vremenske pogoje se zahteva izvedba del. Zaradi prekratkih rokov se premalokrat upoštevajo varnostne zahteve.

Seveda tudi delavci, zaposleni pri delodajalcih v dejavnosti proizvodnje, prenosa in distribucije energije, opravljajo manjša gradbena in vzdrževalna dela, predvsem pa dela na napravah, ki so med normalnim obratovanjem pod napetostjo. Zato morajo tudi ti delodajalci spoštovati določbe zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu. V poročevalskem obdobju so bile ugotovljene kršitve precej podobne tistim v letu 2003. Izstopa predvsem opustitev izvajanja pregledov in meritev električnih instalacij, neupoštevanje periodičnih rokov za izvajanje usposabljanja glede varnega dela ter nezagotavljanje opremljenosti z ustreznimi varnostnimi znaki (znaki za prepovedi, znaki za obvezno ravnanje, opozorilni znaki). Tako se je število ugotovljenih kršitev v zvezi s pregledi in meritvami električnih instalacij in opremljenostjo z varnostnimi znaki glede na leto 2003 malenkostno povečalo, število kršitev glede spoštovanja periodičnih rokov usposabljanja pa malce znižalo. Periodične roke za izvajanje pregledov in meritev električnih inštalacij imajo sicer delodajalci v svojih internih aktih opredeljene, jih pa zelo redko tudi spoštujejo. Tudi periodični preizkusi usposobljenosti delavcev s področja varnosti pri delu se pogosto izvajajo šele po preteku dvoletnega zakonsko določenega roka. Glede opremljenosti z varnostnimi znaki je treba poudariti, da ti niso dosledno nameščeni na delovnih mestih in na sredstvih za delo z namenom zagotavljanja varnega dela, kakor je to opredeljeno in zahtevano v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu in Pravilniku o varnostnih znakih.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 135 inšpekcijskih pregledov, izdali 67 odločb in podali 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskane so bile 4 težje nezgode pri delu, kar je za 1 več kot v letu 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 10 pregledov več, izdanih 5 odločb več in izrečen 1 ukrep več.

3.14.7. Gradbeništvo

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 15.132
- število zaposlenih: 57.877

Gradbeništvo je dejavnost, ki obsega pripravljalna dela, gradnjo objektov in delov objektov, nizko gradnjo in hidrogradnjo, gradbene instalacije z montažnimi in izolacijskimi deli ter zaključna dela v gradbeništvu. Sem uvrščamo rušenje objektov in zemeljska dela, novogradnje, obnovitvena in vzdrževalna dela ter popravila. V panogo so uvrščeni gospodarski subjekti po Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) št. 45.

Ko govorimo o problematiki varnosti in zdravja delavcev pri delu v gradbeništvu, lahko zelo hitro ugotovimo, da sodi gradbeništvo med dejavnosti z največjimi težavami. Težki pogoji dela (na prostem – v spremenljivih vremenskih pogojih, na vlagi, vetru, dežju, vročini in mrazu), hitro spreminjajoče se delovno okolje, pogosto pomanjkljiva organizacija dela, nizka izobrazbena struktura, delo številnih delavcev različnih delodajalcev istočasno na omejenem prostoru idr. so dejavniki, ki zahtevajo posebno pozornost in vlaganje večjega truda in sredstev delodajalcev v preventivne ukrepe. Statistični podatki zato kažejo na dvakrat večjo verjetnost za nastanek nezgod pri delu od povprečja. V gradbeništvu je v Sloveniji v zadnjih letih tudi približno polovica vseh mrtvih zaradi nezgod pri delu (12 mrtvih od skupno 21 v letu 2003 in 6 mrtvih od skupno 13 v letu 2004). Največ nezgod s hudimi poškodbami in smrtjo delavca pri delu se je zgodilo na malih gradbiščih (do 5 zaposlenih). Na teh gradbiščih je tudi sicer raven zagotavljanja varnosti delavcev najnižja. Nasprotno pa se naročnik/investitor in izvajalci najimenitnejšega objekta, zgrajenega v Sloveniji v zadnjih letih, viadukta Črni Kal, ki zaseda pomembno mesto med podobnimi objekti v evropskem merilu, lahko pohvalijo, da so gradnjo zaključili brez hujših poškodb delavcev.

Slika 30. Tudi velike gradbene projekte se lahko realizira brez nezgod pri delu, ki bi imele za posledico težjo poškodbo ali smrt delavca.

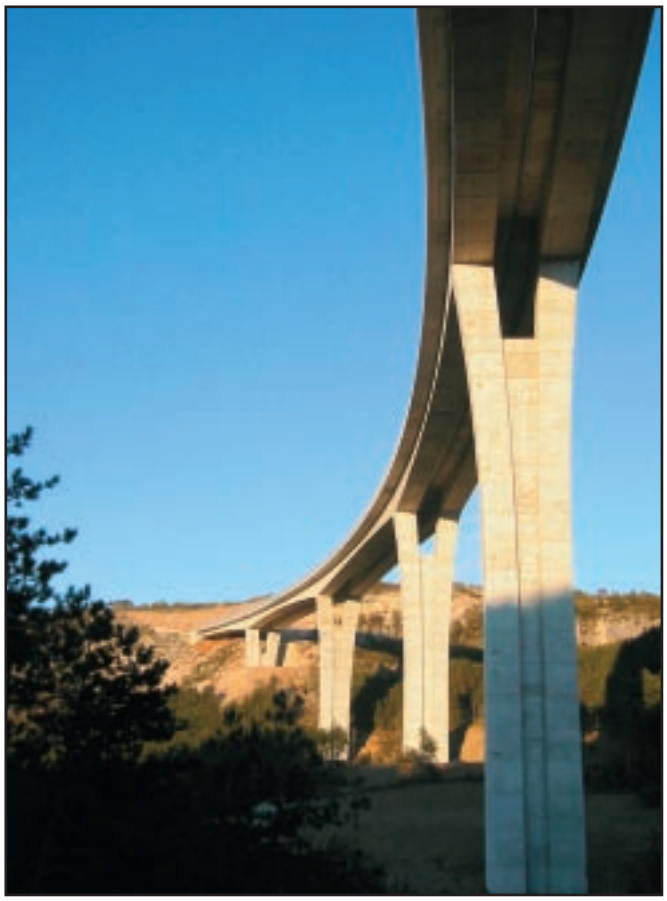

Podroben pregled stanja pokaže na naslednje pomembne probleme. Večina večjih delodajalcev izpolnjuje vse pogoje za opravljanje gradbene dejavnosti, problem pa nastane, ko se dela oddajajo več zaporednim podizvajalcem. Zadnji v verigi, ki je praviloma zelo majhen delodajalec z vsega nekaj zaposlenimi, pa potem posamezna dela dejansko izvaja. In ravno ti mali in dejanski izvajalci del so najbolj problematični, ker nimajo zadostnega števila delavcev in si zato izposojajo (tudi kar z naročilnico) delavce drugih delodajalcev, ker nimajo ustreznih strokovnih kadrov za organizacijo, vodenje in izvajanje del, ker nimajo ustrezne delovne opreme in ker je tudi zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu pri tej kategoriji delodajalcev praviloma nezadovoljivo. Vse to pa je vzrok za relativno veliko število poškodovanih in tudi umrlih delavcev.

Izjave o varnosti z oceno tveganja imajo delodajalci običajno izdelane, a le redko tudi ažurirane in uporabljene za namen, za katerega so izdelane. Predvsem manjši delodajalci uporabljajo izključno storitve zunanjih pogodbenih strokovnih delavcev za varnost in zdravje pri delu, kar pa ima že večkrat omenjene in predvsem pogosto negativne posledice. Ker delodajalci namenjajo zunanjim izvajalcem samo minimalna sredstva, so tudi njihove storitve temu primerne. Predvsem pa delodajalci ne uvidijo vseh nujnih aktivnosti, ki jih morajo v zvezi s to problematiko obvezno izvesti sami.

Največkrat ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti se nanašajo na slaba, premalo konkretno napisana navodila za varno delo, na pomanjkljivo in neustrezno usposabljanje za varno delo, na neizvajanje internega nadzora nad izvajanjem del ipd. Pooblaščeni zdravniki, specialisti medicine dela, opravljajo svoje naloge v glavnem samo ob izdelavi ocen tveganj in izvajanju periodičnih zdravstvenih pregledov. Usposabljanje predpisanega števila delavcev za dajanje prve pomoči zagotavljajo samo večji delodajalci. Pisna navodila za varno izvajanje del obstajajo največkrat samo v večjih družbah, manjši delodajalci pa jih pogosto nimajo.

Navodila, ki jih izdajajo pogodbeni strokovni delavci za varnost in zdravje pri delu, niso dovolj konkretna in delavcem ne dajejo dovolj jasnih obvestil o varnem delu. Vse več je na gradbiščih tudi delavcev iz novo pridruženih držav članic EU, ki ne razumejo slovenskega jezika, zato je sporazumevanje oteženo, obveščanja delavcev o varnem delu v pisni obliki pa v tujih jezikih praviloma ni.

Usposabljanje delavcev za varno delo še naprej ostaja na splošnih teoretičnih osnovah, manjkajo pa konkretne vsebine, ki se nanašajo na usposabljanje in preizkus znanja neposredno na delovnem mestu. Osebna varovalna oprema kot zadnji ukrep za zagotovitev varnosti delavcev pri delu je na gradbiščih še vedno nujna. Njena uporaba pa je na žalost zelo pomanjkljiva. Zato prihaja do poškodb vida (npr. neuporaba zaščitnih očal pri rezanju s kotno rezalko), do okvar sluha po daljšem obdobju izpostavljenosti prekomernemu hrupu pri delu z vrtalno opremo in drugo gradbeno mehanizacijo (zaradi neuporabe osebne varovalne opreme za varovanje sluha), do poškodb glave (neuporaba zaščitne čelade), do poškodb rok (neuporaba delovnih rokavic) idr. Zagotavljanje periodičnih zdravstvenih pregledov se še ni izboljšalo. Delodajalci zaradi velikih stroškov za preglede teh ne zagotavljajo v predpisanih rokih. Tudi urejenost delovnih mest in pomožnih prostorov ostaja še vedno pereč problem. Najpogosteje so neurejena in za delavce nevarna delovna mesta na višini, kjer se zahteva izvedba kolektivnih ukrepov (ograje, odri), pa delavci običajno niso varovani niti z osebno varovalno opremo (s privezovanjem). Bistveno ni bila izboljšana niti urejenost pomožnih prostorov za delavce (garderobe, jedilnice, umivalnice ipd.). Predvsem delavci na manjših gradbiščih se pogosto preoblačijo kar na prostem, v ali ob osebnih vozilih pred gradbiščem. Transportne poti na gradbiščih so pogosto založene z gradbenim materialom ali odpadki. Investitorji z objekti pozidajo praktično celotno zemljišče, za skladiščne in manipulativne površine pa ni prostora. Dostopi na delovna mesta na višini pogosto niso ustrezno urejeni, kar velja tudi za gradbene odre. Delavci zato plezajo kar po konstrukciji odrov, običajno po zunanji strani. Ob tem pa prihaja tudi do zdrsov in padcev v globino.

Nevarne in škodljive snovi se na gradbiščih v glavnem hranijo samo v manjših količinah. Vse več pa je na gradbiščih novih in potencialno nevarnih materialov, ki jih delavci ne poznajo, saj jih o tem nihče ustrezno ne pouči. Varnostne liste in oznake na embalaži pa

delavci na lastno pobudo preberejo in zelo redko ustrezno razumejo. Nevarnosti in tveganje zaradi udara električnega toka se na gradbišču pogosto podcenjujejo tako s stališča urejenosti električnih instalacij na gradbiščih kot tudi npr. glede poznavanja in upoštevanja varnostnih razdalj do delov pod visoko napetostjo, npr. daljnovodov vseh napetostnih nivojev. Delovna oprema je na gradbiščih vse sodobnejša, na žalost pa predvsem mladi delavci precenjujejo zmogljivosti gradbene mehanizacije in ne upoštevajo opozoril proizvajalca, zaradi česar prihaja tudi do nezgod z materialno škodo (prevrnitve dvigal, tovornih vozil, stiski ipd.) in/ali s hudimi poškodbami delavcev.

Odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti so še vedno dokaj pogost ukrep ob pregledih gradbišč. Inšpektorji so v letu 2004 izdali ta ukrep predvsem zaradi nezavarovanih delovnih mest na višini.

Vedno pogosteje opravljajo na gradbiščih delo dijaki in študenti na podlagi napotnic študentskih servisov. Delo dijakov in študentov je sicer legalno, vendar pa se mora zanje zagotoviti izvajanje ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu enako kot za vse druge delavce. Pogosto je to zelo težko, saj gre za osebe, ki še nimajo ustrezne strokovne izobrazbe in delovnih izkušenj, večinoma pa je vprašljiva tudi njihova usposobljenost za varno delo in zdravstvena sposobnost za opravljanje del s povečano nevarnostjo za poškodbe in zdravstvene okvare.

V letu 2004 so inšpektorji v panogi gradbeništva opravili 1.479 pregledov, izdali 507 odločb, izrekli 288 mandatnih kazni, podali 62 predlogov sodniku za prekrške in 14 ovadb zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 63 težjih nezgod pri delu (5 manj kot leta 2003), 2 kolektivni nezgodi in 1 nevarni pojav. Obravnavane so bile tudi 4 smrtne nezgode, kar je za 8 manj kot v letu 2003. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 110 pregledov manj, izdanih 51 odločb manj in izrečenih 7 ukrepov manj.

3.14.8. Trgovina in popravilo motornih vozil

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 40.847
- število zaposlenih: 100.773

Delodajalci v tej dejavnosti, ki so postavljeni pred nove zahteve tehničnega in ostalih področij, morajo zaradi zagotovitve strokovnosti in seveda tudi varnosti skrbeti za sprotno strokovno izobraževanje in usposabljanje svojih delavcev.

Število delodajalcev, ki v letu 2004 niso imeli izdelane in sprejete izjave o varnosti v pisni obliki, bistveno ne odstopa od leta 2003, precej več kršitev pa je bilo ugotovljenih zaradi neustrezne vsebine navedenega dokumenta. Pooblaščeni zdravniki večjo pozornost namenjajo izvedbi zdravstvenih pregledov, redkeje pa se poglobijo v oceno tveganja na delovnih mestih. Delodajalci ustrezno zagotavljajo sredstva in opremo za prvo pomoč. Večina delodajalcev obvešča delavce o nevarnostih na delovnih mestih z opozorilnimi oznakami, še vedno pa je prisotna problematika v zvezi z (ne)izvajanjem teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev za varno delo, v primeru, ko pa se usposabljanje izvaja, inšpektorji opažamo, da ni prilagojeno posebnostim delovnega mesta. Večina delodajalcev ne vodi evidenc, predpisanih v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu, ki se nanašajo predvsem za zagotavljanje varnega in zdravega dela.

V letu 2004 so inšpektorji v tej dejavnosti opravili 1.162 pregledov, izdali 473 odločb, izrekli 46 mandatnih kazni, podali 26 predlogov sodniku za prekrške in 1 ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 20 težjih nezgod pri delu (4 manj kot leta 2003) in 1 kolektivna nezgoda. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 644 pregledov manj, izdanih 307 odločb manj in izrečena 2 ukrepa več.

3.14.9. Gostinstvo

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 12.401
- število zaposlenih: 29.019

V slovenskem prostoru prevladujejo v gostinstvu majhna podjetja oziroma delodajalci s približno 9 zaposlenimi. Predvsem na podeželju delodajalci širijo ponudbo hrane in pijače še z dodatnimi aktivnostmi, s katerimi pritegnejo stranke. V gostinski dejavnosti morajo delodajalci poleg skrbi za pripravo varnih, zdravih in okusnih izdelkov sprejeti in izvajati tudi ukrepe za preprečevanje poškodb pri delu in ukrepe za preprečevanje zdravstvenih okvar na delovnih mestih. Te ukrepe sprejmejo na podlagi ocene tveganja za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar, kar je sestavni del izjave o varnosti. Nekateri delodajalci pri svojem delu sodelujejo tudi z zunanjimi pogodbenimi izvajalci, vendar opažamo, da pisni sporazumi o skupnem delovišču niso natančno določeni glede izvajanja ukrepov varnosti in zdravja pri delu, posebno to velja pri sprotnem tedenskem vzdrževanju delovne opreme. Pomemben element preprečevanja poškodb na delovnem mestu je tudi organizacija dela.

V dejavnosti gostinstva je bila v letu 2004 izvedena usmerjena akcija, zato je podrobnejše stanje varnosti in zdravja pri delu v tej dejavnosti opisano v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 838 inšpekcijskih pregledov, izdali 410 odločb, izrekli 14 mandatnih kazni in podali 27 predlogov sodniku za prekrške. Raziskanih je bilo 6 težjih poškodb (2 manj kot leta 2003) in 1 nevarni pojav (enako kot leta 2003). V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 418 pregledov več, izdanih 211 odločb več in izrečeni 4 ukrepi več.

3.14.10. Promet, skladiščenje in zveze

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 10.078
- število zaposlenih: 48.178

3.14.10.1. Železniški promet in vzdrževanje vlečnih ter vlečenih vozil (lokomotive in vagoni)

Holding Slovenske železnice se ukvarja s prevozom potnikov in blaga v notranjem ter mednarodnem prometu. Tehnično vzdrževanje vlečnih sredstev in vagonov izvaja samostojna pravna oseba SŽ – Centralne delavnice s sedežem v Ljubljani, čiščenje potniških vagonov, čiščenje delovnih prostorov in urejanje okolice postaj pa opravlja železniško invalidsko podjetje, ki je registrirano kot samostojni pravni subjekt ŽIP, d. o. o. Vsi navedeni trije samostojni pravni subjekti imajo organizirano vsak svojo službo za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu z več strokovnimi delavci. V letu 2004 so Slovenske železnice začele sistematično odstranjevati azbest iz izolacij lokomotiv, prav tako so začeli postopno opremljati lokomotive s klimatskimi napravami. Odstranjevanje azbesta opravlja pooblaščena družba, ki ima pridobljeno dovoljenje za ravnanje z nevarnimi azbestnimi materiali. Še vedno pa ostaja največji problem urejenost delovnih in pomožnih prostorov (garderobe in sanitarije), saj so ti dotrajani in pogosto slabo vzdrževani.

Drugi velik problem je spoštovanje določil Uredbe o zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, saj se v mnogih primerih ne more zagotoviti pogojev iz navedene uredbe, zlasti v tistih določilih, ki govorijo o opremljenosti gradbišč s pomožnimi prostori (stranišča, garderobe, prostori za počitek). Na progi in ob progi se dnevno izvajajo redna vzdrževalna dela na odsekih, ki so dolgi tudi po več kilometrov, tako da je predpisane pogoje skoraj nemogoče zagotoviti. Navedena problematika se kljub temu izboljšuje, saj se je v letu 2004 pričelo opremljanje dolgih progovnih odsekov z zabojniki, v katerih se delavci lahko pogrejejo in malicajo.

Vsa prevozna sredstva, ki se uporabljajo za vleko, morajo biti tehnično brezhibna. Podobno kot pri avtobusih, tovornjakih in avtomobilih se opravljajo tehnični pregledi, vendar pa manjka predpis, v katerem bi bili določeni pogoji in zahteve, ki jih mora izpolnjevati institucija, ki se ukvarja s tehničnim vzdrževanjem in pregledi vlečnih sredstev. Tu predvsem mislimo na opremljenost delavnice, v kateri se izvaja take preglede (pregledni jašek, odsesovalni sistemi, velikost delavnice ipd.).

3.14.10.2. Avtobusni prevozi, cestni prevozi blaga ter skladiščenje

Gre za zelo specifično dejavnost, v kateri imajo pomembno vlogo vozniki različnih kategorij. Glede zagotavljanja varnega in zdravega dela je stanje dokaj dobro. Delodajalci veliko nabavljajo nove avtobuse in tovornjake, v katerih imajo poklicni vozniki zagotovljene boljše razmere (ergonomsko oblikovano delovno mesto voznika). Voznike dokaj redno pošiljajojo na zdravstvene preglede, osebna varovalna oprema je zagotovljena, prav tako se redno izvaja usposabljanje in poučevanje delavcev. Delavnice za popravila prevoznih sredstev so opremljene in urejene zadovoljivo, še največji problem je ogrevanje tako velikih delavniških hal, saj so zimske temperature pod standardi ugodja.

Odvodi izpuha so ustrezno izvedeni. Dobro stanje je tudi posledica tega, da mora prevoznik, zlasti tisti v mednarodnem prometu, izpolnjevati stroge zahteve glede opreme vozila, zdravstvenih pregledov voznika in zagotavljanja osebne varovalne opreme, neizpolnjevanje teh zahtev pa je sankcionirano z visokimi kaznimi in celo prepovedmi vožnje. Razveseljivo je dejstvo, da imajo tudi samostojni podjetniki, ki se ukvarjajo s prevozi, zadeve glede varnosti in zdravja pri delu zgledno urejene.

Notranji transport ima v skoraj vsaki proizvodnji pomembno mesto. Biti mora učinkovit in zanesljiv, s tem pa je izpolnjen najpomembnejši pogoj za uspešno poslovanje obrata. Notranji transport v proizvodnem procesu pomeni vsako premikanje surovin, obdelovancev in izdelkov, orodij, delovnih naprav in priprav ter drugih predmetov. Varnost notranjega transporta je poleg dobre organizacije odvisna tudi od urejenosti transportnih sredstev in poti ter usposobljenosti transportnih delavcev.

Na splošno je stanje v večini družb, ki se ukvarjajo z distribucijo blaga in skladiščenjem, ustrezno urejeno. Še največ težav je pri označevanju transportnih poti.

V letu 2004 so inšpektorji opravili v dejavnosti železniškega prometa, avtobusnih prevozov, cestnih prevozov blaga ter skladiščenja in zvez 369 inšpekcijskih pregledov, izdali 140 odločb, izrekli 11 mandatnih kazni, podali 8 predlogov sodniku za prekrške in 1 ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 10 težjih nezgod pri delu (1 več kot leta 2003), 1 kolektivna nezgoda in 2 nevarna pojava. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 270 pregledov manj, izdanih 92 odločb manj in izrečenih 19 ukrepov manj.

3.14.11. Javna uprava in socialno zavarovanje

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 3.805
- število zaposlenih: 50.255

V teh dejavnostih s stališča varnosti in zdravja pri delu ni večjih nevarnosti za nastanek hujših poškodb pri delu zaradi tehnoloških postopkov in delovne opreme, pojavljajo pa se določeni problemi glede uporabe zaslonske opreme in v zvezi z ergonomsko urejenostjo delovnih mest.

V zvezi s tem smo na Inšpektorat RS za delo prejeli tudi nekaj prijav, ki smo jih obravnavali v skladu s pristojnostmi. Ena od prejetih prijav se je denimo nanašala na neustreznost delovnih prostorov, druga na kajenje v delovnih prostorih ipd. V prvem primeru je delodajalec po inšpekcijskem pregledu zagotovil ustrezne delovne prostore, v drugem pa je po ukrepanju inšpektorja delodajalec pristopil k celoviti rešitvi problema kajenja v delovnih prostorih in tako zaščitil nekadilce pred nezaželenim vplivom cigaretnega dima.

Večje število inšpekcijskih pregledov v obravnavanih dejavnostih je bilo opravljenih tudi v okviru usmerjenih akcij nadzora na različnih področjih.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 79 inšpekcijskih pregledov, izdali 19 ureditvenih odločb in izrekli 1 mandatno kazen. V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih manj pregledov, izdani sta bili 2 odločbi manj in izrečenih je bilo 5 ukrepov manj.

3.14.12. Izobraževanje

Splošni podatki o dejavnosti:

- število subjektov: 3.557
- število zaposlenih: 56.959

S stališča varnosti in zdravja pri delu je v izobraževalnih ustanovah pomembno zagotavljanje ustreznih razmer za zaposlene pa tudi za dijake in študente pri proizvodnem delu oziroma pri proizvodni praksi. Ker smo ocenili, da ta kategorija delodajalcev že dalj časa ni bila pregledana s stališča varnosti in zdravja pri delu, smo v obravnavanem obdobju pri njih opravili usmerjeno akcijo, katere rezultati so natančneje razvidni iz poglavja o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo. V okviru usmerjene akcije je bilo opravljenih 116 inšpekcijskih pregledov, nadaljnja 102 pregleda pa sta bila izvedena v okviru rednega inšpekcijskega nadzora.

V letu 2004 so inšpektorji opravili 220 inšpekcijskih pregledov, izdali 135 ureditvenih odločb, izrekli 2 mandatni kazni in podali 1 predlog sodniku za prekrške. Raziskane so bile 4 težje nezgode pri delu (1 več kot leta 2003). V primerjavi z letom 2003 je bilo opravljenih 130 pregledov več, izdanih 100 odločb več in izrečen 1 ukrep več.

3.15. POSEBNO NADZORSTVO

Posebno nadzorstvo pomeni, da se inšpekcijski nadzor izvaja s posebnimi pooblastili v državni upravi oziroma v državnih organih in v Nuklearni elektrarni Krško, ki je objekt posebnega družbenega pomena. V navedenih subjektih je bilo opravljeno več inšpekcijskih pregledov, pri katerih pa večjih pomanjkljivosti in nepravilnosti s stališča varnosti in zdravja pri delu ni bilo ugotovljenih. Prejeli smo tudi nekaj prijav delavcev, vendar pa se največkrat niso nanašale neposredno na varnost in zdravje pri delu, ampak je šlo za sporne razmere oziroma odnose, ki jih je težko opredeliti kot neposredne kršitve predpisov in jih je zato tudi težko enostavno urediti. V navedenih primerih je bila problematika vezana na premajhno število delavcev ter s tem v zvezi na novo zaposlovanje, na neustreznost delovnih in pomožnih prostorov, kar pomeni nove investicije v izgradnjo objektov, na razmeroma staro in dotrajano delovno opremo, kar rešuje nabava nove, ipd. Vse to zahteva velika dodatna finančna sredstva, ki pa jih v državni upravi ni mogoče enostavno in hitro zagotoviti. V precejšnji meri je to odvisno tudi od splošnih gospodarskih razmer in od državne politike na določenem področju.

Navedena problematika se nanaša samo na državno upravo in ne na Nuklearno elektrarno Krško. V NE Krško je za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu zaposlenih in vseh zunanjih izvajalcev del ustrezno poskrbljeno brez kakršnihkoli težav.

3.16. POSEBNE AKTIVNOSTI INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Poleg običajnega dela z izvajanjem inšpekcijskega nadzora pri delodajalcih ter raziskav nezgod pri delu so se inšpektorji v letu 2004 pogosto udeleževali tudi drugih aktivnosti doma in v tujini.

3.16.1. Inšpekcijski svet – Sodelovanje v Odboru za nadzor trga za neživilske proizvode in sodelovanje v Odboru za nadzor na področju kemijske varnosti

V okviru Inšpekcijskega sveta, katerega člani so glavni inšpektorji in direktorji inšpekcij oz. drugi predstavniki organov v sestavi, v katerih se opravlja inšpekcijski nadzor, je bil skladno s poslovnikom ustanovljen Odbor za nadzor varnosti v objektih in Odbor za nadzor trga za neživilske proizvode (market surveillance working committee). V okviru Odbora za nadzor trga za neživilske proizvode delujejo tudi posamezne delovne skupine. Člani posameznih delovnih skupin so uslužbenci inšpektoratov, odgovorni za posamezna področja nadzora. Tako v okviru odbora predstavniki Inšpektorata RS za delo sodelujejo v skupini za nadzor strojev, v skupini za nadzor osebne varovalne opreme, v skupini za nadzor izdelkov za uporabo v potencialno eksplozivnih okoljih, v skupini za nadzor dvigal in v skupini za nadzor splošne varnosti proizvodov. V letu 2004 je bila sklicana ena seja Odbora za nadzor trga za neživilske proizvode, na kateri so bile s strani tržne inšpekcije podane informacije glede notifikacij in zaščitnih klavzul RAPEX, obravnavan je bil tudi predlog spremembe Poslovnika o načinu dela in sodelovanja organov v postopkih izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi, ki je bil pripravljen na podlagi Uredbe o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi. Vodje delovnih skupin so predstavili delo svojih skupin v letu 2004, potekala pa je tudi razprava o možnostih izvajanja usklajenih akcij med pristojnimi inšpekcijami glede prostega pretoka proizvodov.

Skupina za nadzor strojev je imela v letu 2004 dva sestanka, kjer so se izmenjavala mnenja glede problematike, ki se pojavlja pri inšpekcijskem nadzoru v zvezi z izvajanjem določil Odredbe o varnosti strojev. Razprava je tekla tudi v zvezi z nameščanjem in varnostjo zapornic na javnih površinah, glede uporabe veljavnih rudarskih predpisov v zvezi z Odredbo o varnosti strojev in glede sodelovanja pristojnih inšpekcij pri nadzoru uvoza strojev.

V okviru inšpekcijskega sveta je bil skladno s poslovnikom ustanovljen tudi Odbor za nadzor na področju kemijske varnosti. Njegova naloga je, da se zagotovi učinkovitost nove zakonodaje, ugotovi zakonsko prekrivanje posameznih področij med različnimi inšpektorati, ki pokrivajo področje kemijske varnosti, in ugotovi, kaj bi bilo s področja kemijske varnosti še potrebno urediti s predpisi. V letu 2004 je bil v okviru navedenega odbora izveden tudi inšpekcijski nadzor pri delodajalcu, v katerem so sodelovali tudi inšpektorji, ki pokrivajo področje kemijske varnosti.

3.16.2. Sodelovanje v delu Komisije za obravnavo vlog za izdajo in odvzem dovoljenj za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu

Tudi v letu 2004 so inšpektorji sodelovali v komisiji, imenovani s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, z namenom pregledati vloge in opraviti oglede pri delodajalcih, ki so na pristojno ministrstvo naslovili vloge za pridobitev dovoljenj za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu.

Poleg samega obiska pri vlagatelju, kjer se je ugotavljalo dejansko izpolnjevanje potrebnih zahtev za pridobitev dovoljenja, se je predhodno preverjala tudi ustreznost dokumentacije, poslane na pristojno ministrstvo. Ta predhodni pregled vložene dokumentacije je potekal v prostorih ministrstva, pri čemer so sodelovali vsi člani za posamezno vlogo imenovane komisije.

V letu 2003 je bil na tem področju izdan nov Pravilnik, ki je zaostril zahteve za pridobitev dovoljenja. Praksa je namreč pokazala, da so zahteve, zapisane v prvotnem pravilniku, presplošne, zato je bilo mogoče pridobiti dovoljenje brez večjega truda. To pa se je kasneje pokazalo kot velika pomanjkljivost, saj te organizacije pri izvajanju dela na terenu v večini primerov niso delovale v prid stroki, ampak jim je šlo zgolj za pridobitev strank in naročil, kvaliteta njihovega dela pa je bila slaba. Omenjeni zaključek izhaja iz ugotovitev inšpekcijskega nadzora pa tudi iz razgovorov, ko so se stranke obračale na inšpektorat.

Z novim pravilnikom in z novim načinom dela komisije pa sta poudarjena strokovnost ter izdajanje dokumentov, ki jih pridobi naročnik s strani pooblaščene organizacije. Tako je bilo organiziranih kar nekaj skupnih sestankov članov komisije z namenom uskladiti delovanje različnih imenovanih komisij. V ta namen je komisija izdelala smernice in okvirna navodila, ki bi vlagateljem vlog za pridobitev dovoljenja za delo predstavljala osnovne zahteve, ki jih morajo izpolnjevati, in nakazala, kakšno dokumentacijo morajo predložiti, da lahko pridobijo dovoljenje. S tem bi dosegli predvsem to, da bi bile vloge že v osnovi vsebinsko primerne in bi se lahko postopki hitreje zaključevali. Posebno pomembno bo to v letu 2005, saj morajo vse organizacije, ki so pridobile dovoljenje za delo na podlagi starega, sedaj že neveljavnega pravilnika, obnoviti dovoljenja in ponovno vložiti vloge za pridobitev dovoljenja, in to do 31. 12. 2005. Tako se v letu 2005 pričakuje velik priliv vlog, kar bo pomenilo tudi močno povečan obseg dela komisij. V letu 2004 je bilo za obravnavo vlog in ogledov na terenu porabljenih 32 delovnih dni, kar je osmina vsega opravljenega inšpekcijskega dela. Treba je poudariti, da so bili izpeljani tudi postopki glede odvzema dovoljenja za delo in tako dovoljenje je bilo v enem primeru tudi odvzeto iz razloga nestrokovnega izvajanja del in nalog varnosti pri delu.

3.16.3. Tekmovanje za dobro prakso 2004

Evropski teden varnosti in zdravja pri delu v letu 2004 pod pokroviteljstvom Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu iz Bilbaa je bil posvečen gradbeništvu, ki je ena od najpomembnejših dejavnosti v Evropski uniji, saj zaposluje blizu 13 milijonov ljudi in ustvari več kot 900 milijard evrov letnega prometa. Sestavni del kampanje pod naslovom (V)GRADIMO VARNO(ST) v okviru tedna je bilo tudi 5. evropsko tekmovanje za priznanje »Dobra praksa na področju varnosti in zdravja pri delu 2004«. Namen te je prikazati koristi in prednosti upoštevanja dobrih praks. Primeri dobre prakse so v praksi uporabljene rešitve v zvezi s preprečevanjem izpostavljenosti delavcev tveganjem. Gre za najbolj uspešne in inovativne rešitve vprašanj s tega področja. V Sloveniji je kampanjo vodila Nacionalna mreža za sodelovanje z Evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu, vanjo pa smo bili aktivno vključeni tudi uslužbenci Inšpektorata RS za delo. Delodajalce smo pozivali k podaji predlogov, imeli pa smo tudi člana komisije za ocenjevanje najboljšega primera dobre prakse. Priznanje za najboljši primer dobre prakse je prejelo podjetje Remont, d. d., iz Celja za izvedbo prenove zahodnega trakta Knežjega dvorca v Celju. Priznanja za dobro prakso pa so prejeli še Gradbeno podjetje Grosuplje, d. d., Oder, d. o. o., in Gradis GP Gradnje Ptuj, d. d.

3.17. ZAKLJUČEK

Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ima tudi širši družbeni pomen, saj se stroški zaradi posledic neuresničene ali neuspešne preventive neosveščenih delodajalcev na tem področju krijejo predvsem iz blagajn zavodov s področja zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kar pomeni, da te stroške plačujejo vsi, ki plačujejo prispevke za socialno varnost. To so predvsem stroški zdravljenj, rehabilitacij, nadomestil, invalidskih pokojnin in drugih dajatev, ki izhajajo iz zavarovanj za primere poškodb pri delu in poklicnih bolezni. Natančno je te stroške težko oceniti, pomemben pokazatelj pa je, da je bilo zaradi poškodb pri delu in poklicnih bolezni v obravnavanem letu izgubljenih več kot milijon delovnih dni.

Primerjava naše ureditve zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja z ureditvami v drugih državah EU kaže, da na tem področju ne sledimo razvoju, ki je šel v to smer, da je zavarovanje za posledice nezgod pri delu in poklicnih bolezni urejeno posebej in se ne prekriva z drugimi oblikami socialnih zavarovanj. V primeru takega posebnega zavarovanja je za zavarovalnico zagotovo pomembno, kako je pri določenem

delodajalcu urejeno zagotavljanje predpisanih zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu in bo izvajanje teh zahtev in ukrepov pri delodajalcu zelo verjetno na nek način preverjala. Ker pa je zelo pomemben pokazatelj razmer glede nevarnosti in škodljivosti pri delu pri določenem delodajalcu prav ustrezno izveden proces ocenjevanja tveganja in določitev potrebnih ter ustreznih varnostnih ukrepov, ta proces s tem pridobi potrebno veljavo in ni več nekaj, kar je izvedeno samo zato, da se zadosti predpisu in izogne predpisani sankciji.

Vse več je večjih delodajalcev, ki se odločajo za zunanjega strokovnega delavca oziroma zunanjo strokovno službo za opravljanje nalog varnosti in zdravja pri delu. To sicer ne pomeni nujno odklona v negativno smer, vendar pa morajo delodajalci v tem primeru ustrezno nadgraditi svojo notranjo organiziranost na tem področju predvsem v smislu notranje kontrole in ukrepanja v primerih nespoštovanja predpisanih zahtev in ukrepov. Imeti zunanjega strokovnega delavca zagotovo pomeni, da bo ta manj prisoten na delovnih mestih, da bo imel manj avtoritete do delavcev, da bo manjše njegovo poznavanje dejanskih nevarnosti in škodljivosti na delovnih mestih, da bo manj poznal navade in vedenjske lastnosti posameznih delavcev in njihovih nadrejenih ipd. Zato je nujno, da vsa ta dejstva, ki dejansko predstavljajo negativen vidik obravnavane problematike, delodajalec uvidi in jih na ustrezen način odpravi. Zunanja strokovna oseba je delodajalcem glede zagotavljanja predpisanih zahtev na področju varnosti in zdravja pri delu samo v pomoč predvsem v strokovnem smislu, medtem ko morajo vse zadeve glede organizacije, realizacije, nadzora, odgovornosti ipd. zagotoviti sami. Temeljna naloga delodajalcev v smeri odprave teh negativnih dejstev je vsekakor ta, da morajo sami, skupaj z vsemi odgovornimi delavci, v sistemu zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu mnogo bolj aktivno sodelovati, kot je to potrebno v primeru, ko je strokovni delavec pri njih zaposlen, ima ustrezen položaj v organizacijski strukturi in s tem tudi ustrezno avtoriteto ter je stalno prisoten v delovnem procesu. Vse to pa so zadeve, ki jih večina delodajalcev ne uvidi in zato v veliki večini primerov tudi niso ustrezno urejene.

Kot pomembno pomanjkljivost na področju zagotavljanja zdravja delavcev pri delu ocenjuje inšpektorat dejstvo, da je v državi nedorečeno in v posledici tudi neurejeno področje ugotavljanja poklicnih bolezni. Na to kaže dejstvo, da na inšpektorat praktično ni prijavljenih primerov poklicnih bolezni. To pomeni, da Inšpektorat RS za delo ni obveščen niti o tistih nekaj ali morda nekaj deset primerih poklicnih bolezni, ki jih sicer izkazujejo pristojne institucije. Glede na to, da bi po mnenjih strokovnjakov medicinske stroke takih primerov moralo biti vsaj nekaj sto, je tako stanje zagotovo neustrezno. S tem pa je onemogočena ena od pomembnih nalog inšpekcije dela, da na podlagi pridobljenih informacij o nastankih poklicnih bolezni opravi na problematičnih delovnih mestih inšpekcijski nadzor in z ustreznim ukrepanjem zagotovi odpravo nevarnosti in škodljivosti, ki te bolezni povzročajo oziroma bi jih lahko povzročile. Zato bo v letu 2005 Inšpektorat RS za delo svojo III. konferenco posvetil prav tej problematiki.

V obravnavanem obdobju je bila še posebej izpostavljena problematika začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, ki opravljajo pri delodajalcu delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Vendar pa navidezno pozitivna in za dijake ter študente ugodna možnost, da si z občasnim, predvsem pa enostavnim in nenevarnim delom nekoliko izboljšajo morebiten slab finančni položaj, predstavlja s stališča varnosti in zdravja pri delu v resnici precej težav. Dijaki in študenti namreč dejansko v veliki meri ne opravljajo samo lažjih, nenevarnih in samo občasnih del, ampak povsem normalna, več ali manj nevarna in škodljiva pa tudi dolgotrajna dela (ugotovljeni so bili primeri v trajanju tudi do 8 let). Pri mnogih delodajalcih je dijakov in študentov, ki delajo na podlagi napotnic študentskih servisov, tudi polovica ali še več od vseh oseb, ki opravljajo delo pri delodajalcu. Dejavnost teh delodajalcev dejansko sloni na taki »začasni in občasni« delovni sili, pri nekaterih večjih delodajalcih pa opravlja delo tudi po več sto dijakov in študentov. Ta dela pa niso samo začasna in občasna, ampak povsem redna dela iz dejavnosti delodajalca.

Glede dela dijakov in študentov je s stališča varnosti in zdravja pri delu pomembno to, da Zakon o varnosti in zdravju pri delu za take primere ne predvideva prav nobenih "popustov" oz. olajšav. Zagotavljanje varnosti in zdravja dijakov in študentov pri

opravljanju del je dejansko še zahtevnejše kot pri drugih delavcih, saj gre za mlade ljudi (kot je iz statistike o nezgodah pri delu razvidno, je ta kategorija delavcev precej bolj podvržena poškodbam pri delu kot kategorije starejših delavcev), ki praviloma še niso dosegli ustrezne stopnje strokovne izobrazbe, so neizkušeni in neosveščeni ter v večini primerov tudi niso ustrezno usposobljeni glede varnosti in zdravja pri delu. Seveda je zelo pomemben vidik predvsem delo, ki ga posameznik opravlja, oz. s tem v zvezi tveganja za njegovo varnost in zdravje zaradi morebitnih nevarnosti in škodljivosti, ki ga pri delu ogrožajo. Za izvajanje varnega in zdravega dela je zato pomembna tudi ustrezna zdravstvena sposobnost delavca, kar se v skladu z veljavno zakonodajo lahko dokaže samo z ustreznim spričevalom zdravnika specialista medicine dela. Iz navedenega je razvidno, da je izpolnitev vseh predpisanih zahtev (strokovnost, usposobljenost za varno in zdravo delo ter zdravstvena sposobnost), ki skupaj zagotovijo ustrezne pogoje za varno delo, za to kategorijo delavcev prav tako zahtevna in draga kot za vse druge redno zaposlene delavce. S tem pa se večina delodajalcev ne more sprijazniti, saj je ena glavnih prednosti dela na podlagi tako imenovanih napotnic študentskih servisov prav to, da je poceni in da so postopki ob začetku in koncu tovrstnega dela enostavni, saj delodajalci ob koncu take »zaposlitve« do dijaka oz. študenta nimajo prav nobenih obveznosti. Precej pogoste so tudi zlorabe napotnic pooblaščenih organizacij, ko na njihovi podlagi opravljajo delo tretje osebe, ki glede na ugotovitve inšpekcijskih nadzorov ne izpolnjujejo (vsaj ne dokazano) prav nobenega pogoja za varno izvajanje dela. Da pa ta problem ni samo obroben, pove podatek, da je v obravnavanem obdobju po grobih ocenah na tak način opravljalo občasno in začasno delo približno 5 % delavcev, število izdanih napotnic pa naj bi krepko preseglo milijon.

Glede dejstva, da je v letu 2004 prenehal delovati Urad za varnost in zdravje pri delu, ocenjujemo, da je bila to verjetno premalo domišljena poteza, ki je prinesla na področju obravnave varnosti in zdravja pri delu nekatere negativne učinke.

DELO IN UKREPI INŠPEKTORJEV REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2004 TABELA 1/1a

ŠIFRA	DEJAVNOST	I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																				
		POSLOVNI SUBJEKTI			ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD					UKREPI					POROČILA OBVESTILA				
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	ODLOČBE	OVADBE	PRIJAVE SODNIKU ZA PREKRŠKE	IZREČENE MANDATNE KAZNI	PREPOVED DELA	VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU	POLICIJI	DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	2.180	34.977	82	29	25	50	1	0	6	0	0	49	3	4	8	1	0	1	0	1	0
A/02	Gozdarstvo, storitve	356	2.103	24	20	3	15	1	0	6	0	0	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	247	192	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	7	3.197	1	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	5	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	1	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	1	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	171	1.037	5	2	2	3	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	1.298	19.240	128	64	33	105	0	0	6	0	0	89	1	2	2	2	0	1	0	0	12
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	1	Z	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	712	12.731	66	19	16	75	0	0	7	0	0	39	0	1	2	0	0	0	0	0	29
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	1.310	12.321	60	24	17	31	0	0	1	0	0	40	0	1	1	0	0	0	0	0	5
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	359	6.473	15	5	3	12	0	0	3	0	0	6	0	0	1	1	0	0	0	0	2
DD/20	Obdelava in predelava lesa	2.068	11.318	228	76	78	180	1	0	22	0	0	156	0	13	35	7	0	0	0	0	0
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	234	5.805	41	16	11	48	0	0	6	0	0	45	1	2	1	0	0	0	0	0	3
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	1.909	8.766	192	34	32	185	0	0	9	0	0	120	1	4	16	0	0	0	0	0	3
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	3	94	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	263	12.486	23	9	1	20	0	1	1	0	0	16	1	0	4	1	0	0	0	0	7
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	1.344	13.129	81	33	23	65	0	0	7	0	0	51	0	1	7	0	0	0	0	0	2
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	655	10.400	49	22	8	47	0	0	7	0	0	38	0	1	11	1	0	0	1	0	1
DJ/27	Proizvodnja kovin	142	8.641	21	10	7	19	0	0	6	0	0	16	0	1	3	1	0	0	0	0	5
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	4.974	30.422	262	133	91	157	1	0	47	0	0	177	1	26	46	9	0	2	0	0	11
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	1.655	25.629	88	39	26	82	1	0	21	0	0	60	3	5	11	1	0	0	0	0	11
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	144	761	4	4	3	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	856	14.249	34	10	11	36	1	0	2	0	0	20	1	1	0	0	0	0	0	0	8
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	397	5.938	15	4	3	12	0	0	1	0	0	9	0	2	0	1	0	0	0	0	2
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	535	7.723	28	18	7	13	0	0	2	0	0	21	0	4	0	2	0	0	0	0	4
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	129	7.679	25	11	1	23	0	0	6	0	0	17	1	1	0	1	0	0	0	0	2
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	151	2.861	13	10	2	5	0	0	0	0	0	13	0	0	1	0	0	0	0	0	5
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	2.148	14.585	205	60	40	185	1	1	21	0	0	134	0	11	21	12	0	1	0	0	4
DN/37	Reciklaža	107	963	11	4	2	9	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0

DELO IN UKREPI INŠPEKTORJEV REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2004 TABELA 1/2a

ŠIFRA	DEJAVNOST	I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																				
		POSLOVNI SUBJEKTI			ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD					UKREPI					POROČILA OBVESTILA				
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	ODLOČBE	OVADBE	PRIJAVE SODNIKU ZA PREKRŠKE	IZREČENE MANDATNE KAZNI	PREPOVED DELA	VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU	POLICIJI	DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	460	7.713	14	5	59	71	1	0	4	0	0	67	1	0	0	0	0	1	0	0	2
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	72	3.394	25	6	3	24	0	0	6	0	0	14	0	0	2	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	15.132	57.877	871	314	194	971	4	2	63	1	0	507	14	62	288	30	0	1	0	0	4
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	5.429	15.209	190	90	80	93	0	0	4	0	0	100	1	3	1	0	0	0	0	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	15.389	33.244	295	138	125	166	0	1	11	0	0	179	0	13	35	4	0	0	0	0	2
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	20.029	52.320	326	160	144	166	0	0	5	0	0	194	0	10	10	1	0	0	0	0	1
H/55	Gostinstvo	12.401	29.019	590	208	146	484	0	0	6	1	0	410	0	27	14	1	0	0	0	0	1
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	8.022	22.823	215	62	66	149	0	1	5	1	0	99	1	8	9	1	0	1	0	0	4
I/61	Vodni promet	57	172	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	43	591	2	1	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	1.956	13.566	55	27	12	48	0	0	5	1	0	40	0	0	1	1	0	0	0	0	5
I/64	Pošta in telekomunikacije	1.280	11.026	11	5	1	9	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	1.095	13.301	6	0	1	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	204	5.481	4	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	1.125	1.637	6	0	0	6	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	1.997	2.624	40	12	6	30	0	0	0	0	0	9	0	3	0	2	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	504	340	7	2	3	3	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	2.383	6.437	26	21	6	12	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	748	4.764	10	2	1	8	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	18.279	43.139	360	122	62	327	0	0	10	0	0	168	2	12	19	2	0	1	0	0	1
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	3.805	50.255	66	4	5	70	0	0	2	1	0	19	0	0	1	0	0	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	3.557	56.959	173	19	30	171	0	0	4	0	0	135	0	1	2	3	0	0	0	0	0
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	3.987	48.536	111	19	72	50	1	0	5	0	0	111	2	5	2	0	0	0	0	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	333	3.227	19	8	8	11	0	0	3	0	0	13	3	1	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	16.308	2.571	34	6	6	28	0	0	0	0	0	9	0	0	1	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	13.134	14.734	109	21	18	100	0	0	2	1	0	49	0	2	2	2	0	0	0	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	4.239	6.737	295	44	31	292	0	0	0	0	0	175	0	1	5	0	0	0	0	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	456	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	**176.335**	782.206	5.567	1.952	1.525	4.685	13	6	323	7	0	3.473	37	229	565	87	0	9	1	1	137

DELO IN UKREPI INŠPEKTORJEV REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2004

TABELA 1/1b

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																												
		IZPOLNJEVANJE POGOJEV ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI			INTERNI SPLOŠNI AKTI			ORGANIZIRANOST IZVAJANJA VARNOSTI PRI DELU		ORGANIZIRANOST IZVAJANJA ZDRAVJA PRI DELU		PRVA POMOČ IN REŠEVANJE V PRIMERU POŠKODBE PRI DELU ALI NENADNE OBOLELOSTI			OBVEŠČANJE DELAVCEV O VARNEM DELU TER NOVIH TEHNOLOGIJAH				USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VARNO DELO					OSEBNA VAROVALNA OPREMA						
		1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	5.3	6.1	6.2	6.3	6.4	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7
1	2	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	0	19	10	1	5	0	4	0	2	0	3	1	0	0	1	1	13	1	1	7	1	4	0	0	0	0	7
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	1	0	2	1	1	0	0	0	4	0	0	0	0	0	6	0	0	1	1	6	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0	2
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	25	20	3	5	1	5	0	0	1	5	4	0	1	2	1	20	0	1	8	4	7	0	0	0	1	7
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	0	8	3	1	1	0	2	0	0	0	2	0	0	3	2	0	6	0	0	2	2	1	0	0	1	0	3
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	0	0	11	7	0	4	0	5	0	0	0	1	0	0	2	3	1	16	0	0	5	0	2	0	0	0	0	5
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	1	35	16	6	21	1	15	1	1	0	9	2	2	17	9	0	36	1	3	19	7	22	1	0	0	0	17
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	0	0	0	4	3	1	2	0	1	0	0	0	2	0	0	3	2	0	7	0	0	5	2	3	0	0	0	0	5
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	0	0	34	7	3	8	0	8	0	0	2	4	0	1	11	1	0	33	8	0	17	0	0	0	0	0	0	16
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	0	3	5	2	1	0	0	0	1	0	0	0	4	1	2	0	4	0	0	0	1	5	0	1	0	0	1
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	0	13	11	2	9	0	0	1	2	0	0	1	0	0	4	0	9	1	0	6	1	4	0	1	0	0	6
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	7	6	2	2	0	4	0	0	0	1	1	1	2	1	1	12	0	0	4	0	6	1	1	0	0	5
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	1	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	0	0	34	18	9	13	0	5	1	2	0	9	6	4	6	4	1	29	5	0	14	3	16	1	1	0	0	11
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	1	16	9	3	9	0	3	0	0	2	0	0	0	2	2	0	18	2	0	8	2	3	0	2	0	0	8
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	0	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	3	1	1	1	0	3	0	0	0	1	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	0	0	0	7	5	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	2	0	3	0	1	3	1	2	0	1	0	0	3
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	4	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	3	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	0	5	4	1	1	2	1	0	0	0	0	0	2	0	1	0	5	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	0	0	29	20	4	8	1	6	1	0	0	6	0	3	16	5	0	50	1	0	17	6	24	0	0	0	0	16
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																												
		IZPOLNJEVANJE POGOJEV ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI			INTERNI SPLOŠNI AKTI			ORGANIZIRANOST IZVAJANJA VARNOSTI PRI DELU		ORGANIZIRANOST IZVAJANJA ZDRAVJA PRI DELU		PRVA POMOČ IN REŠEVANJE V PRIMERU POŠKODBE PRI DELU ALI NENADNE OBOLELOSTI			OBVEŠČANJE DELAVCEV O VARNEM DELU TER NOVIH TEHNOLOGIJAH				USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VARNO DELO					OSEBNA VAROVALNA OPREMA						
		1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	5.3	6.1	6.2	6.3	6.4	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	8.1	8.2	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7
1	2	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	18	0	0	42	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	2	2	1	3	0	0	0	1	0	1	1	1	4	1	0	3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
F/45	Gradbeništvo	0	1	3	112	69	46	46	3	27	1	1	4	18	12	65	57	63	5	99	7	0	65	31	158	5	7	2	0	43
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	1	0	1	22	19	6	6	0	6	0	0	0	3	0	1	4	2	1	26	0	0	18	2	2	0	2	0	0	18
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	0	0	0	59	41	8	12	1	10	0	1	3	14	4	5	8	4	2	71	0	0	30	6	10	0	2	2	0	29
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	1	0	35	20	6	11	0	14	1	1	1	8	1	0	2	1	0	64	1	0	23	1	5	0	1	0	0	18
H/55	Gostinstvo	0	0	0	138	100	22	36	0	47	2	0	4	16	6	2	31	2	3	146	0	1	60	1	1	0	1	0	0	57
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	1	26	23	8	7	0	8	0	0	0	5	1	1	1	1	1	23	0	0	14	2	6	2	1	0	0	11
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	4	7	1	2	0	2	1	0	0	5	0	1	1	3	0	5	0	0	1	0	1	0	3	0	0	1
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	1	0	0	0	2	0	0	1
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	1	0	0	3	1	1	3	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	5	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	9	3	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	1	7	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	0	51	54	15	10	1	12	0	1	1	14	1	9	10	10	4	56	2	0	23	1	16	1	3	1	0	23
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	3	2	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	0	0	22	21	31	12	2	11	0	10	1	3	2	3	2	24	0	22	4	0	17	6	2	0	1	0	0	18
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	0	0	9	9	2	3	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	10	0	1	3	0	1	0	0	0	0	4
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	3	2	2	0	0	3	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	11	2	3	1	0	1	0	0	0	3	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	0	29	8	4	6	0	5	0	1	0	6	0	2	1	0	1	17	1	0	8	0	0	0	1	0	0	8
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	63	27	11	8	0	11	0	0	0	2	1	2	2	3	0	60	2	0	32	1	2	0	3	1	0	32
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0
	Skupaj	2	2	7	870	572	213	260	14	227	9	25	22	153	46	114	215	161	23	951	39	11	425	85	318	12	38	7	2	384

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																														
		IZVAJANJE PREISKAV KEMIČNIH, FIZIKALNIH IN BIOLOŠKIH ŠKODLJIVOSTI TER MIKROKLIME					ZDRAVSTVENI NADZOR				DELOVNA MESTA V OBJEKTIH							DELOVNA MESTA NA PROSTEM											GIBANJE IN NOTRANJI TRANSPORT		
		9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	10.1	10.2	10.3	10.4	11.1	11.2	11.3	11.4	11.5	11.6	11.7	12.1	12.2	12.3	12.4	12.5	12.6	12.7	12.8	12.9	12.10	12.11	13.1	13.2	13.3
1	2	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	1	4	0	1	6	0	13	2	8	3	0	0	2	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	1	0	0	0	0	3	2	1	0	1	0	0	0	0	0	2	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	1	0	0	0	2	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	1	14	3	2	8	0	20	2	7	7	3	1	2	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	4
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	7	1	0	2	1	17	1	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	6	1	0	5	1	12	3	5	0	1	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	45	1	1	16	2	50	7	19	2	5	1	4	1	3	10	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	9	1	10
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	3	8	0	0	5	0	12	2	5	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	1	0	1	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	48	2	0	14	0	52	9	17	4	2	1	3	1	12	8	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	2	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	2	1	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	13	1	0	7	0	14	2	7	1	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	4	0	1	3	0	15	1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	1	0	0	0	0	4	0	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	33	0	1	10	6	57	6	16	1	5	1	1	0	4	3	1	5	8	1	1	1	1	1	1	0	0	6	0	0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	13	0	1	8	3	15	1	9	2	2	0	2	0	5	1	0	0	0	0	0	1	0	1	2	1	0	2	1	1
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	1	2	0	1	0	0	8	2	0	1	0	0	1	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	1	2	2	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	1	2	0	0	3	1	9	0	3	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	1	4	0	0	1	0	7	0	1	1	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	2	1	0	1	0	4	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	1	43	2	2	14	1	45	4	18	2	4	1	3	0	4	15	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	4
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																														
		IZVAJANJE PREISKAV KEMIČNIH, FIZIKALNIH IN BIOLOŠKIH ŠKODLJIVOSTI TER MIKROKLIME					ZDRAVSTVENI NADZOR				DELOVNA MESTA V OBJEKTIH							DELOVNA MESTA NA PROSTEM											GIBANJE IN NOTRANJI TRANSPORT		
		9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	10.1	10.2	10.3	10.4	11.1	11.2	11.3	11.4	11.5	11.6	11.7	12.1	12.2	12.3	12.4	12.5	12.6	12.7	12.8	12.9	12.10	12.11	13.1	13.2	13.3
1	2	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	1	0	0	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	0	21	2	1	36	9	133	10	67	2	4	1	3	0	5	1	6	68	123	19	47	7	33	14	14	9	11	40	13	7
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	21	10	0	17	2	37	1	17	0	1	0	2	0	2	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	3	32	0	1	27	3	85	10	38	8	2	2	3	1	6	5	0	3	6	0	1	1	3	1	2	2	0	4	6	2
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	35	0	0	18	3	78	5	28	3	7	0	2	1	16	12	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	7	0	1
H/55	Gostinstvo	9	118	3	0	57	15	166	14	58	4	5	0	1	1	28	20	0	1	2	0	1	2	1	2	0	3	0	6	0	1
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	6	3	0	10	1	27	5	14	4	2	0	1	0	3	3	1	3	0	1	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	7	5	0	1	0	11	0	1	6	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	5	2	1
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	1	0	0	1	0	3	0	2	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	4	0	0	2	0	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	2	1	0	4	0	1	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	1	0	0	3	1	11	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	2	0	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	1	46	8	2	21	3	84	3	25	3	5	0	3	0	5	1	0	4	9	0	6	3	6	1	2	2	4	3	0	0
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	5	12	8	3	2	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	62	2	2	17	0	37	2	19	4	8	2	4	1	3	3	0	0	0	0	1	0	0	2	1	0	1	5	0	1
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	7	0	1	3	1	15	1	4	6	9	2	6	2	9	0	2	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	3	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	2	0	0	2	0	4	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	1	2	1	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	10	1	0	8	1	17	2	9	4	2	0	1	1	3	5	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	3	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	2	78	0	1	30	1	79	23	32	1	0	0	1	0	8	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	26	710	48	19	360	55	1.168	123	446	76	72	12	49	15	138	109	13	104	159	23	64	30	67	41	29	32	19	129	24	40

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																																
		NEVARNE IN ŠKODLJIVE SNOVI						ELEKTRIČNI TOK					DELOVNA OPREMA				OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU																
																	OSEBNA VAROVALNA OPREMA				VARNOST STROJEV						PROTIEKSPLOZIJSKA ZAŠČITA					DVIGALA S KABINO	
		14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	15.1	15.2	15.3	15.4	15.5	16.1	16.2	16.3	16.4	17.1	17.2	17.3	17.4	18.1	18.2	18.3	18.4	18.5	18.6	19.1	19.2	19.3	19.4	19.5	20.1	20.2
1	2	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	1	0	0	0	5	12	6	8	0	6	5	18	12	6	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	0	0	2	2	3	0	0	2	5	4	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	0	1	5	17	3	15	0	5	6	19	15	9	2	1	2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	1	0	0	0	2	2	0	0	0	2	1	8	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	1	0	0	0	2	11	0	2	0	3	4	14	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	1	6	0	0	5	11	41	10	13	0	17	10	70	31	18	2	0	3	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	1	0	0	0
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	0	0	1	0	3	4	5	0	1	1	5	2	12	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	2	12	9	0	14	14	35	4	14	0	16	3	42	6	18	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	1	0	0	1	0	1	0	3	0	0	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	2	0	0	0	2	4	7	2	2	0	4	1	12	4	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	1	0	1	3	4	1	0	0	3	0	9	1	2	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	1	4	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	1	6	1	0	6	7	23	5	13	0	10	13	48	11	13	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	1	1	0	4	3	9	1	2	0	7	7	18	2	6	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	0	0	0	0	2	1	3	0	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	0	1	0	0	1	2	2	1	1	0	3	2	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	1	0	2	1	0	0	1	0	1	1	5	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	11	2	0	4	12	36	9	13	0	13	7	59	22	17	3	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																																
		NEVARNE IN ŠKODLJIVE SNOVI						ELEKTRIČNI TOK					DELOVNA OPREMA				OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU																
																	OSEBNA VAROVALNA OPREMA				VARNOST STROJEV						PROTIEKSPLOZIJSKA ZAŠČITA					DVIGALA S KABINO	
		14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	15.1	15.2	15.3	15.4	15.5	16.1	16.2	16.3	16.4	17.1	17.2	17.3	17.4	18.1	18.2	18.3	18.4	18.5	18.6	19.1	19.2	19.3	19.4	19.5	20.1	20.2
1	2	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	53	3	1	0	23	0	3	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	1	3	1	0	0	1	0	3	0	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	0	4	0	0	7	22	35	8	40	2	33	36	58	35	49	3	1	3	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	3	1	0	4	10	22	3	5	1	15	5	28	1	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	1	0	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	1	3	0	0	3	18	29	4	14	0	20	3	33	6	28	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	1	0	0	0	13	51	7	27	1	19	4	27	6	22	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H/55	Gostinstvo	2	8	0	0	6	43	129	10	40	1	49	12	167	10	64	1	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	1	0	0	0	0	6	10	0	3	1	8	2	8	2	12	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	1	6	1	4	0	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	1	8	1	1	0	1	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	3	0	1	1	15	28	4	6	0	20	4	19	6	24	5	3	6	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	3	1	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	34	33	3	0	0	14	48	26	3	0	16	30	15	6	19	1	0	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	1	1	0	0	0	3	3	0	6	0	4	1	7	4	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	1	0	0	0	0	0	3	1	0	0	1	0	4	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	3	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	0	0	1	6	13	3	3	0	8	1	5	1	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	5	0	0	0	25	50	5	7	0	27	3	59	1	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	46	102	21	1	67	257	714	125	265	7	346	172	798	218	412	25	8	27	8	6	2	5	3	2	1	3	1	10	3	1	1	2

DELO IN UKREPI INŠPEKTORJEV REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU 2004

TABELA 1/1e

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																		
		SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA			SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI		POSEBNO VARSTVO DELAVCEV	IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA			UREJENOST STATUSA DELAVCA		IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA		NADZOR NAD ZAKONOM O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA	VARSTVO PRED POŽAROM		NADZOR NAD ORGANIZACIJAMI Z DOVOLJENJEM ZA DELO		OSTALE POMANKLJIVOSTI
		21.1	21.2	21.3	22.1	22.2	23.1	24.1	24.2	24.3	25.1	25.2	26.1	26.2	27.1	28.1	28.2	29.1	29.2	30.1
1	2	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	0	2	0	0	6	5	5	0	0	0	0	0	0	3	0	0	2
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	6	1	0	3	5	3	2	0	0	1	0	3	3	0	0	6
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	0	1	0	0	2	2	2	0	0	0	0	0	0	4	0	0	1
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	4	0	0	3	0	2	12	15	10	2	0	0	0	0	5	11	0	0	4
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	2	0	0	2	1	0	4	3	3	0	0	0	1	0	0	5	0	0	1
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	1	0	0	9	0	0	14	16	13	0	0	2	0	0	6	12	0	0	3
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	2	0	0	3	0	0	4	5	4	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	2	0	0	2	0	0	4	5	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	1	0	0	12	1	0	6	15	5	1	0	2	0	0	4	7	0	0	6
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	4	1	1	6	1	0	5	5	4	0	0	1	0	0	1	2	0	0	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	0	0	0	1	0	0	2	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	1	0	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	0	2	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	1	0	5	2	0	12	12	12	0	0	0	0	0	5	7	0	0	4
DN/37	Reciklaža	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2004																		
		SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA			SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI		POSEBNO VARSTVO DELAVCEV	IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA			UREJENOST STATUSA DELAVCA		IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA		NADZOR NAD ZAKONOM O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA	VARSTVO PRED POŽAROM		NADZOR NAD ORGANIZACIJAMI Z DOVOLJENJEM ZA DELO		OSTALE POMANKLJIVOSTI
		21.1	21.2	21.3	22.1	22.2	23.1	24.1	24.2	24.3	25.1	25.2	26.1	26.2	27.1	28.1	28.2	29.1	29.2	30.1
1	2	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	2	0	0	4	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	3	1	2	8	1	0	24	33	21	13	3	0	0	0	2	15	0	0	30
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	1	0	0	2	0	0	12	13	10	0	0	0	0	0	4	3	0	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	2	0	0	5	1	0	14	20	16	1	0	1	0	0	6	20	0	0	4
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	6	1	0	13	18	13	1	0	0	0	1	5	19	0	0	4
H/55	Gostinstvo	2	0	1	11	0	0	43	43	42	0	0	0	0	0	12	28	0	0	6
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	0	2	2	0	7	8	6	1	0	0	0	0	4	2	0	0	4
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
I/62	Zračni promet	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	1	1	0	2	0	0	1	3	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	1	0	0	2	2	2	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	2	0	0	4	0	0	11	14	13	0	0	0	0	0	4	6	1	2	7
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	1	0	14	13	12	0	0	0	0	0	1	1	0	0	3
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	0	0	3	0	0	2	3	2	0	0	0	1	0	0	1	0	0	6
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	3
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	1	0	0	3	2	0	5	5	5	0	0	0	0	0	1	7	0	0	1
O/93	Druge storitvene dejavnosti	2	0	0	2	0	0	24	24	24	0	0	0	0	0	10	14	0	0	4
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	33	4	4	117	18	2	254	301	238	24	3	9	4	1	79	189	1	2	110

LEGENDA

1.1 registracija na sodišču
1.2 odločba o izpolnjevanju posebnih pogojev za opravljanje dejavnosti (če so ti predpisani s posebnim zakonom (delo z azbestom...)
1.3 obrtno dovoljenje
2.1 izjava o varnosti – obvezna vsebina (14.člen ZVZD in pravilnik)
2.2 ocena tveganja (14.člen ZVZD in pravilnik)
2.3 drugi interni akti (programi usposabljanja, metodologije, elaborati, navodila za varno
3.1 izvajanje ukrepov varnosti pri delu (izvajalec, strokovna neodvisnost, časovni obseg,dostop do podatkov, ...)
3.2 izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje teh dejavnosti
4.1 izvajanje ukrepov zdravja pri delu (izvajalec, ocenjevanje tveganj (metodologija in pripadajoča dokumentacija), seznanjanje delavcev, ...)
4.2 izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje teh dejavnosti
5.1 organiziranost (20/6. člen ZVZD)
5.2 usposobljenost internih izvajalcev prve pomoči (pravilnik)
5.3 sredstva in oprema za nudenje prve pomoči in reševanja
6.1 obveščanje lastnih delavcev (15/4.in 23. člen ZVZD)
6.2 obveščanje delavcev drugega izvajalca (pisni sporazum, gradbiščni red (24/7. in 25. člen ZVZD, Uredba))
6.3 preprečevanje dostopa na mesta, kjer delavcem pretineposredna in neizogibna nevarnost (navodila, dokumenti, pooblastila, nadzor,...)
6.4 opremljenost z varnostnimi znaki ter njihova ustreznost (znaki za prepovedi, opozorilni znaki, znaki za obvezno ravnanje, ... (23/5. člen ZVZD in pravilnik))
7.1 usposabljanje vodilnega osebja (izvajalci, program)
7.2 izvajanje teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev (izvajalci, program, preizkus znanja, izvajanje v delovnem času in brezplačno, ...)
7.3 usposobljenost delavcev v posebnih primerih (žerjavisti, viličaristi, šoferji, kurjači, kompresoristi, delavci, ki ravnajo z nevarnimi snovmi, delavci, ki opravljajo dezinfekcijo in deratizacijo, (predpisano s pravilniki))
7.4 usposabljanje predstavnikov delavcev (izvajalci, program)
7.5 evidenca (39/4. člen ZVZD)
8.1 zagotavljanje OVO
8.2 zagotavljanje uporabe te opreme
8.3 pregledi in preiskave te opreme
8.4 opredeljenost v internem aktu (izjava o varnosti in ocena tveganja, interni akt skladen z Pravilnikom)
8.5 namenska OVO
8.6 prilagojena uporabniku
8.7 evidenca (39/3. člen ZVZD)
9.1 opredelitev v internem aktu
9.2 izvajanje teh preiskav (izvajalci, metode, merilni instrumenti, dokumentacija, ..) rezultati preiskav in odprava morebitnih ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti (poročilo, zapisnik o internem kontrolnem pregledu, ..)
9.4 ocena stanja ob pregledu (prosta presoja)
9.5 evidenca (39/1. člen ZVZD)
10.1 opredeljenost v internem aktu (izjava o varnosti in ocena tveganja ter pravilniki rakotvorne in mutagene snovi, azbest, slikovni zasloni, ..)
10.2 ustreznost izvajanja zdravstvenih pregledov (izvajalci, vsebina in obseg pregleda, roki,)
10.3 pridobivanje in upoštevanje zdravniških mnenj, strokovnih ocen in priporočil
10.4 evidenca (39/5. in 39/6. člen ZVZD in pravilniki)
11.1 ustreznost objekta (stabilnost in trdnost; tla, stene, stropi; streha; stenska in strešna okna; vrata; električne inštalacije)
11.2 ustreznost delovnih prostorov (površina, višina, volumen, urejenost, opremljenost...)
11.3 posebni prostori (prostori za počitek, aktivno rekreacijo, odmor, kajenje, za vzdrževanje opreme, za nosečnice in doječe matere, ...)
11.4 sanitarni prostori (garderobe, kopalnice, stranišča, ...)
11.5 ergonomske in druge posebne zahteve (npr. delo z računalniki, ...)
11.6 mikrolimatske razmere (prezračevanje, temperatura, vlaga, hrup, zaprašenost, prepih, razsvetljava, ...)
11.7 načrt reševanja
12.1 stalna delovna mesta na prostem (20.pogl. pravilnika, ...)
12.2 začasna delovna mesta na prostem (gradbišča, začasna in premična delovišča,…)
12.3 začasna delovna mesta na prostem - na višini (na strehi, na fasadnem ali nosilnem odru, ... – stabilnost, zavarovanje, načrti, pregledi)
12.4 začasna delovna mesta na prostem – v globini (stabilnost brežin, razpiranje, zavarovanje na zgornjem robu, ...)
12.5 pomožni prostori na gradbišču (garderobe, umivalniki, stranišča, prostor za počitek in ogrevanje, jedilnica,...)
12.6 prijava gradbišča s strani investitorja (kadar je potrebna, kopija na gradbišču, ažurirana s podatki o vseh izvajalcih)
12.7 varnostni načrt (izdelan, na gradbišču)
12.8 koordinatorji za varnost in zdravje pri delu (imenovanje, izpolnjevanje pogojev)
12.9 upoštevanje temeljnih načel preventive s strani investitorja (sprejete rešitve v projektu objekta in ob terminskem planiranju ter izvajanju – ogrožanje zaradi istočasnega izvajanja različnih del, ...)
12.10 dokumentacija za uporabnika (izdelana, na gradbišču)
12.11 izpolnjevanje nalog koordinatorja (opravljanje nalog, vodenje knjige ukrepov za varno delo, usklajevanje del, nadzor ...)
13.1 poti za hojo in transport, izhodi, prehodi, evakuacijske poti, stopnice, tekoče stopnice in proge, ...(širine, proste višine, nakloni, ravnost tal,...)
13.2 nakladalne, odlagalne in skladiščne površine (ravnost tal, ...)
13.3 spoštovanje predpisanih zahtev in ukrepov (omejitve hitrosti, talne označbe, prepovedi, založenost, ...)
14.1 seznam nevarnih snovi
14.2 dokumentacija za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo,…)
14.3 posebne zahteve glede usposobljenosti delavcev (po pravilniku)
14.4 izpolnjevanje zahtev po posebnih predpisih (rakotvorne in mutagene snovi (prijava uporabe – 11.člen Pravilnika), azbest, ...)
14.5 skladiščenje in količine na delovnih mestih
14.6 evidenca (39/9. člen ZVZD in 39.člen pravilnika)
15.1 pregledi in meritve električnih instalacij (pravilnik, tehnični predpisi in standardi)
15.2 pregledi in meritve strelovodnega sistema
15.3 ugotovljeno dejansko stanje ob pregledu (vizuelno)
15.4 ustreznost organiziranosti in izvajanja del (pravilnik)
15.5 evidenca (39/2. člen ZVZD in 135.člen pravilnika)
16.1 dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost
16.2 izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ..., (15/7. člen ZVZD))
16.3 ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (namestitev, urejenost, opremljenost, ...)
16.4 evidenca (39/2. člen ZVZD)
17.1 navodila z potrebnimi podatki za uporabnika (shranjevanje,čiščenje, vzdrževanje, roki zastaranja,sestavljiva OVO...)
17.2 označevanje OVO (CE oznaka, identifikacijska številka organa za ugotavljanje skladnosti za III. Kategorijo
17.3 izjava o skladnosti (navedba standarda, št. certifikata tipskega preiskusa (za II. in III. kategorijo OVO)
17.4 ostala dokumentacija (tehnična mapa, poročilo o tipskem preiskusu...)
18.1 dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
18.2 izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ..., (15/7. člen ZVZD))
18.3 izjava o skladnosti (EC deklaracija)
18.4 navodilo za uporabo
18.5 ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
18.6 evidenca (39/2. člen ZVZD)
19.1 Elaborat eksplozijske ogroženosti dokumentacija (19. člen PPZ)
19.2 Vgraditev (21. člen PPZ)
19.3 Vzdrževanje (22. člen PPZ)
19.4 Usposabljanje (24. člen PPZ)
19.5 Pojav eksplozije (25. člen PPZ)
20.1 dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
20.2 izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ..., (15/7. člen ZVZD))
21.1 izvajanje obveznosti delodajalca (28.in 29. člen ZVZD)
21.2 izvajanje pravic delavca (32., 33., 33. in 35. člen ZVZD)
21.3 izvajanje obveznosti delavcev (36. in 37. člen ZVZD)
22.1 sodelovanje s predstavniki delavcev (delavski zaupnik, svet delavcev, posredovanje dokumentacije (28., 29. in 30. člen ZVZD)
22.2 sodelovanje s sindikati (28/3. člen ZVZD)
23.1 varstvo žena (materinstvo (delovni čas, dopust, težja, nevarna in zdravju škodljiva dela, nočno delo)
24.1 obveščanje o začetku del in evidenca (26. in 39/8. člen ZVZD)
24.2 obveščanje o poškodbah pri delu, kolektivnih nezgodah in poklicnih boleznih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
24.3 obveščanje o nevarnih pojavih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
25.1 akt o zaposlitvi ali delu (11., 12. in 107. člen ZDR)
25.2 delovno dovoljenje za tujce (ZZDT)
26.1 opredeljenost v internem aktu (17. člen ZOUTI)
26.2 realizacija predvidenih ukrepov (18. člen ZOUTI)
27.1 prepoved prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu (tretja alinea 12. člena v povezavi z 15. členom ZOPA)
28.1 požarni načrt
28.2 gasilna oprema (veljavnost, namestitev, založenost, ...)
29.1 pomanjkljivosti pri preiskavah kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti ter mikroklime
29.2 pomanjkljivosti pri programih usposabljanja
30.1 vse ostale ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

4. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

4.1 SPLOŠNO

Poročevalsko obdobje je zaznamoval vstop Republike Slovenije v Evropsko unijo, ki je z vidika inšpekcijskega nadzora prinesel spremembe predvsem na področju zaposlovanja. Nekatere spremembe, ki določajo nova pooblastila oz. dopolnjujejo obstoječa pooblastila Inšpektorata RS za delo, pa so bile uvedene tudi z zakonodajo Republike Slovenije.

Na področju delovnih razmerij smo opravili skupno 9.914 inšpekcijskih nadzorov, kar bistveno presega število opravljenih nadzorov v letu 2003, pri čemer smo ugotovili skupno 4.133 kršitev. Med kršitelje so se največkrat uvrstili delodajalci, ki opravljajo dejavnost gostinstva, gradbeništva in trgovine. Največ ugotovljenih kršitev je bilo povezanih s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji so se največkrat odločili za ukrepanje z mandatno kaznijo.

V manjšem obsegu so delovali kot posredniki v sporu med delavci in delodajalci.

Poročevalsko obdobje je zaznamoval vstop Republike Slovenije v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU), kar je prineslo novosti tudi na področju urejanja delovnih razmerij, predvsem v segmentu zaposlovanja. S 1. 5. 2004, ko je Republika Slovenija postala članica EU, se je spremenil režim zaposlovanja in dela državljanov držav članic EU. Med našo državo in članicami EU, z izjemo tistih, ki so bile članice pred 1. 5. 2004 in uveljavljajo sedemletno fleksibilno prehodno obdobje ter ohranjajo nacionalne ukrepe, na področju zaposlovanja in dela ni več omejitev. To pomeni, da državljani teh držav članic EU za zaposlitev in delo v Republiki Sloveniji ne potrebujejo delovnega dovoljenja (glej podpoglavje Zaposlovanje in delo tujcev ter državljanov držav članic Evropske unije).

Za nekatere novosti na področju ureditve delovnih razmerij je poskrbela tudi zakonodaja Republike Slovenije. V letu 2004 so se začeli uporabljati nekateri novi zakoni, in sicer Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 63/2004), Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004) in Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004), kot tudi Zakon o spremembi zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 55/2003). Z omenjenimi zakoni so bile Inšpektoratu RS za delo določene nove pristojnosti in dopolnjene nekatere obstoječe.

V poročevalskem obdobju so se inšpektorji intenzivno pripravljali na izvajanje novega Zakona o prekrških (Uradni list RS, št. 7/2003 in 86/2004), v skladu s katerim bo Inšpektorat RS za delo s 1. 1. 2005 nastopil v vlogi prekrškovnega organa na svojem delovnem področju. Procesne spremembe oz. dopolnitve, ki jih bodo morali upoštevati inšpektorji pri svojem delu, je prinesla tudi novela Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/2004), ki se bo pričela uporabljati 1. 1. 2005. V letu 2004 smo se v sodelovanju z Davčno upravo RS pripravljali na izvajanje 4. odstavka 107. člena Zakona o dohodnini (Uradni list RS, št. 54/2004, s spremembami), ki določa, da bodo morali delodajalci od 1. 1. 2005 dalje o opravljanju dela dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščene organizacije za posredovanje dela obvestiti Davčno upravo RS in Inšpektorat RS za delo.

Tako kot v preteklih letih smo tudi v leto 2004 vstopili s ciljem povečati število inšpekcijskih nadzorov. Zastavljeni cilj smo v celoti dosegli, saj smo ob skoraj enaki kadrovski zasedbi na področju delovnih razmerij opravili skupno **9.914 inšpekcijskih nadzorov**, kar bistveno presega število opravljenih nadzorov v letu 2003 (9.095 nadzorov).

Slika 31. Število pregledov od leta 2000 do leta 2004

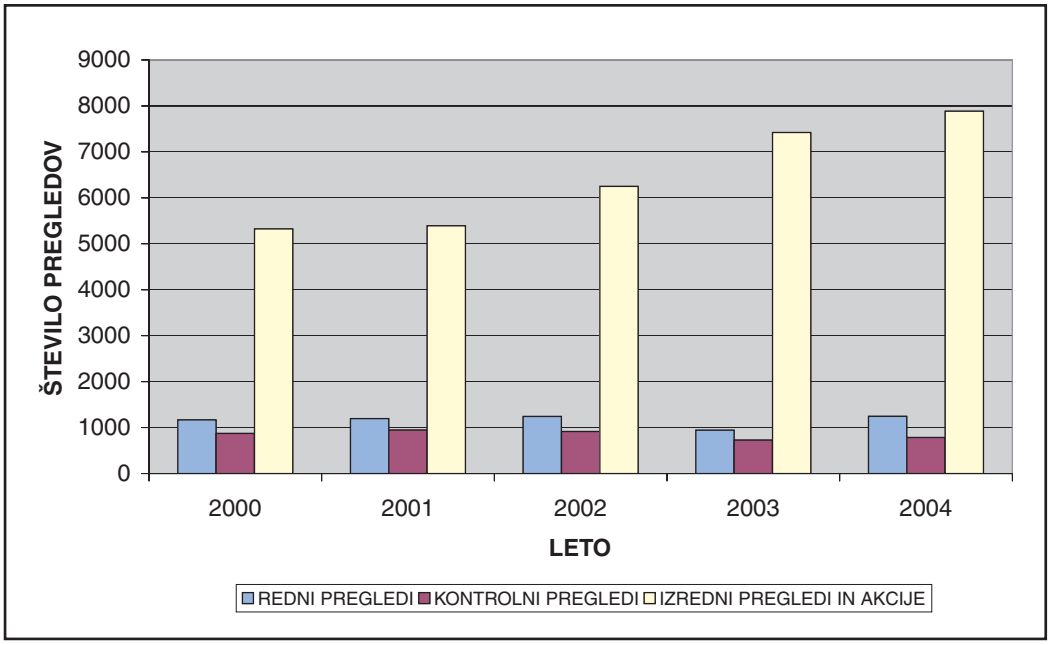

Inšpektorat RS za delo je v letu 2004 ohranil enak način izvajanja inšpekcijskih nadzorov, ki so preizkušeni v praksi in prinašajo dobre rezultate. Inšpekcijsko nadzorstvo smo izvajali v obliki:

- rednih inšpekcijskih nazorov naključno izbranih subjektov,
- rednih in izrednih pregledov subjektov, izvedenih na podlagi različnih pobud,
- kontrolnih inšpekcijskih pregledov v primerih naložene odprave nepravilnosti,
- usmerjenih akcij s področja nadzora delovnih razmerij,
- koordiniranih akcij ugotavljanja in preprečevanja zaposlovanja na črno, ki jih izvajamo skupaj s Tržnim inšpektoratom RS, Davčno upravo RS, Prometnim inšpektoratom RS, Policijo, po potrebi pa tudi z Zdravstvenim inšpektoratom RS in nekaterimi drugimi inšpektorati.

Največji delež inšpekcijskih nadzorov opravimo na podlagi različnih pobud. Med pobudniki se pojavljajo Policija, Prometni inšpektorat RS, sindikati, Inšpektorat RS za šolstvo in šport, Davčna uprava RS, vse pogosteje pa tudi varuh človekovih pravic. Največ pobud še vedno prejmemo s strani delavcev ter drugih fizičnih oseb, ki uporabijo tudi avtomatski odzivnik, namenjen za prijavo zaposlovanja in dela na črno, ter elektronsko pošto. Med prijavami, ki prispejo na Inšpektorat RS za delo, dostikrat najdemo tudi takšne, ki po vsebini ne sodijo v pristojnost inšpektorata, in sicer tako s strani delavcev kot tudi s strani drugih pobudnikov, npr. sindikatov, varuha človekovih pravic ipd. Ob tem imamo precejšnje težave s pojasnjevanjem razlogov, zakaj takšne prijave ne moremo obravnavati oz. zakaj v takšnih primerih ne moremo ukrepati, in smo pogosto deležni neupravičenih očitkov o neučinkovitosti inšpektorjev za delo.

Na Inšpektorat RS za delo prejmemo vse več vlog, ki imajo naravo zaprosila za strokovno pomoč. Inšpektorji poleg velikega obsega dela, povezanega z opravljanjem nalog inšpekcijskega nadzora, prizadevno nudijo strokovno pomoč tako delavcem in delodajalcem kot tudi drugim vlagateljem (glej podpoglavje Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela), kar gotovo prispeva k višji ravni poznavanja predpisov.

Inšpektorji so v letu 2004 na področju nadzora delovnih razmerij ugotovili skupno **4.133** kršitev, kar presega število ugotovljenih kršitev iz leta 2003 (3.475 kršitev). Menimo, da je k večjemu številu ugotovljenih kršitev vsekakor prispevalo tudi bistveno višje število opravljenih nadzorov. Največ kršitev smo ugotovili v dejavnostih **gostinstva, gradbeništva in trgovine.**

Po številu ugotovljenih kršitev najvišje mesto zasedajo kršitve, povezane s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi. V zvezi s tem smo največ nepravilnosti zabeležili v zvezi z izročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje delavcu v 15 dneh od nastopa dela.

Po statističnih podatkih za leto 2004 se na drugo mesto uvrščajo kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno. V teh primerih gre praviloma za namerne kršitve delovnopravne zakonodaje, ki prinašajo številne negativne vplive. V segmentu preprečevanja zaposlovanja na črno so inšpektorji tudi v letu 2004 izvajali različne aktivnosti (glej poglavje Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno).

Izvajanje določb v zvezi s plačilom za delo še naprej ostaja precej problematično, saj smo tudi na tem področju v poročevalskem obdobju ugotavljali številne kršitve. Inšpektorji poročajo, da so delodajalci najpogosteje kršili določbo 134. člena Zakona o delovnih razmerjih in delavcem niso izplačali plače pravočasno. Menimo, da je za tovrstne kršitve, ki resno ogrožajo eksistenco delavcev, pogosto vzrok slabo finančno stanje delodajalcev, o čemer priča tudi veliko število stečajev in sklenjenih prisilnih poravnav v letu 2004.

Zelo pogosto so bile kršene tudi določbe delovnopravne zakonodaje o zaposlovanju in delu tujcev v Republiki Sloveniji, predvsem v zvezi s prijavo dela tujca. Redkeje pa po drugi strani ugotovimo primere sklepanja delovnega oz. drugega pogodbenega razmerja s tujcem brez delovnega dovoljenja.

Precejšnje število kršitev smo ugotovili tudi v zvezi z delovnim časom, zagotavljanjem odmorov in počitkov, letnim dopustom ter vodenjem evidenc na področju dela.

Opravljanje dejavnosti posredovanja dela dijakom in študentom je očitno še naprej vir dobrega zaslužka, saj je število agencij, ki jim je bila podeljena koncesija za opravljanje te dejavnosti, v porastu. Delo dijakov in študentov pa je dober posel tudi za delodajalce, saj mnogi po ugotovitvah inšpektorjev opravljajo dejavnost skoraj izključno z dijaki in študenti. Kako je študentsko delo priljubljeno in donosno, kaže med drugim podatek, da je inšpektorjem v letu 2004 v nekaterih primerih uspelo odkriti ponarejena potrdila o vpisu, na podlagi katerih so bile izdane napotnice študentskih servisov.

Slika 32. Število ukrepov v letih 2000 do 2004

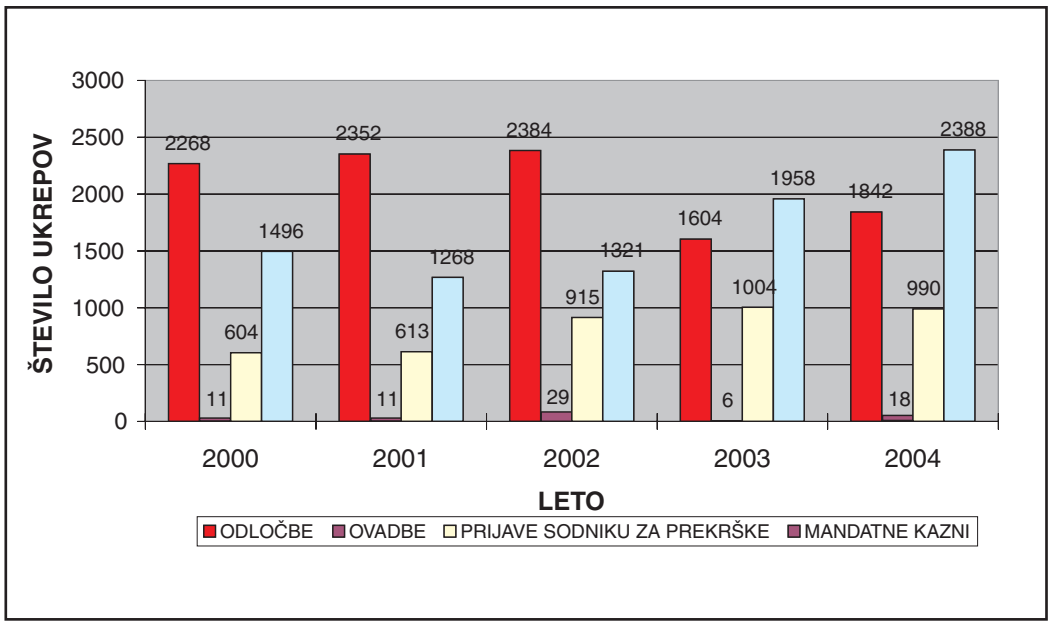

V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2004 v ***1.460*** primerih naložili odpravo nepravilnosti delodajalcem ***z ureditveno odločbo.*** V poročevalskem obdobju so inšpektorji v ***367 primerih*** ukrepali z izdajo **odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. sredstev za delo do odprave nepravilnosti** na podlagi ***17. člena*** Zakona o inšpekciji dela. V ***1 primeru*** so zaradi onemogočanja nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzora ukrepali **z odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** skladno s ***16. členom*** Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so se v ***2.388*** primerih odločili ***za izrek denarne kazni takoj na kraju prekrška*** (*t. i. mandatne kazni*), v ***990 primerih*** pa so zoper delodajalce podali ***predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške. Kaznivo dejanje*** so prijavili v ***18 primerih.*** Inšpektorji so v ***7 primerih*** uporabili pooblastilo na podlagi tretjega odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih ter ***zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi. V 143 primerih*** so v skladu z načelom sorazmernosti ukrepali z ***opozorili*** na podlagi Zakona o inšpekcijskem nadzoru. V letu 2004 so izdali **2 dovoljenji za delo otrok** ter podali **10 soglasij k odpovedi pogodbe o zaposlitvi** delavkam oz. delavcem, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva.

V ***20 primerih*** so inšpektorji delovali kot ***posredniki v sporu med delavcem in delodajalcem*** (o tem več v podpoglavju Posredovanje inšpektorja v sporu med delavcem in delodajalcem).

4.2 POGODBA O ZAPOSLITVI

V letu 2004 so inšpektorji tako kot prejšnja leta pogosto obravnavali različne kršitve v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi. V primerjavi z letom 2003, ko so inšpektorji v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi ugotovili 585 kršitev, se je v letu 2004 število ugotovljenih kršitev precej povišalo (na 867). Glede na celotno število ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2004 so inšpektorji v tem segmentu ugotovili največ kršitev.

Najpogosteje so bile v poročevalskem obdobju glede sklepanja pogodbe o zaposlitvi ugotovljene kršitve v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje delavcu (230 ugotovljenih kršitev). Problematično pa je tudi področje sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov, določenih v zakonu, kjer so inšpektorji ugotovili 164 kršitev. Več kršitev je bilo ugotovljenih tudi v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava, pri čemer so bili podani elementi delovnega razmerja, kršitelji pa ob tem niso upoštevali obveznosti sklenitve pogodbe o zaposlitvi (158 kršitev).

4.2.1 Splošno

Kot poročajo inšpektorji, je področje sklepanja pogodb o zaposlitvi glede na ugotovljene kršitve delovnopravnih določb v poročevalskem obdobju še vedno najbolj problematično področje. Inšpektorji so glede na skupno število ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2004 ugotovili največ kršitev prav na področju zaposlovanja. Po poročanju inšpektorjev nekateri delodajalci in delavci ne posvečajo dovolj pozornosti sklepanju pogodb o zaposlitvi in ga imajo zgolj za formalnost, kar lahko privede do pomanjkljivosti v pogodbah o zaposlitvi, saj te ne vsebujejo vseh določb o pravicah delavcev, ki bi jih glede na Zakon o delovnih razmerjih pogodba morala vsebovati. Inšpektorji so pri nadzorih tudi ugotavljali, da so delodajalci v velikem obsegu z delavci sklepali tipske pogodbe o zaposlitvi, ki so bile pomanjkljivo izpolnjene. Tovrstne pogodbe niso vsebovale vseh bistvenih sestavin, ki jih določa Zakon o delovnih razmerjih v 29. členu. Glede na ugotovitve so bili delodajalci pri sklepanju tipskih pogodb nedosledni

predvsem pri razvrščanju delovnih mest v tarifne razrede, pri določanju trajanja letnega dopusta in zneska plače delavca ter pri določanju trajanja poskusnega dela in dolžine odpovednega roka. Inšpektorji so opazili, da delavci zaradi pomanjkljive vsebine takšnih pogodb pogosto niso vedeli, kakšne pravice imajo. V zvezi s pogodbami o zaposlitvi, ki so jih delodajalci sami sestavili, pa so inšpektorji opazili, da so te pogodbe ponavadi zelo obširne, delovno razmerje urejajo preveč na splošno, ker dobesedno povzemajo določbe Zakona o delovnih razmerjih in ob tem odnos med delavcem in delodajalcem premalo konkretno uredijo. Inšpektorji so delodajalcem v zvezi z bistvenimi sestavinami pogodbe o zaposlitvi tudi nudili strokovno pomoč.

V zvezi z določbami pogodb o zaposlitvi so inšpektorji opazili, da so nekateri delodajalci v pogodbe vnesli konkurenčne klavzule o prepovedi opravljanja del, ki ne spadajo v njihovo dejavnost, kar je v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih, ki določa, da se lahko konkurenčna klavzula dogovori le v zvezi z znanji in poslovnimi zvezami, ki jih delavec pridobiva pri svojem delu ali v zvezi z delom.

Glede sklepanja novih pogodb o zaposlitvi zaradi spremenjenih okoliščin so inšpektorji ugotavljali kršitve, ko je delodajalec odredil delavcu, naj dela na drugem delovnem mestu, ne da bi za to z njim sklenil novo pogodbo o zaposlitvi. To pa je v nasprotju z določbo Zakona o delovnih razmerjih, ki v tem primeru določa obveznost sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi.

Prav tako je problematično tudi področje zaposlovanja na črno, ko delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi in tudi ne nobene druge pogodbe ali pa določena oseba zlorablja napotnico študentskega servisa, izdano na ime druge osebe – dijaka ali študenta. Več o tem v poglavju o aktivnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

4.2.2 Kršitve v zvezi s prepovedjo diskriminacije

V poročevalskem obdobju so inšpektorji v zvezi s postavljanjem v neenakopravni položaj iskalca zaposlitve in delavca zaradi okoliščin, navedenih v 6. členu Zakona o delovnih razmerjih, ugotovili **4 kršitve,** enako kot v letu 2003. V zvezi s postavljanjem iskalca zaposlitve v neenakopraven položaj je bila ugotovljena le ena kršitev, medtem ko so bile ostale 3 kršitve ugotovljene v zvezi s postavljanjem v neenakopraven položaj delavca. V letu 2004 inšpektorji niso prejeli veliko prijav, ki bi se nanašale na diskriminacijo, in tako v zvezi s tem niso obravnavali veliko primerov. Zanimiva pa je ugotovitev, da so se inšpektorji praviloma seznanili z domnevno diskriminacijo na delovnem mestu šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi delavca.

Kršitve prepovedi diskriminacije so inšpektorji ugotovili tudi v povezavi z nekaterimi drugimi instituti delovne zakonodaje, zato so tovrstne kršitve zajete še v drugih poglavjih. Diskriminacijo smo ugotovili npr. v primerih javne objave prostega delovnega mesta ter v zvezi z materinstvom. Inšpektorji so diskriminacijo v zvezi z materinstvom kot osebno okoliščino ugotavljali v primerih, ko so nekateri delodajalci nosečim delavkam, delavkam, ki so se vrnile z dopusta za nego in varstvo otroka, ter drugim delavkam, ki uživajo posebno varstvo zaradi materinstva, odpovedali pogodbo o zaposlitvi. V posameznih primerih delodajalci tem delavkam po poročanju inšpektorjev niso zagotavljali dela ali pa so od njih izsilili podpis neustrezne pogodbe o zaposlitvi.

4.2.3. Opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje

Inšpektorji so v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje v poročevalskem obdobju ugotovili številne kršitve – **230 kršitev**. Če število ugotovljenih kršitev primerjamo z letom 2003, ko je bilo ugotovljenih 125 tovrstnih kršitev, ugotovimo, da je število v letu 2004 precej naraslo.

Največ kršitev v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje je bilo ugotovljenih v gostinstvu. Precej pa so teh kršitev inšpektorji ugotovili tudi v dejavnosti gradbeništva in v dejavnosti trgovine.

V primerih teh kršitev so inšpektorji ukrepali z izrekom mandatnih kazni.

Pri nadziranju izvajanja obveznosti delodajalcev v zvezi z izročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje so inšpektorji ugotovili, da nekateri delodajalci delavcev niso prijavili v obvezna zavarovanja, zato jim tudi niso mogli izročiti fotokopij prijav v zavarovanje.

4.2.4.Opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi

Iz Zakona o delovnih razmerjih izhaja obveznost delodajalca, da pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi izroči delavcu pisni predlog pogodbe o zaposlitvi in ob sklenitvi pisno pogodbo o zaposlitvi. Tudi število ugotovljenih kršitev v zvezi s to obveznostjo se je v primerjavi z letom 2003 povišalo. Čeprav je bil v letu 2004 Zakon o delovnih razmerjih v veljavi že drugo leto, inšpektorji ugotavljajo, da nekateri delodajalci še vedno ne poznajo obveznosti v zvezi z izročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi.

Inšpektorji so pri opravljanju nadzorov od delodajalcev zahtevali, da izkažejo izpolnitev obravnavane obveznosti (npr. s pisnim dokumentom – z vročilnico). Ob tem so v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ugotovili **58 kršitev,** v zvezi z opustitvijo izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi pa **45 kršitev.** V teh primerih delodajalci inšpektorjem niso izkazali izpolnitve omenjenih obveznosti.

Po drugi strani pa so inšpektorji ugotavljali, da je več delodajalcev imelo dokumente, s katerimi so pri nadzoru izkazali vročitev pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, pisne pogodbe in fotokopije prijave v zavarovanje delavcu. V primerih, ko so delodajalci upoštevali obveznost vročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in ga delavcu vročili tri dni pred sklenitvijo pogodbe, so inšpektorji opazili, da je precej delavcev pogodbe o zaposlitvi podpisalo brez podanih pripomb.

Inšpektorji so opažali (podobno kot v prejšnjih poročevalskih obdobjih), da nekateri delodajalci izročijo delavcem pogodbo o zaposlitvi v pregled in podpis šele, ko ti pri njih že začnejo opravljati delo. Kršitve v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe delavcu ob njeni sklenitvi so se glede na ugotovitve inšpektorjev pojavljale predvsem pri samostojnih podjetnikih, ki zaposlujejo manjše število delavcev. Delodajalci so v teh primerih pogodbe hranili pri sebi.

Prijav v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in same pogodbe o zaposlitvi delavcem so inšpektorji prejeli zelo malo. Običajno so seznanjeni z domnevnimi kršitvami s tem v zvezi šele, ko pride do spora med delavcem in delodajalcem.

Zanimiva je ugotovitev inšpektorjev, da delodajalci obveznost izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter pisne pogodbe o zaposlitvi bolj izpolnjujejo pri zaposlovanju delavcev na zahtevnejša dela.

V zvezi z omenjenimi obveznostmi so inšpektorji v nekaj primerih nudili strokovno pomoč delavcem, delodajalcem pa so v drugih primerih svetovali, da bi bilo smiselno kot dokaz za izpolnjene obveznosti shraniti pisna potrdila o vročitvi predloga pogodbe o zaposlitvi in pogodbe same.

V zvezi z ugotovljenimi kršitvami glede opustitve izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji delodajalcem izdali denarne kazni takoj na kraju prekrška.

4.2.5 Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila 15 let

Inšpektorji v letu 2004 niso ugotovili kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi z osebami, ki še niso dopolnile 15 let. Prav tako skoraj ni bilo prijav na Inšpektorat RS za delo v zvezi s to kršitvijo.

Kot zanimivost navajamo primer, ko je inšpektor obravnaval prijavo, kjer naj bi za delodajalca opravljal delo (snemanje reklame) otrok, mlajši od 15 let. V tem primeru kršitev sklenitve pogodbe o zaposlitvi z osebo, mlajšo od 15 let, ni bila podana.

4.2.6. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela

V zvezi z zaposlovanjem oseb, ki ne izpolnjujejo pogojev za opravljanje dela, so inšpektorji v letu 2004 ugotavljali kršitve predvsem na podlagi prijav. Prijave so bile različne: anonimne, prijave s strani neizbranih kandidatov in prijave raznih inšpekcijskih organov.

Glede na skupno število kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi so bile kršitve v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, ugotovljene v manjši meri. V letu 2004 je bilo ugotovljenih **12** tovrstnih **kršitev,** največ v poslovnih dejavnostih in v dejavnosti izobraževanja. Druge kršitve pa so inšpektorji ugotavljali predvsem pri zaposlovanju v deficitarnih poklicih.

4.2.7. Splošni akt – določitev pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu

Inšpektorji so v **120 primerih** ugotovili, da delodajalci, ki zaposlujejo več kot 10 delavcev, v splošnem aktu sploh niso določili pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu ali pa jih niso določili dovolj natančno. Ta obveznost sicer za manjše delodajalce ne velja.

Največ kršitev v zvezi z določanjem pogojev za delo v splošnem aktu so inšpektorji v letu 2004 ugotovili v dejavnosti gradbeništva. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so ukrepali z ureditvenimi odločbami.

V primerih kršitev so inšpektorji ugotavljali, da delodajalci pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu niso opredelili natančno, npr. delovno mesto so razvrstili v dva tarifna razreda ali niso opredelili delovnih izkušenj in dodatnih znanj.

Inšpektorji so opažali tudi spreminjanje že obstoječih splošnih aktov zaradi novega zaposlovanja delavcev.

4.2.8 Objava prostih delovnih mest

V poročevalskem obdobju so inšpektorji opazili, da delodajalci še vedno največ potreb po zaposlovanju na prosta delovna mesta posredujejo Zavodu RS za zaposlovanje, ki jih objavi v svojih prostorih. V zvezi z objavami prostih delovnih mest so inšpektorji ugotovili skupno **38 kršitev.**

V **29 primerih** so inšpektorji poročali o tem, da delodajalci niso javno objavili delovnih mest oz. da objava prostega delovnega mesta ni vsebovala pogojev za opravljanje dela in roka za prijavo, ki ne bi smel biti krajši od osmih dni.

V **3 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalec ni upošteval obveznosti, da mora o prostih delovnih mestih za nedoločen čas primerno in pravočasno obvestiti delavce, ki so pri njem zaposleni za določen čas oz. s krajšim delovnim časom.

Inšpektorji pa so ugotovili **6 kršitev,** ko delodajalci pri objavi prostega delovnega mesta niso upoštevali obveznosti enake obravnave glede na spol. Pri tem so delovno mesto objavili bodisi zgolj za ženske bodisi zgolj za moške.

4.2.9. Ravnanja delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih

V zvezi z ravnanji delodajalca v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih (predložitev raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov, preizkusi znanja in sposobnosti, zdravstveni pregledi in drugo) so inšpektorji v letu 2004 ugotovili **2 kršitvi.** V prvem primeru kršitve je šlo za to, da je delodajalec zahteval od delavca, da vnaprej podpiše odpoved pogodbe o zaposlitvi. Druga ugotovljena kršitev pa se je nanašala na druga ravnanja v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih.

V zvezi z vnaprejšnjim podpisom odpovedi pogodbe o zaposlitvi so se nekateri delavci na inšpektorje obračali tudi po strokovno pomoč. Vendar pa so se na inšpektorat ponavadi obrnili prepozno, ko jim je odpoved pogodbe o zaposlitvi že začela učinkovati. Inšpektorji ugotavljajo, da gre v takšnih primerih za sporazumno razveljavitev ali za redno odpoved pogodbe o zaposlitvi, pri čemer naj bi delavci domnevno sami predlagali skrajšanje odpovednega roka. V takih primerih so inšpektorji svetovali delavcem, naj se po pravno varstvo obrnejo na pristojno sodišče.

V letu 2004 inšpektorji niso ugotovili kršitev v zvezi s tem, da bi delodajalec v postopku sklepanja pogodbe o zaposlitvi delavki postavil pogoj prepovedi nosečnosti ali odlog materinstva. Poročajo pa o nekaterih primerih, ko so se nanje po strokovno pomoč obrnile delavke anonimno po telefonu in se zanimale o tem, ali je pogojevanje zaposlovanja s prepovedjo nosečnosti oz. materinstva dovoljeno. V teh primerih je delavkam pogodba o zaposlitvi praviloma že prenehala.

4.2.10. Pravice neizbranega kandidata

Delodajalci so po ugotovitvah inšpektorjev neizbrane kandidate praviloma obveščali o tem, da niso bili izbrani. Glede na poročanje inšpektorjev so v poročevalskem obdobju le v **7 primerih** ugotovili kršitve v zvezi z obveznostjo delodajalca, da mora v osmih dneh po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi pisno obvestiti neizbranega kandidata o tem, da ni bil izbran. Inšpektorji so v zvezi s to tematiko nudili delodajalcem strokovno pomoč. Kot ugotavljamo, prijave tovrstnih kršitev v praksi niso pogoste. V poročevalskem obdobju so jih vlagali predvsem neizbrani kandidati, ki so vedeli, kdo je bil izbran na prosto delovno mesto. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so inšpektorji z ureditvenimi odločbami delodajalcem naložili odpravo kršitev.

Kot kažejo poročila inšpektorjev, v letu 2004 niso ugotovili kršitev v zvezi z vrnitvijo dokumentov neizbranemu kandidatu.

4.2.11. Zagotovitev varstva pred spolnim nadlegovanjem na delovnem mestu

Inšpektorji v letu 2004 niso ugotovili kršitev v zvezi s spolnim nadlegovanjem na delovnem mestu.

V zvezi s to tematiko pa so se delavke sicer anonimno občasno obrnile na inšpektorje po strokovno pomoč, niso pa želele podati prijave v zvezi s tem, ker je bil tisti, ki naj bi jih nadlegoval, največkrat njihov nadrejeni.

4.2.12. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da so obravnavani delodajalci v poročevalskem obdobju pogosto sklepali pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Razlogi, iz katerih so takšne pogodbe sklepali, so bili večinoma: začasno povečan obseg dela, zaposlitev tujca, opravljanje sezonskega dela in pripravništvo.

Inšpektorji so ugotavljali, da so nekateri delodajalci pri sklenitvi pogodbe o zaposlitvi za določen čas opustili navedbo razloga za sklenitev tovrstne pogodbe. Ponavadi so delodajalci v teh primerih navedli zgolj trajanje pogodbe o zaposlitvi. Prav tako so bili nekateri delodajalci po poročanju inšpektorjev nedosledni pri navajanju razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas glede na posebno ureditev v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja.

Glede na določbe Zakona o delovnih razmerjih naj bi se pogodba o zaposlitvi praviloma sklenila za nedoločen čas. Izjemoma pa se lahko le v primerih, določenih z zakonom, pogodba o zaposlitvi sklene za določen čas. Inšpektorji še vedno opažajo, da je najpogostejši razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas začasno povečan obseg dela. Ugotavljanje tega razloga pa je v praksi lahko problematično. Zakon o delovnih razmerjih namreč ne opredeljuje natančneje, kdaj gre za začasno povečanje

obsega dela in ne določa časovne omejitve trajanja takšnega povečanja obsega dela. Kot primer navajamo, da so nekateri delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev sklepali pogodbe o zaposlitvi za določen čas zaradi nihanj v proizvodnji, ko naj bi se jim začasno povečal obseg dela. Kršitve so inšpektorji ugotavljali tudi v zvezi z nadomeščanjem začasno odsotnega delavca kot razlogom za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

Pri nadzorih so inšpektorji ugotovili, da pogodbe o zaposlitvi za določen čas trajajo ponavadi okoli leto ali dve in da manjši delodajalci zaposlujejo večji odstotek delavcev za določen čas kot delodajalci, ki zaposlujejo več kot 10 delavcev.

Delavci kršitve v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas po poročanju inšpektorjev prijavljajo zlasti ob prenehanju teh pogodb ali pa, ko želijo najeti kredit pri banki in ta zahteva potrdilo o sklenjeni pogodbi o zaposlitvi za nedoločen čas.

Inšpektorji so v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, naštetih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih, ugotovili **164 kršitev,** kar je bistveno več kot v letu 2003, ko so jih ugotovili 96. Domnevajo, da so kršitelji sklepali pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, naštetih v zakonu, marsikdaj zato, ker so se želeli izogniti posledicam prenehanja pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, zlasti odpravninam.

Najpogosteje so bile v letu 2004 ugotovljene kršitve v zvezi z zaposlovanjem za določen čas v gostinski dejavnosti. Omenjene kršitve so se v večjem obsegu ugotavljale tudi v dejavnosti trgovine, gradbeništva ter v poslovnih dejavnostih. V dejavnosti vzgoje in izobraževanja so se glede na ugotovitve inšpektorjev v velikem obsegu sklepale pogodbe o zaposlitvi za določen čas zaradi zmanjšanja obsega vpisa dijakov in zaradi neizpolnjevanja pogojev za opravljanje dela delavcev.

Inšpektorji so v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas nudili tudi strokovno pomoč.

4.2.13. Sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih

Zakon o delovnih razmerjih je v 53. členu določil časovno omejitev sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas. Glede na to določbo delodajalec ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem in za isto delo, katerih neprekinjen čas trajanja bi bil daljši kot dve leti, razen v primerih, ki jih določa zakon. V prehodnih in končnih določbah pa Zakon o delovnih razmerjih določa prehodno obdobje za uveljavitev omenjene časovne omejitve - tako se dveletna časovna omejitev začne uporabljati 1. 1. 2007 oziroma za manjše delodajalce 1. 1. 2010. V prehodnem obdobju, od uveljavitve Zakona o delovnih razmerjih do prej navedenih rokov, delodajalec ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem in za isto delo, katerih neprekinjen čas trajanja bi bil daljši kot tri leta, razen v primerih, ki jih določa zakon.

Pogodba o zaposlitvi za določen čas pa mora biti vedno sklenjena v skladu z razlogi, naštetimi v zakonu.

4.2.14. Posledice nezakonito sklenjene pogodbe o zaposlitvi za določen čas po 54. členu Zakona o delovnih razmerjih

Zakon o delovnih razmerjih določa v 54. členu, da se, če je pogodba o zaposlitvi za določen čas sklenjena v nasprotju z zakonom ali kolektivno pogodbo ali če ostane delavec na delu tudi po poteku časa, za katerega je sklenil pogodbo o zaposlitvi, šteje, da je delavec sklenil pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Kršitelji po ugotovitvah inšpektorjev v letu 2004 niso upoštevali te pravne domneve v **23 primerih** in z delavci niso sklenili pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. Delodajalci so v takšnih primerih po opravljenem inšpekcijskem pregledu in ukrepih inšpektorja z delavci praviloma sklenili pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

Tovrstne kršitve so inšpektorji ugotovili denimo v primerih, ko delodajalci delavcem niso pravočasno predložili v podpis novih pogodb o zaposlitvi, in sicer najmanj 3 dni pred prenehanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

4.2.14. Zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju z 59. členom Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitev)

V skladu z 59. členom Zakona o delovnih razmerjih delodajalec ne sme neprekinjeno ali s prekinitvami do enega meseca dalj kot eno leto zagotavljati dela delavca uporabniku, če gre ves čas za opravljanje istega dela z istim delavcem.

Inšpektorji ugotavljajo, da se v splošnem zagotavljanje dela delavcev drugemu delodajalcu na podlagi pogodbe o koncesiji v letu 2004 ni pojavljalo v velikem obsegu. V zvezi s časovno omejitvijo opravljanja dela pri uporabniku je bila glede na poročila inšpektorjev v poročevalskem letu ugotovljena le **ena kršitev**. Tudi prijav tovrstnih domnevnih kršitev je bilo v letu 2004 zelo malo.

4.2.15. Delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji so pri opravljanju nadzorov v letu 2004 pogosto ugotavljali sklepanje pogodb civilnega prava. Zasledili so predvsem sklepanje pogodb o delu za opravljanje začasnega in občasnega dela kot tudi avtorskih pogodb, ki so jih stranke sklepale, kadar je šlo za intelektualne storitve.

V poročevalskem obdobju so inšpektorji ugotovili **158 kršitev** v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih. V teh primerih je delodajalec z delavcem sklenil pogodbo civilnega prava, čeprav so obstajali elementi delovnega razmerja (prostovoljna vključitev delavca v organiziran delovni proces delodajalca, plačilo za delo, delavec osebno in nepretrgano opravlja dela po navodilih in pod nadzorom delodajalca) in ni šlo za občasnost in začasnost dela.

Zakon o delovnih razmerjih, ki je začel veljati 1. 1. 2003, sklepanja pogodb o delu za opravljanje začasnih in občasnih del kot posebne vrste pogodbe delovnega prava ne ureja več. Prej veljavni Zakon o delovnih razmerjih iz leta 1990 je namreč določal možnost sklenitve pogodbe o delu za začasno in občasno opravljanje dela v določenem časovno omejenem obdobju. Pogodba o delu je tako kot civilnopravna pogodba urejena samo v Obligacijskem zakoniku. Kljub dejstvu, da je bil Zakon o delovnih razmerjih v letu 2004 v veljavi že drugo leto, so inšpektorji v poročevalskem letu še vedno ugotavljali, da so si nekateri delodajalci razlagali sklepanje pogodb o delu v smislu prej veljavne zakonodaje.

V primerih ugotovljenih kršitev delodajalci pri sklepanju pogodb o delu niso upoštevali, da morajo ob obstoju elementov delovnega razmerja v skladu s 4. členom in v povezavi z 20. členom Zakona o delovnih razmerjih skleniti pogodbo o zaposlitvi. Inšpektorji ugotavljajo, da pojem delovnega razmerja in njegovi elementi v Zakonu o delovnih razmerjih niso dovolj določno opredeljeni. V zvezi s tem so se jim v praksi zastavljale nekatere dileme, predvsem glede nepretrganosti dela delavca pri delodajalcu. Nedorečeno je po opažanjih inšpektorjev tudi vprašanje, koliko časa se lahko opravlja določeno delo, da ga je še dopustno opravljati na podlagi podjemne pogodbe. Odgovore na ta vprašanja bo podala praksa (tudi sodna).

Inšpektorji so kar nekajkrat zasledili delo upokojenih oseb na podlagi pogodb o delu. Menijo, da se tovrstno delo pojavlja zato, ker se upokojenci ne želijo z zaposlitvijo znova aktivno vključiti v delovni proces. Inšpektorji so tudi ugotovili, da nekateri delavci, ki uživajo določene pravice na podlagi zavarovanja za primer brezposelnosti, z delodajalci nočejo skleniti pogodbe o zaposlitvi, ker bi te pravice izgubili ali jih uživali v manjšem obsegu. Z delodajalci tako raje sklenejo pogodbo o delu ali pa so zaposleni na črno.

Kršitve v zvezi s sklepanjem pogodb o delu pa so inšpektorji ugotavljali predvsem pri delodajalcih, ki zaposlujejo 10 ali manj delavcev (manjši delodajalci), in sicer pogosto za opravljanje del, ki spadajo v redno dejavnost delodajalca. Ti delodajalci praviloma niso

sprejeli aktov o sistemizaciji delovnih mest, ker ta obveznost zanje ne velja, delovna mesta pa so opredelili v izjavah o varnosti. Tako so inšpektorji pri presojanju obstoja elementov delovnega razmerja v primeru sklenitve podjemnih pogodb pri teh delodajalcih izhajali tudi iz izjave o varnosti, kjer so določena delovna mesta in opis del ter nalog.

Največ ugotovljenih kršitev je bilo v dejavnosti gostinstva, pogosteje pa so bile kršitve ugotovljene tudi v dejavnosti kopenskega prometa, v poslovnih dejavnostih, v gradbeništvu in trgovini. Ob tem naj omenimo, da vsebuje Zakon o prevozih v cestnem prometu (uradno prečiščeno besedilo št. 2 je objavljeno v Uradnem listu RS, št. 98/2004) posebne določbe v zvezi z opravljanjem dela delavcev (voznikov) v cestnem prometu. Glede na določbe tega zakona morajo delodajalci za opravljanje prevozov v cestnem prometu delavce zaposliti, torej z njimi skleniti pogodbo o zaposlitvi in ne podjemne pogodbe. V dejavnosti prevozov v cestnem prometu so inšpektorji za delo tako ugotovili, da so nekateri delodajalci nadomestili podjemne pogodbe s pogodbami o zaposlitvi s krajšim delovnim časom. Nadzor nad izvajanjem Zakona o prevozih v cestnem prometu pa sicer opravlja Prometni inšpektorat RS. Prijave glede dela na podlagi pogodb o delu so inšpektorji pogosto prejeli prav od Prometnega inšpektorata RS in Policije, v sodelovanju z navedenima organoma pa so opravljali tudi inšpekcijske nadzore.

Pogodbe o delu so glede na poročila inšpektorjev sklepali delodajalci tudi na področju knjigovodstva ter računovodstva, za opravljanje dela na sejmih ter prireditvah, v knjižnicah, v šolstvu ter v dejavnostih trgovine, gostinstva in turizma. Inšpektorji so ugotovili, da je pogosto sklepanje pogodb o delu v dejavnostih gostinstva, trgovine in prevozništva v primeru nenadne odsotnosti delavca z dela, ko delodajalec zaradi nemotenega delovnega procesa sklene pogodbo o delu za nadomeščanje delavca. Pogodbe o delu so stranke sklepale tudi v vzgojno-izobraževalnem sektorju, in sicer z delavci, že zaposlenimi pri delodajalcu, ali z zunanjimi sodelavci. Sklepanje pogodb o delu v teh primerih posebej ureja Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Več o tem v poglavju o usmerjenih akcijah v letu 2004.

V primerih kršitev so inšpektorji največkrat ukrepali z odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti ter z mandatnimi kaznimi. Delodajalcem in delavcem pa so inšpektorji glede dopustnosti dela na podlagi podjemnih pogodb velikokrat odgovarjali na vprašanja v smislu strokovne pomoči.

Slika 33. Kršitve v zvezi s pogodbo o zaposlitvi

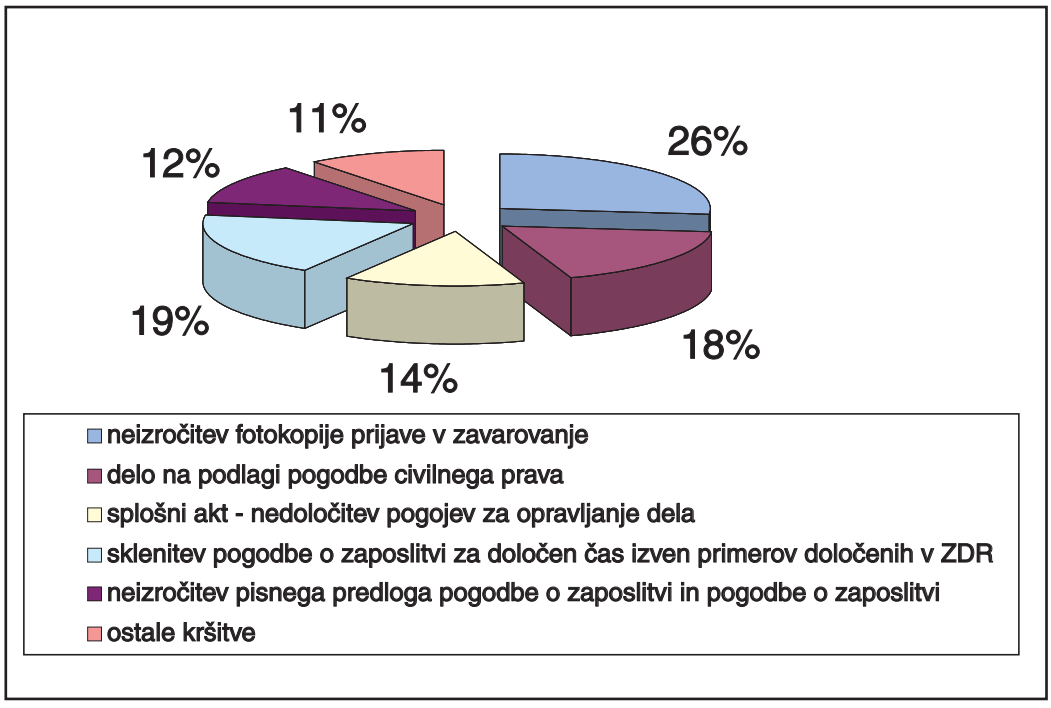

4.3 DELO NA DOMU

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju ugotovili le 2 kršitvi v zvezi z opravljanjem dela na domu. Ena kršitev se je nanašala na obveščanje Inšpektorata RS za delo o delu na domu, druga pa na prepoved opravljanja dela na domu. V enem primeru so inšpektorji prepovedali opravljanje dela na domu, ker je šlo za delo, škodljivo za delavce oz. za življenjsko in delovno okolje.

V letu 2004 delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev za delo pogodb o zaposlitvi za delo na domu niso sklepali v večjem obsegu. Inšpektorji so bili v letu 2004 na podlagi Zakona o delovnih razmerjih v **31 primerih** obveščeni o sklenitvi pogodbe o zaposlitvi za opravljanje dela na domu.

Inšpektor je v enem primeru ugotovil, da se je delodajalec odločil za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za delo na domu z delavko iz oddaljenega kraja, ker je s tem želel prihraniti pri izplačilu povračil stroškov v zvezi s prevozom na delo.

Na domu so delavci glede na ugotovitve inšpektorjev opravljali naslednja dela: računovodsko-pisarniških dela, pakiranje raznih živilskih izdelkov, prevajanje, računalniško programiranje ipd.

Inšpektorji so pogoje za opravljanje dela na domu nadzirali na sedežu delodajalca, kjer se nahaja dokumentacija o delavcu, ki dela na domu, ter o delovnem mestu in delu, ki ga tak delavec opravlja. Tako so v poročevalskem obdobju ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z opravljanjem dela na domu. Ena kršitev se je nanašala na obveščanje Inšpektorata RS za delo o delu na domu, druga pa na prepoved opravljanja dela na domu. Inšpektorji so **v enem primeru** prepovedali opravljanje dela na domu, ker je šlo za delo, škodljivo za delavce oz. za življenjsko in delovno okolje.

V zvezi z delodajalčevimi obveznostmi glede opravljanja dela na domu delavca so inšpektorji delodajalcem tudi nudili strokovno pomoč.

4.4. PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLITVI

Institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi po opažanju inšpektorjev še vedno povzroča številne nejasnosti tako delavcem kot tudi delodajalcem, zato je bil v letu 2004 najpogosteje predmet strokovne pomoči, ki so jo podajali inšpektorji za delo. Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora v obravnavanem segmentu pa so inšpektorji v poročevalskem obdobju ugotovili skupno 196 kršitev, največ v zvezi s postopkom pred odpovedjo ter v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Na Inšpektorat RS za delo so delavci dokaj pogosto vlagali obvestila o izredni odpovedi v skladu s 112. členom Zakona o delovnih razmerjih, največkrat zaradi nepravočasnega izplačila plač. Inšpektorji so v obravnavnem obdobju izdali 8 soglasij k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem. V 7 primerih pa so ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi.

Prenehanje pogodbe o zaposlitvi je z vidika pravnega varstva delavcev zagotovo zelo pomembno področje delovnopravne zakonodaje, saj ima za delavce pogosto hude in daljnosežne posledice. Zato je še posebej pomembno, da tako delodajalci kot tudi delavci (npr. pri izredni odpovedi) v postopkih, katerih posledica je prenehanje delovnega razmerja, ravnajo v skladu s predpisi. Institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi je bil v letu 2004 najpogosteje predmet strokovne pomoči, ki so jo inšpektorji za delo nudili tako

delavcem kot tudi delodajalcem (glej podpoglavje o strokovni pomoči v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela). Zaradi zahtevnosti postopka odpovedi pogodbe o zaposlitvi čedalje pogosteje zasledimo, da si delodajalci pri izvedbi tovrstnih postopkov pomagajo z odvetniki.

Inšpektorji poročajo, da so v zvezi z obravnavanim institutom v letu 2004 prejeli tudi številne prijave delavcev, v zvezi s katerimi so opravili precejšnje število inšpekcijskih nadzorov, pri tem pa pogosto zasledili kršitve delovnopravne zakonodaje. V poročevalskem obdobju so tako ugotovili skupno **196 kršitev** v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, kar je bistveno več kot v letu 2003, ko so tovrstne kršitve zasledili v 141 primerih. Nepravilnosti so najpogosteje ugotovili v dejavnosti gradbeništva in gostinstva. Največ ugotovljenih kršitev se je nanašalo na postopek pred odpovedjo ter na vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Inšpektorji poročajo, da so tudi v letu 2004 prejeli številna obvestila delavcev o izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi v skladu s 112. členom Zakona o delovnih razmerjih, največkrat zaradi tega, ker jim delodajalec ni izplačal plačila za delo ob zakonsko oz. pogodbeno dogovorjenem roku.

Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora so inšpektorji zasledili tudi primere sporazumne razveljavitve pogodbe o zaposlitvi. Pri tem so ugotovili, da tovrstni sporazumi v nekaterih primerih niso imeli ustrezne vsebine in oblike. Inšpektorji poročajo, da so bili nekateri sporazumi o razveljavitvi pogodbe o zaposlitvi sestavljeni v obliki sklepa, na podlagi »sporazumne odpovedi«. Zakon o delovnih razmerjih za tovrstne kršitve ne predpisuje sankcije, niti ne predvideva ukrepanja z ureditveno odločbo, zato so inšpektorji spore v zvezi s sporazumno razveljavitvijo pogodbe o zaposlitvi poskušali reševati v vlogi posrednika za mirno rešitev spora. Vsekakor pa imajo delavci v primeru obravnavanih kršitev možnost uveljavljati svoje pravice pri pristojnem delovnem sodišču.

Inšpektorji so v **7 primerih** ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi. V nekaterih primerih inšpektorji navedenega pooblastila niso mogli uporabiti zato, ker so bili o kršitvah v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi prepozno obveščeni, saj so delavci že uveljavljali sodno varstvo, pri čemer pa pri sodišču niso zahtevali izdaje začasne odredbe.

Slika 34. Kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi

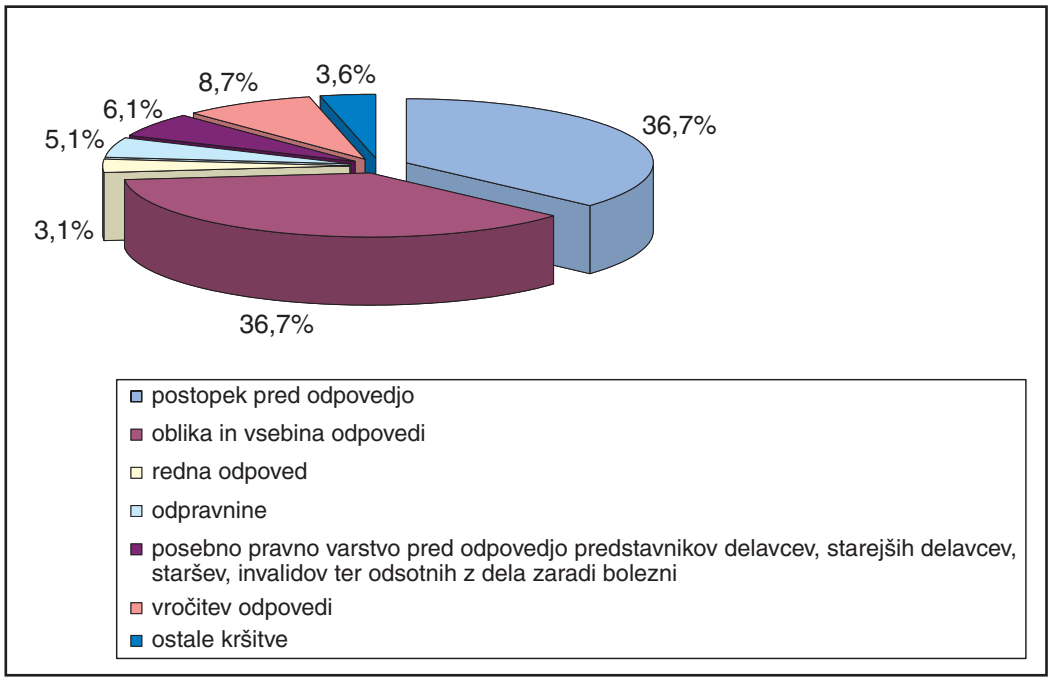

4.4.1 Postopek pred odpovedjo s strani delodajalca

Čeprav je bil v letu 2004 Zakon o delovnih razmerjih v veljavi že drugo leto, so inšpektorji v zvezi s postopkom pred odpovedjo pogodbe o zaposliti ugotovili še več nepravilnosti kot v preteklem poročevalskem obdobju, in sicer **72.** Kršitve so se nanašale tako na postopek pred redno odpovedjo kot tudi na postopek pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi s strani delodajalca.

Po ugotovitvah inšpektorjev so delodajalci v številnih primerih pred redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi iz krivdnega razloga opustili dolžnost opozoriti delavca na izpolnjevanje obveznosti in možnost odpovedi v primeru ponovne kršitve, kar je v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih procesna predpostavka za redno odpoved iz krivdnega razloga.

Inšpektorji poročajo, da številni delodajalci tako v postopku pred redno odpovedjo iz krivdnega razloga in razloga nesposobnosti kot tudi v postopku pred izredno odpovedjo delavcem niso vročili pisne obdolžitve ter jim niso omogočili zagovora. V nekaterih primerih so delodajalci delavcem sicer omogočili zagovor, a brez da bi jim predhodno vročili pisno obdolžitev ter določili čas in kraj zagovora. Tako delavcem sploh ni bila dana možnost, da bi se pripravili na zagovor.

Nekatere kršitve v zvezi s postopkom pred odpovedjo s strani delodajalca so se nanašale tudi na redno odpoved pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga. V teh primerih delodajalci o nameravani redni odpovedi iz poslovnega razloga niso pisno obvestili delavca, kot to določa 3. odstavek 83. člena Zakona o delovnih razmerjih. Nekateri delodajalci so delavce obvestili o nameravani tovrstni odpovedi, pri čemer pa so delavcu pogodbo o zaposlitvi odpovedali že naslednji dan po vročitvi obvestila.

Inšpektorji so v primeru tovrstnih kršitev ukrepali s predlogom sodniku za prekrške, delodajalci pa so praviloma nepravilno izvedene postopke razveljavili in jih ponovno izvedli.

4.4.2. Obveščanje sindikata

V zvezi z obveznostjo delodajalca o obveščanju sindikata o nameravani redni ali izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi na zahtevo delavca so inšpektorji v celotnem poročevalskem obdobju evidentirali le **1 kršitev.** Vzrok za to po mnenju inšpektorjev ni zgolj spoštovanje 84. člena Zakona o delovnih razmerjih, temveč tudi dejstvo, da se delavci v teh postopkih na delodajalca pogosto ne obrnejo z zahtevo po obveščanju sindikata. Številni delavci, na katere so se nanašali postopki pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, pa tudi niso bili včlanjeni v sindikat.

Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora je inšpektor zasledil tudi primer, ko je delavec obvestil delodajalca le o tem, da je član sindikata, ni pa posredoval podatkov o tem, v kateri sindikat je včlanjen oz. kateri sindikat naj delodajalec obvesti o nameravani odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Glede na to, da je delavec delodajalca o navedenem obvestil šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi, kršitev 84. člena Zakona o delovnih razmerjih ni bila podana.

4.4.3. Oblika in vsebina odpovedi

V zvezi z institutom prenehanja pogodbe o zaposlitvi so bile kršitve glede oblike in vsebine odpovedi, poleg kršitev postopka pred odpovedjo s strani delodajalca, ugotovljene najpogosteje. V letu 2004 so inšpektorji v zvezi z obliko in vsebino odpovedi ugotovili **72 kršitev.**

Pri preverjanju ustrezne obličnosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi inšpektorji neredko ugotovijo, da delodajalci delavcem izrazijo pogodbo o zaposlitvi le v ustni obliki, na podlagi te pa jih tudi odjavijo iz zavarovanja ter jim zaključijo delovno knjižico. Predpisane obličnosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi v nekaterih primerih tudi delavci niso upoštevali.

V primerih, ko so delodajalci upoštevali določbo Zakona o delovnih razmerjih, ki predpisuje, da mora biti odpoved pogodbe o zaposlitvi izražena v pisni obliki, pa so

inšpektorji pogosto zasledili pisne odpovedi s strani delodajalca, ki so imele bodisi presplošno bodisi nepopolno vsebino. Pomanjkljivosti so se največkrat nanašale na opustitev opozorila o pravnem varstvu in opustitev opozorila o pravicah iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti. Redne odpovedi delodajalcev pa pogosto tudi niso zajele navedbe o pravici delavcev do odsotnosti z dela v času odpovednega roka, namenjene iskanju nove zaposlitve. Inšpektorji prav tako poročajo, da so pisne odpovedi s strani delodajalcev, ki jih je še vedno mogoče zaslediti v obliki sklepa ali odločbe, pogosto slabo utemeljene. V nekaterih primerih so inšpektorji podvomili v utemeljenost razloga za odpoved pogodbe o zaposlitvi, kar velja tako za odpoved delavca kot tudi delodajalca, vendar pa te niso pristojni presojati, saj o tem odloča pristojno sodišče.

Pri izrednih odpovedih iz razlogov na strani delavca so po ugotovitvah inšpektorjev nekateri delodajalci navedli nepravilno ugotovitev časa prenehanja delovnega razmerja, kot npr. z dnem neopravičenega izostanka z dela delavca, z dnem začetka odpovednega roka delavca ipd.

Po mnenju inšpektorjev so obravnavane kršitve praviloma storjene iz malomarnosti delodajalca in niso posledica zavestnega oz. naklepnega delovanja. Nekateri delodajalci pa institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi tudi zamenjujejo s sporazumno razveljavitvijo pogodbe o zaposlitvi, kar kaže na nepoznavanje predpisa. Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev zoper delodajalce ukrepali s predlogom sodniku za prekrške, delodajalci pa so nepravilnosti praviloma odpravili.

4.4.4.Vročitev odpovedi

Po opažanju inšpektorjev vročanje odpovedi pogodbe o zaposlitvi povzroča številne težave delodajalcem tako zaradi nepoznavanja postopka vročanja, kot tudi zaradi izmikanja delavcev vročitvi.

Inšpektorji poročajo, da predvsem manjši delodajalci pogosto ne poznajo postopka vročanja po pravilih Zakona o pravdnem postopku. Nepravilno vročanje pa v posledici privede do nepravilne ugotovitve teka odpovednega roka pri redni odpovedi ter do nepravilne ugotovitve začetka učinkovanja izredne odpovedi.

Inšpektorji so ugotavljali, da je bila vročitev pisne odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delodajalca praviloma opravljena po pošti, verjetno tudi zato, ker delavci niso hoteli prevzeti odpovedi v prostorih delodajalca. Po ugotovitvah inšpektorjev se delavci vročitvi odpovedi pogodbe o zaposlitvi neredko izmikajo, s čimer se podaljšujejo postopki odpovedi, kar pa je problematično predvsem z vidika spoštovanja roka za odpoved. V teh primerih delodajalci zelo težko izpeljejo odpoved pogodbe o zaposlitvi v zakonsko predpisanemu roku, kar še posebej velja za izredno odpoved.

V zvezi z vročitvijo odpovedi pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji v poročevalskem obdobju ugotovili **17 kršitev.**

4.4.5. Redna odpoved

Inšpektorji so v zvezi z obveznostjo delodajalcev, da morajo v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti in iz poslovnega razloga preveriti (to ne velja za primere, ko gre za manjšega delodajalca ali če pogodba o zaposlitvi, ki se odpoveduje, ni trajala šest mesecev), ali je možno zaposliti delavca pod spremenjenimi pogoji ali na drugih delih oziroma ali ga je mogoče dokvalificirati za delo, ki ga opravlja, oziroma prekvalificirati za drugo delo, v letu 2004 ugotovili **6 kršitev.**

Po ugotovitvah inšpektorjev so primeri ponudbe pogodbe o zaposlitvi pod spremenjenimi pogoji bolj redki, še redkeje obstaja možnost dokvalifikacije delavca za delo, ki ga opravlja, ter prekvalifikacije za drugo delo. Najpogosteje so se delodajalci opredelili, da omenjene možnosti ne obstajajo. Nekateri delodajalci so pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi iskali rešitve tudi v ponudbi pogodbe o zaposlitvi pri drugem delodajalcu, četudi ni šlo za izvajanje programa razreševanja presežnih delavcev, na kar so po podatkih inšpektorjev nekateri delavci pristali. Po drugi strani pa so inšpektorji zasledili tudi primere, ko delavci niso želeli sprejeti ponujene pogodbe o zaposlitvi s strani delodajalca.

Sicer pa so inšpektorji pri nadzoru izvajanja določbe 88. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja redno odpoved pogodbe o zaposlitvi, opažali, da imajo delodajalci še vedno največ težav pri izvajanju postopka redne odpovedi iz krivdnega razloga in iz razloga nesposobnosti. V zvezi z obravnavanima vrstama redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji delodajalcem pogosto nudili strokovno pomoč, predvsem o tem, ali je morebitna ugotovitev zdravstvene nezmožnosti za delo zadosten razlog za odpoved pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti. Dokaj pogosta so bila tudi vprašanja, povezana z ponudbo pogodbe o zaposlitvi pod spremenjenimi pogoji, kot npr. kakšno mora biti delovno mesto, ki ga lahko delodajalec ponudi delavcu.

4.4.6. Postopek odpovedi večjemu številu delavcev

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju le redko prejeli prijave, povezane z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi večjemu številu delavcev iz poslovnih razlogov, zato tudi niso obravnavali veliko tovrstnih primerov. Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora so v zvezi z obravnavano tematiko ugotovili le **1 kršitev.** V omenjenem primeru je bilo ugotovljeno, da je delodajalec v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi večjemu številu delavcev opustil obveznosti glede obveščanja in posvetovanja s sindikatom v skladu s 97. členom Zakona o delovnih razmerjih.

V enem primeru smo obravnavali prijavo sindikata, ki se je nanašala na domnevno nezakonite odpovedi pogodb o zaposlitvi večjemu številu delavcev, ter ugotovili, da je delodajalec te razveljavil še pred obiskom inšpektorja, zato omenjeni primer v statističnih podatkih inšpektorata ni evidentiran kot kršitev.

Inšpektorji pa so pri inšpekcijskih nadzorih ugotovili, da so delodajalci večkrat v letu iz poslovnega razloga odpovedali pogodbe o zaposlitvi manjšemu številu delavcev, najverjetneje zato, da so lahko zaobšli institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi večjemu številu delavcev.

4.4.7. Plačilo odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji poročajo o skupno **10 kršitvah** v zvezi s plačilom odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki so jih ugotovili v letu 2004. Obravnavane kršitve inšpektorji praviloma ugotovijo pri inšpekcijskih nadzorih, ki jih opravijo v zvezi s prijavami, teh pa v letu 2004 niso prejeli veliko.

Ugotovljene nepravilnosti so praviloma povezane s tem, da delodajalec ni izplačal delavcem odpravnin, do katerih so upravičeni zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi, bodisi deloma bodisi v celoti. Tovrstne nepravilnosti so po opažanju inšpektorjev največkrat posledica nelikvidnosti gospodarskih subjektov. Nekateri subjekti nadzora pa so po navedbah inšpektorjev delavce za obravnavano pravico prikrajšali namerno, pri čemer so se zanašali na to, da delavci pravice do odpravnine ne bodo uveljavljali pred pristojnim sodiščem.

Inšpektorji so v primeru ugotovljenih kršitev praviloma ukrepali z izrekom mandatnih kazni, delavce pa so za nadaljnje uveljavljanje pravic napotili na pristojno sodišče. V nekaterih primerih so nesoglasja delavcev in delodajalcev v zvezi s pravico do odpravnine uspešno odpravili v postopku posredovanja za mirno rešitev spora.

V zvezi z obravnavano tematiko pa so inšpektorji pogosto prejeli zaprosila, na podlagi katerih so nudili strokovno pomoč delavcem in delodajalcem, predvsem o tem, kdaj delavcem pripada odpravnina ter v kakšni višini.

4.4.8. Izredna odpoved

Zakon o delovnih razmerjih v zvezi z institutom izredne odpovedi predvideva možnost ukrepanja Inšpektorata RS za delo le v primeru neupoštevanja rokov za uvedbo izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki jih določa 2. odstavek 110. člena omenjenega zakona. Inšpektorji so v poročevalskem obdobju ugotovili zamudo roka, v katerem je treba podati izredno odpoved, v **3 primerih.** Inšpektorji ugotavljajo, da nekateri delodajalci določbe 2. odstavka 110. člena omenjenega zakona še vedno ne razumejo povsem, največ zmede

povzročata subjektivni in objektivni rok za uvedbo izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Na Inšpektorat RS za delo so delavci tudi v letu 2004 neredko vlagali obvestila o izredni odpovedi v skladu s 112. členom Zakona o delovnih razmerjih. Le v **2 primerih** je bilo ugotovljeno, da sta delavca podala izredno odpoved, ne da bi o kršitvah predhodno obvestila inšpektorja za delo. V zvezi z obravnavanim institutom inšpektorji ugotavljajo tudi, da številni delavci ne poznajo zakona in ne upoštevajo postopkov ter rokov pri podani odpovedi, zato so ti izredno odpoved pogosto podali po izteku predpisanega roka. Razlog za tovrstne odpovedi je najpogosteje ta, da delodajalec delavcu trikrat zaporedoma ali v obdobju šestih mesecev ni izplačal plačila za delo ob zakonsko oz. pogodbeno dogovorjenem roku, kar je praviloma posledica nelikvidnosti delodajalca. Dodati je treba, da Zakon o delovnih razmerjih ne predvideva posebnih pristojnosti inšpekcije za delo v postopku izredne odpovedi delavca, saj ne določa nikakršne nadaljnje aktivnosti inšpektorja po prejemu pisnega obvestila o kršitvah pred odpovedjo. Inšpektorji pa v zvezi z obravnavanim institutom pogosto nudijo strokovno pomoč.

Inšpektorji so zasledili tudi zlorabe instituta izredne odpovedi delavca, kar še posebej velja za izredne odpovedi iz razloga žaljivega ali nasilnega vedenja delodajalca. Določba 112. člena Zakona o delovnih razmerjih namreč delavcem omogoča takojšnjo prekinitev delovnega razmerja, pri čemer so upravičeni tako do odpravnine in do odškodnine najmanj v višini izgubljenega plačila za čas odpovednega roka, kakor tudi do pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti. Delodajalci pa glede na pravno ureditev obravnavanega instituta nimajo veliko možnosti, da odpovedi ne bi sprejeli, čeprav razlog morda ni utemeljen.

4.4.9. Posebno pravno varstvo pred odpovedjo predstavnikov delavcev, starejših delavcev, staršev, invalidov ter odsotnih z dela zaradi bolezni

V poročevalskem obdobju smo v **12 primerih** ugotovili, da delodajalci pri odpovedih pogodb o zaposlitvi niso upoštevali določb Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s katerimi nekatere kategorije delavcev uživajo posebno pravno varstvo pred odpovedjo.

V zvezi z obravnavano tematiko so inšpektorji največ kršitev ugotovili v zvezi s posebnim varstvom pred odpovedjo invalidom in odsotnim z dela zaradi bolezni, in sicer **7.** Pri inšpekcijskih nadzorih pa so na splošno ugotavljali, da delodajalci številnim invalidom ne morejo zagotoviti ustreznega dela, zato so ti odsotni z dela iz razloga na strani delodajalca, ta pa jim zagotavlja ustrezno nadomestilo plače.

Inšpektorji so evidentirali **3 kršitve** določila 115. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja posebno varstvo pred odpovedjo delavki v času nosečnosti ter ves čas, ko doji otroka, in staršem v času, ko izrabljajo starševski dopust v obliki polne odsotnosti z dela. Inšpektorji pa so obravnavali tudi vloge delodajalcev, s katerimi so zaprosili inšpektorje za delo za izdajo soglasja k odpovedi pogodbe o zaposlitvi tej kategoriji delavcev. Inšpektorji so v letu 2004 tovrstna soglasja izdali v **8 primerih.**

Določbe o posebnem pravnem varstvu pred odpovedjo starejšim delavcem so delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev v poročevalskem obdobju kršili v **2 primerih.** Inšpektorji pa niso ugotovili kršitev v zvezi s pravnim varstvom pred odpovedjo predstavnikom delavcev.

Inšpektorji poročajo, da so nekatere primere kršitve instituta posebnega pravnega varstva pred odpovedjo uspešno rešili s posredovanjem v sporu v skladu z 228. členom Zakona o delovnih razmerjih.

4.5. PLAČILO ZA DELO

V letu 2004 je bilo ugotovljenih skupno 488 kršitev v zvezi s plačilom za delo, kar je približno 12 % vseh ugotovljenih kršitev v poročevalskem obdobju s področja nadzora delovnih razmerij. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z izplačilom za delo v nasprotju s 134. členom Zakona o delovnih razmerjih (366), ko delodajalci niso upoštevali, da se plača plačuje za obdobja, ki ne smejo biti daljša od enega meseca, in najkasneje 18 dni po preteku plačilnega obdobja ter da je delodajalec dolžan pisno predhodno obvestiti delavce o plačilnem dnevu in vsakokratni spremembi plačilnega dne. Veliko je bilo ugotovljenih kršitev tudi v zvezi s krajem in načinom izplačila plače – da mora delodajalec izplačati plačo do konca plačilnega dne na običajnem izplačilnem mestu (80 kršitev). Inšpektorji so ugotovili 21 kršitev v zvezi z določitvijo plače najmanj v višini minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca. Ob tem je treba dodati, da so bile v poročevalskem letu ugotovljene tudi 4 kršitve v zvezi z izplačevanjem minimalnih plač v nasprotju z Zakonom o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004. 20 kršitev so inšpektorji ugotovili tudi v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače. Samo 1 kršitev je bila ugotovljena v zvezi z izplačilom plače pripravniku.

Zagotavljanje plačila za delo v ustrezni višini in pravočasno je ena od temeljnih pravic delavca, saj je od tega odvisna njegova eksistenca, večinoma pa tudi eksistenca njegove družine. Plačilo za delo je tako tudi eden od pomembnejših elementov delovnega razmerja. Zato ne čudi podatek, da je nezagotavljanje plačila za delo pravočasno in v ustrezni višini po poročanju inšpektorjev eden najpogostejših razlogov za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi delavca.

V letu 2004 je bilo področje pravnega urejanja plač deležno korenitih sprememb. Ob tem je treba opozoriti, kateri predpisi so tisti, ki so v letu 2004 določali višino minimalne plače in so bili pomembni tako za določitev obveznosti delodajalcev v zvezi z izplačevanjem minimalne plače kot tudi za inšpekcijski nadzor nad izvajanjem te obveznosti. V prvi vrsti je to Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004. Ta je predpisal usklajevanje minimalne plače, ki je (bila) določena z Zakonom o minimalni plači, o načinu usklajevanja plač in o regresu za letni dopust v obdobju 1999–2001.

Sredi leta 2004 pa je pričel veljati Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004–2005, ki je na novo določil znesek minimalne plače – od avgusta 2004 dalje. V skladu s tem zakonom so delodajalci tudi dolžni usklajevati plače in dokler ne bodo začeli izplačevati plač na podlagi spremenjene oziroma dopolnjene kolektivne pogodbe dejavnosti, v kateri bodo dogovorjeni zneski uskladitve ustrezno preneseni v nov plačni sistem, so dolžni izplačevati plače na način, kot ga določa ta zakon – Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004–2005.

Stranke nekaterih panožnih kolektivnih pogodb (kot npr. Kolektivne pogodbe elektrogospodarstva Slovenije, Kolektivne pogodbe dejavnosti gostinstva in turizma Slovenije ter Kolektivne pogodbe za kemično in gumarsko industrijo Slovenije) so v drugi polovici leta 2004 že določile zneske uskladitve plač, višje od tistih, predpisanih v navedenem zakonu, ki pa jih delodajalci po poročanju inšpektorjev marsikdaj niso upoštevali in so izplačali znesek uskladitve le v (minimalni) višini, določeni v zakonu. Delodajalci navedenih zneskov v posameznih ugotovljenih primerih tudi niso ustrezno prikazali na plačilnih listah.

V letu 2004 je bilo ugotovljenih skupno **488 kršitev** v zvezi s plačilom za delo, kar je približno 150 kršitev več kot v letu 2003. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih

gradbeništva, posredništva in trgovine na debelo, razen z motornimi vozili, v dejavnosti trgovine na drobno, razen z motornimi vozili, v drugih poslovnih dejavnostih, v dejavnosti gostinstva in v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav.

Slika 35. Struktura kršitev v zvezi s plačilom za delo

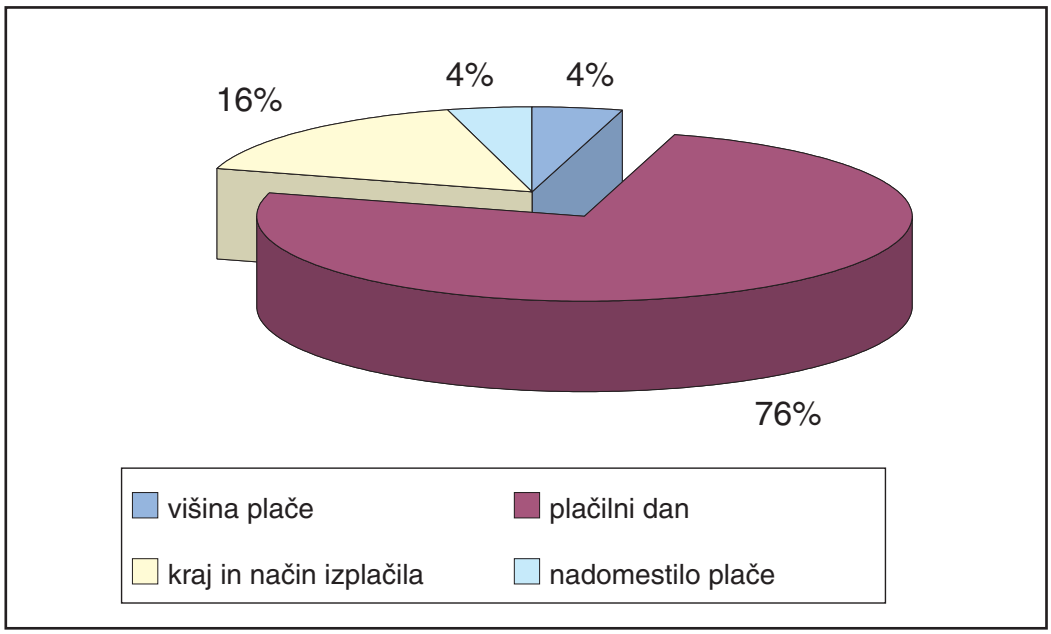

4.5.1. Določitev in izplačilo plače najmanj v višini minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili **21 kršitev** Zakona o delovnih razmerjih, ko delodajalci pri določitvi plače niso upoštevali minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca. V **4 ugotovljenih primerih** pa delodajalci niso izplačevali minimalnih plač, določenih v skladu z Zakonom o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004 (Uradni list RS, št. 59/2002). Zakon o delovnih razmerjih torej sankcionira samo določitev plače pod minimumom, določenim z zakonom ali kolektivno pogodbo, medtem ko Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004 sankcionira izplačevanje plač pod zakonsko določenim minimumom.

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci delavcem v primerih, ko pri plači ne upoštevajo minimuma iz zakona ali kolektivne pogodbe, to počnejo zaradi tega, ker delavci pri svojem delu niso dosegli visoko postavljenih norm ali pa jih na ta način kaznujejo za nedisciplino oziroma za škodo, ki naj bi jo bili povzročili delodajalcu. Le redko je določitev plače pod minimumom po poročanju inšpektorjev povezana z nepoznavanjem predpisov ali z malomarnim odnosom delodajalca do usklajevanja zneskov minimalnih plač.

Inšpektorji poročajo tudi o primerih, ko delavci niso bili razporejeni v ustrezne tarifne razrede po kolektivnih pogodbah in so tako dobivali nižje plačilo, kot bi jim sicer pripadalo.

Problem določitve plače pod minimumom, določenim z zakonom ali kolektivno pogodbo, se odraža tudi pri obračunavanju dodatkov k plači, ki so praviloma v kolektivnih pogodbah odmerjeni v deležu od osnovne plače delavca za polni delovni čas. Medtem ko so v več primerih inšpektorji ugotovili, da so delodajalci delavcem izplačevali dodatek do minimalne plače, so v drugih primerih opažali, da so delodajalci obračunali in izplačali delavcem le minimalne plače brez ustreznih dodatkov. Te kršitve so obravnavane v podpoglavju o kolektivnih pogodbah in splošnih aktih.

4.5.2. Kršitve v zvezi s pravočasnim izplačilom plače (na plačilni dan)

Največ kršitev glede izplačevanja plače v nasprotju z zakonom je bilo v letu 2004 ugotovljenih ravno v zvezi z nepravočasnim izplačilom plače. Delodajalci v **366 ugotovljenih primerih** plač niso izplačevali redno mesečno (na dogovorjen plačilni dan oziroma najkasneje 18 dni po preteku plačilnega obdobja) ali niso delavcev predhodno pisno obvestili o plačilnem dnevu in o njegovi vsakokratni spremembi.

Najpogosteje so bile navedene kršitve ugotovljene v dejavnostih gradbeništva, posredništva in trgovine na debelo, razen z motornimi vozili, v drugih poslovnih dejavnostih, v dejavnosti trgovine na drobno, razen z motornimi vozili in dejavnosti gostinstva. Glede na ugotovitve inšpektorjev so tovrstne kršitve najpogosteje ugotovljene pri delodajalcih, ki imajo težave z likvidnostjo in splošno finančno nedisciplino.

Nekateri delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev že v pogodbe o zaposlitvi umestijo določila v zvezi s plačilnim dnem, ki so v nasprotju z zakonom, poleg tega pa plače tudi izplačujejo z zamudo. Prav tako se glede na opažanja inšpektorjev dogaja, da plač sploh ne izplačajo tudi po nekaj mesecev. Zaskrbljujoča je ugotovitev inšpektorjev, da se zamiki izplačila plač daljšajo (v gradbeništvu npr. so bili ugotovljeni primeri, ko so delodajalci izplačevali plače z zamikom dveh ali treh mesecev). Ob izvajanju nadzorstev pa so inšpektorji zasledili tudi primere, ko so delodajalci delavcem v gotovini, »na roko«, izplačevali manjše zneske kot nekakšno akontacijo plače.

Pogosto so tovrstne kršitve prijavljali delavci, pa tudi sindikati. Inšpektorji so v primeru ugotovljenih kršitev ukrepali povečini z izrekom denarne kazni takoj na kraju prekrška. Pri tem pa nekateri inšpektorji opozarjajo, da denarna kazen v mnogih primerih ni učinkovita sankcija, predvsem ko gre za nesolventne (manjše) delodajalce, saj se s plačilom takšne kazni možnosti za pravočasno izplačilo plače delavcem še zmanjšajo.

4.5.3. Kršitve v zvezi s krajem in načinom izplačila plače ter v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače

V zvezi z dolžnostjo delodajalca, da mora delavcu izplačati plačo do konca plačilnega dne na običajnem izplačilnem mestu in da mu mora izdati ob vsakem izplačilu plače ter do 31. januarja novega koledarskega leta pisni obračun plače in nadomestila plače za plačilno obdobje oz. za preteklo koledarsko leto, je bilo v letu 2004 ugotovljenih **80 kršitev.** Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva, v drugih poslovnih dejavnostih in v dejavnosti gostinstva.

Inšpektorji so v glavnem ugotovili kršitve v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače za plačilno obdobje, v manj primerih pa v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače za preteklo koledarsko leto. Tovrstne kršitve so precej povezane s kršitvami 134. člena Zakona o delovnih razmerjih, saj delodajalci, ki delavcem ne izplačujejo redno plačila za delo, tem po ugotovitvah inšpektorjev pogosto tudi ne izročajo pisnega obračuna plače za plačilno obdobje. Nekaj primerov ugotovljenih kršitev se je nanašalo na obveznost delodajalca, da je dolžan delavcu izplačati plačo do konca plačilnega dne na običajnem izplačilnem mestu in da mora biti delavcu plača na razpolago na določen plačilni dan, če se mu izplačuje preko bančnega računa.

Inšpektorji so v poročevalskem letu ugotovili več primerov, ko delodajalci zaposlenim niso izročili pisnega obračuna plače ob njenem izplačilu oziroma delodajalci niso imeli dokazila o tem, da so pisne obračune delavcem izdali. V posameznih ugotovljenih primerih so delodajalci (predvsem manjši delodajalci – samostojni podjetniki) ob inšpekcijskem nadzoru sicer predložili izdelane pisne obračune plač delavcev, vendar teh delavcem niso izročili. Po drugi strani so inšpektorji zasledili tudi primere, ko so pri delodajalcu obstajali dvojni pisni obračuni plač – prvi, pripravljeni za davčne organe kot podlaga za obračun davkov in prispevkov, in drugi, z drugačnim obračunom opravljenih ur dela, kjer je navedenih manj ur dela, kot so ga delavci dejansko opravili.

Inšpektorji poročajo, da so v praksi ugotovili primere, ko delavci prejemajo višjo plačo, kot pa jo delodajalec izkazuje na obrazcih za odmero davkov in prispevkov in na plačilnih

listah. Razliko delodajalci izplačajo delavcem v gotovini, »na roko«, in se tako izognejo plačevanju višjih davkov in prispevkov. Ker gre v takih primerih za ustni dogovor med delavcem in delodajalcem, je tovrstne kršitve davčnih predpisov zelo težko dokazati.

V posameznih primerih so inšpektorji tudi ugotovili, da so delodajalci zadrževali izplačevanje plače, ker naj bi jim delavec povzročil materialno škodo. Pred tem pa niso izvedli ustreznega odškodninskega postopka v zvezi z ugotavljanjem odškodninske odgovornosti delavca v skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih.

4.5.4. Kršitve v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače

V poročevalskem obdobju je bilo ugotovljenih skupno **20 kršitev** določbe 137. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja nadomestilo plače. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva in v drugih poslovnih dejavnostih.

Delodajalci v ugotovljenih primerih kršitev delavcem najpogosteje niso zagotavljali nadomestila v primeru odsotnosti zaradi nezmožnosti za delo iz zdravstvenih razlogov in ko delavci niso delali iz razlogov na strani delodajalca. Inšpektorji so ugotovili tudi primere, ko bi delodajalci delavcem morali izplačati nadomestilo plače v breme zdravstvenega zavarovanja in so za to tudi prejeli sredstva iz tega naslova, zaradi težav z likvidnostjo pa delavcem nadomestila niso izplačali.

Čeprav je bil Zakon o delovnih razmerjih v letu 2004 v veljavi že drugo leto, so inšpektorji še vedno opažali primere, ko so delodajalci delavcem, ki jim niso mogli zagotoviti dela, obračunavali in izplačevali nadomestilo plače še po stari zakonodaji ter niso upoštevali, da v takih primerih v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih delavcu pripada nadomestilo plače v višini njegove povprečne mesečne plače v zadnjih treh mesecih.

Inšpektorji po drugi strani ugotavljajo, da je v primerih kršitev pogosto sporna tudi osnova, od katere se obračuna nadomestilo. Delodajalci pri določanju osnove namreč marsikdaj ne upoštevajo povprečne plače delavca v celoti, skupaj z dodatki.

Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev 137. člena Zakona o delovnih razmerjih glede izplačevanja nadomestila plače delavcem delodajalce kaznovali z denarnimi kaznimi takoj na kraju prekrška.

4.5.5. Kršitve v zvezi s plačilom pripravnikov

V letu 2004 je bila ugotovljena le **1 kršitev** v zvezi z izplačevanjem plače pripravnikom. Inšpektorji opažajo, da je v praksi manj delavcev pripravnikov, saj je vprašanje urejanja instituta pripravništva prepuščeno področni zakonodaji – zakonom in kolektivnim pogodbam na ravni dejavnosti – ter tako v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih ni obvezno. Zato ocenjujemo, da je tudi vloženih prijav in ugotovljenih kršitev tako malo.

4.6. DELOVNI ČAS

Kljub temu, da je veljavna pravna ureditev delovnega časa bolj fleksibilna v primerjavi s prejšnjo ureditvijo in delodajalcem omogoča številne možnosti, da določijo delovni čas v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih, v letu 2004 beležimo porast ugotovljenih kršitev v zvezi z delovnim časom. V zvezi z obravnavanim tematskim sklopom smo v poročevalskem obdobju ugotovili skupno 405 kršitve, največ v zvezi z delom preko polnega delovnega časa, in sicer skupno 184 kršitev.

Inšpektorji za delo s področja nadzora delovnih razmerij pa so ugotovili le 5 kršitev v zvezi z nočnim delom.

4.6.1. Določitev polnega delovnega časa

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci večinoma upoštevajo določbo 1. odstavka 142. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da polni delovni čas ne sme biti daljši od 40 ur na teden. V poročevalskem obdobju pa smo v nekaterih pogodbah o zaposlitvi, sklenjenih pred uveljavitvijo veljavnega Zakona o delovnih razmerjih, zasledili, da je delovni teden določen v trajanju 42 ur. Nekateri delodajalci so po ugotovitvah inšpektorjev določili 40-urni polni tedenski delovni čas, poleg tega pa še eno delovno soboto na mesec, kar presega zakonsko omejitev polnega tedenskega delovnega časa.

Daljši polni tedenski delovni čas od zakonsko dovoljenega so inšpektorji pogosto zasledili pri delodajalcih, pri katerih je delo normirano. Delavci z namenom, da dosežejo normo, pogosto delajo dlje kot 40 ur na teden, kar je v nasprotju z zakonom.

V letu 2004 smo ugotovili **34 kršitev** glede določitve polnega tedenskega delovnega časa, največ v dejavnosti gostinstva, gradbeništva in trgovine.

4.6.2. Delo preko polnega delovnega časa

V poročevalskem obdobju smo ugotovili na obravnavanem segmentu največ kršitev v zvezi z delom preko polnega delovnega časa, kamor sodi tudi nadurno delo, in sicer skupno **184 kršitev**, največ v dejavnosti gostinstva, gradbeništva in trgovine.

Inšpektorji za delo ugotavljajo, da je nadurno delo pri večini delodajalcev prisotno, kar velja tudi za delodajalce, ki imajo neenakomerno razporejen ali pa začasno prerazporejen delovni čas. Večina subjektov nadzora delavcem nadurnega dela ni odredila v pisni obliki, temveč le ustno. V primerih, ko pa so delodajalci delavcem nadurno delo odredili v pisni obliki, je to bilo pogosto tik pred začetkom dela z izgovori, da potrebe po tovrstnem delu niso mogli prej predvideti. Poseben problem v zvezi z odrejanjem nadurnega dela se pojavlja pri tistih delodajalcih, kjer mora večina delavcev opravljati nadurno delo. V takšnih primerih delodajalci obveščajo delavce o nadurnem delu tako, da na oglasni deski objavijo seznam zaposlenih, ki morajo opravljati tovrstno delo.

Največ kršitev v zvezi z nadurnim delom je povezanih s časovno omejitvijo nadurnega dela (158 kršitev). Številni delodajalci nalagajo delavcem nadurno delo, ki traja več kot 8 ur na teden, 20 ur na mesec oz. 180 ur na leto. Prav tako ne spoštujejo določbe 3. odstavka 143. člena Zakona o delovnih razmerjih, iz katere izhaja, da lahko delovni dan traja največ 10 ur. Inšpekcijski nadzor v zvezi s tem pa je zelo zahteven, saj delodajalci pogosto pririedijo evidence delovnega časa tako, da ustrezajo zakonskim zahtevam in ne odražajo dejanskega števila opravljenih ur, kar je tudi v nasprotju z zakonom. Poleg tega veljavni zakon, ki ureja evidence na področju dela, ni usklajen z novejšo zakonodajo.

V poročevalskem obdobju beležimo porast sklenjenih pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas. Za delavce, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi s polnim delovnim časom, je nadurno delo delo preko polnega delovnega časa, medtem ko je za delavce, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, nadurno delo delo preko dogovorjenega delovnega časa. Nekateri delodajalci z delavci sklepajo pogodbe o

zaposlitvi za 5, 10 ali 20 ur na teden, kljub temu pa delavci po ugotovitvah inšpektorjev delajo preko dogovorjenega delovnega časa tako, da dosežejo ali pa celo presežejo polni tedenski delovni čas. Evidence delovnega časa, ki jih delodajalci inšpektorjem predložijo ob inšpekcijskem pregledu, pogosto ne odražajo dejanskega stanja, opravljeno delo preko dogovorjenega delovnega časa pa je delavcem plačano »na roke«.

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci še vedno niso pripravljeni zaposliti novih delavcev za to, da bi lahko delo opravili v polnem delovnem času, ker bi takšna rešitev zanje predstavljala večji strošek. Zato v teh primerih kljub izrecni prepovedi opravljanja dela preko polnega delovnega časa odredijo nadurno delo. V poročevalskem obdobju smo v nekaterih primerih ugotovili tudi kršenje prepovedi opravljanja nadurnega dela delavcem, ki jim je po Zakonu o delovnih razmerjih zagotovljeno posebno varstvo. Delodajalci so delo preko polnega oziroma dogovorjenega delovnega časa v nasprotju z zakonom tako nalagali delavcem in delavkam v času nosečnosti in starševstva, starejšim delavcem ter delavcem, ki delajo krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisi o zdravstvenem zavarovanju ali drugimi predpisi.

4.6.3. Razporeditev delovnega časa

Precejšnje število kršitev v zvezi z institutom delovnega časa je povezanih tudi z razporejanjem delovnega časa **(169 kršitev),** najpogosteje pa so bile ugotovljene v dejavnosti gostinstva, gradbeništva in trgovine.

Zakon o delovnih razmerjih delodajalcem dopušča, da delovni čas razporedijo enakomerno ali neenakomerno, kakor tudi, da ga začasno prerazporedijo. Inšpektorji poročajo, da je delovni čas neenakomerno razporejen ali začasno prerazporejen predvsem v dejavnostih, ki imajo sezonski značaj.

V poročevalskem obdobju smo ugotavljali, da pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta določijo letni razpored delovnega časa v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih praviloma le večji delodajalci, medtem ko številni manjši subjekti nadzora te obveznosti ne izpolnijo. Pri nekaterih delodajalcih, ki so določili letni razpored delovnega časa, pa je bilo ugotovljeno, da o tem niso obvestili delavcev in sindikatov pri delodajalcu, kot to določa zakon.

Čeprav Zakon o delovnih razmerjih jasno določa, da se razporeditev in pogoji za začasno prerazporeditev delovnega časa določijo s pogodbo o zaposlitvi v skladu z zakonom ali kolektivno pogodbo, inšpektorji ugotavljajo, da številni delodajalci pogojev za začasno prerazporeditev delovnega časa v pogodbi o zaposlitvi ne opredelijo, v praksi pa izrabljajo možnosti prerazporejanja delovnega časa, ki jih omogoča 147. člen omenjenega zakona. Delavci tako niso seznanjeni z možnostjo neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa, prav tako tudi niso pisno obveščeni o začasni prerazporeditvi delovnega časa najmanj en dan pred razporeditvijo, če gre za posameznega delavca, oz. tri dni pred razporeditvijo, če gre za več kot 10 delavcev. Pri nekaterih delodajalcih so morali delavci po poročanju inšpektorjev delati na podlagi ustnih odredb delodajalcev več kot 56 ur na teden, pri čemer niso imeli zagotovljenega niti počitka med zaporednima delovnima dnevoma, kar je v nasprotju z zakonom.

Po mnenju inšpektorjev posebno težavo predstavlja prepletanje razporejanja delovnega časa z nadurnim delom, saj delodajalci pogosto zamenjujejo omenjena instituta.

4.6.4. Nočno delo

Nočno delo z vidika delovnih razmerij v poročevalskem letu ni bilo posebej problematično, saj so inšpektorji za delo v zvezi z obravnavanim institutom ugotovili **le 5 kršitev.**

Inšpektorji ugotavljajo, da se nočno delo opravlja predvsem v obliki izmenskega dela.

Inšpektorji poročajo, da delodajalci praviloma zaprosijo za soglasje k nočnemu delu žensk. V teh primerih inšpektorji načeloma tudi ne zasledijo kršitev.

V **2 primerih** so inšpektorji ugotovili, da se delodajalca pred uvedbo nočnega dela nista

posvetovala s sindikati o določitvi delovnega časa, ki se šteje kot čas nočnega dela, in o potrebnih ukrepih glede organizacije nočnega dela v skladu z zakonom. Preostale kršitve pa so se nanašale na neupoštevanje časovne omejitve opravljanja dela v nočni izmeni ter na to, da delodajalec nočnim delavcem ni zagotovil ustrezne prehrane med delom.

4.7 ODMORI IN POČITKI

V zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov delavcem je bilo v letu 2004 ugotovljenih skupno 146 kršitev, kar je nekoliko manj kot v letu 2003. Od tega se je 7 ugotovljenih kršitev nanašalo na zagotavljanje odmorov med dnevnim delom, 63 na zagotavljanje počitka med zaporednima delovnima dnevoma in 76 na zagotavljanje tedenskega počitka.

Inšpektorji poročajo, da so ponekod ugotovili manj kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov kot v letu poprej ravno zaradi ukrepov, ki so jih v inšpekcijskih nadzorih izdali delodajalcem v letu 2003.

4.7.1. Odmori

Inšpektorji v poročevalskem letu niso ugotovili večjega števila kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov delavcem med delovnim časom. Skupno je bilo v letu 2004 ugotovljenih **7 kršitev** opustitve zagotavljanja odmorov med delovnim časom, od tega 2 v dejavnosti gostinstva. Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev ukrepali z izdajo ureditvene odločbe oziroma predloga sodniku za prekrške.

Kršitve v zvezi z odmori med delovnim časom so v praksi težko ugotovljive, saj so inšpektorji pri preverjanju zagotavljanja te pravice praviloma vezani na izjave oziroma prijave delavcev. Tovrstne kršitve zato inšpektorji pogosteje ugotavljajo v okviru usmerjenih akcij.

Kršitve v zvezi z zagotavljanjem odmorov so ugotavljali inšpektorji predvsem pri manjših delodajalcih (npr. manjši lokali in trgovine), kjer delo v posamezni izmeni opravlja samo en delavec, ki med delovnim časom ne more zapustiti delovnega mesta. Inšpektorji so obravnavali primer delodajalca, pri katerem so se delavci odpovedali odmoru med delovnim časom, da so lahko prenehali z delom 30 minut pred koncem delovnega časa, kar prav tako pomeni kršitev 154. člena Zakona o delovnih razmerjih (četrti odstavek omenjenega člena). Nadalje inšpektorji poročajo o možnostih zlorab pri uvedbi deljenega delovnega časa delodajalca – tak delovni čas delodajalec marsikdaj uvede tudi zato, da bi delavcem onemogočil izrabo odmora med delovnim časom in s tem zmanjšal stroške, ki bi jih imel sicer z zagotavljanjem odmorov delavcem med dnevnim delom.

4.7.2. Počitek med zaporednima delovnima dnevoma

V letu 2004 so inšpektorji ugotovili nekoliko več kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevoma kot leto poprej. Zaskrbljujoča je tudi ugotovitev, da so tiste kršitve, ki so bile ugotovljene, marsikdaj zelo grobe. Tako so bili obravnavani primeri, ko so delavci delali tudi po 15, 16, 18 in celo 20 ur na dan. Inšpektorji npr. poročajo o primeru, ko je delavec v gradbeništvu delal nepretrgoma kar 18 ur na dan. S takšnimi obremenitvami delavcev se znatno povečuje nevarnost za nezgode pri delu.

Največ kršitev so inšpektorji ugotovili pri delodajalcih v dejavnosti gostinstva in v drugih poslovnih dejavnostih. Skupno je bilo v poročevalskem letu ugotovljenih **63 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem počitkov med zaporednima delovnima dnevoma. V navedenih primerih so inšpektorji ukrepali z izdajo ureditvene odločbe oziroma s predlogom sodniku za prekrške.

Inšpektorji opozarjajo na večje število kršitev zlasti pri delodajalcih, pri katerih je obratovalni čas podaljšan do poznih večernih ur, medtem ko se delavnik začne že zgodaj

zjutraj. Na ta način delavcem ni zagotovljen počitek med zaporednima delovnima dnevoma v trajanju neprekinjenih 12 ur oziroma 11 ur v primeru neenakomerno razporejenega delovnega časa. Nekateri – predvsem manjši – delodajalci rešujejo tovrstne situacije z uvedbo deljenega delovnega časa ali pa najemajo za opravljanje dela na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij dijake in študente. Kršitve v zvezi z zagotavljanjem počitkov med delovnima dnevoma pa so bile ugotovljene tudi pri delu dijakov in študentov. O tem več v podpoglavju o delu otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov.

Nemalokrat so inšpektorji ugotovili kršitve v zvezi z zagotavljanjem počitkov med zaporednima delovnima dnevoma v gostinstvu, v času sezone, ko delodajalci niso predvideli ustreznih zamenjav delavcev, odsotnih zaradi bolezni ali izrabe letnega dopusta.

4.7.3. Tedenski počitek

V letu 2004 je bilo ugotovljenih **76 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravice do tedenskega počitka delavcu v trajanju najmanj 24 neprekinjenih ur v skladu s 156. členom Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji opažajo, da se tovrstne kršitve pojavljajo pogosteje pri delodajalcih, pri katerih je delovni proces razporejen na vse dni v tednu. Tako so kršitve najpogosteje zasledili pri delodajalcih s področja gostinstva, trgovine na drobno brez motornih vozil in drugih poslovnih dejavnosti pa tudi zdravstva in socialnega varstva.

Inšpektorji podobno kot v letu 2003 ugotavljajo posamične primere, ko delodajalci sicer zagotovijo delavcu pravico do tedenskega počitka v trajanju najmanj 24 ur, hkrati pa k temu ne prištejejo še počitka med zaporednima delovnima dnevoma. Nadalje prihaja po ugotovitvah inšpektorjev do kršitev določbe 156. člena Zakona o delovnih razmerjih pogosto prav zato, ker delodajalci zaposlujejo najmanjše možno število delavcev in ne (z)morejo ustrezno predvideti nadomeščanja odsotnih delavcev – sploh v času sezone (zlasti v dejavnosti gostinstva, trgovine in gradbeništva).

Inšpektorji poročajo o posameznih primerih delodajalcev, pri katerih so morali delavci (pa tudi dijaki in študentje, ki so opravljali delo na podlagi napotnice pooblaščene organizacije) delati kar 30 dni neprekinjeno, brez tedenskega počitka.

Inšpektorji so ob ugotovljenih kršitvah ukrepali z izdajo ureditvene odločbe oziroma s predlogom sodniku za prekrške. Še vedno pa opozarjajo na to, da je kršitve v zvezi z odmori in počitki pri delodajalcih pogosto težko ugotavljati zaradi pomanjkljivih ali prirejenih evidenc delovnega časa in nedosledne oziroma neustrezne pravne ureditve v zvezi z obveznostjo vodenja evidenc delodajalca.

4.8. LETNI DOPUST

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih 153 kršitev, povezanih z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta delavcem v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih. To pomeni, da so kršitve v zvezi z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta relativno pogoste in da jih je bilo ugotovljenih precej več kot v letu 2003.

V letu 2004 ni bilo ugotovljenih kršitev tretjega odstavka 65. člena Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s katerim morajo delodajalci, pri katerih je delavec zaposlen s krajšim delovnim časom, delavcu zagotoviti sočasno izrabo letnega dopusta in drugih odsotnosti z dela. Inšpektorji ugotavljajo, da je vzrok za to relativno nizko število delavcev, ki delajo pri več delodajalcih s krajšim delovnim časom.

Inšpektorji opozarjajo, da prihaja pri določanju letnega dopusta delavcem do več kršitev pri delodajalcih, pri katerih so delovne obveznosti razporejene na 6 ali 7 dni v tednu. V teh primerih namreč delodajalci pogosto ne upoštevajo določbe zakona, ki določa

minimum letnega dopusta v trajanju 4 tednov, in določijo kot minimum 20 dni letnega dopusta. Do takšnih kršitev prihaja med drugim tudi zaradi neusklajenosti kolektivnih pogodb z Zakonom o delovnih razmerjih, saj kolektivne pogodbe določajo drugačne osnove za določanje letnega dopusta.

Največ kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta **(od skupno 153)** je bilo ugotovljenih pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z naslednjimi dejavnostmi: gostinstvo, gradbeništvo, posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili, druge poslovne dejavnosti in druge storitvene dejavnosti. V dejavnosti gradbeništva inšpektorji ugotavljajo, da prihaja do kršitev v zvezi z letnim dopustom predvsem pri manjših delodajalcih.

Delodajalci imajo po ugotovitvah inšpektorjev nemalokrat težave pri načinu določanja letnega dopusta. Marsikdaj delavcem ne izdajo ustreznih obvestil o trajanju letnega dopusta v posameznem letu ali pa delavcu določijo minimalni letni dopust v pogodbi o zaposlitvi in tega v naslednjih letih, ko delavec izpolni kriterije za dodatne dneve letnega dopusta ali ko se delovni proces podaljša na več dni v tednu, ne usklajujejo oziroma ne upoštevajo zakonskih določb o dodatnih dnevih letnega dopusta (drugi in tretji odstavek 159. člena Zakona o delovnih razmerjih). To velja še zlasti za manjše delodajalce. V praksi se nekateri delodajalci pri odmeri letnega dopusta tudi še vedno ravnajo po določbah pogodb o zaposlitvi, ki so bile sklenjene pred uveljavitvijo Zakona o delovnih razmerjih, in tako delavcem določijo letni dopust v nasprotju z določbami tega zakona.

Prav tako inšpektorji opažajo, da delodajalci pogosto nimajo izdelanih ustreznih meril v splošnih aktih pri določanju trajanja letnega dopusta delavcem. Neredko ugotavljajo kršitve predvsem pri zagotavljanju letnega dopusta delavcem, ki so pri delodajalcu zaposleni za določen čas, in delavcem, ki pred prenehanjem pogodbe o zaposlitvi niso imeli možnosti izrabe letnega dopusta ali njegovega sorazmernega dela.

Inšpektorji tudi opažajo, da imajo nekateri delodajalci težave pri izvajanju 163. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z določilom, da mora en del izrabljenega dopusta trajati najmanj dva tedna. Delavcem po ugotovitvah inšpektorjev namreč marsikdaj bolj ustreza, da si letni dopust oz. njegovo izrabo razporedijo na več krajših delov, spet drugič pa je to ugodneje za delodajalca.

Po poročanju inšpektorjev se tudi pogosto dogaja, da delodajalci ne omogočijo delavcem izrabiti preostanka letnega dopusta, prenesenega iz prejšnjega koledarskega leta, do 30. junija naslednjega leta.

Tako kot v letu 2003 so tudi v tem poročevalskem letu inšpektorji izsledili primere, ko so delodajalci delavcem enostransko odredili izrabo letnega dopusta, ker jim niso mogli zagotoviti dela.

Inšpektorji so kršitve v zvezi z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta obravnavali predvsem na podlagi prijav, manj pa v okviru usmerjenih akcij inšpektorata. Ob ugotovljenih kršitvah so ukrepali z izdajo predloga sodniku za prekrške oziroma ureditvene odločbe. Po poročanju inšpektorjev so delodajalci povečini ravnali v skladu z izdano odločbo inšpektorja za delo in zagotovili izvajanje zakona.

Pravica do izrabe sorazmernega ali celotnega letnega dopusta in pravica do regresa za letni dopust sta bili pogosti temi vprašanj delavcev in delodajalcev, ki smo jim v zvezi s tem nudili strokovno pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela. O tem več v podpoglavju o strokovni pomoči.

4.9. DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

V zvezi z institutom disciplinske odgovornosti smo v poročevalskem obdobju ugotovili skupno le 4 kršitve, in sicer po 2 kršitvi v zvezi z disciplinskim postopkom ter izrekom disciplinske sankcije. Nizko število ugotovljenih kršitev je najverjetneje posledica dejstva,

da se delodajalci po opažanju inšpektorjev zelo redko odločijo za uvedbo disciplinskega postopka. Inšpektorji tudi poročajo, da se delodajalci največkrat odzovejo le na hujše kršitve delovnih obveznosti delavcev, pri čemer pa uporabijo institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora inšpektorji na splošno opažajo, da se delodajalci za uvedbo disciplinskega postopka zoper delavca zelo redko odločijo, kar je najverjetneje tudi vzrok za zelo nizko število vloženih prijav na Inšpektorat RS za delo v zvezi z institutom disciplinske odgovornosti. Po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci reagirajo praviloma na hujše kršitve delovne discipline delavcev, pri čemer uporabijo institut izredne ali redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnega razloga, saj glede na določbe Zakona o delovnih razmerjih v disciplinskem postopku ni mogoče izreči ukrepa odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

V letu 2004 pa smo prejeli nekoliko več zaprosil za strokovno pomoč v zvezi z obravnavanim institutom, na podlagi katerih so inšpektorji vlagateljem v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela nudili strokovno pomoč. Pri tem so delodajalce tudi opozarjali, da izrečena disciplinska sankcija ne sme trajno spremeniti delovnopravnega položaja delavca.

V zvezi z institutom disciplinske odgovornosti smo v poročevalskem obdobju ugotovili skupno **4 kršitve,** in sicer **2 kršitvi** v zvezi z izvedbo disciplinskega postopka, ravno tako **2 kršitvi** pa v zvezi z izrekom disciplinske sankcije. Kršitvi določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z ugotavljanjem disciplinske odgovornosti sta se nanašali na opustitev vročitve pisne obdolžitve delavcu, na onemogočanje zagovora ter na neupoštevanje vloge sindikata. Kršitvi v zvezi z izrekom disciplinske sankcije pa sta se nanašali na ugotovitev, da so delodajalci delavcem na podlagi disciplinskega postopka odpovedali pogodbo o zaposlitvi, kar je v nasprotju z zakonom.

4.10. VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV

V zvezi z zagotavljanjem varstva zakonsko posebej varovanih kategorij delavcev so inšpektorji v letu 2004 ugotovili skupno 37 kršitev, kar je precej več kot v letu poprej. Zaskrbljujoča je ugotovitev, da se je največ ugotovljenih kršitev nanašalo na varstvo delavcev, ki so mlajši od 18 let – kar 18 jih je bilo ugotovljenih v zvezi z delovnim časom ter zagotavljanjem odmorov in počitkov tej kategoriji delavcev. Poudariti je treba, da se te kršitve nanašajo predvsem na delo dijakov (ali študentov), mlajših od 18 let, ki opravljajo delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, katerih dejavnost je posredovanje dela dijakom in študentom.

Preostale kršitve so se nanašale na varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom (5 kršitev), na prepoved opravljanja določenih del delavcem, ki še niso dopolnili 18 let (1 kršitev), na prepoved opravljanja nočnega dela delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti (4 kršitve), in na omejitve pri nadurnem in nočnem delu starejšega delavca (9 kršitev).

Največ kršitev zagotavljanja posebnega varstva nekaterim kategorijam delavcev je bilo ugotovljenih v dejavnostih gostinstva in izobraževanja. Pogosto so bile tovrstne kršitve ugotovljene v usmerjenih akcijah inšpektorata.

4.10.1. Varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva

V zvezi s prepovedjo opravljanja del v času nosečnosti in dojenja niso inšpektorji v letu 2004 ugotovili nobene kršitve. Prav tako inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve v zvezi z (ne)zagotavljanjem pravice do odmora za dojenje. Glede te pravice inšpektorji opažajo, da jo v praksi uveljavljajo le redke delavke.

V **petih primerih** so ugotovili le kršitve 190. člena Zakona o delovnih razmerjih, ko so delodajalci delavkam v času nosečnosti in delavcem ali delavkam, ki negujejo otroka, starega do treh let, naložili opravljanje nadurnega dela ali dela ponoči brez njihovega predhodnega pisnega soglasja. Inšpektorji ocenjujejo, da prihaja do navedenih kršitev predvsem zaradi nepoznavanja varstvenih določb Zakona o delovnih razmerjih, v posameznih primerih pa delodajalci še niso bili seznanjeni z nosečnostjo delavke.

4.10.2. Varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti

Po ugotovitvah inšpektorjev so v praksi zelo redki primeri, ko bi oseba, mlajša od 18 let, opravljala pri delodajalcu delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi. Tako se kršitve, ugotovljene v zvezi z varstvom delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, nanašajo predvsem na delo dijakov ali študentov, mlajših od 18 let, ki pri delodajalcu opravljajo delo na podlagi napotnice pooblaščene organizacije (študentskega servisa), ali pa na delo, ki ga opravljajo učenci na praksi. Zaradi šolskih obveznosti dijakov, ki opravljajo delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, je več kršitev mogoče ugotoviti ravno v času šolskih počitnic. Inšpektorji opažajo, da delodajalci včasih te dijake razporejajo na delo v nočnem času v nasprotju z zakonom in jim nalagajo tudi delo preko polnega delovnega časa. Ena od območnih enot Inšpektorata RS za delo je obravnavala delodajalca, pri katerem so mladoletni delavci delali tudi več kot 40 ur tedensko.

V letu 2004 so inšpektorji ugotovili **18 kršitev** v zvezi z delovnim časom ter zagotavljanjem odmorov in počitkov delavcev, ki so mlajši od 18 let. Zaskrbljujoča je ugotovitev, da so bile nekatere od ugotovljenih kršitev zelo grobe.

Inšpektorji v letu 2004 niso ugotovili nobene kršitve v zvezi z zagotavljanjem pravice do povečanega letnega dopusta delavcem, mlajšim od 18 let. Ugotovljena pa je bila **1 kršitev** določbe Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s prepovedjo opravljanja določenih del za delavce, mlajše od 18 let.

4.10.3. Varstvo invalidov

Inšpektorji pri delodajalcih opažajo posamezne kršitve varstvenih določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z invalidi. Predvsem prihaja do nedoslednosti pri izpolnjevanju zahtev in omejitev za delo delavca invalida, ki izhajajo iz odločbe o ugotovljeni invalidnosti. V posameznih primerih je bilo ugotovljeno, da so delodajalci delavcem, ki imajo status invalida in jim je priznana pravica do dela s krajšim delovnim časom, odredili nadurno delo v nasprotju z zakonom. O tem glej več v podpoglavju o delovnem času.

S 1. 1. 2004 je pričela veljati sprememba Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (objavljena v Uradnem listu RS, št. 135/2003), s katero je bil med drugim uveden tudi nov razlog za odpoved pogodbe o zaposlitvi delovnim invalidom – razlog invalidnosti, hkrati pa je bil uveden tudi nov razlog za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi delavca, delovnega invalida – če mu delodajalec ne ponudi sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi pod pogoji, ki jih predvideva odločba o priznani invalidnosti. Še vedno pa se v letu 2004 niso začele uporabljati določbe od 102. do 105. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki določajo možnost odpovedi pogodbe o zaposlitvi delovnemu invalidu brez ponudbe nove pogodbe o zaposlitvi. Več o tem glej v podpoglavju o Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Sredi leta 2004 je bil sprejet Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki bo z uvedbo kvotnega sistema zaposlovanja invalidov vnesel v ureditev zaposlovanja invalidov veliko novosti. V skladu z navedenim zakonom bodo morali delodajalci, razen zakonsko predvidenih izjem, zaposlovati invalide v okviru določenega deleža od

celotnega števila zaposlenih delavcev. Te deleže bo določila Vlada RS na predlog Ekonomsko-socialnega sveta z uredbo. Poleg tega je Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov uvedel tudi razne novosti glede dela invalidov na posebej predvidenih delovnih mestih (zaščitna zaposlitev, podporna zaposlitev). Kako so delodajalci in delavci zakon sprejeli v praksi, bodo pokazale ugotovitve inšpektorjev v letu 2005.

Več o kršitvah, ki se nanašajo na varstvo invalidov, v podpoglavju o Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

4.10.4. Varstvo starejših delavcev

V letu 2004 je bilo ugotovljenih **9 kršitev** v zvezi s tem, da je delodajalec naložil starejšemu delavcu nadurno delo ali delo ponoči brez njegovega pisnega soglasja. Inšpektorji ocenjujejo, da so kršitve povečini posledica slabšega poznavanja varstvenih določb Zakona o delovnih razmerjih za starejše delavce s strani delodajalcev.

4.11. DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15 LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

Na splošno inšpektorji v poročevalskem obdobju niso obravnavali veliko kršitev v zvezi z delom otrok. V dveh primerih so ugotovili, da so delodajalci kršili določbe Zakona o delovnih razmerjih o delu otrok, nekoliko več kršitev pa so ugotovili v zvezi z začasnim in občasnim delom dijakov in študentov. V zvezi z delom vajencev in volonterskih pripravnikov v poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih kršitev.

Inšpektorji so v letu 2004 prejeli 4 zahteve za izdajo dovoljenja za delo otrok, na podlagi katerih so izdali 2 dovoljenji.

Tudi v letu 2004 so inšpektorji pogosto zasledili začasno in občasno delo dijakov in študentov, ki so opravljali delo na podlagi napotnice pooblaščene organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom v skladu s predpisi s področja zaposlovanja. Največ kršitev so ugotovili v zvezi z zagotavljanjem počitkov tem dijakom in študentom. Opravljanje dela brez napotnice pooblaščene organizacije pa so inšpektorji ugotovili v 8 primerih, kar je občutno več kot v letu 2003, ko so ugotovili le eno takšno kršitev.

4.11.1. Delo otrok, mlajših od 15 let

Delo otrok je v Zakonu o delovnih razmerjih načeloma prepovedano. Dovoljeno je le pod določenimi pogoji in v primerih, ki jih določa omenjeni zakon. Inšpektorji so v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, v letu 2004 ugotovili **dve kršitvi.** Ena kršitev je bila ugotovljena v gostinstvu, druga pa v dejavnosti obdelave in predelave lesa. Inšpektorji so obravnavali malo prijav o kršitvah s tem v zvezi.

V enem primeru kršitve je inšpektor ugotovil, da je subjekt nadzora omogočil sodelovanje matere in njenega petletnega otroka pri oglaševalskih aktivnostih. Opravljanje dela je bilo dogovorjeno zgolj ustno, mati kot otrokova zakonita zastopnica pa ni podala vloge za izdajo predhodnega dovoljenja inšpektorja za delo glede na določbe Zakona o delovnih razmerjih in Pravilnika o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let.

Inšpektorji menijo, da se delo otrok pojavlja pogosteje, kot ga dejansko ugotovijo, predvsem v kulturnih dejavnostih, npr. v gledališču, operi ter pri baletnih predstavah.

Inšpektorji so v letu 2004 prejeli 4 zahteve za izdajo dovoljenja za delo otrok, na podlagi katerih so izdali **2 dovoljenji.**

4.11.2. Delo vajencev in volonterskih pripravnikov

Inšpektorji so med opravljanjem inšpekcijskih nadzorstev ugotovili zelo malo delodajalcev, pri katerih se poklicno izobražujejo vajenci na podlagi učnih pogodb. Enako velja za delodajalce, pri katerih opravljajo delo pripravniki volontersko. Iz tega razloga inšpektorji v zvezi z delom vajencev in volonterskih pripravnikov v letu 2004 niso ugotovili nobene kršitve.

4.11.3. Začasno in občasno delo dijakov in študentov

Začasno in občasno delo dijakov in predvsem študentov na podlagi napotnice pooblaščene organizacije (študentskega servisa), ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, se glede na opažanja inšpektorjev še vedno pojavlja v precejšnjem obsegu. V zvezi s tem pa so inšpektorji ugotovili tudi nekatere kršitve.

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da je včasih delo na napotnicah zelo splošno opredeljeno, npr. `pomožna dela', dejansko pa študenti delo opravljajo samostojno in v primerih kršitev pogosto na delovnem mestu, kjer je povečana nevarnost za poškodbo. Nekateri delodajalci študenta tudi ne opozorijo na nevarnosti na določenem delovnem mestu. Tovrstna problematika sodi v področje varnosti in zdravja pri delu.

Glede na ugotovitve inšpektorjev študenti delajo tudi na sistemiziranih delovnih mestih, kjer delo opravljajo praviloma polni delovni čas. Zakon o delovnih razmerjih v 216. členu določa pogoje za opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov – tudi na sistemiziranih delovnih mestih – ter časovno omejitev opravljanja dela. Kot prekršek pa je opredeljena le kršitev 214. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja pravice dijakov in študentov v zvezi delovnim časom, odmori in počitki ter posebnim varstvom delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti.

Inšpektorji so nadzor nad izvajanjem navedenih določb opravljali predvsem v okviru organiziranih akcij (glej poglavje o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo). V poročevalskem obdobju so v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov ugotovili le **1 kršitev,** kar je precej manj kot prejšnje leto, ko je bilo ugotovljenih 10 tovrstnih kršitev. Kršitev je bila ugotovljena pri delodajalcu, ki se ukvarja s poslovno dejavnostjo. Šlo je za primer, ko delodajalec ni upošteval omejitve delovnega časa za dijake oz. osebe, mlajše od 18 let. Prav tako je bila v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov dijakom in študentom ugotovljena le **ena kršitev**, in sicer v dejavnosti finančnega posredovanja. Inšpektorji so kršitelju z odločbo prepovedali opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti. V zvezi z nočnim ter nadurnim delom dijakov in študentov ni bilo v poročevalskem letu ugotovljene nobene kršitve.

Problematika delovnega časa in zagotavljanja odmorov ter počitkov dijakom in študentom se navezuje tudi na institut posebnega varstva nekaterih kategorij delavcev, in sicer varstva delavcev, mlajših od 18 let. Inšpektorji so tako kršitve v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki dijakov (redkeje študentov), mlajših od 18 let, ki so opravljali delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, evidentirali kot kršitve instituta varstva pravic delavcev, mlajših od 18 let. Več o tem glej v podpoglavju o varstvu nekaterih kategorij delavcev.

Inšpektorji so prejeli več prijav kršitev v zvezi z delom dijakov in študentov, v glavnem so domnevne kršitve prijavljali študenti in njihovi starši. Prijave so inšpektorji prejemali tudi v zvezi z obveznostjo delodajalca, da ob začetku dela izroči dijaku oziroma študentu en izvod napotnice, kar izhaja iz Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje.

V zvezi z delom dijakov in študentov je treba poudariti še problematiko izplačevanja plačila za njihovo delo. Inšpektorji so v nekaj primerih ugotovili, da študenti oziroma dijaki niso prejeli plačila za opravljeno delo, pri tem pa inšpektorji zoper delodajalca nimajo pooblastil za ukrepanje. Za razrešitev morebitnega spora v zvezi s tem je pristojno sodišče. Inšpektorji so v teh primerih prijaviteljem nudili strokovno pomoč.

V poročevalskem obdobju je bilo ugotovljenih tudi **8 primerov,** ko so dijaki in študenti delali brez napotnice, od tega 5 v dejavnosti gostinstva in 3 v dejavnosti trgovine. V nekaterih primerih pa so inšpektorji ugotovili tudi kršitve v zvezi z zlorabami napotnic pooblaščenih organizacij in delo dijakov ter študentov brez napotnic. Več o tem v podpoglavju o posredovanju zaposlitve oziroma dela.

Nadzor nad izvajanjem začasnih in občasnih del dijakov in študentov so inšpektorji v letu 2004 v aprilu in maju izvajali tudi v okviru poostrenega nadzora problematike zaposlovanja na specifična delovna mesta v igralništvu. Več o tem v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo.

4.12. DELOVNA KNJIŽICA

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih skupno 28 kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerij, ki se nanašajo na delovno knjižico. Od tega sta se le dve kršitvi nanašali na okoliščino, da delodajalec na zahtevo delavca temu ni izročil delovne knjižice med trajanjem delovnega razmerja, ostalih 26 kršitev pa je bilo povezanih s tem, da delodajalec delavcu ni izročil delovne knjižice po prenehanju delovnega razmerja. Inšpektorji poročajo, da so kršitve v zvezi z izročitvijo delovne knjižice velikokrat povezane s kršitvami v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, pogosto pa izvirajo iz spora med delavcem in delodajalcem.

Velika večina obravnavanih primerov kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih o delovni knjižici se je nanašala na to, da delodajalec delavcu ni hotel izročiti delovne knjižice ob prenehanju delovnega razmerja **(26 kršitev).** Inšpektorji pa so v letu 2004 ugotovili le **2 kršitvi** v zvezi z izročitvijo delovne knjižice med trajanjem delovnega razmerja. Delodajalci so v več primerih neupravičeno zadrževali delovne knjižice pri sebi, kadar so imeli do delavcev še neporavnane terjatve, saj so na ta način želeli prisiliti delavce, da bi izpolnili obveznosti ali jim poravnali povzročeno škodo oziroma vrnili sredstva za delo.

Tako ali drugače so kršitve v zvezi z izročitvijo delovne knjižice po opažanjih inšpektorjev velikokrat povezane s kršitvami v zvezi s samim prenehanjem pogodbe o zaposlitvi oziroma s sporom med delavcem in delodajalcem. Inšpektorji so v praksi obravnavali tudi primer, ko je delodajalec delavcu delovno knjižico zadrževal že štiri leta. Delavcu je izročil delovno knjižico šele po ukrepanju inšpektorja.

Nekateri inšpektorji poročajo, da delodajalci marsikdaj pomanjkljivo vodijo podatke in potrdila o tem, da so prejeli ali izročili delavcu delovno knjižico.

Inšpektorji so opazili primere, ko delavci ne pridejo več na delo, ne da bi odpovedali pogodbo o zaposlitvi, in želijo od delodajalca, da jim vrne zaključeno delovno knjižico, ker so si našli novo zaposlitev, ali pa podajo redno odpoved pogodbe o zaposlitvi in ne upoštevajo odpovednih rokov. Inšpektorji so obravnavali tudi primere, ko delavci sami niso hoteli sprejeti delovne knjižice. V posameznih primerih so namreč ugotovili, da je delavec prijavil bivšega delodajalca, češ da mu ni izročil delovne knjižice ob prenehanju delovnega razmerja, vendar se je ob inšpekcijskem nadzoru izkazalo, da delodajalec delavcu knjižice ni mogel izročiti, zato jo je v skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih poslal pristojni upravni enoti.

Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev ukrepali z izrekanjem denarnih kazni kršiteljem takoj na kraju prekrška. V več primerih pa so delavcem nudili strokovno pomoč predvsem v zvezi s tem, da delodajalec delovne knjižice nima pravice zadrževati pri sebi v primeru prenehanja pogodbe o zaposlitvi, tudi če bi imel do delavca še neporavnane terjatve.

4.13. ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

V poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih nobenih kršitev določb Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, za nadzor izvajanja katerih bi bil pristojen Inšpektorat RS za delo. Inšpektorji pa so v zvezi z izvajanjem tega zakona pogosto nudili strokovno pomoč delavcem in delodajalcem.

Ena od enot inšpektorata je obravnavala primer, ko center za socialno delo očetu ni priznal pravice iz naslova starševskega varstva in družinskih prejemkov v skladu s 46. členom Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih – pravice do dobroimetja, ki pripada upravičencu, če starša ali druga oseba ne izrabijo dopusta za nego in varstvo otroka v obsegu, določenem po tem zakonu. Ker je za nadzor nad izvajanjem določb tega zakona o priznanju pravic do starševskega nadomestila in družinskih prejemkov pristojno Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, je bila zadeva odstopljena v reševanje ministrstvu.

Inšpektorji poročajo, da v zvezi s kršitvami Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih skoraj ni bilo prijav. Vendar pa so se delavci in delodajalci pogosto obračali na inšpektorje po informacije, kako uveljavljati in zagotavljati pravice po tem zakonu. Tako so se izognili marsikateremu morebitnemu nesporazumu in kršitvi zakona, ki bi jima botrovalo nepoznavanje zakona.

4.14. KOLEKTIVNA POGODBA

V poročevalskem obdobju so inšpektorji v zvezi z izvajanjem nekaterih določb Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 14/90, 5/91 in 71/93) in Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/89 in 42/90), ki se do sprejetja novega zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe, še uporabljajo, ugotovili 4 kršitve. Gre za določbe, ki se nanašajo na vsebino in postopek sklepanja kolektivnih pogodb.

Glede na to, da novi zakon, ki bo celovito uredil področje sklepanja kolektivnih pogodb, še ni bil sprejet, so se v letu 2004 glede vsebine in postopka sklenitve kolektivnih pogodb še vedno uporabljale določbe starega Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, ki urejajo vsebino in postopke sklenitve kolektivnih pogodb ter njihovo registracijo. Te določbe se bodo namreč uporabljale do sprejetja zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe.

V letu 2004 delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev večinoma niso sprejemali novih podjetniških kolektivnih pogodb v skladu z veljavnim Zakonom o delovnih razmerjih. Inšpektorji ugotavljajo, da imajo podjetniške kolektivne pogodbe praviloma le večje družbe. Ostali delodajalci se tako ravnajo le po splošnih kolektivnih pogodbah in kolektivnih pogodbah dejavnosti.

Vse **4 kršitve,** ki so jih inšpektorji ugotovili v letu 2004 v zvezi z obravnavanim institutom, so se nanašale na izvajanje 86. in 87. člena Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja. Od teh sta bili 2 kršitvi ugotovljeni v dejavnosti gradbeništva in 2 v gostinstvu.

Inšpektorji pa so pri nadzorih delodajalcev sicer kar nekajkrat ugotavljali kršitve v zvezi z obveznostmi in pravicami delavcev, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb, le-te pa so zajete oziroma obravnavane v drugih poglavjih.

4.15. ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV TER DRŽAVLJANOV DRŽAV ČLANIC EVROPSKE UNIJE

Z vstopom Republike Slovenije v EU se je spremenil režim zaposlovanja in dela državljanov držav članic EU v naši državi. Za zaposlovanje državljanov tretjih držav v Sloveniji glede pogojev za pridobitev delovnega dovoljenja po 1. 5. 2004 ni sprememb in se zanje še naprej uporabljajo določbe Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. V letu 2004 je Vlada RS z uredbo prvič uveljavila kvotni sistem pri izdaji delovnih dovoljenj, s katerim je omejila zaposlovanje in delo delavcev iz tretjih držav v Sloveniji. Po 1. 5. 2004 pa smo lahko zasledili večji priliv delavcev iz držav EU v našo državo.

V zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev v Republiki Sloveniji smo v poročevalskem obdobju ugotovili skupno 424 kršitev, največ v dejavnosti gradbeništva. Najpogosteje smo ugotovili kršitve v zvezi z odjavo in prijavo dela tujca. Vzpodbudno pa je, da je zaslediti vse manj primerov sklepanja delovnega oz. drugega pogodbenega razmerja s tujci, ki nimajo delovnih dovoljenj. Še vedno beležimo primere nezakonitega prepuščanja delavcev tujcev. Zaposlovanje in delo državljanov držav članic EU v Republiki Sloveniji z vidika ugotovljenih kršitev ni posebno problematično.

4.15.1. Splošno

Leto 2004 je bilo prelomno v segmentu zaposlovanja in dela tujcev, saj se je z vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo po 1. maju 2004 spremenil režim zaposlovanja in dela državljanov držav članic EU v Republiki Sloveniji.

Med Republiko Slovenijo in novimi državami članicami EU na področju zaposlovanja in dela tako ni več omejitev ter velja prost pretok delavcev in storitev kot tudi svoboda ustanovitve sedeža gospodarskih družb in fizičnih oseb. Državljani novih držav članic EU po 1. maju 2004 za zaposlitev in delo v Republiki Sloveniji ne potrebujejo več delovnega dovoljenja. Izpolniti je treba le obrazec za prijavo na Zavodu RS za zaposlovanje, ki ni pogoj za dostop na trg dela, temveč se izdaja le zaradi vodenja evidence o stanju na trgu dela v državi. Republika Slovenija pa lahko v primeru motenj na slovenskem trgu dela uporabi varnostno klavzulo in na ta način omeji dostop do slovenskega trga dela, vendar le pod pogoji, določenimi za uveljavitev varnostne klavzule.

Za svobodo zaposlovanja in dela delavcev med Republiko Slovenijo in državami, ki so bile članice EU pred 1. 5. 2004, velja sedemletno fleksibilno prehodno obdobje. To pomeni, da lahko nekatere od teh držav še naprej uporabljajo nacionalno zakonodajo za zaposlovanje slovenskih državljanov. Republika Slovenija pa je med pogajanji o pristopu k EU uveljavila načelo vzajemnosti, kar pomeni, da med Slovenijo in državami, ki so bile članice EU že pred 1. 5. 2004 in so liberalizirale trg dela, prav tako ni omejitev in velja enak režim kot med Slovenijo in novimi državami članicami EU. Do držav članic EU, ki uveljavljajo sedemletno fleksibilno prehodno obdobje in ohranjajo nacionalne ukrepe pri zaposlovanju slovenskih državljanov, pa lahko naša država v skladu z načelom vzajemnosti uveljavlja enakovredne ukrepe ter od državljanov teh držav za zaposlovanje in opravljanje dela v Republiki Sloveniji zaenkrat še vedno zahteva delovna dovoljenja.

Za zaposlovanje državljanov tretjih držav v Sloveniji glede pogojev za pridobitev delovnega dovoljenja po 1. 5. 2004 ni sprememb in se zanje še naprej uporabljajo določbe Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

Na področju urejanja zaposlovanja in dela tujcev v Sloveniji je leto 2004 zaznamovala tudi uveljavitev kvotnega sistema pri izdaji delovnih dovoljenj. Vlada RS je namreč –

glede na vstop v EU in pričakovanja o povečanem prilivu delavcev iz držav članic EU v Slovenijo – prvič sprejela Uredbo o določitvi kvote delovnih dovoljenj, s katero je omejila priliv delavcev iz tretjih držav.

4.15.2. Zaposlovanje in delo tujcev

V zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev v Republiki Sloveniji smo v poročevalskem obdobju ugotovili skupno **424 kršitev.** Od tega smo ugotovili **78 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, s čimer se te kršitve uvrščajo v tematski sklop zaposlovanja na črno (glej poglavje o zaposlovanju na črno). V nadaljevanju se bomo omejili le na kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Ob tem poudarjamo, da se tovrstne kršitve nanašajo na državljane tretjih držav, državljane starih in novih držav članic Evropske unije za obdobje pred 1. 5. 2004, po tem datumu pa le na tiste državljane držav članic EU, za katere se v skladu z načelom vzajemnosti še naprej uporablja Zakon o zaposlovanju in delu tujcev, ter seveda na državljane tretjih držav. V poročevalskem obdobju smo ugotovili **346 tovrstnih kršitev,** največ v dejavnosti gradbeništva. Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora so inšpektorji posebno pozornost posvetili izvajanju določb, ki urejajo delovna dovoljenja ter prijavo in odjavo dela tujcev. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi s prijavo in odjavo dela tujcev, kar je po naši oceni najverjetneje posledica izvajanja usmerjene akcije na tem področju (glej poglavje o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo v letu 2004).

4.15.3. Delovna dovoljenja

Inšpektorji ugotavljajo, da so bili subjekti nadzora v poročevalskem obdobju precej disciplinirani pri pridobivanju delovnih dovoljenj, kar je po naši oceni rezultat dolgoletnih aktivnosti Inšpektorata RS za delo in drugih državnih organov, usmerjenih v preprečevanje kršitev v zvezi s tem. Kljub dejstvu, da se delodajalci pogosto odločajo za zaposlitev oz. delo tujcev, inšpektorji vse redkeje beležijo primere, ko s tujcem sklenejo pogodbo o zaposlitvi oz. pogodbo civilnega prava, ne da bi zanj predhodno pridobili delovno dovoljenje, kar pomeni kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. V letu 2004 je bilo ugotovljenih le **10 tovrstnih kršitev.** Pogosteje pa inšpektorji ugotovijo primere, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe, tovrstne kršitve pa obravnavajo kot zaposlovanje na črno in zoper kršitelje ukrepajo v skladu z določbami Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

- **Osebno delovno dovoljenje**

Osebno delovno dovoljenje omogoča tujemu državljanu prost dostop do trga dela v Republiki Sloveniji. Očitno je tujim državljanom dobro poznana določba 10. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki ureja osebno delovno dovoljenje, saj smo v celotnem poročevalskem obdobju v zvezi z obravnavano tematiko ugotovili le **1 kršitev.**

Tuji državljani, ki pridobijo osebno delovno dovoljenje, so v skladu z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev prav tako zavezanci za prijavo dela tujca, to obveznost pa pogosto opustijo, saj jim - glede na opažanja inšpektorjev - predstavlja le nepotrebno administrativno oviro.

Inšpektorji za delo so poročali, da podatki o sedežu tujcev, ki priglasijo opravljanje dejavnosti kot samostojni podjetniki, v nekaterih primerih niso odraz dejanskega stanja. Domnevajo namreč, da so v teh primerih sedeži zgolj fiktivni, saj naj bi se ti nahajali v stanovanjskih prostorih, pri čemer nihče ne ve, kje se dejavnost opravlja oz. ali se sploh opravlja. Inšpektorji iz navedenih razlogov v teh primerih tudi ne morejo opraviti inšpekcijskega nadzora, saj se zavezanci ne nahajajo na sedežu.

- **Dovoljenje za zaposlitev**

Dovoljenje za zaposlitev je oblika delovnega dovoljenja, ki je vezana na stalne zaposlitvene potrebe delodajalcev na podlagi delovnih mest. Tujec, ki pridobi dovoljenje za zaposlitev, se sme zaposliti le pri delodajalcu, ki je zaprosil za izdajo dovoljenja in ne

sme opravljati dela za druge delodajalce. Subjekti nadzora so le v **6 primerih** s tujimi državljani sklenili pogodbe o zaposlitvi brez veljavnih dovoljenj za zaposlitev.

3 ugotovljene **kršitve** so se nanašale na pridobitev novih dovoljenj za zaposlitev, **3** pa na podaljšanje veljavnosti tovrstnih delovnih dovoljenj, ki je pod zakonsko določenimi pogoji dopustno le v primeru prve zaposlitve tujca.

Zasledili smo primere, ko so delavci poleg opravljanja dela za delodajalce, ki so zanje pridobili delovna dovoljenja, na lastno željo opravljali delo tudi za druge delodajalce.

- **Dovoljenje za delo**

Dovoljenje za delo je zelo pogosta oblika delovnega dovoljenja, na podlagi katere se tujci zaposlijo in delajo v Republiki Sloveniji, kar še posebej velja za sezonska dela na področju gradbeništva. V poročevalskem obdobju smo v zvezi s tem dovoljenjem ugotovili le **1 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki se je nanašala na delo poslovodnega delavca brez dovoljenja za delo.

V letu 2004 smo obravnavali tudi primere napotitve tujih delavcev na čezmejno izvajanje storitev v Republiko Slovenijo, pri čemer pa nismo ugotovili kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Prav tako nismo ugotovili neposrednih kršitev določbe 213. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja položaj napotenih delavcev.

- **Prijava dela**

V skladu z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev lahko določene kategorije tujcev v Republiki Sloveniji opravljajo storitve brez delovnega dovoljenja. V teh primerih, ob upoštevanju zakonsko določenih časovnih omejitev, za opravljanje storitev zadošča že prijava dela na Zavodu RS za zaposlovanje.

Izjeme so dovoljene v naslednjih primerih:

- pogodbene storitve tujih estradnih umetnikov in poklicnih ustvarjalcev;
- sejemske storitve;
- storitve, vezane na dobavo blaga in servisiranje, ter
- interventne storitve.

Inšpektorji poročajo le o **2 primerih** ugotovljenih kršitev v zvezi z izvajanjem storitev na podlagi prijave dela. Kršitvi se nanašata na pogodbene storitve tujega estradnega umetnika in na opravljanje servisne storitve.

4.15.4. Prijava začetka dela tujca

Kljub dejstvu, da za zaposlitev in delo tujca v Republiki Sloveniji po določbah Zakona o zaposlovanju in delu tujcev ne zadošča zgolj pridobitev delovnega dovoljenja, ampak zakon zavezancem nalaga tudi prijavo dela tujca, še vedno beležimo številne kršitve v zvezi z obravnavano tematiko. V poročevalskem obdobju smo ugotovili, da so zavezanci v **216 primerih** opustili prijavo začetka dela tujca, kar predstavlja največji delež kršitev v segmentu zaposlovanja tujcev. Približno polovico tovrstnih kršitev smo ugotovili v dejavnosti gradbeništva, kar je po naši oceni posledica izvajanja usmerjenih akcij tako pri zavezancih za prijavo dela tujcev, kot tudi pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost gradbeništva (glej poglavje o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo v letu 2004).

Inšpektorji poročajo, da številni subjekti po pridobitvi delovnih dovoljenj za tujce zanemarijo določilo 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev ter dela tujca ne prijavijo na Zavodu RS za zaposlovanje. Vse pogosteje pa se dogaja, da zavezanci za prijavo dela tujca to obveznost sicer izpolnijo, vendar po predpisanemu roku. Inšpektorji ocenjujejo, da vzrok tovrstnih kršitev praviloma ni nepoznavanje predpisa, ampak to, da subjekti nadzora prijavi dela tujca ne pripisujejo zadostnega pomena. Inšpektorji še poročajo, da nekateri delodajalci prijavo dela tujcev zamenjujejo s prijavo v zdravstveno zavarovanje.

Med delodajalce, ki ne prijavijo pričetka dela tujcev, se v zadnjem obdobju nekoliko pogosteje uvrščajo delodajalci, ki imajo status kmeta.

Še vedno je mogoče zaslediti primere, ko so delodajalci za tujce pridobili delovna dovoljenja, nato pa ti niso nastopili dela, kar je bil vzrok za opustitev prijave dela.

Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora so inšpektorji zasledili tudi primere, ko je delodajalec kljub dejstvu, da še ni prijavil dela tujca po predhodnem delovnem dovoljenju, pridobil novo delovno dovoljenje za tujca.

Inšpektorji opozarjajo, da je večji problem kot zamuda roka za prijavo dela tujca zaposlitev delavca po preteku 60 dni po pridobitvi delovnega dovoljenja. Ob tem delodajalci v opravičilo zatrjujejo inšpektorjem, da delavec ni pravočasno uredil listin v matični državi, da se je prepozno vrnil ipd.

4.15.5. Vrnitev delovnega dovoljenja

Delodajalec, ki iz kakršnihkoli razlogov ne sklene delovnega oz. pogodbenega razmerja s tujcem ali prekine delovno oz. pogodbeno razmerje s tujcem pred iztekom veljavnosti delovnega dovoljenja, je v skladu z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev dolžan delovno dovoljenje vrniti organu, ki ga je izdal.

Inšpektorji ugotavljajo, da subjekti nadzora Zavodu RS za zaposlovanje praviloma vrnejo delovna dovoljenja, pri čemer nekateri delodajalci to storijo po izteku roka 60 dni. V teh primerih običajno vrnejo delovna dovoljenja šele takrat, ko želijo zaposliti novega delavca in so na to opozorjeni s strani Zavoda RS za zaposlovanje.

Največ ugotovljenih kršitev v zvezi z vrnitvijo delovnega dovoljenja se je nanašalo na primere, ko tujci sploh niso pričeli opravljati dela pri delodajalcih. Pri inšpekcijskem nadzoru so nekateri delodajalci inšpektorjem zatrjevali, da ne razpolagajo z izvirniki delovnih dovoljenj, ker so jih poslali na konzularna predstavništva za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje delavcev. Zato delovnih dovoljenj tudi niso mogli vrniti, saj zavod sprejme delovna dovoljenja le v izvirniku.

V zvezi z obravnavanim institutom smo v letu 2004 ugotovili **34 kršitev,** od tega večino v dejavnosti gradbeništva.

4.15.6. Hramba dokumentacije

Hramba dokumentacije o zaposlovanju in delu tujcev na delovišču je zelo pomembna z vidika učinkovitega izvajanja inšpekcijskega nadzora. Če delodajalec ali delavec tujec ne hranita ustreznih dokumentov na delovišču, morajo namreč inšpektorji dokumentacijo pridobivati naknadno, inšpekcijski postopki pa se tako brez potrebe zavlečejo.

Po presenetljivo ugodnih ugotovitvah v letu 2003 glede izvajanja določil Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki urejajo hrambo dokumentacije o zaposlovanju in delu tujcev, v letu 2004 beležimo porast tovrstnih kršitev. V poročevalskem obdobju smo jih namreč ugotovili kar **64.**

Inšpektorji ugotavljajo, da je hramba dokumentacije o zaposlovanju in delu tujcev na delovišču pri delodajalcih, ki dejavnost opravljajo izven sedeža, postala bolj ali manj pravilo, saj smo pri delodajalcih zabeležili le 13 tovrstnih kršitev. Enaka trditev pa ne velja za tujce (delavce), saj se bistveno večji delež kršitev nanaša na ugotovitev, da tujci pri sebi ne hranijo ustrezne dokumentacije. V zvezi s tem inšpektorji ugotavljajo, da nekateri delavci hranijo dokumentacijo doma in je ne prinašajo s sabo na delo tudi zato, ker nimajo ustrezne garderobe na delovišču, kar praviloma velja za gradbišča.

Zelo redko smo zasledili primere, ko so tujci razpolagali z delovnimi dovoljenji, inšpektorjem pa jih niso hoteli predložiti na vpogled.

4.15.7. Prepuščanje tujcev

Kljub zakonski prepovedi prepuščanja tujcev na delo k drugemu delodajalcu še vedno beležimo tovrstne kršitve. Pojav prepuščanja tujcev smo v letu 2004 evidentirali v **17 primerih.**

Pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora v dejavnosti gradbeništva inšpektorji opažajo številne poslovne pogodbe, sklenjene med več delodajalci, ki se pri gradbenih projektih pojavljajo kot podizvajalci. Inšpektorji ocenjujejo, da se za tovrstnimi pogodbami, ki so pogosto zgolj navidezne, najverjetneje skriva prepuščanje tujcev, kar pa je težko dokazati.

4.15.8. Opravljanje dela v skladu z delovnim dovoljenjem

Inšpektorji poročajo, da tujci običajno opravljajo delo, za katero jim je bilo izdano delovno dovoljenje, saj so kršitve ugotovili le v **5 primerih,** pretežno v storitvenih dejavnostih.

Obravnavali smo primer, ko je gospodarska družba, ki je del multinacionalke, sklenila pogodbo o zaposlitvi s strokovnjakom, pri čemer je zanj pridobila dovoljenje za delo namesto dovoljenja za zaposlitev.

4.15.9. Zdravstveno zavarovaje tujcev

V poročevalskem obdobju nismo ugotovili kršitev v zvezi z zdravstvenim zavarovanjem tujcev. Inšpektorji poročajo, da so tujci, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcih, obvezno zdravstveno zavarovani, medtem ko jim dodatnega zdravstvenega zavarovanja delodajalci praviloma ne zagotavljajo.

Pri izvajanju nadzora je v nekaterih primerih obstajal sum, da delodajalci prijavijo delavce v zdravstveno zavarovanje veliko kasneje, kot so delavci dejansko začeli delati, vendar je to kršitev izredno težko dokazati.

4.15.10. Zaposlovanje in delo državljanov držav članic EU v Republiki Sloveniji po 1. maju 2004

Zaposlovanje in delo državljanov držav članic v Republiki Sloveniji glede na ugotovljene kršitve ni posebej problematično, saj so ga inšpektorji po vstopu Slovenije v EU, v primerjavi z zaposlovanjem in delom državljanov tretjih držav, zasledili bistveno redkeje. Vsekakor pa je po 1. 5. 2004 mogoče opaziti večji priliv delavcev iz držav članic EU. Inšpektorji poročajo, da je največ zanimanja za zaposlitev in delo v Republiki Sloveniji med državljani novih držav članic EU, predvsem Slovaške in Poljske.

Inšpektorji ugotavljajo, da nekaterim subjektom nadzora niso bila poznana določila Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic EU, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napotenih delavcih, ki v Republiki Sloveniji izvajajo storitve, v skladu s katerimi je potrebno vložiti prijavo zaposlitve, dela ali opravljanja storitev napotenih delavcev na Zavod RS za zaposlovanje, zato prijave niso vložili. V nekaterih primerih opravljanja dela državljanov držav članic EU so inšpektorji ugotovili zaposlovanje na črno ter ukrepali v skladu z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. V posamičnih primerih so inšpektorji ugotovili, da tem delavcem ni bilo zagotovljeno plačilo za delo.

Zaposlovanje in delo državljanov držav članic EU pa je bilo nekoliko bolj problematično z vidika izvajanja inšpekcijskega nadzora, saj so inšpektorji naleteli na vprašanja predvsem glede ustreznosti dokazil (npr. o strokovni usposobljenosti ter o zdravniških pregledih državljanov držav članic EU).

4.16. SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

V letu 2004 je bilo ugotovljenih skupno 27 kršitev Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Največ kršitev se je nanašalo na predložitev predlogov delodajalca v soglasje svetu delavcev (9 kršitev) in na skupno posvetovanje glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve (7 ugotovljenih kršitev).

Število ugotovljenih kršitev je precej višje kot v letu 2003, ko sta bili s strani inšpektorjev ugotovljeni le 2 kršitvi Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Višje število ugotovljenih kršitev tega zakona je pripisati zlasti usmerjeni akciji, ki so jo inšpektorji izvedli v začetku leta 2004 in v njej preverjali predvsem izvajanje določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Enako kot leta poprej inšpektorji poročajo, da je prijav tovrstnih kršitev zelo malo in da delavci možnosti sodelovanja pri upravljanju, ki jih določa zakon, ne izkoriščajo toliko, kolikor bi jih lahko.

Inšpektorji ugotavljajo, da so pri delodajalcih sicer dokaj pogosto organizirani sveti delavcev, vendar se sestajajo bolj poredko – nekajkrat ali tudi samo enkrat na leto. S strani delavcev po opažanjih inšpektorjev ni velikega zanimanja za sodelovanje pri upravljanju. Svet delavcev je organiziran predvsem v družbah, kjer za to poskrbi delodajalec. Pri delodajalcih, kjer ni sveta delavcev oz. delavskega zaupnika, poteka sodelovanje med delavci in delodajalci na različne, neformalne načine – vodstvo družbe organizira sestanke z vodji oddelkov ali z vsemi zaposlenimi, delavce pa obvešča z obvestili na oglasni deski ipd.

V letu 2004 so bile ugotovljene naslednje kršitve Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju:

- po **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem plačila delavcem za čas, porabljen za delo volilnih organov, ali za čas, porabljen za volitve, v zvezi z zagotavljanjem plačila članom sveta delavcev za čas posvetovanja z delodajalcem, v zvezi s posebnim varstvom članov sveta delavcev zaradi aktivnosti sveta delavcev, v zvezi z omogočanjem pravice do sodelovanja pri upravljanju delavcu kot posamezniku in v zvezi z odgovorom delodajalca na pobudo delavca v 30 dneh;
- po **2 kršitvi** Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju v zvezi z objavo dogovorov delodajalca s svetom delavcev na v družbi običajen način, v zvezi z obveščanjem sveta delavcev v skladu z 90. členom Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju in v zvezi s tem, da je delodajalec sprejel odločitev kljub temu, da je svet delavcev v 8 dneh zavrnil soglasje;
- **7 kršitev** je bilo ugotovljenih v zvezi s skupnim posvetovanjem glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve;
- **9 kršitev** je bilo ugotovljenih v zvezi s predložitvijo predlogov odločitev delodajalca v soglasje svetu delavcev v skladu s 95. in 96. členom Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju.

Skupno je bilo torej v letu 2004 ugotovljenih **27 kršitev** Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju.

O ugotovitvah inšpektorjev v zvezi s sodelovanjem delavcev pri upravljanju glej več v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo (Akcija nadzora nad uresničevanjem določil Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s pravicami delavcev pri upravljanju in pravico do sodelovanja pri obravnavi vprašanj, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela v gospodarskih družbah).

4.17. STAVKE

V letu 2004 je bila s strani inšpektorjev ugotovljena ena sama kršitev določb Zakona o stavki. Glede na poročila inšpektorjev so stavke, ko bi katera od vpletenih strani zahtevala posredovanje Inšpektorata RS za delo, zelo redke. Tudi prijave kršitev v zvezi s stavko na Inšpektorat RS za delo prejmemo poredkoma.

Prijave v zvezi s kršitvami Zakona o stavki so zelo redke, še redkeje pa inšpektorji ob inšpekcijskem pregledu ugotovijo kršitev. V posameznih obravnavanih primerih inšpektorji poročajo, da so podvomili v zakonitost stavke delavcev, vendar pa je o tem pristojno odločati le sodišče. Prav tako Inšpektorat RS za delo tudi ni pristojen za ugotavljanje utemeljenosti stavkovnih zahtev ali za to, da v stavki izvaja pritisk na vodstvo pri delodajalcu, kar pričakujejo v posameznih primerih stavkajoči delavci in sindikati.

Inšpektorat RS za delo nadzoruje uporabo določb Zakona o stavki, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo pravice in obveznosti delavcev ter organa upravljanja in poslovodnega organa oziroma delodajalca v zvezi s stavko. Pri tem pa lahko inšpektor ukrepa zoper delodajalca s predlogom sodniku za prekrške le, če ugotovi, da delodajalec med stavko, organizirano pod pogoji, določenimi z Zakonom o stavki, sprejme nove delavce, ki bi zamenjali udeležence stavke, razen če z Zakonom o stavki ni drugače predpisano, ali če delodajalec preprečuje delavcu, da bi sodeloval v stavki, ali uporabi nasilne ukrepe, da bi se stavka končala. V skladu z 19. členom Zakona o stavki je inšpektor pristojen kaznovati tudi delavca, ki med stavko zavrne sodelovanje s poslovodnim organom pri delodajalcu, da bi se zagotovil minimum delovnega procesa, ki zagotavlja varnost ljudi in premoženja.

Ena od enot inšpektorata poroča o primeru, ko so delavci brez napovedi stavke zaradi kršitev v zvezi s plačilom za delo protestno prekinili delo pri delodajalcu. V tem primeru so inšpektorji takoj ukrepali zoper delodajalca zaradi več ugotovljenih kršitev delovnega prava. Stavka pa v navedenem primeru ni bila organizirana pod pogoji, ki jih določa Zakon o stavki.

V letu 2004 je bila s strani inšpektorjev za delo ugotovljena le **1 kršitev** Zakona o stavki, in sicer pri delodajalcu v dejavnosti proizvodnje pohištva in drugih predelovalnih dejavnosti.

Inšpektorji opažajo, da delodajalci v svojih splošnih aktih zelo redko podrobneje opredelijo pravila izvedbe stavke.

4.18. POSREDOVANJE ZAPOSLITVE OZIROMA DELA

V poročevalskem obdobju so inšpektorji v zvezi z zakonitostjo dela agencij za zaposlovanje ugotovili skupaj 10 kršitev. Ugotovljene kršitve so se nanašale na delo oseb v agencijah brez ustrezne pravne podlage (brez sklenjene pogodbe o zaposlitvi) ter na zaposlovanje oseb brez ustrezne izobrazbe. V zvezi z začasnim in občasnim delom dijakov in študentov so bile tudi v letu 2004 ugotovljene zlorabe napotnic pooblaščenih organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom.

4.18.1. Zakonitost opravljanja dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oziroma dela

Inšpektorji so v poročevalskem letu 2004 v zvezi z zakonitostjo dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela, ugotovili **10 kršitev,** kar je nekoliko manj kot v letu 2003.

Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje določa v 8. členu, da mora koncesionar dejavnost izvajati z zaposlenimi delavci z ustrezno izobrazbo. V nekaterih primerih so inšpektorji ugotovili, da koncesionar ni opravljal dejavnosti iz 2. člena pravilnika le z delavci, ki so pri njem v delovnem razmerju, kot to določa 8. člen tega pravilnika. V enem primeru je bilo denimo ugotovljeno, da je pri koncesionarju delo opravljala oseba na podlagi pogodbe o volonterskem pripravništvu. Prav tako smo v agencijah za zaposlovanje ugotovili primere zaposlovanja oseb, ki ne izpolnjujejo pogojev za opravljanje dejavnosti posredovanja dela, kot jih predvideva omenjeni pravilnik.

Pri inšpekcijskem nadzoru enega od koncesionarjev smo ugotovili, da agencija dejavnosti posredovanja zaposlitve oz. dela dejansko ne opravlja, čeprav je sklenila koncesijsko pogodbo z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

V zvezi z zakonitostjo dela agencij za zaposlovanje so inšpektorji prejeli nekaj predlogov za inšpekcijski nadzor od nekaterih državnih organov, predvsem od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Predlogi so se povečini nanašali na preverjanje ustreznosti prostorskih pogojev za opravljanje koncesijske dejavnosti ali na izpolnjevanje izobrazbenih pogojev zaposlenih, pa tudi na izdajanje napotnic osebam, ki se izobražujejo v programih za odrasle. Na podlagi predlogov so inšpektorji izvedli inšpekcijske preglede. Poleg tega pa Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Inšpektoratu RS za delo v vednost pošilja koncesijske pogodbe, ki jih sklene s koncesionarji. Inšpektorji opravljajo nadzor tudi glede izvajanja določb teh pogodb.

Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev zoper koncesionarje ukrepali s predlogi sodniku za prekrške. V posameznih (sicer redkih) primerih so predlagali tudi odvzem koncesije, o čemer pa odloča pristojno ministrstvo.

4.18.2. Zloraba napotnic pooblaščenih organizacij

V zvezi z delom dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij (študentskih servisov oz. agencij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela) inšpektorji menijo, da se delo dijakov in študentov še vedno pojavlja v velikem obsegu. Tako prihaja tudi do zlorab napotnic - predvsem v zvezi z delom druge osebe na podlagi napotnice študentskega servisa namesto dijaka ali študenta, ki mu je bila napotnica izdana, pa tudi v zvezi z neupoštevanjem časovne omejitve dela na delovnem mestu pri posameznem delodajalcu.

Čeprav Zakon o delovnih razmerjih v 216. členu določa, da lahko dijak ali študent opravlja delo na delovnem mestu pri posameznem delodajalcu najdalj 90 dni brez prekinitve, kar pomeni, da lahko na podlagi ene napotnice dela največ 90 dni, so v letu 2004 inšpektorji še vedno ugotavljali, da so nekateri dijaki oz. študenti delali na podlagi t. i. stalne napotnice.

Inšpektorji so glede domnevnih zlorab napotnic pooblaščenih organizacij v letu 2004 prejeli kar nekaj prijav, ki so jih v nekaterih primerih podali posamezni državni organi. V zvezi z zlorabo študentskih napotnic so inšpektorji v poročevalskem obdobju sicer ugotovili kršitve, ki pa so jih pogosto obravnavali in evidentirali kot zaposlovanje na črno, zato so statistično zajete v poglavju o zaposlovanju na črno.

Inšpektorji poročajo, da je bilo v letu 2004 precej ugotovljenih primerov, ko je na podlagi študentske napotnice delala druga oseba brez statusa dijaka ali študenta. V nekaterih primerih so inšpektorji ugotovili, da so na podlagi napotnice študentskega servisa delale tudi osebe, ki so prejemale denarno pomoč in bile prijavljene na Zavodu RS za zaposlovanje kot iskalci zaposlitve. Inšpektorji so o tem obvestili omenjeni zavod. Prav tako so inšpektorji ugotavljali, da so nekateri študentski servisi izdajali napotnice tudi osebam, ki se izobražujejo v programih za odrasle. Tovrstne kršitve zlorab študentskih napotnic pa inšpektorji obravnavajo kot zaposlovanje na črno in so v statistiki v glavnem zajete med kršitvami v zvezi z zaposlovanjem na črno. Inšpektorji so ugotavljali tudi, da so nekateri študenti izročili napotnico delodajalcu šele nekaj dni po začetku dela. Za tovrstne kršitve so delodajalce prav tako kaznovali za prekršek zaposlovanja na črno.

Zakon o delovnih razmerjih določa, da lahko začasno ali občasno delo na podlagi napotnice opravljajo dijaki, ki so že dopolnili 15 let. Ne glede na to pa je inšpektor v enem

primeru ugotovil, da je bila napotnica študentskega servisa izdana dijaku, ki še ni dopolnil 15 let starosti.

V zvezi z zlorabo napotnic organizacij, pooblaščenih za dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, pa omenjamo še, da so inšpektorji v letu 2004 pogosto opazili, da nekateri delodajalci niso preverjali istovetnosti oseb, ki jim je bila napotnica izdana. V nekaterih primerih so inšpektorji v okviru nadzora pri delodajalcu tudi ugotovili, da so osebe, ki niso imele statusa dijaka ali študenta, delale na podlagi ponarejene napotnice ali pa so pridobile napotnico na podlagi ponarejenega potrdila o vpisu na visokošolski zavod. Zoper te osebe so podali kazenske ovadbe.

V primerih tovrstnih kršitev so inšpektorji zoper delodajalca ukrepali v skladu z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno s predlogi sodniku za prekrške ali z mandatnimi kaznimi. V nekaterih primerih ugotovljenih kršitev pa so v skladu s pooblastili po Zakonu o inšpekciji dela delodajalcem z odločbo prepovedali opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti.

4.19. ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA

Kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela so bile ene od najpogosteje ugotovljenih tudi v letu 2004. V poročevalskem letu jih je bilo ugotovljenih kar 329, to je 45 več kot v preteklem letu in predstavlja 8 odstotkov vseh ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2004. Inšpektorji opažajo, da bi bil nadzor nad izvajanjem nekaterih predpisov s področja delovnega prava precej učinkovitejši in enostavnejši, če bi posodobili zakon, ki ureja področje vodenja evidenc pri delodajalcu v zvezi z delom delavcev, in ga uskladili z Zakonom o delovnih razmerjih ter Zakonom o prekrških.

Tako kot že vrsto let inšpektorji ponovno ugotavljajo, da veljavni Zakon o evidencah na področju dela ni ustrezen in da ga tudi zaradi tega delodajalci pogosto kršijo. Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem delovne zakonodaje je zato velikokrat zelo otežen, saj nekaterih kršitev drugače kot iz evidenc delodajalca ni mogoče ugotoviti oziroma dokazati. Prav tako se delodajalci marsikdaj zavedajo, da bodo precej mileje kaznovani, če evidenc na področju dela – npr. o delovnem času – ne bodo imeli ali če bodo nepopolne, kot pa da bi bile dokaz o kršitvah v zvezi z delovnim časom (v teh primerih potem ukrepi inšpektorjev zoper delodajalca zaradi kršitev v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki sicer temeljijo na drugih dokazih, ki pa marsikdaj niso tako trdni, kot bi bila sama evidenca z zajetimi podatki o delovnem času).

Po poročanju inšpektorjev se pojavljajo primeri, ko delavci sami zase vodijo evidence na področju dela, ki se znatno razlikujejo od tistih, ki jih vodi v zvezi z njihovim delom delodajalec. Delodajalec tako evidenc, izdelanih s strani delavcev samih, pogosto ne prizna, ko ti zahtevajo izplačilo dodatkov za nadurno delo ali za delo v času, ki je za delavca manj ugoden. V takih primerih je ugotavljanje kršitev s strani inšpektorja zelo zahtevno.

V ne tako redkih primerih inšpektorji navajajo, da se pojavlja sum, da so evidence na področju dela nepravilne oziroma prirejene ali da se vodijo dvojne evidence (ene za delodajalca in druge za inšpektorje), a je to zelo težko dokazati.

Pri delodajalcih, ki vodijo evidence, inšpektorji opažajo, da so te velikokrat vodene računalniško, ponekod pa jih vodijo kar v zvezkih, notesih ali na letnih koledarjih.

Inšpektorji so ob ugotovljenih kršitvah Zakona o evidencah na področju dela pogosto ukrepali z izdajo ureditvene odločbe pa tudi s predlogom sodniku za prekrške. Nekateri inšpektorji opažajo, da je tovrstne kršitve mogoče ugotoviti predvsem pri manjših delodajalcih. Večji delodajalci, sploh pa tisti, ki spadajo v javni sektor, po ugotovitvah inšpektorjev povečini vodijo pravilne in popolne evidence.

Največ kršitev v zvezi z vodenjem evidenc v skladu z Zakonom o evidencah na področju dela je bilo ugotovljenih pri delodajalcih s področja gostinstva, drugih storitvenih dejavnosti, založništva in tiskarstva, gradbeništva, trgovine na drobno brez motornih vozil in drugih poslovnih dejavnosti. Skupno je bilo ugotovljenih **324 kršitev** vodenja evidenc v skladu z Zakonom o evidencah na področju dela.

Inšpektorji menijo, da bi bil z morebitnimi težko pričakovanimi spremembami in posodobitvami pri zakonskem urejanju vodenja evidenc na področju dela nadzor nad izvajanjem tega segmenta delovne zakonodaje (in nad zagotavljanjem mnogih pravic delavcem – predvsem v zvezi z delovnim časom, odmori, počitki, nočnim delom ipd.) precej učinkovitejši.

4.20. ZAKON O TRGOVINI

V letu 2004 ni bila s strani inšpektorjev ugotovljena niti ena kršitev drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini, ki določa, da sme trgovec določiti tedenski obratovalni čas prodajalne ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh kot manj ugodnem delovnem času samo v soglasju z zaposlenimi, pri čemer v gospodarski družbi pridobi soglasje na način, ki ga za sodelovanje delavcev pri upravljanju določajo Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju in predpisi, ki urejajo pravice in obveznosti delavcev.

Navedena določba 17. člena Zakona o trgovini, katere izvajanje nadzira Inšpektorat RS za delo, je bila v letu 2004 še v veljavi kljub predhodnemu zakonodajnemu referendumu, ki je bil izveden v septembru 2003, in kljub noveli Zakona o trgovini, s katero je bil 17. člen spremenjen. Na podlagi rezultatov referenduma je državni zbor v marcu 2004 sprejel Zakon o spremembah Zakona o trgovini (ZT-B), ki v spremenjenem, 17. členu Zakona o trgovini določa, da trgovec ne sme določiti obratovalnega časa prodajalne ob nedeljah in z zakonom določenih praznikih (razen določenih izjem, navedenih v tretjem odstavku 17. člena). Prav tako je bila z novelo zakona ukinjena pristojnost Inšpektorata RS za delo za nadzor nad izvajanjem drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini.

Zakon o spremembah Zakona o trgovini bi se moral začeti uporabljati 15. septembra 2004, ker pa je Ustavno sodišče na predlog pobudnikov za presojo ustavnosti spremenjenega Zakona o trgovini zadržalo izvajanje navedenega zakona, so ostale določbe drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini še vedno v veljavi in so inšpektorji izvajali nadzor nad upoštevanjem te določbe v vsem letu 2004.

Vendar pa so bile prijave kršitev drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini v letu 2004 zelo redke. Pa še takrat so inšpektorji ugotavljali, da delodajalci praviloma pridobijo soglasje delavcev za delo ob nedeljah, praznikih in v manj ugodnem delovnem času, tako da kršitev s tem v zvezi ni bilo mogoče ugotoviti.

4.21. ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih skupno 88 kršitev Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, velika večina kršitev (73) pa se je nanašala na opustitev prijave delavca v pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

12 kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z zagotavljanjem pravice delovnemu invalidu do premestitve na drugo delovno mesto, le 3 pa v zvezi z zagotavljanjem pravice do dela s krajšim delovnim časom od polnega zaradi ugotovljene invalidnosti.

Področje pravnega urejanja dela in zaposlovanja invalidov je bilo tudi v letu 2004 deležno korenitih sprememb in s tem novosti v izvajanju inšpekcijskega nadzora.

V začetku leta 2004 je pričela veljati sprememba Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, s katero je bil spremenjen 101. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je natančneje uredil obveznosti in postopke delodajalca v zvezi z zagotovitvijo pravic delovnemu invalidu. Med drugim je bilo predvideno, da delodajalec redno odpove pogodbo o zaposlitvi delovnemu invalidu po uspešno končani poklicni rehabilitaciji, po dokončnosti odločbe, s katero je zavarovancu priznana pravica do dela s krajšim časom od polnega, ali po dokončnosti odločbe, s katero je zavarovancu priznana pravica do premestitve na drugo delovno mesto na podlagi invalidnosti. Sočasno z odpovedjo pa mora delodajalec zavarovancu ponuditi sklenitev nove pogodbe o zaposlitvi, ki ustreza v odločbi priznanim pravicam delovnega invalida. Spremenjeni 101. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je določil tudi novi razlog za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi delavca – če mu delodajalec v skladu z zakonom ne ponudi sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi pod pogoji, ki so mu priznani kot pravice na podlagi invalidnosti, je to (skladno s predpisi o delovnih razmerjih) razlog za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi s strani zavarovanca (delavca). Po uveljavitvi sprememb zakona, ki ureja to področje, so inšpektorji predvsem v usmerjeni akciji ugotavljali, kako so te spremembe zaživele v praksi.

V letu 2004 sicer inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve v zvezi z onemogočanjem poklicne rehabilitacije delovnemu invalidu, so pa v posameznih primerih ugotavljali, da zaradi tehnoloških in proizvodnih sprememb delodajalci delovnim invalidom po uspešno končani poklicni rehabilitaciji ne zagotovijo ustreznih del, za katera so se ti usposabljali, s ponudbo nove pogodbe o zaposlitvi za delo na drugem delovnem mestu skladno s pogodbo o poklicni rehabilitaciji.

Na Inšpektorat RS za delo po ugotovitvah inšpektorjev sicer prihaja kar precej prijav, predvsem v zvezi z zagotavljanjem drugega ustreznega dela delovnemu invalidu v skladu z odločbo o njegovi invalidnosti, kršitev pa je mogoče ugotoviti zelo malo. Inšpektorji poročajo, da si delodajalci večkrat prizadevajo najti ustrezno delo za delovnega invalida, medtem ko bi delovni invalidi sami v nekaterih primerih raje ostali odsotni z dela in prejemali nadomestilo plače v breme delodajalca, ker jim ta ne more zagotoviti ustreznega dela. Še zlasti je zagotavljanje dela, ki bi ustrezalo preostali delovni zmožnosti delovnega invalida, po ugotovitvah inšpektorjev problematično pri manjših delodajalcih, ker nimajo ustreznih delovnih mest, kamor bi lahko delovne invalide glede na omejitve iz odločbe o ugotovljeni invalidnosti premestili. Začetek izvajanja določb od 102. do 105. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki bo omogočil odpoved pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga delovnemu invalidu, je namreč Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov prestavil.

V praksi se tako marsikdaj zgodi, da invalid zaradi neizplačila plačila za delo poda izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi, takšno možnost pa ima delovni invalid sicer tudi v skladu s sedmim odstavkom 101. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, če mu delodajalec ne ponudi sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi pod pogoji, ki so mu priznani kot pravice na podlagi invalidnosti.

V **12 primerih** so inšpektorji v tem poročevalskem letu ugotovili kršitve v zvezi z zagotavljanjem pravice delovnemu invalidu do premestitve na drugo, ustrezno delovno mesto. V letu 2003 je bilo ugotovljeno enako število teh kršitev. Ob ugotovljenih kršitvah so inšpektorji ukrepali z izdajo ureditvene odločbe ali predloga sodniku za prekrške. V takih primerih so delodajalci večinoma odpravili kršitve in delavcu, ki je glede na svojo invalidnost opravljal neustrezno delo, poiskali primerno delo, če takega dela ni bilo mogoče najti, pa so mu zagotovili nadomestilo plače v skladu s 137. členom Zakona o delovnih razmerjih zaradi odsotnosti z dela iz razlogov na strani delodajalca. Ob tem je treba opozoriti na pomembno novost, ki jo je uvedel Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, namreč da lahko delodajalec na podlagi sporazuma z drugim delodajalcem invalidu zagotovi, da mu drugi delodajalec ponudi sklenitev pogodbe o

zaposlitvi za nedoločen čas na ustreznem delu pri sebi. V tem primeru torej delodajalec invalidu redno odpove pogodbo o zaposlitvi in mu hkrati ponudi sklenitev nove pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas na ustreznem delu pri drugem delodajalcu.

Največ kršitev Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju **(73)** so inšpektorji ugotovili v zvezi z opustitvijo prijave v zavarovanje skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Delodajalci, ki so najpogosteje kršili te določbe, so opravljali dejavnost gradbeništva, druge poslovne dejavnosti in dejavnost gostinstva. Opustitev prijave v zavarovanje, prijave spremembe med zavarovanjem in odjave iz zavarovanja pa je sankcionirana tudi v Zakonu o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. O tem več v naslednjem podpoglavju.

V marcu in aprilu 2004 je bila izvedena usmerjena akcija nadzora v invalidskih podjetjih in pri drugih delodajalcih, ki zaposlujejo osebe s statusom invalida. V akciji so inšpektorji preverjali zagotavljanje pravic invalidom s strani delodajalcev, še posebej pa izvajanje določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. O tem več v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo.

4.22. ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANCEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA IN ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU

V letu 2004 je bilo ugotovljenih 59 kršitev določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ugotovljene kršitve inšpektorjev se nanašajo na tiste določbe navedenega zakona, ki predvidevajo prijavo delavcev v zavarovanje, prijavo sprememb med zavarovanjem in odjavo delavcev iz zavarovanja v za to predvidenih rokih. V poročevalskem letu pa je bilo ugotovljenih tudi 11 opustitev prijave v zdravstveno zavarovanje, kar je kršitev 78. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju.

V skladu z Zakonom o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja mora delodajalec v roku 8 dni od dneva nastopa dela ali izpolnitve pogojev za vstop v zavarovanje ali od izdaje odločbe o lastnosti zavarovanca oziroma od dneva prenehanja dela ali zavarovanja oziroma od dneva nastanka spremembe med zavarovanjem vložiti prijavo delavca v zavarovanje, odjavo iz zavarovanja ali prijavo spremembe med zavarovanjem. V zvezi s tem so inšpektorji v poročevalskem letu ugotovili skupno **59 kršitev,** od tega največ pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z gostinstvom in drugimi poslovnimi dejavnostmi. V letu 2004 je bilo torej ugotovljenih znatno več kršitev Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja kot v letu 2003, ko so inšpektorji ugotovili le 11 kršitev tega zakona.

78. člen Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju določa, da zavezanec za plačilo prispevkov vloži prijavo v zavarovanje najpozneje v 8 dneh od dneva začetka zavarovanja. V zvezi s tem je bilo ugotovljenih skupno **11 kršitev,** največ pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva.

Občasno so se na Inšpektorat RS za delo obrnili delavci, ki so sicer z delodajalcem sklenili pogodbo o zaposlitvi, vendar jih ta do takrat, ko so potrebovali zdravstvene storitve, še ni prijavil v zavarovanje. Delodajalci po opažanjih inšpektorjev namreč neredko zamudijo 8-dnevni rok za prijavo delavca v zavarovanje, odjavo iz zavarovanja oziroma prijavo spremembe med zavarovanjem. 8-dnevni rok pa prične teči od dneva nastopa dela ali

izpolnitve pogojev za vstop v zavarovanje, od izdaje odločbe o lastnosti zavarovanca, od dneva prenehanja dela ali zavarovanja oziroma od dneva nastanka spremembe med zavarovanjem. V več primerih so inšpektorji ugotovili, da so delodajalci prijavili oziroma odjavili delavce za nazaj. Glede prijave sprememb v zavarovanje pa so inšpektorji opazili, da nekateri delodajalci ne prijavijo spremembe med zavarovanjem, kadar se delavcu spremeni pogodba o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Pogosto se tovrstne kršitve ugotavljajo v povezavi z nadzorom izvajanja 15. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa obličnost pri sklepanju pogodbe o zaposlitvi, in 9. člena istega zakona, ki določa dolžnost delodajalca, da delavcu izroči fotokopijo prijave v obvezna zavarovanja v 15 dneh od nastopa dela.

Inšpektorji so ob ugotovljenih kršitvah ukrepali z izdajo ureditvenih odločb ali redkeje s predlogi sodniku za prekrške.

Inšpektorji so v poročevalskem letu s pristojnimi zavodi (za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za zdravstveno zavarovanje) tudi reševali primere, ko ni bil jasen datum prenehanja pogodbe o zaposlitvi – pojavljajo se namreč problemi pri vročanju odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem in v zvezi s tem določitev datuma prenehanja pogodbe o zaposlitvi. V posameznih primerih so se na Inšpektorat RS za delo obrnili lastniki enoosebnih družb, ki so se želeli zaposliti v svoji družbi in se kot delavci prijaviti v zavarovanje. Na pristojnem zavodu pa so naleteli na težave, saj jih tam niso hoteli prijaviti v zavarovanje na podlagi delovnega razmerja, ampak so zahtevali, da se prijavijo na drugi pravni podlagi. Inšpektorji opozarjajo, da obstajajo glede prijave v zavarovanje lastnika enoosebne družbe nekatere nejasnosti.

Po drugi strani so inšpektorji obravnavali tudi primere, ko je delavec želel, da bi ga delodajalec odjavil iz zavarovanja, vendar tega ni mogel doseči, saj delodajalca ni bilo mogoče najti oziroma ni bilo mogoče najti odgovorne osebe, ki bi to opravila. V takih primerih inšpektor za delo ne more ukrepati, saj je za presojanje o obstoju delovnega razmerja pristojno delovno sodišče, kar izrecno določa Zakon o delovnih in socialnih sodiščih.

4.23. IZVAJANJE KOLEKTIVNIH POGODB IN SPLOŠNIH AKTOV

V poročevalskem obdobju so inšpektorji ugotovili skupno 80 kršitev v zvezi z izvajanjem določb kolektivnih pogodb in splošnih aktov. Glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci največ kršijo kolektivne pogodbe v zvezi s pravicami delavcev, ki jih veljavni Zakon o delovnih razmerjih ne ureja podrobneje.

V letu 2004 so inšpektorji dokaj pogosto ugotovili kršitve kolektivnih pogodb, in sicer v **80 primerih.** Najpogosteje so bile kršitve ugotovljene v dejavnosti gostinstva in v dejavnosti gradbeništva.

Inšpektorji so ugotovili zlasti kršitve tistih pravic delavcev, ki jih veljavni Zakon o delovnih razmerjih sicer določa, vendar jih ne ureja v celoti, podrobneje pa jih določajo kolektivne pogodbe. To so zlasti kršitve v zvezi z višino različnih dodatkov k plači, kot so npr. dodatek zaradi posebnih obremenitev dela, dodatek za delo preko polnega delovnega časa, dodatek za delovno dobo, dodatek za delo v manj ugodnem delovnem času, in v zvezi s povračilom stroškov v zvezi z delom (npr. stroškov za prevoz na delo in z dela ter stroškov za prehrano med delom). Glede na poročila inšpektorjev pa so bile ugotovljene kršitve izvajanja določb kolektivnih pogodb tudi v zvezi z razvrščanjem delavcev v tarifne razrede ter v zvezi z neizplačanim ali premalo izplačanim regresom za letni dopust.

Kot zanimivost navajamo, da so inšpektorji v nekaterih primerih ugotovili, da so delavci podpisali pogodbe o zaposlitvi, v katerih je bilo določeno, da delodajalec zagotavlja povračilo stroškov prevoza na delo in z dela le do določenega števila kilometrov.

4.24. STROKOVNA POMOČ V SKLADU S 4. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

Tudi v letu 2004 so inšpektorji Inšpektorata RS za delo v smislu preventivnega delovanja nudili strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela. Strokovna pomoč se je nanašala na področje delovnega prava v najširšem smislu. Obseg strokovne pomoči se iz leta v leto povečuje, kar je najverjetneje posledica vse več sprejetih predpisov z obravnavanih področij, ki določajo vedno nove pristojnosti inšpektorjev Inšpektorata RS za delo. Največ vprašanj se je nanašalo na pravno ureditev prenehanja pogodbe o zaposlitvi in na institut letnega dopusta.

Medtem ko je v letu 2003 na Inšpektorat RS za delo prispelo veliko splošnejših vprašanj v zvezi z ureditvijo v takrat novem Zakonu o delovnih razmerjih, je bilo v letu 2004 iz vprašanj pogosto zaznati, da so osebe, ki so se obračale na inšpektorat po strokovno pomoč, že bolje poznale novo ureditev delovnega prava in so opisovale kompleksnejše probleme ter se bolj zanimale za podrobnejša vprašanja in dileme, ki nastajajo v praksi ob neposredni uporabi posameznega predpisa.

Strokovno pomoč so v poročevalskem letu najpogosteje iskali delavci, delodajalci in predstavniki medijev, manj pa tretje osebe, kot so npr. razne institucije, sindikati, agencije ipd. Na inšpektorat so se obrnili s pisno vlogo, poslano po navadni ali elektronski pošti, po telefonu ali osebno. Največ vprašanj so navedene osebe zastavljale v zvezi s prenehanjem pogodb o zaposlitvi (prenehanje pogodbe o zaposlitvi za določen čas ali prenehanje z odpovedjo), v zvezi z izplačevanjem plačila za delo, povračilom stroškov v zvezi z delom in pravico do regresa za letni dopust ter v zvezi z letnim dopustom. Omeniti je treba še, da se vse pogosteje osebe na Inšpektorat RS za delo obračajo z vprašanji, ki ne sodijo v njegovo pristojnost. V takih primerih jim svetujemo, kam naj se obrnejo po pomoč.

Tudi v letu 2004 so inšpektorji najpogosteje nudili strokovno pomoč delavcem v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, predvsem glede možnosti in posledic redne ali izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi, odpovednih rokov in odpravnine. Inšpektorji opažajo, da so delodajalci pogosto previdni pri postopkih odpovedi in se raje predhodno posvetujejo na inšpektoratu za delo, pa tudi pri drugih institucijah, da se izognejo morebitnim kasnejšim sporom z delavci. Delavci po drugi strani sprašujejo, kdaj lahko podajo izredno odpoved in pod kakšnimi pogoji. Poleg tega je kar precej vprašanj tudi v zvezi z varstvom pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi posameznim kategorijam delavcev, ki so posebej varovane (na podlagi nosečnosti, starševstva, invalidnosti, bolezni, članstva v sindikatu oz. svetu delavcev in starosti).

Inšpektorji pa so v posameznih primerih nudili strokovno pomoč tudi v zvezi z delovno knjižico, in sicer predvsem v zvezi z obveznostjo vrnitve delovne knjižice delavcu ob prenehanju veljavnosti pogodbe o zaposlitvi.

Razmeroma pogosta so bila vprašanja v zvezi z letnim dopustom. Najpogosteje so se delavci zanimali za pridobitev pravice do celotnega letnega dopusta oz. njegovega sorazmernega dela, za možnosti izrabe letnega dopusta in prenosa letnega dopusta iz preteklega v tekoče koledarsko leto, predvsem v primerih odsotnosti zaradi bolezni ali poškodbe, porodniškega dopusta ali dopusta za nego in varstvo otroka. Pri delodajalcih pa je še vedno v ospredju vprašanje samega določanja letnega dopusta – glede na neskladje med določbami Zakona o delovnih razmerjih in kolektivnih pogodb.

Strokovno pomoč so inšpektorji nudili tudi v zvezi z delovnim časom in posebej glede nadurnega dela v primeru, ko je delavec sklenil pogodbo o zaposlitvi z delodajalcem za

krajši delovni čas. Pogosta so bila vprašanja v zvezi s pravico do odmora delavca, ki dela s krajšim delovnim časom. Delavci pa so se na inšpektorat večkrat obrnili tudi z vprašanji, ali so jim delodajalci dolžni zagotoviti odmor med dnevnim delom v manjših lokalih oz. trgovinah, kjer je v eni izmeni zaposlen le en delavec.

V zvezi z nekaterimi instituti delovnega prava je opaziti, da delavci oz. tretje osebe praviloma pogosteje zastavljajo vprašanja, kot pa podajo prijave. Eno takšnih področij je varstvo posebnih kategorij delavcev. V zvezi z uresničevanjem določb Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih npr. dobimo na inšpektorat izredno malo prijav, medtem ko so vprašanja v zvezi s tem dokaj pogosta. Podobno je z zagotavljanjem posebnega varstva invalidom, predvsem v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi. S temi vprašanji se na inšpektorat neredko obračajo osebe s statusom invalida same ali pa njihovi delodajalci in sindikati.

Drugo takšno področje pa je prepoved diskriminacije. Delavci, ki praviloma želijo ostati anonimni, se tako zanimajo, kaj lahko storijo, če delodajalci izvajajo nanje pritisk zaradi njihove sindikalne dejavnosti, zdravstvenega stanja (predvsem glede odsotnosti zaradi bolezni ali poškodbe), invalidnosti ali spola. Podobno se občasno zanimajo delavke, ali je pogojevanje zaposlitve s prepovedjo nosečnosti in z odlogom materinstva dopustno in kaj lahko naredijo v primerih, ko jim delodajalci vsilijo vnaprejšnji podpis odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Delavci oziroma večinoma delavke v posameznih primerih prosijo za strokovno pomoč v zvezi z ravnanjem delodajalca oz. njegove odgovorne osebe ali sodelavca, ki so jih spolno nadlegovali, pri tem pa želijo, da ostanejo tako prijavitelji kot delodajalci anonimni, saj se bojijo negativnih posledic morebitnega razkritja. Inšpektorji v teh primerih tako ne morejo ukrepati zoper domnevne kršitelje, vendar pa svetujejo žrtvam, kam se lahko obrnejo po pomoč in kakšne postopke lahko sprožijo za varstvo svojih pravic.

V več primerih so delavci podali inšpektorjem v presojo predloge pogodb o zaposlitvi, ki so jih dobili pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi od delodajalcev. Prav tako pa so se z vprašanji glede obveznih sestavin pogodbe o zaposlitvi in v zvezi z morebitnimi spremembami pogodb delavci obračali na inšpektorje tudi po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi.

Podobno kot v letu 2003 so bila še vedno aktualna vprašanja v zvezi z možnostjo sklepanja pogodb civilnega prava glede na določbe Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z obveznim sklepanjem pogodb o zaposlitvi v primerih obstoja elementov delovnega razmerja. Delodajalci so se denimo zanimali, ali lahko nadomeščanje začasno odsotnega delavca uredijo s sklenitvijo pogodbe civilnega prava z drugo osebo ali pa je treba za to delo skleniti pogodbo o zaposlitvi.

Pogosto so inšpektorji odgovarjali v smislu strokovne pomoči tudi glede omejitev sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas (časovna omejitev, razlogi za sklenitev takšne pogodbe o zaposlitvi ipd.), delavcem pa predvsem o možnostih t. i. transformacije pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Kot opažajo inšpektorji, se v praksi pojavlja vse več dilem v zvezi z institutom spremembe delodajalca, ki ga Zakon o delovnih razmerjih ureja v 73. in 74. členu. Glede vprašanj v zvezi s spremembo delodajalca se na inšpektorat obračajo delodajalci, še več pa delavci. V teh primerih lahko inšpektorji ukrepajo zgolj svetovalno, s strokovno pomočjo.

Eno od področij, kjer so inšpektorji delodajalcem pogosto odgovarjali v smislu strokovne pomoči, pa je tudi ureditev disciplinske odgovornosti – izvedba postopka, možne sankcije ipd. Iz vprašanj delodajalcev je bilo mogoče ugotoviti, da še niso dobro poznali sprememb instituta disciplinske odgovornosti (predvsem glede samega disciplinskega postopka in možnih sankcij), ki je bil v primerjavi s prejšnjo ureditvijo temeljito prenovljen.

Ob koncu leta 2004 so inšpektorji Inšpektorata RS za delo prejeli precej vprašanj študentskih servisov in drugih oseb v zvezi z novo ureditvijo na podlagi Zakona o dohodnini, v skladu s katero morajo delodajalci obvestiti Davčno upravo in Inšpektorat RS za delo o začetku opravljanja dela dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščene organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, s predložitvijo napotnice.

4.25. POSREDOVANJE INŠPEKTORJA V SPORU MED DELAVCEM IN DELODAJALCEM

Inšpektorji poročajo, da institut posredovanja inšpektorja za delo za mirno rešitev spora med delavcem in delodajalcem, ki ga ureja 228. člen Zakona o delovnih razmerjih, še ni povsem zaživel v praksi. Inšpektorji za delo so v letu 2004 v 20 primerih posredovali za mirno rešitev spora, pri čemer so v večini primerov prispevali k uspešni rešitvi spora. Tudi v letu 2004 so se spori pretežno nanašali na zadeve, ki sodijo v pristojnost sodišč.

Glede na ugotovitve inšpektorjev institut posredovanja inšpektorja za mirno rešitev spora v praksi še ni zaživel, saj so posredovali v relativno malo sporih. Ocenjujemo, da je vzrok temu nepoznavanje obravnavanega instituta. Inšpektorji posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ne morejo pričeti na lastno pobudo, saj ga v skladu z 228. členom Zakona o delovnih razmerjih lahko predlaga le delavec ali delodajalec, pri čemer mora inšpektor, ki mora delovati povsem nevtralno, pred pričetkom posredovanja pridobiti tudi soglasje nasprotne stranke za reševanje spora s posredovanjem. V nekaterih primerih inšpektorji po vloženi pobudi delavca niso pridobili soglasja delodajalca, zato niso mogli pričeti postopka po 228. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji so v poročevalskem obdobju pristopili k posredovanju za mirno rešitev spora v **20 primerih.** Postopki so se praviloma pričeli na pobudo delavca. Spori so se nanašali pretežno na zadeve, ki sodijo v pristojnost sodišč. Inšpektorji so se največkrat znašli v vlogi posredovalca v sporih med delavci in delodajalci glede denarnih terjatev iz delovnega razmerja, kot npr. pri izplačilu plač, dodatka za nadurno delo, regresa za letni dopust, povračil stroškov v zvezi z delom in odpravnine ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Postopki posredovanja v sporu so nedvomno zelo zahtevni, zato je še posebej razveseljivo dejstvo, da so inšpektorji večino sporov uspešno razrešili.

Inšpektorji za delo uresničitve sporazumno zaključenega spora ne spremljajo po uradni dolžnosti, vendar so v večini zadev prejeli informacije, da so se sporazumi dejansko realizirali.

4.26 ZAKLJUČEK

Ocenjujemo, da se je drugo leto po uveljavitvi Zakona o delovnih razmerjih poznavanje zakonskih določil pri večini delodajalcev izboljšalo. Stanja v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje pa, v primerjavi s preteklim poročevalskim obdobjem, ne moremo označiti niti kot boljše niti kot bistveno slabše. Vsekakor je stanje zaskrbljujoče v nekaterih segmentih, kjer beležimo bistven porast kršitev (kot npr. v segmentu sklepanja pogodbe o zaposlitvi, v segmentu plač ipd.). Nadzor na področju zakonitosti zaposlovanja, vključno z zaposlovanjem tujcev, bo še naprej prednostna naloga Inšpektorata RS za delo. Posebno pozornost zahteva tudi področje zaposlovanja in zagotavljanja pravic delovnim ter ostalim invalidom.

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo tudi v prihodnje prizadeval v čim večji meri prispevati k uresničevanju delovnopravne zakonodaje. V letu 2005 se bo inšpektorat prvič preizkusil tudi v vlogi prekrškovnega organa.

V dveh letih od uveljavitve Zakona o delovnih razmerjih ocenjujemo, da se je poznavanje zakonskih določil pri večini delodajalcev izboljšalo. Izvajanje omenjenega zakona je povzročalo težave praviloma manjšim delodajalcem, ki pogosto ne zaposlujejo ustreznih

kadrov in se zanašajo na nasvete računovodskih servisov - ti pa strokovno niso vedno najbolje podkovani.

Ocenjujemo, da se splošno stanje na področju izvajanja določb delovnopravne zakonodaje, v primerjavi s preteklim poročevalskim obdobjem, ni bistveno spremenilo. Vsekakor drži, da smo v poročevalskemu obdobju na področju delovnih razmerij skupno ugotovili več kršitev kot v letu 2003 (3.475 kršitev), vendar pa smo v letu 2004 opravili tudi bistveno več inšpekcijskih pregledov. S trenutnim stanjem izvajanja delovnopravne zakonodaje pa nikakor ne moremo biti zadovoljni, saj smo v posameznih segmentih ugotovili znatno naraščanje ugotovljenih kršitev (kot npr. na področju sklepanja pogodb o zaposlitvi).

Vsekakor ne smemo zanemariti dejstva, da področje delovnih razmerij še vedno ni urejeno kot celota, saj se v mnogih gospodarskih, pa tudi v negospodarskih dejavnostih uporabljajo še stare kolektivne pogodbe, ki niso usklajene z Zakonom o delovnih razmerjih, kar povzroča številne nejasnosti v praksi in otežuje izvajanje inšpekcijskih nadzorov.

Nadzor na področju zakonitosti zaposlovanja, vključno z zaposlovanjem tujcev, bo še naprej prednostna naloga Inšpektorata RS za delo. Ocenjujemo, da na tem področju ne moremo pričakovati izboljšanja stanja zgolj zaradi množice ukrepov Inšpektorata RS za delo, ampak šele takrat, ko bo upadlo število brezposelnih in bodo boljši gospodarski ter razvojni ukrepi vzpodbudili delodajalce k zaposlovanju delavcev s pogodbami o zaposlitvi.

Boljši ekonomski in razvojni ukrepi pa bi vsekakor prispevali tudi k izboljšanju stanja na področju izplačila plač, saj so tovrstne kršitve pogosto posledica nelikvidnosti delodajalcev. V takšnih primerih je sicer vprašljivo tudi denarno kaznovanje delodajalcev, saj običajno ne doseže želenega učinka.

Menimo, da posebno pozornost zahteva tudi področje zaposlovanja in zagotavljanja pravic delovnim in ostalim invalidom, zato bomo v prihodnjem letu na tem področju še posebej pozorni na izvajanje novega Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo še naprej prizadeval v čim večji meri prispevati k uresničevanju delovnopravne zakonodaje. K temu pa bo prav gotovo pripomoglo tudi dejstvo, da bo s 1. 1. 2005 prevzel vlogo prekrškovnega organa na svojem delovnem področju.

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/1a

ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI			ŠTEVILO PREGLEDOV			UKREPI				POGODBA O ZAPOSLITVI																	
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	ODLOČBE	OVADBE	PRIJAVE SODNIKU ZA PREKRŠKE	IZREČENE MANDATNE KAZNI	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16	1.17	1.18
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	2.180	34.977	78	17	6	81	20	0	11	26	0	0	4	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0
A/02	Gozdarstvo, storitve	356	2.103	16	5	1	15	2	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	247	192	3	0	0	3	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	7	3.197	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	171	1.037	8	2	3	9	2	0	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	1.298	19.240	128	28	26	171	42	1	27	56	0	0	4	3	1	2	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	1	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	712	12.731	55	11	7	71	15	1	16	42	0	0	2	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	1.310	12.321	74	26	12	81	31	1	12	26	0	0	5	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	359	6.473	15	3	2	18	4	0	0	3	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	2.068	11.318	202	37	21	217	47	0	11	27	0	0	7	1	1	0	0	6	2	0	0	0	1	0	2	0	0	0
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	234	5.805	39	6	5	46	18	0	6	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	1.909	8.766	191	12	13	218	50	1	9	27	0	0	4	3	1	0	0	4	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	3	94	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	263	12.486	21	6	1	25	4	0	2	5	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	1.344	13.129	66	18	7	84	22	1	9	19	0	0	6	1	0	1	1	3	2	0	0	0	0	0	2	0	1	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	655	10.400	38	17	5	38	9	0	3	7	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
DJ/27	Proizvodnja kovin	142	8.641	17	3	3	24	4	0	5	4	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	4.974	30.422	199	57	32	240	62	0	37	70	0	0	8	3	1	1	0	7	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	1.655	25.629	73	21	13	84	13	1	7	18	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	144	761	7	1	1	6	2	0	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	856	14.249	35	12	4	52	10	0	4	7	0	0	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	397	5.938	9	7	3	7	2	0	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	535	7.723	22	7	3	26	10	0	3	6	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	129	7.679	24	2	2	26	2	0	2	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	151	2.861	11	1	2	24	2	0	3	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	2.148	14.585	184	32	24	186	51	0	7	44	1	0	8	0	0	0	0	6	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0
DN/37	Reciklaža	107	963	7	0	0	9	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/2a

ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI			ŠTEVILO PREGLEDOV			UKREPI				POGODBA O ZAPOSLITVI																	
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	ODLOČBE	OVADBE	PRIJAVE SODNIKU ZA PREKRŠKE	IZREČENE MANDATNE KAZNI	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16	1.17	1.18
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	460	7.713	7	2	0	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	72	3.394	12	1	1	17	2	0	0	2	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	15.132	57.877	955	159	93	1.361	259	1	204	409	0	0	29	14	8	9	0	26	2	1	0	0	0	0	12	1	1	0
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	5.429	15.209	125	48	12	108	37	0	15	36	0	1	9	1	2	2	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	15.389	33.244	387	103	64	486	110	3	81	222	0	0	22	12	6	6	0	9	2	0	0	0	0	0	10	1	3	0
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	20.029	52.320	472	126	59	501	111	1	63	173	0	0	12	14	2	2	0	4	2	0	0	0	0	1	16	0	2	1
H/55	Gostinstvo	12.401	29.019	1.073	188	185	1.455	396	0	161	507	0	0	54	43	18	12	0	9	3	0	3	0	0	1	33	0	2	0
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	8.022	22.823	374	74	41	406	83	1	70	173	0	0	9	26	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	7	0	1	0
I/61	Vodni promet	57	172	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	43	591	3	0	2	5	2	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	1.956	13.566	62	13	7	97	16	0	15	37	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	1.280	11.026	19	3	0	21	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	1.095	13.301	10	1	0	11	7	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	204	5.481	5	1	0	8	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	1.125	1.637	13	2	0	16	9	0	2	16	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	1.997	2.624	38	8	5	48	6	0	9	31	0	0	2	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	504	340	9	4	2	6	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	2.383	6.437	26	2	2	32	8	0	7	4	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	748	4.764	12	1	0	16	1	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	18.279	43.139	387	77	31	506	146	5	83	199	0	1	16	14	6	3	3	11	4	0	0	0	0	0	10	2	1	0
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	3.805	50.255	28	3	1	34	2	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
M/80	Izobraževanje	3.557	56.959	208	13	15	242	52	0	16	36	0	0	7	3	3	1	3	5	3	0	0	0	0	3	17	0	1	0
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	3.987	48.536	111	14	19	124	42	1	25	39	0	0	2	2	1	1	1	5	1	0	0	1	0	1	4	0	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	333	3.227	10	2	2	10	3	0	4	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	16.308	2.571	36	10	5	40	10	0	5	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	13.134	14.734	143	19	10	187	36	0	16	35	0	0	1	1	1	1	2	2	0	0	1	0	0	0	7	0	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	4.239	6.737	321	40	33	375	74	0	20	26	0	0	8	2	3	1	0	5	3	0	1	0	0	0	11	0	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	456	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	176.335	782.206	6.371	1.245	785	7.884	1.842	18	990	2.388	1	3	230	158	58	45	12	120	29	3	6	1	1	7	164	5	23	1

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/1b

ŠIFRA	DEJAVNOST	DELO NA DOMU		PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLITVI												PLAČILO ZA DELO					DELOVNI ČAS							ODMORI, POČITKI			LETNI DOPUST	DISCIPLINSKA ODGOVORNOST	
		2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8	3.9	3.10	3.11	3.12	4.1	4.2	4.3	4.4.	4.5	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6	5.7	6.1	6.2	6.3	7.1	8.1	8.2
1	2	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	2	0	2	0	0	0	1	3	1	0	0
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	2	0	4	2	1	0	1	0	0	0	0	1	0	8	5	0	0	0	1	3	1	6	0	0	1	0	3	3	0	0
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	11	5	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	8	3	1	0	0	1	5	2	8	0	0	0	1	3	3	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	2	4	0	4	0	0	1	1	0	2	0	0
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	4	1	3	0	0	0	1	1	1	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	2	0	0	0	2	10	1	5	0	0	0	0	0	6	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	1	4	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	0	4	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	15	2	2	0	0	1	8	2	5	0	0	0	1	0	5	0	0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	0	0	0	0	3	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1	0	0	1	0	1	0	2	0	0
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	10	3	0	0	0	0	4	2	4	0	0	0	1	0	6	0	0
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/2b

ŠIFRA	DEJAVNOST	DELO NA DOMU		PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLITVI												PLAČILO ZA DELO					DELOVNI ČAS							ODMORI, POČITKI			LETNI DOPUST	DISCIPLINSKA ODGOVORNOST	
		2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8	3.9	3.10	3.11	3.12	4.1	4.2	4.3	4.4.	4.5	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	5.6	5.7	6.1	6.2	6.3	7.1	8.1	8.2
1	2	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	1	0	12	0	11	3	1	0	1	1	0	0	0	0	2	64	14	4	0	0	4	12	1	24	0	0	0	3	2	16	1	1
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	2	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0	1	1	0	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	0	0	6	0	5	2	0	0	0	0	1	0	1	0	3	52	6	2	0	0	4	10	2	12	0	0	1	3	3	12	1	1
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	4	0	6	1	0	1	2	0	0	0	1	1	1	33	6	3	0	1	0	11	2	8	0	0	2	5	8	7	0	0
H/55	Gostinstvo	0	1	9	0	14	2	0	0	2	0	0	1	0	0	2	27	8	1	1	5	9	17	5	43	2	0	1	20	25	46	0	0
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	4	0	9	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10	0	1	0	2	1	2	1	3	0	1	0	3	3	5	0	0
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	6	0	0	0	1	0	5	0	4	0	0	0	3	0	2	0	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	8	0	7	2	0	0	1	1	1	0	0	0	1	36	10	4	0	2	1	17	2	8	0	0	0	6	6	12	0	0
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	1	1	4	0	0
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	6	2	2	0	0	0	7	1	4	0	0	1	3	5	1	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	1	2	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	2	0	0	0	1	0	0	9	1	0	0	1	1	1	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11	1	0	0	2	1	6	1	3	0	0	0	0	0	13	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	1	1	72	1	72	17	6	1	10	3	2	2	3	7	21	366	80	20	1	13	34	158	26	169	3	2	7	63	76	153	2	2

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/1c

ŠIFRA	DEJAVNOST	VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV					DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15. LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV				DELOVNA KNJIŽICA		KOLEKTIVNA POGODBA	ZAPOSLOVANJE TUJCEV											
		9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	10.1	10.2	10.3	10.4	11.1	11.2	12.1	13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	13.7	13.8	13.9	13.10	13.11	13.12
1	2	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10	0	1
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	1
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DD/20	Obdelava in predelava lesa	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6	0	0
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2	7	2	0
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/2c

ŠIFRA	DEJAVNOST	VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV					DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15. LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV				DELOVNA KNJIŽICA		KOLEKTIVNA POGODBA	ZAPOSLOVANJE TUJCEV											
		9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	10.1	10.2	10.3	10.4	11.1	11.2	12.1	13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	13.7	13.8	13.9	13.10	13.11	13.12
1	2	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	4	2	0	0	1	1	0	0	2	11	24	104	11	42
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	0	0	1	0	1	0	0	0	2	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	10	0	1
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	4
H/55	Gostinstvo	2	0	6	4	0	1	0	0	5	0	3	2	0	0	1	0	1	0	0	1	1	18	0	0
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11	0	0
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	1
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9	0	0
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	5	1	18	4	9	2	1	1	8	2	26	4	1	3	3	1	1	1	5	17	34	216	13	51

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/1d

ŠIFRA	DEJAVNOST	SODELOVANE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU										STAVKE	POSREDOVANJE ZAPOSLITVE OZ. DELA		ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA	ZAPOSLOVANJE NA ČRNO			ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU			ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN	ZAKON O IZVAJANJU DOGVORA O POLITIKI PLAČ ZA ODBOBJE 2002-2004	ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU IZOBRAŽEVANJA	ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI		OSTALE POMANKLJIVOSTI
		14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	14.7	14.8	14.9	14.10	15.1	16.1	16.2	17.1	18.1	18.2	18.3	19.1	19.2	19.3	20.1	21.1	22.1	23.1	24.1	24.2	25.1
1	2	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	8	1	1	0	1	0	1	0	0	1	2	0	1
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	6	12	1	0	0	0	0	2	0	0	0	3	0	1
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB/17	Proizvodnja tekstilij	2	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	1	1	0	1	3	0	2
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	9	1	0	1	0	0	1	0	0	0	3	0	0
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	0	1	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	6	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
DI/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	7	16	1	0	2	0	3	3	0	0	0	5	0	3
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instr.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	13	9	1	0	0	0	2	2	0	0	0	1	0	1
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

UGOTOVLJENE KRŠITVE NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ 2004

TABELA1/2d

ŠIFRA	DEJAVNOST	SODELOVANE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU										STAVKE	POSREDOVANJE ZAPOSLITVE OZ. DELA		ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA	ZAPOSLOVANJE NA ČRNO			ZAKON O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU			ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN	ZAKON O IZVAJANJU DOGVORA O POLITIKI PLAČ ZA ODBOBJE 2002-2004	ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU IZOBRAŽEVANJA	ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI		OSTALE POMANKLJIVOSTI
		14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	14.7	14.8	14.9	14.10	15.1	16.1	16.2	17.1	18.1	18.2	18.3	19.1	19.2	19.3	20.1	21.1	22.1	23.1	24.1	24.2	25.1
1	2	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	22	89	32	1	2	0	12	4	0	0	3	7	0	9
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	11	15	0	0	0	0	0	2	0	0	0	3	0	1
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	17	44	2	2	0	0	6	4	0	0	0	5	0	4
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	50	3	0	0	0	7	3	0	0	1	4	0	1
H/55	Gostinstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	89	229	19	0	3	1	9	11	0	0	2	21	0	14
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	12	77	4	0	0	1	1	2	0	0	0	5	0	3
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	12	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19	28	5	0	1	0	12	11	1	0	0	5	0	6
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	5	0	0	0	0	3	0	0	1	1	5	0	3
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	4	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	12	2	1	0	0	0	3	0	0	0	1	0	1
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	18	0	0	0	0	3	2	0	0	1	2	1	6
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	2	1	1	1	1	1	2	7	9	2	1	10	1	329	688	78	5	12	3	73	59	4	1	11	79	1	63

LEGENDA

1.1 neenakovreden položaj iskalca zaposlitve (6. čl. ZDR)
1.2 neenakovreden položaj delavca (6. čl. ZDR)
1.3 neizročitev fotokopije prijave v zavarovanje (2. odst. 9. čl. ZDR)
1.4 delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odst. 11. čl. ZDR
1.5 neizročitev pisnega predloga pogodbe (2. odst. 15. čl. ZDR)
1.6 neizročitev pisne pogodbe o zaposlitvi (2. odst. 15. čl. ZDR)
1.7 sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela (1. odst. 20. čl. ZDR)
1.8 splošni akt - nedoločitev pogojev za opravljanje dela po 2. odst. 20. čl. ZDR
1.9 objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odst. 23. čl. ZDR
1.10 objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 4. odst. 23. čl. ZDR (obvestilo za delavce)
1.11 objava delovnega mesta v nasprotju s 25. čl. ZDR (enaka obravnava glede na spol)
1.12 vnaprejšnji podpis odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca (bianco odpoved) kot eno izmed ravnanj v nasprotju s 26. čl. ZDR
1.13 vsa ostala ravnanja v nasprotju s 26. čl. ZDR (predložitev raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov, preizkusi znanja in sposobnosti, zdravstveni pregledi in drugo)
1.14 obvestilo neizbranemu kandidatu po 1. odst. 28. čl. ZDR
1.15 sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odst. 52. čl. ZDR
1.16 sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju z 53. čl. ZDR
1.17 transformacija pogodbe o zaposlitvi po 54. čl. ZDR
1.18 zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju s 59. čl. ZDR (časovna omejitev)
2.1 obvestilo o delu na domu Inšpektoratu RS za delo (3. odst. 67. člen ZDR)
2.2 prepoved dela na domu po 70. čl. ZDR
3.1 kršitev v zvezi z 83. čl. ZDR (postopek pred odpovedjo s strani delodajalca)
3.2 kršitev v zvezi z 1. odst. 84. čl. ZDR (obvestilo sindikata)
3.3 kršitev v zvezi z 86. čl. ZDR (oblika in vsebina odpovedi)
3.4 kršitev v zvezi z 87. čl. ZDR (vročitev odpovedi)
3.5 kršitev v zvezi z 3., 4. in 5. odst. 88. čl. ZDR (redna odpoved)
3.6 postopek odpovedi večjega števila delavcev iz poslovnih razlogov v nasprotju z 96., 97., 98., 99., 100.in 101. čl. ZDR
3.7 neizplačilo odpravnine v skladu z 109. čl. ZDR
3.8 kršitev v zvezi z 2. odst. 110. čl. ZDR (izredna odpoved)
3.9 izredna odpoved delavca - obvestilo inšpektorju za delo (1. odst. 112. čl. ZDR)
3.10 odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 114. čl. ZDR (starejši delavci)
3.11 odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 115. čl. ZDR (starši)
3.12 odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 116. čl. ZDR (invalidi in odsotni z dela zaradi bolezni)
4.1 delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odst. 126. čl. ZDR
4.2 kršitev v zvezi z izplačilom plače po 134. čl. ZDR
4.3 kršitev v zvezi z izplačilom plače po 135. čl. ZDR
4.4 kršitev v zvezi z izplačilom nadomestila plače po 137. čl. ZDR
4.5 kršitev v zvezi z izplačilom plače delavcu pripravniku po 140. čl. ZDR
5.1 krajši delovni čas - delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s 6. odst. 64. čl. ZDR
5.2 določitev polnega delovnega časa v nasprotju s 1. odst. 142. čl. ZDR
5.3 odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 3. odst. 143. čl. ZDR (časovna omejitev)
5.4 odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. čl. ZDR (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)
5.5 razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. čl. ZDR
5.6 kršitev v zvezi z nočnim delom po 150. čl. ZDR (pravice delavcev, ki delajo ponoči)
5.7 kršitev v zvezi z nočnim delom po 152. čl. ZDR (posvetovanje s sindikati)
6.1 kršitev v zvezi z odmori po 154. čl. ZDR
6.2 kršitev v zvezi z dnevnim počitkom po 155. čl. ZDR
6.3 kršitev v zvezi z tedenskim počitkom po 156. čl. ZDR
7.1 kršitev v zvezi z letnim dopustom po 159., 160., 161., 162. in 163. čl. ZDR
8.1 kršitev disciplinskega postopka v skladu s 177. čl. ZDR
8.2 kršitev 180. čl. ZDR (sklep o disciplinski odgovornosti)
9.1 varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom (190. čl. ZDR)
9.2 kršitev 195. čl. ZDR (delavci, ki še niso dopolnili 18 let)
9.3 kršitev 196. čl. ZDR (delovni čas, odmor in počitek pri delavcih, ki še niso dopolnili 18 let)
9.4 kršitev v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let (197. čl. ZDR)
9.5 kršitev določbe 203. čl. ZDR pri starejših delavcih
10.1 kršitev 214. čl. ZDR (delo otrok, mlajših od 15 let) (vsi odstavki z izjemo 7. odstavka)
10.2 kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delovnim časov dijakov in študentov
10.3 kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z odmori in počitki dijakov in študentov
10.4 delo dijakov in študentov brez napotnice (zaposlitev na črno)
11.1 kršitev po 3. odst. 226. čl. ZDR (hramba)
11.2 kršitev po 5. odst. 226. čl. ZDR (vrnitev delovne knjižice)
12.1 kršitev 86. in 87. čl. ZTPDR – do sprejema zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe
13.1 samozaposlitev (10/7/2 čl. ZZDT)
13.2 dovoljenje za zaposlitev (11/5 čl. ZZDT)
13.3 podaljšanje za 1. leto (11/8 čl. ZZDT)
13.4 poslovodni delavci za cel mandat (22/3 čl. ZZDT)
13.5 estradni umetniki / do 7 dni (24/1 čl. ZZDT)
13.6 servisne storitve / do 7 dni (26/1 čl. ZZDT)
13.7 opravljanje dela v skladu z d.d. (4/6 čl. ZZDT)
13.8 prepuščanje tujcev (4/7 čl. ZZDT)
13.9 vrnitev delovnega dovoljenja (8/11 čl. ZZDT)
13.10 prijava in odjava dela tujcev (29. čl. ZZDT)
13.11 s strani tujca (31/2 čl. ZZDT)
13.12 s strani delodajalca (31/3 in 31/4 čl. ZZDT)
14.1. objava dogovorov s svetom delavcev na v družbi neobičajen način (četrti odstavek 5. člena ZSDU)
14.2 zagotavljanje plačila delavcem za čas, porabljen za delo volilnih organov ali za čas, porabljen za volitve (drugi odstavek 54. člena ZSDU)
14.3 zagotavljanje plačila članom sveta delavcev za čas posvetovanja z delodajalcem (tretji odstavek 63. člena ZSDU)
14.4 posebno varstvo članov sveta delavcev zaradi njegove aktivnosti (67. člen ZSDU)
14.5 omogočanje pravice do sodelovanja pri upravljanju delavcu, kot posamezniku (prvi odstavek 88. člena ZSDU)
14.6 odgovor na pobudo delavca (v 30 dneh) (tretji odstavek 88. člena ZSDU)
14.7 obveščanje sveta delavcev v skladu z 90. členom ZSDU
14.8 skupno posvetovanje glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve (91. člen ZSDU)
14.9 predložitev predlogov odločitev v soglasje svetu delavcev v skladu z 95. in 96. členom ZSDU
14.10 sprejem odločitev kljub temu, da je svet delavcev v osmih dneh zavrnil soglasje (97. člen ZSDU)
15.1. nadzor nad uporabo določb zakona o stavki
16.1. kršitev v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela (22. čl. pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Ur.l. RS, št. 48/99 itd))
16.2. zloraba študentskih napotnic
17.1. kršitev v zvezi z izvajanjem zakona o evidencah na področju dela
18.1 kršitev v zvezi s prvo alineo 1.odst. 5. člena ZPDZC (Ur.l. RS št. 36/00) – delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi in ga ne prijavi zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko zavarovanje
18.2 zaposlitev tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (druga alinea 1.odst. 5.člena)
18.3 posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno (2.odst. 5.člena)
19.1 kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve (91. člen v povezavi s 101. členom)
19.2. kršitev v zvezi z pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega (93. člen v povezavi s 101. členom)
19.3 kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (tretji odstavek 7. člena in 203. člen)
20.1. kršitev v zvezi z izvajanjem določb zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (ZMEPIZ) (razen za kršitve določb iz ZPIZ-1, ki so že zajete v točki 19.3)
21.1 kršitev v zvezi z izplačevanjem minimalnih plač (5. člen)
22.1 kršitev v zvezi z zaposlitvijo strokovnega delavca za nedoločen čas, ki ne izpolnjuje izobrazbenih pogojev (členi od 94. do 99., 104. ter od 146. do 148.)
23.1 kršitev z zvezi s prijavo v zavarovanje (78. člen)
24.1 kršitev kolektivnih pogodb
24.2 kršitev splošnih aktov
25.1 ostale pomankljivosti

5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2004

5.1. SPLOŠNO

Usmerjene akcije, kot utečeno obliko izvajanja inšpekcijskih nadzorov, ki prinaša dobre rezultate, smo izvajali tudi v letu 2004. Opravili smo skupno 12 usmerjenih akcij, medtem ko sta dve usmerjeni akciji še v teku. Od tega je bilo 10 kombiniranih akcij, kar pomeni, da so bile opravljane tako na področju delovnih razmerij, kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu. Dve akciji sta se izvajali samo s področja delovnih razmerij, dve akciji, ki sta še v teku, pa izvajajo samo inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu.

Inšpektorat RS za delo je tudi v tem poročevalskem obdobju izvajal številne inšpekcijske nadzore v sklopu različnih usmerjenih akcij.

Akcije lahko po namenu razdelimo v dve skupini. V prvo skupino se uvrščajo akcije, usmerjene v področja, ki z vidika uresničevanja zakonodaje predstavljajo posebno problematiko. V drugo skupino pa sodijo akcije, opravljene na področjih, ki so nadzorovana manj pogosto, z namenom, da bi pridobili sliko stanja spoštovanja zakonodaje.

V letu 2004 smo opravili skupno **12 usmerjenih akcij,** medtem ko sta **dve usmerjeni akciji** še v teku. Od tega smo jih 10 opravili tako na področju delovnih razmerij, kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu. Nosilci preostalih dveh akcij so bili le inšpektorji s področja delovnih razmerij. Nosilci dveh usmerjenih akcij, ki sta še v teku, pa so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu. **Iz spodnje tabele je razvidno, katere akcije so bile opravljene oziroma se še izvajajo samo na enem področju in katere akcije so bile opravljene z obeh področij nadzora.**

Tabela 6: Usmerjene akcije IRSD v letu 2004

SKRAJŠANI NAZIV AKCIJE[1]	DELOVNA RAZMERJA	VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU
1. ŠOLSTVO	X	X
2. DOVOLJENJA ZA DELO PO ZVZD	X	X
3. GRADBENIŠTVO	X	X
4. GOSTINSTVO IN TURIZEM	X	X
5. KNJIŽNIČARSTVO	X	X
6. MIZARSKE DELAVNICE	X	X
7. GRAFIKA IN TISKARSTVO	X	X
8. FRIZERSTVO IN KOZMETIKA	X	X
9. SODELOVANJE PRI UPRAVLJANJU	X	X
10. INVALIDSKA IN DRUGA PODJETJA	X	
11. ZAVEZANCI ZA PRIJAVO DELA TUJCA	X	

12. DELO ŠTUDENTOV IN DIJAKOV	X	X
13. LAKIRNICE		X
14. TEHNIČNI PREGLEDI		X

Opravljali pa smo tudi poostren nadzor problematike opravljanja dela dijakov in študentov na podlagi napotnic študentskih servisov v igralništvu.

5.2 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU TER ZAGOTAVLJANJEM DELOVNOPRAVNEGA STATUSA ZAPOSLENIH DELAVCEV IN DRUGIH UDELEŽENCEV VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

Akcija je potekala na področju varnosti in zdravja pri delu ter na področju delovnih razmerij v obdobju od 1. 3. 2004 do 30. 4. 2004.

V akciji je bilo na področju delovnih razmerij pri 117 subjektih opravljenih 121 inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno 46 kršitev. Največ kršitev, in sicer 9, so inšpektorji ugotovili v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven zakonsko določenih razlogov, 8 pa v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen inšpekcijski nadzor pri 116 delodajalcih, kjer je bilo največ nepravilnosti ugotovljenih v zvezi z izvajanjem pregledov delovnega okolja, izvajanjem pregledov in meritev električnih instalacij ter v zvezi z dokumentacijo za nevarne kemične snovi. Izdanih je bilo 91 odločb na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela in 2 odločbi na podlagi 16. člena Zakona o inšpekciji dela. Glede na to, da bi morale biti šole pri praktičnem pouku učencev zgled za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ter jih usposobiti in predvsem osvestiti glede pomembnosti zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, bi moralo biti dejansko stanje precej boljše, kot je pokazal poostren nadzor.

Trajanje in namen

Akcija je potekala **v obdobju od 1. 3. 2004 do 30. 4. 2004** in se je izvajala na področju varnosti in zdravja pri delu ter na področju delovnih razmerij. Namen akcije s področja delovnih razmerij je bil ugotoviti, ali delodajalci v vzgojno-izobraževalnem procesu delavce zakonito zaposlujejo, ali upoštevajo predpise glede delovnega časa, o nadurnem delu, glede odmora in počitkov, letnega dopusta ter varovanih kategorij delavcev.

Tveganje za nastanek poškodb pri delu je že vrsto let pri mladih delavcih približno 4-krat večje kot pri starejših. Mladi delavci se največkrat poškodujejo v prvem letu službe oziroma takoj po končanem procesu srednješolskega izobraževanja. Z določbo 13. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu se kot temeljno načelo uzakonja v pravni ureditvi varnosti in zdravja pri delu obveza, da morata biti vzgoja in izobraževanje sestavni del vseh oblik splošnega in poklicnega izobraževanja na šolah vseh vrst in stopenj. S to določbo Zakon o varnosti in zdravju pri delu daje pravno podlago za vključitev vzgoje in izobraževanja v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu v izobraževalne programe šol vseh vrst in stopenj, tako da imajo nosilci izobraževalnega sistema posebne obveznosti pri oblikovanju svojih programov. Opisano načelo izhaja iz ugotovitve, da je poznavanje

temeljev varnosti in zdravja pri delu neločljiv sestavni del kateregakoli usposabljanja za katerokoli delo. Zato je bil poglavitni namen akcije s področja varnosti in zdravja pri delu ugotoviti, ali imajo subjekti nadzora področje vzgoje in izobraževanja v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu vključeno v svoje izobraževalne programe.

Inšpektorji so nadzirali predvsem tehnično usmerjene srednje šole, pa tudi osnovne šole, gimnazije in druge družboslovne šole. Pri nadzoru so inšpektorji preverjali tudi delovnopravni status strokovnega osebja (npr. učiteljev in svetovalnih delavcev) ter drugih delavcev (npr. čistilk, hišnikov, administrativno-tehničnega osebja).

V akciji je bilo **na področju delovnih razmerij pri 117 subjektih** opravljenih **121 inšpekcijskih nadzorov,** pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno **46 kršitev.** Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo pregledanih **116 subjektov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Inšpektorji so v dejavnosti vzgoje in izobraževanja v zvezi z zaposlovanjem ugotovili skupno **23 kršitev.**

Inšpektorji so v usmerjeni akciji kar nekajkrat ugotovili primere kršitev pri sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas. Pri sklepanju tovrstnih pogodb je treba v nadzirani dejavnosti upoštevati določbo 109. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ki določa, da se pogodbo o zaposlitvi za določen čas lahko sklene tudi v primeru, če gre za predvideno zmanjšanje obsega vpisa učencev oziroma dijakov v šolo ali zavod ali za spremembo javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja oziroma predmetnikov. Delovno razmerje pa se lahko sklene tudi s kandidatom, ki ne izpolnjuje zahtevanih pogojev, za dobo največ enega leta, če nihče od prijavljenih kandidatov ne izpolnjuje zahtevanih pogojev in je taka zaposlitev potrebna zaradi nemotenega opravljanja dela. V **9 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitve v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, naštetih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih. Glede na število vseh ugotovljenih kršitev v usmerjeni akciji nadzirane dejavnosti je bilo v zvezi s sklepanjem teh pogodb ugotovljenih največ kršitev. Pogodbe o zaposlitvi za določen čas so bile sklenjene predvsem zaradi opravljanja pripravništva, ki traja določen čas, za opravljanje javnih del ter zaradi zaposlitve tujca.

Inšpektorji so v dejavnosti vzgoje in izobraževanja kar pogosto ugotavljali sklepanje pogodb o delu. Delodajalci v tej dejavnosti sklepajo pogodbe o delu pod pogoji, določenimi z zakonom, ki ureja obligacijska razmerja, na podlagi specialne določbe Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ko so izkoriščene vse možnosti za sklenitev pogodbe o zaposlitvi, treba pa je zagotoviti nemoteno izvajanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Iz poročil inšpektorjev izhaja, da je bila v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih v usmerjeni akciji ugotovljena **ena kršitev.** Šlo je za primer, ko je delodajalec sklepal podjemne pogodbe za nepedagoška dela (s hišniki, v recepciji, v kuhinji itd.), pri tem pa so obstajali elementi delovnega razmerja. Inšpektorji za delo so tudi ugotavljali, da nekateri delodajalci v pogodbah o delu niso določili tedenske obveznosti ur v skladu s področnim zakonom. Pogodba o delu se lahko namreč glede na področni zakon sklene največ v obsegu ene tretjine s tem zakonom določene tedenske učne obveznosti in največ za obdobje 10 mesecev v šolskem letu. Praviloma se tovrstne pogodbe sklepajo za delo predavateljev različnih izobrazb. Ponavadi gre za predavatelje, ki predavajo krajše obdobje (npr. le nekaj mesecev na leto). Sklepajo pa se z zunanjimi sodelavci ali pa z delavci, ki so v šolah že v delovnem razmerju. Z učitelji, ki so v šoli zaposleni, se glede na opažanja inšpektorjev pogodbe o delu sklepajo za opravljanje mature ali zaključnega izpita. Razlogi za sklepanje tovrstnih pogodb so še: izvajanje predavanj predmetov, ki spadajo med izbirne vsebine, izvedba učnega procesa in praktičnega dela pouka, delo trenerjev in vaditeljev, opravljanje del šole v naravi ter ekskurzij in izobraževanje odraslih.

V **1 primeru** je bila podana kršitev Zakona o delovnih razmerjih glede objave prostega delovnega mesta, in sicer je ravnatelj želel določenega delavca po svoji izbiri zaposliti brez javne objave.

V zvezi z zaposlovanjem so inšpektorji v **2 primerih** ugotovili, da delodajalca nista izpolnila obveznosti določitve pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu. Nadzor nad upoštevanjem predpisov glede sistemizacije delovnih mest v skladu s področnim zakonom opravlja Inšpektorat RS za šolstvo in šport. Inšpektor za delo pa preverja upoštevanje določb Zakona o delovnih razmerjih ter področnih kolektivnih pogodb o splošnem aktu ter sistemizaciji delovnih mest. Sistemizacijo delovnih mest določi na podlagi normativov in standardov za šolo ravnatelj v soglasju s šolsko upravo, na območju katere ima šola sedež. Delodajalci so praviloma imeli sprejete akte o sistemizaciji v skladu s predpisi, potrjene s strani pristojnega ministrstva.

Tri kršitve so inšpektorji ugotovili glede izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, **kršitev** v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe o zaposlitvi pa je bila ugotovljena le **ena.** V usmerjeni akciji so inšpektorji ugotovili, da so delodajalci v **4 primerih kršili** obveznost v zvezi z izročanjem delavcu fotokopije prijave v zavarovanje.

V usmerjenem nadzoru dejavnosti smo ugotovili tudi delo študentov na podlagi napotnice študentskega servisa, vendar kršitev v zvezi s tem inšpektorji niso ugotovili. Kot zanimivost navajamo, da je v nekem primeru študentka opravljala delo spremljave na klavirju, en študent pa je opravljal dela čiščenja, in sicer je nadomeščal delavko, ki je bila odsotna zaradi bolezni. Študenti so opravljali dela tudi v manekenskem krožku in administrativna dela, poučevali v smislu priprav dijakov na maturo v maturitetnem tečaju ter vodili izvajanje izvenštudijskih dejavnosti.

Inšpektorji so v usmerjenem nadzoru dejavnosti ugotavljali, da so delodajalci v **5 primerih** kršili kolektivne pogodbe, ki jih zavezujejo.

V usmerjeni akciji so inšpektorji ugotovili tudi 1 kršitev v zvezi z zaposlitvijo strokovnega delavca, ki ni izpolnjeval izobrazbenih pogojev, in 1 kršitev v zvezi s prijavo in odjavo dela tujcev glede na določbo 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. V slednjem primeru delodajalec ni prijavil dela tujca – asistenta za angleški jezik, ki je delo opravljal na podlagi dovoljenja za delo v skladu z omenjenim zakonom.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Glede na ugotovitve akcije inšpektorji v nadzirani dejavnosti niso ugotovili veliko kršitev v zvezi z delovnim časom, kršitve so bile ugotovljene zgolj pri upoštevanju časovnih omejitev nadurnega dela (**3 kršitve**). Nadurno delo so ugotavljali predvsem pri nadomeščanju strokovnega delavca – npr. predavatelja – v primeru, ko je bil ta nenadno odsoten zaradi bolezni.

Delodajalci so praviloma upoštevali določbe Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter panožne kolektivne pogodbe glede trajanja delovnih obveznosti ter odmora in počitkov delavcev pri učiteljih in drugih delavcih, ki izvajajo dejavnost vzgoje in izobraževanja.

V zvezi z opravljanjem dela s krajšim delovnim časom so inšpektorji opazili, da nekateri delavci delajo pri prvem delodajalcu s krajšim delovnim časom od polnega, razliko do polnega delovnega časa pa opravijo pri drugem delodajalcu. Praviloma se zavodi za opravljanje dela na takšen način dogovorijo o izrabi letnega dopusta in o določitvi delovnega časa. Delo s krajšim delovnim časom se je ugotavljalo tudi v primerih dela delavcev s statusom invalida. Inšpektorji so pri nadzorih ugotavljali tudi opravljanje dopolnilnega dela, pri čemer kršitev niso ugotovili.

V zvezi z določbami Zakona o delovnih razmerjih o letnem dopustu so inšpektorji ugotovili **3 kršitve.**

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

Inšpektorji so v usmerjenem nadzoru v tej dejavnosti ugotavljali zaposlovanje varovanih kategorij delavcev, pri tem pa niso ugotovili veliko kršitev.

Glede na ugotovitve inšpektorjev so v tej dejavnosti zaposleni starejši delavci, njihove pravice, ki izhajajo iz posebnega varstva te kategorije delavcev, pa se v nadzirani dejavnosti praviloma upoštevajo. V usmerjeni akciji so inšpektorji ugotovili **3 kršitve** v zvezi z nadurnim in nočnim delom starejšega delavca. Ugotavljale pa so se kršitve pravic starejših delavcev, določenih v panožni kolektivni pogodbi.

Inšpektorji so v usmerjenem nadzoru te dejavnosti ugotavljali zaposlovanje delavcev, ki zaradi nosečnosti in starševstva uživajo posebno varstvo, v zvezi s tem pa niso ugotovili kršitev. Kot zanimivost navajamo, da so inšpektorji opazili tudi zaposlovanje delavk, ki so dojile, pri čemer jim je delodajalec omogočil odmor za dojenje.

Inšpektorji so ugotavljali tudi zaposlovanje invalidov v tej dejavnosti. Glede na ugotovitve so delodajalci praviloma upoštevali odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ter jim zagotavljali pravice na njihovi podlagi.

Evidence na področju dela

Med izvajanjem inšpekcijskih pregledov pri delodajalcih so inšpektorji ugotavljali, da nekateri delodajalci ne vodijo ustreznih evidenc s področja dela. V zvezi s tem so inšpektorji ugotovili **8 kršitev**.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Akcija je pokazala, da je področje varnosti in zdravja pri delu v izobraževalnem programu pomanjkljivo, zlasti v gimnazijah. Opredeljeno je predvsem na deklarativni ravni. To pomeni, da delodajalci imajo sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja, vendar z njo večina zaposlenih ni seznanjena. Periodične preiskave delovnega okolja se praviloma ne izvajajo. Tudi preventivni zdravstveni pregledi se ne izvajajo ali pa se izvajajo neredno. Pri pregledu učnih delavnic, kjer dijaki opravljajo praktični pouk, je v večini primerov ugotovljeno, da dijaki ne uporabljajo osebne varovalne opreme ter da delovna oprema ni ustrezno zavarovana. Problematično je, da posamezni učitelji s svojim zgledom ne prispevajo k osveščanju učencev glede uporabe osebne varovalne opreme. Področje varnosti in zdravja pri delu bi moralo biti bolj prisotno v procesu izobraževanja. Gre za ciljno populacijo, pri kateri pravilen pristop na področju promocije varnega in zdravega dela neposredno prispeva k bolj varnemu in zdravemu delu.

Ugotovitve na podlagi pregleda vseh inšpekcijskih zapisnikov o pregledih v zvezi z akcijo in poročil z enot inšpektorata:

Nadzorovana obveznost	Ustrezno	Neustrezno
Ali delodajalec zagotavlja izvajanje periodičnih preiskav delovnega okolja?	64	54
Ali delodajalec zagotavlja preglede in meritve električnih napeljav?	74	44
Ali delodajalec vodi seznam nevarnih snovi?	84	34
Ali delodajalec vodi dokumentacijo nevarnih snovi?	85	33
Ali delodajalec zagotavlja zdravstvene preglede?	89	29
Ali ima delodajalec izdelano oceno tveganja?	93	25
Ali delodajalec zagotavlja preglede in meritve strelovodnega sistema?	94	24
Ali so delovna mesta opremljena z varnostnimi znaki?	95	23
Ali delodajalec izvaja preizkuse delovne opreme?	111	7
Ali delodajalec zagotavlja delavcem sredstva in opremo za osebno varnost pri delu?	111	7
Ali delodajalec zagotavlja prvo pomoč?	116	2

Ukrepi

Iz poročil inšpektorjev je razvidno, da so s področja delovnih razmerij po 15. členu Zakona o inšpekciji dela izdali **31 odločb,** izrekli **4 mandatne kazni** ter podali **3 predloge sodniku za prekrške.** Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu pa so izdali **91 odločb** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela in **2 odločbi** na podlagi 16. člena Zakona o inšpekciji dela.

Zaključek

V dejavnosti vzgoje in izobraževanja je potrebno glede urejanja delovnih razmerij poleg Zakona o delovnih razmerjih upoštevati tudi Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Inšpektorji ugotavljajo, da v tej dejavnosti delodajalci kar nekajkrat sklepajo pogodbe o delu ter pogodbe o zaposlitvi za določen čas v okviru posebnih določb Zakona o organizaciji in financiranju izobraževanja.

Največ nepravilnosti so inšpektorji v usmerjeni akciji ugotovili pri sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas, kjer so ugotovili **9 kršitev,** in v zvezi z izvajanjem določb Zakona o evidencah na področju dela, kjer je bilo ugotovljenih **8 kršitev.**

Glede na to, da bi morale biti šole pri praktičnem pouku učencev zgled za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ter učence usposobiti in predvsem osvestiti glede pomembnosti zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, bi moralo biti dejansko stanje precej boljše, kot je pokazal poostren nadzor. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z izvajanjem pregledov delovnega okolja, izvajanjem pregledov in meritev električnih instalacij ter v zvezi z dokumentacijo za nevarne kemične snovi.

5.3 AKCIJA NADZORA PRI SUBJEKTIH, KI IMAJO DOVOLJENJE ZA DELO ZA OPRAVLJANJE STROKOVNIH NALOG VARNOSTI PRI DELU NA PODLAGI ZAKONA O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU

Akcijo nadzora pri subjektih, ki imajo dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu so opravljali inšpektorji s področja delovnih razmerij in varnosti in zdravja pri delu v obdobju od 1. aprila 2004 do 31. maja 2004.
Na področju delovnih razmerij je bilo opravljeno 87 inšpekcijskih nadzorov pri 85 delodajalcih, pri čemer je bilo ugotovljenih 41 kršitev.
Delodajalci so praviloma upoštevali delovnopravno zakonodajo, največ nepravilnosti pa so inšpektorji ugotovili pri sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen inšpekcijski nadzor pri 99 delodajalcih. Izdanih je bilo 38 ureditvenih odločb, dve mandatni kazni in en predlog sodniku za prekrške. Na podlagi izvedene akcije se ugotavlja, da stanje pri subjektih, ki imajo pridobljeno dovoljenje, še zdaleč ni idealno. Večina subjektov ne prijavlja ministrstvu vseh sprememb, ki lahko vplivajo na delo, zlasti sprememb glede zaposlovanja novih delavcev, ki opravljajo strokovne naloge varstva pri delu. Zaključki akcije so pokazali precej nepravilnosti, zato se bo akcija nadaljevala tudi v naslednjem letu in bo usmerjena predvsem na ugotavljanje ustreznosti in kvalitete izvedenih strokovnih nalog.

Trajanje in namen

Akcija je potekala od **1. aprila 2004 do 31. maja 2004.** Izvajala se je na področju delovnih razmerij ter na področju varnosti in zdravja pri delu. Namen akcije na področju delovnih razmerij je bil ugotoviti, če pravne osebe in samostojni podjetniki – delodajalci, ki imajo pridobljeno dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu v skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu, upoštevajo predpise s področja delovnih razmerij, in sicer zlasti tiste določbe, ki se nanašajo na zaposlovanje, začasno in občasno delo študentov, delovni čas, odmore, počitke in letni dopust. S področja varnosti in zdravja pri delu je bil namen akcije ugotoviti spoštovanje nekaterih predpisov o varnosti in zdravju pri delu (ocena tveganja, usposabljanje delavcev za varno delo, zagotavljanje osebne varovalne opreme, zagotavljanje periodičnih zdravstvenih pregledov) in ugotoviti izpolnjevanje pogojev ter obveznosti, ki so predpisani v Pravilniku o pogojih za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. S tem v zvezi so inšpektorji nameravali preveriti zlasti izpolnjevanje kadrovskih pogojev, ustreznost merilne opreme, ustreznost postopkov, metod in programov usposabljanja delavcev za varno delo, preiskav delovnega okolja, obveščanje ministrstva o spremembah, ki lahko vplivajo na opravljanje strokovnih nalog, in posredovanje letnih poročil o svojem delu.

V nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu je bilo zajetih **99 naključno izbranih subjektov,** ki so pridobili dovoljenje za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Na področju delovnih razmerij so inšpektorji opravili **87 inšpekcijskih nadzorov** pri **85 delodajalcih** ter ugotovili **41 kršitev.** V okviru akcije so inšpektorji ugotavljali, da nekateri subjekti nadzora niso zaposlovali delavcev, zaradi česar pri njih tudi ni bilo ugotovljenih kršitev s področja delovnih razmerij.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Glede na ugotovitve inšpektorjev imajo nadzirani delodajalci praviloma sprejete akte o sistemizaciji, dela pa opravljajo zaposleni z ustrezno izobrazbo in potrebnimi delovnimi izkušnjami, saj so v zvezi z obravnavano tematiko ugotovili le po **2 kršitvi.**

Pri vseh delodajalcih, ki so zaposlovali delavce, z izjemo **1 delodajalca,** je bilo ugotovljeno, da so javno objavili prosta delovna mesta v prostorih Zavoda RS za zaposlovanje ali v medijih. Strokovni delavci, s katerimi delodajalci običajno sklepajo pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, imajo opravljene tudi ustrezne strokovne izpite. Inšpektorji so ugotovili po **1 kršitev** v zvezi z neizročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter v zvezi z neizročitvijo pisne pogodbe o zaposlitvi. V **3 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalci delavcem niso izročili fotokopije prijave v zavarovanje v 15 dneh od datuma nastopa dela.

V nadzor zajeti delodajalci so delavce zaposlovali tako za nedoločen čas kot tudi za določen čas, s polnim delovnim časom in s krajšim delovnim časom od polnega. V zvezi s tem navajamo, da so v eni izmed območnih enot Inšpektorata RS za delo inšpektorji ugotovili, da vsi pregledani delodajalci v okviru predmetne akcije zaposlujejo delavce s pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas s krajšim delovnim časom od polnega. V **7 primerih** so inšpektorji ugotovili, da so delodajalci z delavci sklenili pogodbo o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih (npr. zaradi izvajanja strokovnih nalog s področja delovnega in bivalnega okolja, opravljanja poskusnega dela ipd.).

V nekaterih primerih so delavci pri delodajalcih opravljali delo v obliki dopolnilnega dela, pri čemer ni bilo ugotovljenih nepravilnosti. V **1 primeru** je bilo ugotovljeno, da je delodajalec uporabil institut dela na domu, o tem pa ni obvestil Inšpektorata RS za delo,

kot to določa 3. odstavek 67. člena Zakona o delovnih razmerjih. Zaposlovanje na črno je bilo ugotovljeno le v **4 primerih.**

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da so nekateri nadzirani subjekti z delavci sklepali pogodbe civilnega prava, nekateri pa tudi avtorske pogodbe. Podjemne pogodbe so bile sklenjene za različna dela, kot npr. za opravljanje del čiščenja poslovnih prostorov ter poslovodenje. V zvezi s sklepanjem pogodb o delu v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena ZDR so inšpektorji ugotovili **3 kršitve.**

Nadzirani subjekti so v manjšem obsegu opravljali delo tudi s študenti, pri čemer inšpektorji niso ugotovili nepravilnosti.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji pri izvajanju akcije ugotovili **4 kršitve.** Od tega so v **3 primerih** ugotovili, da je delodajalec delavcem odredil delo preko polnega delovnega časa v nasprotju s časovnimi omejitvami, ki so določene v 3. odstavku 143. člena Zakona o delovnih razmerjih. Vsi nadzirani delodajalci so upoštevali določbo 145. člena omenjenega zakona, ki ureja prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa.

Delavci praviloma ne opravljajo dela ob nedeljah in praznikih. Inšpektorji so ugotovili, da imajo nekateri delodajalci zaradi narave dela neenakomerno razporejen delovni čas. V zvezi z razporejanjem delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih je bila ugotovljena le **1 kršitev**.

Glede zagotavljanja počitkov so inšpektorji ugotovili **4 kršitve,** in sicer **2** v zvezi s tedenskim počitkom ter **2** v zvezi s počitkom med dvema zaporednima delovnima dnevoma. Nadzirani delodajalci so delavcem zagotavljali pravico do odmora.

Kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo letni dopust, so inšpektorji zabeležili pri **4 delodajalcih.**

Druge kršitve

Pri izvajanju predmetne akcije so inšpektorji ugotovili tudi nekatere druge kršitve delovnoprave zakonodaje, ki so se nanašale predvsem na vodenje evidenc s področja dela (**6 kršitev**) ter na vložitev prijave delavca v obvezna zavarovanja oz. prijave spremembe med zavarovanjem (**3 kršitve**).

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Ob izvajanju akcije so inšpektorji ugotavljali, ali subjekt izpolnjuje nekatere zahteve iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu, zlasti glede ocene tveganja, usposabljanja delavcev, zagotavljanja osebne varovalne opreme ter zagotavljanja obdobnih zdravstvenih pregledov. Največji poudarek akcije pa je bil na zagotavljanju pogojev, na podlagi katerih subjekt pridobi dovoljenje za delo, ki so predpisani v Pravilniku o pogojih za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu.

Na podlagi inšpekcijskih pregledov so inšpektorji ugotovili **17 primerov** kršitev v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja. V **10 primerih** so bile ugotovljene kršitve pri usposabljanju delavcev za varno delo. V **2 primerih** so inšpektorji ugotovili pomanjkljivosti pri zagotavljanju osebne varovalne opreme, pri pregledu predpisane dokumentacije osebne varovalne opreme (navodila, znak CE, izjava o skladnosti, tehnična mapa, poročilo o tipskem preizkusu), pa je bilo ugotovljenih še **20 kršitev.** Kar v **21 primerih** pa so inšpektorji ugotovili kršitve glede izvajanja periodičnih zdravstvenih pregledov delavcev.

Na podlagi inšpekcijskih pregledov pri subjektih, ki imajo dovoljenje za delo za opravljanje posameznih nalog iz varnosti pri delu, so bile pri **37 subjektih** ugotovljene določene pomanjkljivosti, ki niso v skladu s Pravilnikom o pogojih in postopku za pridobitev dovoljena za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Te pomanjkljivosti so naslednje:

- v **6 primerih** delodajalci niso izpolnjevali kadrovskih pogojev za opravljanje določenih nalog varnosti in zdravja pri delu, ki so predpisani v Pravilniku o pogojih za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu;
- v **11 primerih** je bila merilna oprema, ki se je uporabljala pri delu, nekalibrirana oz. je rok za kalibracijo že potekel;
- v **dveh primerih** so inšpektorji ugotovili neprimerno hranjenje merilne opreme;
- postopki in metode pregledov delovne opreme, pregledov delovnega okolja ter usposabljanja za varno delo so bili pomanjkljivi v **4 primerih;**
- v **19 primerih** delodajalec ni prijavil spremembe v zvezi s strokovnimi delavci (novo zaposlovanje oz. zmanjšanje števila zaposlenih) in v zvezi z nabavo nove merilne opreme na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve;
- letnega poročila ni izdelalo ali dostavilo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve **14 delodajalcev;**
- v **dveh primerih** se je ugotovilo, da delodajalec opravlja nekatera dela in naloge, za katere sploh nima dovoljenja od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve;
- v **1 primeru** je bilo ugotovljeno, da ima delodajalec dovoljenje za opravljanje preiskav škodljivosti, tudi kemičnih, v delovnem okolju, nima pa nobene merilne opreme in uporablja le zunanji laboratorij za analizo vzorcev in njegovo opremo za jemanje vzorcev, poročila pa izdaja kot svoje lastne dokumente.

Ukrepi

Inšpektorji so v okviru nadzora delovnih razmerij izdali **19 ureditvenih odločb in 3 odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti.** V **14 primerih** so inšpektorji izrekli **mandatno kazen.** V **4 primerih** so podali **predloge za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške** ter izrekli **1 opozorilo.**

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v okviru izvajanja akcije izdali **38 ureditvenih odločb, dve mandatni kazni in en predlog sodniku za prekrške.**

Zaključek

Na področju nadzora delovnih razmerij pri subjektih, ki imajo pridobljeno dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, posebnih problemov ne ugotavljamo. Vzrok za sorazmerno nizko število ugotovljenih kršitev je najverjetneje dejstvo, da nekateri subjekti nadzora niso zaposlovali delavcev.

Na podlagi izvedene akcije s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu ugotavljamo, da stanje pri subjektih, ki so pridobili dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, še zdaleč ni idealno. Večina subjektov ne prijavlja ministrstvu vseh sprememb, ki lahko vplivajo na delo, zlasti sprememb glede zaposlovanja novih delavcev, ki opravljajo strokovne naloge varnosti pri delu. Tudi programi usposabljanja so presplošni. Menimo, da bo treba take akcije še ponavljati, saj bo neposreden nadzor pri subjektih in posreden nadzor pri delodajalcih, pri katerih subjekt opravlja strokovne naloge varnosti pri delu, pripomogel, da se bo kvaliteta teh storitev povečala in da bodo na trgu ostali le tisti subjekti, ki delo opravljajo kvalitetno.

5.4. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU TER DELOVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI OPRAVLJAJO GRADBENO DEJAVNOST

Akcijo nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost, so inšpektorji tako s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu kot tudi s področja nadzora delovnih razmerij

izvajali istočasno na območju celotne Republike Slovenije v dveh časovnih terminih, in sicer od 7. 6. do 25. 6. 2004 in od 4. 10. do 23. 10. 2004.

Na področju nadzora delovnih razmerij je bilo v okviru akcije opravljenih skupno 363 inšpekcijskih nadzorov pri 270 delodajalcih ter ugotovljenih 140 kršitev. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v segmentu zaposlovanja.

Na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu je bilo v okviru nadzora nad delodajalci, ki opravljajo gradbeno dejavnost, na 270 gradbiščih (kar je za pribl. 12 % več kot leto prej) opravljenih 729 inšpekcijskih nadzorov pri različnih subjektih.

Tako rezultati akcije kot tudi številne nezgode s težjimi poškodbami in smrtjo delavcev potrjujejo, da gradbeništvo še vedno ostaja ena od najbolj izpostavljenih panog, zato bomo z usmerjeno akcijo nadzora pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost, nadaljevali tudi v prihodnje v dveh časovnih terminih in poizkušali še povečati obseg pregledanih gradbišč.

Trajanje in namen

Akcija s področja nadzora delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu se je izvajala istočasno na območju celotne Republike Slovenije v dveh različnih terminih, in sicer **od 7. 6. do 25. 6. 2004 ter od 4. 10. do 23. 10. 2004.** Namen akcije na področju delovnih razmerij je bil ugotoviti, ali delodajalci, ki opravljajo gradbeno dejavnost, zaposlujejo delavce v skladu s predpisi in ali zagotavljajo varstvo posebnim kategorijam delavcev.

Cilj akcije s področja varnosti in zdravja pri delu je bil predvsem pregled izpolnjevanja obveznosti po Uredbi o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. Izvajal se je nadzor glede izpolnjevanja obveznosti naročnikov (upoštevanje varnosti v fazi projektiranja, imenovanje koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu, zagotovitev varnostnih načrtov in dokumentacije za fazo uporabe objektov, prijave pričetka gradnje), glede izvajanja nalog koordinatorjev na gradbiščih ter nadzor nad ureditvijo najbolj ogroženih delovnih mest na višini in v odprtih izkopih. Inšpektorji so preverjali tudi ureditev pomožnih prostorov za delavce (garderobe, sanitarije, umivalnice, jedilnice, prostori za ogrevanje).

Inšpekcijski nadzor je potekal na gradbiščih nizkih in visokih gradenj ter na deloviščih večjih vzdrževalnih del.

Na področju delovnih razmerij je bilo v okviru akcije opravljenih skupno **363** inšpekcijskih **nadzorov** pri **270 delodajalcih** ter ugotovljenih **140 kršitev.**

V okviru akcije je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu na **pribl. 270 gradbiščih** (pribl. 12% več kot leto prej) opravljenih **729 inšpekcijskih pregledov** pri različnih subjektih. Največ pregledanih subjektov (**470**) je bilo iz gradbene dejavnosti (v glavnem izvajalci del), med naročniki pa je bilo največ subjektov iz drugih poslovnih dejavnosti (**63**) in javne uprave (**42**).

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Pri izvajanju predmetne akcije so inšpektorji v segmentu zaposlovanja ugotovili največji delež kršitev, in sicer skupno **106,** od katerih se jih je **61 nanašalo na zaposlovanje tujcev**.

Inšpektorji poročajo, da nadzirani delodajalci zaposlujejo delavce tako za nedoločen kot tudi določen čas. V tej dejavnosti smo pogosto naleteli tudi na zaposlovanje tujcev. Inšpektorji so v letu 2004 pri izvajanju akcije zasledili povečan priliv zaposlovanja in dela državljanov držav članic EU, ki pa v razmerju do zaposlovanja in dela tujcev iz tretjih držav še vedno predstavlja bistveno manjši delež. Nekateri nadzirani delodajalci pa delavcev niso zaposlovali. Inšpektorji so v **4 primerih** ugotovili sklenitev pogodbe civilnega prava v nasprotju z 11. členom Zakona o delovnih razmerjih. V manjšem obsegu pa smo zasledili delo dijakov in študentov, ki so praviloma opravljali lažja dela.

V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi so inšpektorji ugotovili **31 kršitev.** Najpogosteje so delodajalci opustili izvajanje določbe 9. člena Zakona o delovnih razmerjih in delavcem niso izročili fotokopije prijave v zavarovanje v 15 dneh od nastopa dela. V **11 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalci niso imeli sprejetega akta o sistemizaciji delovnih mest. V zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi so bile v posamičnih primerih ugotovljene kršitve v zvezi z izročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter pisne pogodbe o zaposlitvi in v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

Inšpektorji poročajo o precejšnjem številu ugotovljenih kršitev v zvezi z zaposlovanjem tujcev. Po številu ugotovljenih nepravilnosti v tem segmentu se na najvišje mesto uvrščajo kršitve v zvezi s hrambo dokumentacije s strani delodajalcev (**30 kršitev**), kar je po mnenju inšpektorjev v glavnem posledica pogostega menjavanja kraja dela. Inšpektorji so v **25 primerih** ugotovili opustitev prijave pričetka dela tujca. V posamičnih primerih so inšpektorji ugotovili opravljanje dela v nasprotju z izdanim delovnim dovoljenjem, zabeležili pa so tudi pojav prepuščanja tujcev na delo k drugemu delodajalcu, kar je v nasprotju s predpisi o zaposlovanju in delu tujcev.

Inšpektorji so v okviru izvajanja akcije ugotovili v **15 primerih** zaposlovanje na črno, od tega so bili v **3 primerih** na črno zaposleni tujci. Inšpektorica z območja Zasavja poroča, da je pri izvajanju spoštovanja prepovedi zaposlovanja na črno naletela na primer, ko niti delavci niti delodajalec niso hoteli podati podatkov o delavcih, zato je zoper delodajalca ukrepala zaradi oviranja postopka.

Posebno varstvo nekaterih kategorij delavcev

V nadzor zajeti delodajalci so glede na ugotovitve inšpektorjev zaposlovali tudi delavce, ki v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih uživajo posebno varstvo. Najpogosteje so zasledili zaposlovanje starejših delavcev in delavcev invalidov, medtem ko so delodajalci delavce, mlajše od 18 let, zaposlovali v manjšem obsegu. Med zaposlenimi delavci inšpektorji običajno niso našli delavcev, ki bi uživali posebno varstvo.

Inšpektorji poročajo, da delodajalci praviloma spoštujejo določbe delovnopravne zakonodaje, ki urejajo varstvo posebnih kategorij delavcev, saj smo v zvezi z obravnavano tematiko nepravilnosti ugotovili le v **3 primerih**. Po **1 kršitev** je bila ugotovljena v zvezi z odrejanjem nadurnega dela starejšemu delavcu v nasprotju z 203. členom, v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve delavcu invalidu ter v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcev, mlajših do 18 let. Ugotovljeno je bilo, da je oseba, mlajša od 15 let, opravljala različna dela na gradbiščih en mesec v času šolskih počitnic, zanjo pa delodajalec ni imel soglasja inšpektorja za delo, poleg tega pa tudi niso bile spoštovane omejitve delovnega časa, ki veljajo za delavce, mlajše od 18 let.

Druge kršitve

Ob preverjanju zakonitosti zaposlovanja ter zagotavljanja varstva posebnim kategorijam delavcev so inšpektorji ugotovili tudi nekatere druge kršitve delovnopravne zakonodaje. **8 kršitev** je bilo ugotovljenih v zvezi z delovnim časom, nanašale so se predvsem na razporejanje delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih. **Po 6 kršitev** so ugotovili v zvezi z letnim dopustom, vodenjem evidenc na področju dela ter prijavo delavca v pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje. V posamičnih primerih so ugotovili kršitve v zvezi s plačilom za delo ter odpovedjo pogodbe o zaposlitvi.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Najpogostejše pomanjkljivosti, ugotovljene pri naročnikih gradnje

1. Upoštevanje temeljnih načel varnosti in zdravja pri delu

Te najbolj bistvene novosti in odgovornosti se zaveda zelo malo naročnikov. Poznajo jih tudi le redki projektanti, ki morajo za naročnika te zahteve praktično vgraditi v projekte. Pri odločanju o času, potrebnem za gradnjo, naročniki še vedno določajo nenormalno kratke roke gradnje, zaradi česar se izvaja dela tudi ponoči, ob nedeljah in praznikih, praktično v vsakem vremenu. Predvsem na večjih gradbiščih se zato pogosto gnete nenavadno veliko število delavcev, ki se seveda med seboj tudi ogrožajo. Skoraj vsi naročniki poizkušajo vso odgovornost za varno gradnjo v nasprotju z novim predpisom prenašati na izvajalce. Naloge, ki bi jih morali opraviti sami pred pričetkom gradnje (npr. pridobitev zemljišč za dostop, pridobitev projektov zapor cest, pridobitev soglasij upravljavcev komunalnih naprav), prepuščajo izvajalcem (faza izvedbe), zaradi česar ti pogosto prihajajo v finančno in časovno stisko. S projekti (predvsem za izvedbo del – PZI) se zamuja, planiranja del ni, sledijo improvizacije in opuščanje izvedbe varnostnih ukrepov, posledično pa številne nezgode s poškodbami in okvarami zdravja delavcev. V zvezi z navedenim je bilo izrečenih **10 ukrepov.**

2. Imenovanje koordinatorjev

Približno tretjina naročnikov (**71**) na gradbiščih kljub temu, da so dela izvajali delavci različnih delodajalcev, na gradbišču **še ni imelo imenovanih koordinatorjev** za varnost in zdravje pri delu. Koordinatorjev v fazi projektiranja **ni imenoval pravočasno skoraj noben naročnik,** saj so bili projekti večinoma narejeni že pred uveljavitvijo uredbe. Koordinatorjev tudi niso imenovali naročniki, ki so pričeli z gradnjo pred 1. 1. 2003.

3. Varnostni načrt

Varnostnega načrta **ni bilo, ali pa ni bil ustrezen,** kar na **96 gradbiščih** (več kot tretjina). Na gradbiščih, ki so se odprla pred 1. 1. 2003, so bili v glavnem izdelani še elaborati o ureditvi gradbišča po starem pravilniku, predvsem na manjših gradbiščih pa ni bilo niti tega. Čeprav je varnostni načrt dolžan zagotoviti naročnik, po vsebini pa predstavlja projektantski dokaz o upoštevanju temeljnih načel, izdelavo varnostnega načrta naročniki naročajo kar izvajalcem gradbenih del - prepozno, po podpisu pogodbe o izvajanju del, ko so vsi projekti že končani in rok za gradnjo že določen. Zato je potrebno varnostni načrt s predpisom (pravilnikom) vnesti med projektno dokumentacijo, ki mora biti izdelana pred oddajo del (kot del projekta za razpis ali projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja).

4. Dokumentacija za fazo uporabe, vzdrževanja in čiščenja objekta

Te dokumentacije na gradbiščih skoraj nikoli ni. V večini primerov sploh še ni izdelana. Sam predpis (uredba Vlade) je ne definira podrobneje, zato niti ni jasno, kaj naj bi ta dokumentacija vsebovala. Zato bi jo bilo potrebno v dopolnitvi uredbe ali z drugim predpisom podrobneje opredeliti.

5. Prijava pričetka gradnje

Ker so se številni objekti začeli graditi že v letu 2002, naročnikom pričetka gradnje teh objektov inšpekciji za delo ni bilo treba prijaviti. V **29 primerih** pa predvsem **naročniki**, ki še ne poznajo uredbe, **novih gradbišč niso prijavili.**

Najpogostejše nepravilnosti, ugotovljene pri izvajanju nalog koordinatorjev za varnost in zdravje na gradbišču

1. Prvi koordinatorji so bili po posebnem pravilniku usposobljeni v marcu 2003. Prav pomanjkanje koordinatorjev je otežilo izvajanje novih zahtev uredbe predvsem v spomladanskem času. Do konca leta pa je preizkus usposobljenosti opravilo 222 delavcev, ki opravljajo naloge koordinatorjev v projektantskih, svetovalnih in izvajalskih družbah. Veliko od njih je varnostnih inženirjev, ki hkrati opravljajo tudi naloge strokovnega

delavca po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu.

2. V zvezi z izvajanjem nalog koordinatorjev je bilo ugotovljenih **32 nepravilnosti.** V nekaterih primerih koordinatorji ne poznajo dovolj svojih nalog in odgovornosti, drugič nimajo dovolj izkušenj, včasih svojih obiskov in ugotovitev ne beležijo v knjigi ukrepov. **Največji problem pa je, da delodajalci in njihovi delavci ne izvajajo ukrepov, ki so jih koordinatorji odredili (opozorila v knjigi se ponavljajo). Tak je bil tudi primer ene od nezgod s smrtjo delavca (padec z višine med montažo jeklene konstrukcije).**

Najpogostejše nepravilnosti, ugotovljene pri izvajalcih del

1. Ureditev in vzdrževanje gradbišča, poti, dostopov in prehodov

V **45 primerih** gradbišče ni bilo ustrezno organizirano in urejeno. Pogoste so jame in neravnine, poti in dostopi do gradbišč so blatni. Material se skladišči oz. odlaga neurejeno, stroji in osebna vozila parkirajo, kjer je prostor – tudi pod dvigalom.

2. Ureditev pomožnih prostorov

Na manjših gradbiščih pomožnih prostorov za delavce skoraj nikoli ni na voljo. Delavci se preoblačijo in jedo kar v osebnih vozilih ali v odprtem, neogrevanem objektu v gradnji, na voljo nimajo niti stolov niti garderobnih omaric, sanitarije so urejene le redkokje. Malico (hladno) si kupijo v trgovini in jo pojedo na tleh. Za umivanje imajo na voljo tekočo vodo iz pipe, ni pa umivalnikov, papirnatih brisač in mila.

Na večjih gradbiščih je malo bolje. Garderobe so, a pogosto umazane in brez omaric. Sanitarne kabine običajno so (kemični WC), a v bližini ni vode za umivanje. Delavci se umivajo tako kot na manjših gradbiščih pri isti pipi, ki služi tudi za potrebe tehnološkega procesa. Topli napitki in pitna voda so dokaj pogosto na voljo (proti plačilu) iz samopostrežnih avtomatov. Skladiščni prostori so v večini primerov urejeni, pomanjkljivosti so v glavnem na omejenih gradbiščih v mestih, skoraj povsod pa je slabo urejeno predvsem hranjenje nevarnih snovi (vnetljivi materiali – stiropor, gorivo in za okolje nevarno olje). Pisarniški prostori so v glavnem urejeni in čisti, ogrevani, le redko kje pa tudi klimatizirani oz. v vročih dneh primerno ohlajeni.

Skupno je bilo ugotovljenih **58 nepravilnosti** v zvezi z ureditvijo pomožnih prostorov.

3. Ureditev delovnih mest v globini

V **14 primerih** na gradbiščih brežine gradbenih jam niso bile ustrezno urejene. Obstajale so nevarnosti za porušitev brežine in zasutje delavcev ali pa za padec delavcev v jamo zaradi strmih in na zgornjih robovih nezavarovanih izkopov.

4. Ureditev delovnih mest na višini

Kar v **75 primerih delovna mesta na višini niso bila ustrezna.** Na medetažnih ploščah objektov ni bilo postavljenih ograj, na odrih so bile pomanjkljivo izdelane varovalne ograje, predvsem delavci na strehah, kljub novi zahtevi po postavitvi varnostnih ograj tudi na strehah, še vedno niso uporabljali nobenega varovanja. Montaža konstrukcij se pogosto izvaja brez ustrezne dvižne opreme, tudi kadar ta je, pa delavci v njej niso privezani, ali pa se iz nje povzpnejo in plezajo po konstrukciji nezavarovano. **Prav zaradi neustrezno urejenih delovnih mest na višini je bilo izdanih največ odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti (skupaj 10).**

5. Zavarovanje nevarnih območij

V **32 primerih** nevarno območje dela ni bilo ustrezno zavarovano. Taka območja obstajajo predvsem na tleh pod delovnimi mesti na višini (ob montaži, nezavarovani vhodi v objekte) in okrog vrtečih delov dvigala. Pri varjenju ni ustrezno poskrbljeno za požarno varnost, ob prometnicah pa dostikrat ni ustreznega zavarovanja proti okolici. Manjkajo varnostni in prometni znaki, ni varnostnih ograj ali signalnih trakov, ni zaščitnih nadstreškov.

6. Uporaba osebne varovalne opreme

V **71 primerih** delavci niso nosili predpisane osebne varovalne opreme. Še vedno predstavlja največji problem nošenje čelad, neustrezna ali nepopolna pa je največkrat osebna varovalna oprema za privezovanje pri delu na višini. Varovalni pasovi, ki jih delavci uporabljajo, so pogosto stari in ne ustrezajo novim predpisom (neustrezna izdelava in vzdrževanje, niso izdelani za varovanje pred pričakovanimi tveganji), sidrišča za privezovanje niso ustrezna ali jih ni, karabini so še stari – brez varovalke za preprečitev neželenega odprtja. **Zaradi opustitve uporabe osebne varovalne opreme so bile največkrat izrečene mandatne kazni (skupaj 87).**

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v okviru izvajanja akcije v **59** primerih zahtevali odpravo nepravilnosti z u**reditveno odločbo,** v **13 primerih** pa so delodajalcem **prepovedali opravljanje delovnega procesa oz. uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti.** Inšpektorji so izdali **62 mandatnih kazni,** vložili **22 predlogov za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške** ter izrekli **11 opozoril.**

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v **109 primerih** izdali ureditvene odločbe v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela. V **24 primerih** so morali zaradi večjih nepravilnosti **z odločbo prepovedati opravljanje delovnega procesa oz. uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti** v skladu s 16. členom Zakona o inšpekciji dela, v **dveh** primerih pa tudi po 17. členu Zakona o inšpekciji dela. V **12 primerih** je bil skladno s 56. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu **podan predlog sodniku za prekrške,** po 57. in 58. členu istega zakona pa je bilo izrečenih tudi **115 mandatnih kazni delavcem, odgovornim osebam delodajalca in delodajalcem.**

Zaključek

Na področju nadzora delovnih razmerij ne moremo trditi, da se je stanje glede izvajanja delovnopravne zakonodaje v dejavnosti gradbeništva v primerjavi s preteklim letom bistveno izboljšalo, saj v tej dejavnosti še vedno beležimo precej kršitev, predvsem v segmentu zaposlovanja. Kršitelji so največkrat manjši delodajalci.

Tako rezultati akcije s področja varnosti in zdravja pri delu kot tudi številne nezgode pri delu s težjimi poškodbami in smrtjo delavcev potrjujejo, da gradbeništvo še vedno ostaja ena od najbolj izpostavljenih panog. Inšpektorat RS za delo bo zato tudi v prihodnje poleg usmerjenih akcij poostrenega nadzora gradbišč aktivno sodeloval z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve in Zbornico varnosti in zdravja pri delu pri obveščanju in ozaveščanju tako delodajalcev kot delavcev.

5.5. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN VARNOSTI TER ZDRAVJA PRI DELU V DEJAVNOSTI GOSTINSTVA IN TURIZMA

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu v dejavnosti gostinstva in turizma je potekala med 1. julijem 2004 in 30. septembrom 2004. S področja nadzora delovnih razmerij so inšpektorji opravili 425 inšpekcijskih pregledov pri 401 delodajalcu, ki se ukvarja z dejavnostjo gostinstva in turizma. Ob tem so ugotovili 334 kršitev. Poudariti je treba, da so bili subjekti nadzora povečini manjši delodajalci, ki v dejavnosti gostinstva prevladujejo. Inšpektorji ocenjujejo, da je pri delodajalcih, pri katerih so bili opravljeni inšpekcijski pregledi, splošno stanje izvajanja delovnopravnih predpisov dokaj dobro in v posameznih segmentih celo boljše od pričakovanega.

V okviru akcije je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu opravljenih 258 inšpekcijskih pregledov, in sicer so inšpektorji izvedli nadzor pri 189 delodajalcih. Pregledali so 76 gostiln, 64 barov, pubov oz. bifejev, 22 okrepčevalnic in bistrojev, 11 picerij, 1 penzion, 1 taverno, 2 zdraviliščih, 3 hotele, 4 kampe, 4 restavracije in 1 kavarno. Največ pregledov je bilo opravljenih pri manjših delodajalcih. Rezultati akcije so pokazali, da je bila tudi na področju varnosti in zdravja pri delu izvedba akcije potrebna, saj je bilo ugotovljenih veliko nepravilnosti, največ v zvezi z izvajanjem periodičnih preiskav in pregledov delovne opreme.

Trajanje in namen

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu v dejavnosti gostinstva in turizma je potekala med **1. julijem 2004 in 30. septembrom 2004.**

V dejavnostih gostinstva in turizma so inšpektorji v preteklem obdobju ugotovili precej kršitev – tako na področju delovnih razmerij kakor tudi na področju varnosti in zdravja pri delu. Zato smo akcijo izvedli s poudarkom na nadzoru spoštovanja tistih določb, katerih izvajanje je v teh dejavnostih bolj problematično (nezakonito zaposlovanje, splošni akt in določitev pogojev za zasedbo delovnega mesta v splošnem aktu, pogodba o zaposlitvi za določen čas, delovni čas, odmori, počitki, delo preko polnega delovnega časa, varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva). Nadzorstvo s področja varnosti in zdravja pri delu je bilo usmerjeno predvsem v ugotavljanje, ali delodajalci zagotavljajo varne delovne pogoje, preglede delovne opreme in preiskave delovnega okolja ter namensko osebno varovalno opremo skladno s predpisi o prostem pretoku blaga. V okviru akcije je bil nadzor usmerjen tudi v preverjanje ustreznosti vsebine izjave o varnosti z oceno tveganja.

S področja nadzora delovnih razmerij so inšpektorji opravili **425** inšpekcijskih pregledov pri **401** delodajalcu, ki se ukvarja z dejavnostjo gostinstva in turizma. Ob tem so ugotovili **334 kršitev.** Poudariti je treba, da so bili subjekti nadzora povečini manjši delodajalci, ki v dejavnosti gostinstva prevladujejo. Pri tem ne gre le za tiste delodajalce, ki zaposlujejo manj kot 10 delavcev, ampak tudi za ostale, ki jih sicer zaposlujejo nekaj več, npr. 10–20. Kar nekaj od pregledanih delodajalcev pa ni zaposlovalo nobenega delavca, saj so kot samostojni podjetniki opravljali delo sami, v posameznih primerih pa so opravljali delo družinski člani delodajalca.

V okviru akcije je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu opravljenih **258 pregledov,**

in sicer so inšpektorji izvedli nadzor nad **189 delodajalci**. Največ pregledov je bilo opravljenih pri manjših delodajalcih. Pregledanih je bilo **130 samostojnih podjetnikov**, precej manj je bilo pregledov v **družbah z omejeno odgovornostjo,** in sicer **52,** pregledanih pa je bilo tudi **5 delniških družb** in **1 ena družba z neomejeno odgovornostjo.** Pri pregledanih subjektih je bilo 21 samozaposlenih, v 4 primerih ni bilo zaposlenega v družbi, do 5 zaposlenih je bilo pri 80 delodajalcih, 6–10 delavcev je bilo zaposlenih pri 42 delodajalcih, 10–50 delavcev je bilo zaposlenih le pri 28 delodajalcih, nad 50 delavcev pa je bilo zaposlenih le pri 14 delodajalcih.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje in sklepanje pogodb civilnega prava

Inšpektorji so ugotovili v akciji posamezne kršitve že v zvezi z objavo prostega delovnega mesta. Tako sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** v zvezi s tem, da delodajalec ni javno objavil prostega delovnega mesta v skladu s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, in **2 kršitvi** v zvezi s tem, da je delodajalec objavil delovno mesto samo za moške ali samo za ženske.

V **15** ugotovljenih primerih delodajalci pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi delavcu niso izročili njenega pisnega predloga, medtem ko so inšpektorji ugotovili **7 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi.

V skladu z ugotovitvami inšpektorjev delodajalci v **6** primerih niso s splošnim aktom (aktom o sistemizaciji) določili pogojev za opravljanje dela. Nekateri inšpektorji pa po drugi strani poročajo, da so akt o sistemizaciji sprejeli tudi nekateri manjši delodajalci, ki jim zakon tovrstne obveznosti ne nalaga.

V **31** primerih so v zvezi z novim zaposlovanjem delavcev inšpektorji ugotovili, da delodajalci niso delavcem izročili fotokopij prijav v obvezna zavarovanja v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih. Še vedno se namreč po opažanjih inšpektorjev dogaja, da delodajalci za to obveznost ne vedo.

Med akcijo je bilo ugotovljenih tudi **6 primerov kršitev** v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih – kadar so torej obstajali elementi delovnega razmerja. Nekateri delodajalci po opažanjih inšpektorjev namesto podjemnih pogodb že sklepajo z delavci pogodbe o zaposlitvi za določen čas, kar je vzpodbudno. Poleg tega institut pogodbe o zaposlitvi za določen čas kombinirajo z neenakomernim razporejanjem delovnega časa, kar dokazuje, da so začeli v večji meri izkoriščati možnosti fleksibilnega zaposlovanja, ki ga ponuja ureditev v Zakonu o delovnih razmerjih. Kljub temu delodajalci še vedno uporabljajo sklepanje pogodb civilnega prava, predvsem kadar zaradi posebnih okoliščin, ki jih ni mogoče vnaprej predvideti, ne morejo v zelo kratkem času zaposliti novega delavca. Takšni posebni, nepredvidljivi dejavniki so npr. vreme, slab začetek turistične sezone, nenadno izjemno povečanje obiska ob zaključku sezone, nenapovedane skupine turistov ipd.

Značilno za dejavnost gostinstva in turizma je tudi sklepanje pogodb o delu z drugimi poslovnimi subjekti za opravila, ki so jih pred časom opravljali zaposleni delavci (npr. naročanje storitev čistilnih servisov za čiščenje in pospravljanje sob v hotelih ali pa sklepanje podjemnih pogodb s kuharji, ki kot samostojni podjetniki opravljajo delo na podlagi pogodb civilnega prava). Z raznimi poslovnimi subjekti sklepajo delodajalci, pregledani v akciji, tudi podjemne pogodbe za vodenje celotne dejavnosti, dela dejavnosti ali za opravljanje nadzora v določenih prostorih.

Pogosto je pri delodajalcih iz teh dejavnosti opaziti sklepanje pogodb o zaposlitvi za določen čas, predvsem zaradi sezonske narave dela. Zaposlovanje za določen čas je po ugotovitvah inšpektorjev nekoliko pogostejše pri manjših delodajalcih. V akciji je bilo ugotovljenih **11 primerov,** ko so delodajalci z delavci sklenili pogodbo o zaposlitvi za določen čas izven primerov, naštetih v Zakonu o delovnih razmerjih. Delodajalci so npr. v pogodbah navajali razloge za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, kot je

»povečanje prometa« ipd. V posameznih primerih delodajalci razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas sploh niso navedli. V **1 primeru** pa je inšpektor ugotovil, da je bila pogodba o zaposlitvi za določen čas sklenjena v nasprotju z zakonom in da bi zato moral delodajalec z delavcem skleniti pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Sklepanje pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas je po poročanju inšpektorjev v dejavnosti gostinstva in turizma redkejše. V posameznih primerih so inšpektorji ugotovili zaposlovanje delavcev, ki delajo s krajšim delovnim časom na podlagi odločbe o invalidnosti in iz naslova starševskega varstva. Ena od enot je ugotovila, da so s krajšim delovnim časom zaposlene barske plesalke, ki opravljajo tudi nočno delo. V posameznih primerih je bilo v akciji ugotovljeno, da so delavci zaposleni pri dveh delodajalcih za krajši delovni čas.

Delovni čas, odmori in počitki ter nočno delo

V **7 primerih** so inšpektorji ugotovili, da so delavci imeli določen polni delovni čas, ki je bil daljši od 40 ur na teden. Pogosto je pri delodajalcih v tej dejavnosti delovni proces razporejen na vseh sedem dni v tednu, pri čemer posamezni delavec dela šest dni na teden.

Delodajalci v več primerih niso upoštevali določb v zvezi z neenakomernim razporejanjem delovnega časa, da se polni delovni čas po šestem odstavku 147. člena Zakona o delovnih razmerjih upošteva kot povprečna delovna obveznost v obdobju, ki ne sme biti daljše od šest mesecev, oziroma (v skladu s 158. členom Zakona o delovnih razmerjih) v obdobju, ki ne sme biti daljše od tistega, ki ga predvideva kolektivna pogodba dejavnosti. Kolektivna pogodba dejavnosti gostinstva in turizma Slovenije ima namreč specifične določbe glede urejanja delovnega časa, predvsem glede njegove (neenakomerne) razporeditve in upoštevanja povprečja delovne obveznosti v določenem časovnem obdobju. Ta ureditev se razlikuje od določb Zakona o delovnih razmerjih (147. in 158. člen), kar v praksi marsikdaj bega delodajalce. V nekaterih primerih je bilo tudi ugotovljeno, da so delodajalci delavcem začasno prerazporejali delovni čas le ustno, kar je v nasprotju z zakonom.

Delodajalci, nadzirani v akciji, v posameznih primerih tudi niso imeli izdelanega letnega razporeda delovnega časa, kar je njihova obveznost v skladu s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih. Vseh kršitev v zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih je bilo v akciji ugotovljenih **19.** Pri tem je pomembno tudi to, da po opažanjih inšpektorjev delodajalci v pogodbah o zaposlitvi neredko ne določijo pogojev za začasno prerazporeditev delovnega časa, institut nadurnega dela pa pogosto zamenjujejo z institutom začasne prerazporeditve delovnega časa.

V akciji je bilo ugotovljenih **12 kršitev** v zvezi z odrejanjem dela preko polnega delovnega časa v nasprotju z zakonom. V navedenih primerih so delodajalci odredili delavcem nadurno delo zgolj ustno ali pa so opravljene nadure presegle časovne omejitve iz 143. člena Zakona o delovnih razmerjih. V **3 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitve, ko delodajalci niso upoštevali prepovedi dela preko polnega delovnega časa v skladu s 145. členom ZDR.

V akciji je bilo največ ugotovljenih kršitev v zvezi z vodenjem evidenc **(56**) v nasprotju z določbami Zakona o evidencah na področju dela. Pri tem je bilo ugotovljeno, da delodajalci sploh niso vodili evidenc o delovnem času ali pa so bile te nepopolne.

Inšpektorji opozarjajo, da so zlasti pogosto delavcem v dejavnosti gostinstva in turizma kršene pravice do počitkov (pravica do počitka med zaporednima delovnima dnevoma in pravica do tedenskega počitka). Tako je bilo v akciji ugotovljenih **18 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravice do počitka med zaporednima delovnima dnevoma in **17 kršitev** pravice do tedenskega počitka. V zvezi z zagotavljanjem odmora med dnevnim delom sta bili s strani inšpektorjev v akciji ugotovljeni le **2 kršitvi.**

Delo v nočnem času je pri delodajalcih v dejavnosti gostinstva in turizma zelo pogosto (receptorji, natakarji), vendar pa delavcev, ki imajo glede na določbe Zakona o delovnih

razmerjih status nočnega delavca, po ugotovitvah inšpektorjev ni veliko. V zvezi z zagotavljanjem pravic delavcev, ki delajo ponoči, je bila v akciji ugotovljena le **1 kršitev.**

Plačilo za delo

Inšpektorji ugotavljajo, da so plače v dejavnosti gostinstva in turizma primerjalno ene izmed nižjih v gospodarstvu. V akciji je bilo ugotovljenih skupno **10 kršitev** v zvezi z izplačilom plačila za delo – v **9 primerih** delodajalec delavcem ni izplačeval plače na plačilni dan oziroma za obdobja, ki ne bi smela biti daljša od enega meseca, v **1 primeru** pa je bilo ugotovljeno, da delodajalec ni izplačal plače na določenem kraju in na način, določen z zakonom.

Varovane kategorije delavcev

Največ kršitev v zvezi z zagotavljanjem posebnih pravic varovanim kategorijam delavcev je bilo ugotovljenih ravno pri delu oseb, mlajših od 18 let, saj je delo teh oseb (na podlagi napotnice pooblaščene organizacije za posredovanje dela) v dejavnosti gostinstva in turizma po poročanju inšpektorjev zelo pogosto. V **6 primerih** je bilo tako ugotovljeno, da delodajalec tem delavcem (povečini dijakom oz. učencem na praksi) ni zagotavljal delovnega časa, odmorov in počitkov v skladu s 196. členom Zakona o delovnih razmerjih, v **2 primerih** pa jim je odredil nočno delo v nasprotju z zakonom.

V zvezi z varstvom v času nosečnosti in materinstva so bile ugotovljene **3 kršitve,** ki so se vse nanašale na odrejanje nadurnega ali nočnega dela delavcu, ki neguje otroka, starega do treh let, oziroma delavki v času nosečnosti in še eno leto po porodu v nasprotju z zakonom.

Kar zadeva ostale varovane kategorije delavcev, je značilno, da so inšpektorji ugotovili zelo malo zaposlenih delavcev s statusom invalida in starejših delavcev. Ti dve kategoriji delavcev sta zaposleni predvsem pri večjih delodajalcih. V **1 primeru** je bila ugotovljena kršitev pravice delovnega invalida do dela s krajšim delovnim časom od polnega.

Letni dopust

Med akcijo je bilo ugotovljenih **37 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta delavcem, kar je druga najpogostejša kršitev, ugotovljena v tej usmerjeni akciji. Inšpektorji so ugotavljali, da delodajalci sploh niso določili letnega dopusta za leto 2004 ali da so ga odmerili nepravilno oziroma pri določanju trajanja letnega dopusta niso upošteval dodatnih dni, ki jih predvideva zakon. Prenekatera kršitev v zvezi z določitvijo letnega dopusta izvira iz tega, da imajo delavci v dejavnosti gostinstva pogosto razporejeno delo na šesti dni v tednu, kar pomeni tudi večje minimalno število dni letnega dopusta, česar pa delodajalci marsikdaj ne upoštevajo.

Delo dijakov in študentov

Opravljanje dela dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, je v dejavnosti gostinstva in turizma glede na poročila inšpektorjev zelo pogosto. V akciji so bili celo ugotovljeni posamezni primeri, ko delodajalci niso imeli zaposlenega niti enega delavca, pač pa so delo pri njih opravljali izključno dijaki ali študenti na podlagi napotnice študentskega servisa. Kljub temu pa večjih kršitev v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih. V enem primeru je bilo ugotovljeno, da delodajalec ni vodil evidenc dela dijakov in študentov, ki so pri njem delali na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Inšpektorji pa so ugotovili **1 kršitev** v zvezi s tem, da delajo tudi dijaki, mlajši od 18 let, v nasprotju z omejitvami iz sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih – tako da so bile presežene zakonske omejitve delovnega časa.

V enem primeru so inšpektorji ugotovili, da sta študentki, ki sta opravljali delo pri delodajalcu na podlagi napotnice študentskega servisa, presegli čas opravljanja dela, naveden na napotnicah. Zato so inšpektorji ukrepali zaradi kršitve Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. V **4 primerih** pa je bilo ugotovljeno, da so dijaki oz. študenti delali brez napotnice, kar tudi pomeni zaposlovanje na črno.

Zelo malo se pri pregledanih delodajalcih poklicno izobražuje vajencev – ti so predvsem pri posameznih večjih delodajalcih. V zvezi z zagotavljanjem njihovih pravic je bila pri **enem** delodajalcu ugotovljena **kršitev** v zvezi z zagotavljanjem delovnega časa, odmorov in počitkov vajencem, mlajšim od 18 let.

Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja

V času trajanja akcije je bilo ugotovljeno tudi **5 kršitev** Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ko delodajalci niso prijavili delavca v obvezno zavarovanje oziroma niso prijavili spremembe v zavarovanju ali delavca iz zavarovanja niso odjavili. K temu je treba dodati še **3** ugotovljene **kršitve** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v zvezi z opustitvijo prijave v zavarovanje skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Zaposlovanje na črno

Ugotovljenega zaposlovanja na črno je bilo v akciji kar precej, čeprav ne toliko, kot so inšpektorji povečini pričakovali. V **31 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in ga ni prijavil v zavarovanje. V **3 primerih** pa je bilo ugotovljeno, da je zaposlil tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.

Druge ugotovljene kršitve

Posamezne kršitve so bile v akciji ugotovljene tudi v zvezi z naslednjimi instituti delovnega prava:

- v zvezi s tem, da je delodajalec delavcu izredno odpovedal pogodbo o zaposlitvi brez ustrezne listine,
- v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oziroma dela (kršitev 29. člena Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje),
- v zvezi s prepuščanjem tujcev, kar je kršitev sedmega odstavka 4. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev,
- kršitve določb kolektivnih pogodb (delodajalci denimo niso izplačevali dodatkov za nočno delo in delo v izmenah oziroma za delo v manj ugodnem delovnem času v skladu s kolektivno pogodbo dejavnosti).

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Splošni akti

V zvezi z izjavo o varnosti so inšpektorji ugotovili največ kršitev zaradi njene nepopolne vsebine (**47 kršitev**), pomanjkljivosti so se nanašale na neizdelano zdravstveno oceno tveganja, organogram odgovornih oseb v družbi, na opis ukrepov ter roke za njihovo izvedbo. Precej kršitev (**25**) pa je bilo ugotovljenih zaradi neustrezno ocenjenega tveganja za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar, saj je bilo stanje, opisano v izjavi o varnosti, neprimerljivo z dejanskim stanjem v družbi oz. je bila ocena tveganja izdelana splošno in ni zajela konkretnih nevarnosti.

Usposabljanje delavcev za varno in zdravo delo na delovnih mestih

V dejavnosti gostinstva je na področju varnosti in zdravja pri delu precej problematično neizvajanje teoretičnega in praktičnega usposabljanja za varno delo, pri tistih delodajalcih, ki imajo dokazila o usposabljanju za varno delo, pa je bilo ugotovljeno, da usposabljanje ni bilo prilagojeno posebnostim delovnega mesta. V tem segmentu nadzora je bilo ugotovljenih kar **53 kršitev**. Inšpektorji so tudi ugotovili, da **31 delodajalcev** ne vodi evidence o usposabljanju za varno delo.

Delovno okolje

Delodajalci v dejavnosti gostinstva premalo poskrbijo za izvedbo periodičnih preiskav delovnega okolja, saj so inšpektorji v usmerjeni akciji ugotovili **49 kršitev** s tem v zvezi. Precej delodajalcev je preiskave delovnega okolja izvedlo pred začetkom obratovanja, saj je bil to eden izmed pogojev za pridobitev obratovalnega dovoljenja družbe. Kasneje preiskav običajno niso več izvajali, misleč, da se razmere v delovnem okolju niso spremenile, kljub temu, da so imeli izvajanje periodičnih preiskav delovnega okolja opredeljeno v izjavi o varnosti.

Veliko kršitev je bilo pri nadzoru ugotovljenih v zvezi z vodenjem evidenc (**32 kršitev**). V delovnih prostorih in v skladiščih so bile predvsem pri manjših delodajalcih založene poti za gibanje. Večina delodajalcev je imela urejeno umetno prezračevanje, le v nekaterih kuhinjah, nameščenih v manjšem prostoru, so inšpektorji ocenili slabše prezračevanje.

Delovna oprema in električne instalacije

Največ **kršitev (68)** so inšpektorji ugotovili pri nadzoru nad izvajanjem periodičnih preiskav in pregledov delovne opreme. Dejansko stanje delovne opreme so inšpektorji ocenili kot dobro, saj je bilo v zvezi s tem ugotovljenih le **8 kršitev,** ki so se nanašale predvsem na to, da kovinski deli delovne opreme med sabo niso bili galvansko povezani. Pri nekaterih delodajalcih so inšpektorji opazili poškodovane pokrove na vodotesnih vtičnicah, vgrajenih na pralnih delih sten, rotirajoči deli ventilatorja niso bili zaščiteni, električni priključni kabli za skrinjo in hladilnik so bili poškodovani ipd. Precej delodajalcev glede na ugotovitve inšpektorjev ne vodi evidence o pregledih in preskusih delovne opreme (**33 kršitev**). Delodajalci pogosto tudi ne skrbijo za preglede in meritve električnih instalacij, saj so inšpektorji ugotovili **37** tovrstnih **kršitev.**

Osebna varovalna oprema

Večina delodajalcev zagotavlja delavcem osebno varovalno opremo, saj so inšpektorji ugotovili pri nadzoru le **1 kršitev.** Nedosledost pri delodajalcih pa so inšpektorji ugotovili pri vodenju evidenc osebne varovalne opreme (**31 kršitev**). Inšpektorji so ugotovili le **2 kršitvi,** ko delodajalci za osebno varovalno opremo niso imeli izjave o skladnosti in navodil za uporabnika. Nekaj delodajalcev je menilo, da osebna varovalna oprema pri njihovem delu ni potrebna in je niso opredelili kot ukrep v izjavi o varnosti za izboljšanje stanja varnosti in zdravja pri delu. Delavci pri teh delodajalcih so pri svojem delu uporabljali le delovno haljo in čepico, ki pa po predpisih o varnosti in zdravju pri delu ne sodita med osebno varovalno opremo.

Ukrepi

Inšpektorji za delo s področja nadzora delovnih razmerij so v zvezi s kršitvami, ugotovljenimi v akciji, izdali **134 ureditvenih odločb in 21 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti.** V **22 primerih** so podali predloge **za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške,** v **82 primerih** pa so izrekli **mandatne kazni** takoj na kraju prekrška. V **31 primerih** so inšpektorji ukrepali z **opozorilom** na podlagi 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so v zvezi z ugotovljenimi kršitvami pri izvajanju akcije v dejavnosti gostinstva in turizma izdali **127 ureditvenih odločb, 4 mandatne kazni** in podali **3 predloge za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške.**

Zaključek

Inšpektorji ocenjujejo, da je pri delodajalcih, pri katerih so bili opravljeni inšpekcijski pregledi, splošno stanje izvajanja delovnopravnih predpisov dokaj dobro in v posameznih segmentih celo boljše od pričakovanega (zaposlovanje na črno, sklepanje pogodb civilnega prava). To je še toliko bolj vzpodbudno, saj so bili v nadzor zajeti predvsem manjši delodajalci. Kljub temu je dejavnost gostinstva tista, pri kateri inšpektorji iz leta v leto ugotavljajo največ kršitev, kar kaže na to, da so tovrstne usmerjene akcije nadzora tudi pri delodajalcih v tej dejavnosti zelo potrebne.

Zelo pogosto je po poročilih inšpektorjev v dejavnosti gostinstva in turizma delo dijakov in študentov, tudi tistih, ki so mlajši od 18 let. Redkejše je po drugi strani zaposlovanje starejših delavcev in delavcev, ki imajo status invalida.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo največ kršitev ugotovljenih v zvezi z izvajanjem periodičnih preiskav in pregledov delovne opreme (68), 53 kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z usposabljanjem zaposlenih za varno delo in 49 kršitev v zvezi s periodičnimi preiskavami delovnega okolja. Rezultati usmerjene akcije so pokazali, da je bila tudi na področju varnosti in zdravja pri delu njena izvedba potrebna, saj je bilo ugotovljenih veliko nepravilnosti.

5.6 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V KNJIŽNICAH

Akcijo nadzora nad izvajanjem predpisov v knjižnicah so opravljali inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu. Akcija je potekala v obdobju od 1. 10. 2004 do 30. 11. 2004. Na področju nadzora delovnih razmerij so inšpektorji opravili 50 inšpekcijskih pregledov pri 49 delodajalcih in ugotovili skupno 13 kršitev. Največ kršitev so ugotovili v zvezi z razporeditvijo delovnega časa.

V okviru akcije je bilo s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu pregledanih 55 delodajalcev, izdanih 36 ureditvenih odločb in 1 opozorilo po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z vsebino izdelane izjave o varnosti z oceno tveganja in glede periodike opravljanja zdravstvenih pregledov.

Trajanje in namen

Akcija je potekala v oktobru in novembru 2004. Na področju delovnih razmerij je bil namen akcije ugotoviti, ali v knjižnicah upoštevajo določbe Zakona o delovnih razmerjih o sklepanju pogodb o zaposlitvi, posebej še pogodb o zaposlitvi za določen čas in pogodb o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, namen akcije pa je bil tudi preveriti morebitno sklepanje pogodb civilnega prava v nasprotju z določbami Zakonom o delovnih razmerjih. Inšpektorji so v okviru akcije preverjali tudi izvajanje določb delovne zakonodaje v zvezi s splošnim aktom, delovnim časom, odmori, počitki, letnim dopustom, delom preko polnega delovnega časa, razporejanjem delovnega časa, varstvom nekaterih kategorij delavcev, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov ter zaposlovanjem na črno.

Namen akcije nadzora v knjižnicah je bil tudi, da se ugotovi, kako delodajalci zagotavljajo zaposlenim ustrezne pogoje v okviru varnosti in zdravja pri delu. Nadzor je bil usmerjen predvsem v upoštevanje določb Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter podzakonskih aktov, kot so Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja, Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih, Pravilnik o varnostnih znakih in Pravilnik o varnosti in zdravju pri delu s slikovnimi zasloni.

Na področju delovnih razmerij so inšpektorji opravili **50 pregledov,** pregledali **49 subjektov** in ugotovili skupno **13 kršitev**. Na področju varnosti in zdravja pri delu je bil inšpekcijski nadzor opravljen pri **55 delodajalcih.**

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Knjižnice spadajo kot javni zavodi in kot subjekti, ki knjižničarstvo opravljajo na podlagi koncesije, v javni sektor, zato je treba pri nadzoru delovnih razmerij upoštevati še določbe Zakona o javnih uslužbencih, Zakona o knjižničarstvu in Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture. Za nadzor izvajanja navedenih predpisov pa inšpektor za delo ni pristojen, ker ga opravljajo drugi državni organi.

V usmerjeni akciji so tako inšpektorji za delo preverjali upoštevanje določb Zakona o delovnih razmerjih. Ugotovili so, da imajo praviloma vse knjižnice, razen ene, sprejete akte o sistemizaciji v skladu s predpisi. Obveznost sprejema akta o sistemizaciji izhaja tudi iz Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture v povezavi z Zakonom o javnih uslužbencih, in sicer morajo imeti knjižnice sprejet splošni akt – akt o sistemizaciji ne glede na število zaposlenih.

Inšpektorji so sicer pri precej knjižnicah ugotovili primere sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas, kršitev pa pri tem niso ugotovili. V nekaterih primerih je sklenil tovrstno pogodbo o zaposlitvi za določen čas pripravnik, in sicer za čas opravljanja pripravništva. V neredkih primerih pa so bile pogodbe o zaposlitvi za določen čas sklenjene za opravljanje javnih del.

Inšpektorji so v nekaj primerih ugotovili, da so knjižnice sklepale pogodbe o delu in avtorske pogodbe. V teh primerih pa niso ugotovili obstoja elementov delovnega razmerja, tako da kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v knjižnicah ni bilo ugotovljenih. Pogodbe o delu so knjižnice sklepale npr. za opravljanje začasnega dela v ekspoziturah – podružnicah knjižnic ali za delo knjižničarjev na terenu, zlasti v manjših krajih, kjer se delo opravlja po nekaj ur na teden ali mesec (npr. 8 do 16 ur na mesec), za računovodska dela, za občasno vodenje po razstavi, za vodenje študijskega krožka ter za delo čistilke. Kot zanimivost navajamo primer knjižnice, ki organizira predvajanje filmov in je s kinooperaterjem sklenila pogodbo o delu.

Inšpektorji so v usmerjeni akciji ugotavljali tudi primere opravljanja dela dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, vendar kršitev v zvezi z njihovim delom ni bilo ugotovljenih. Delo so dijaki in študenti opravljali denimo v primerih prireditev in predavanj, kot hostese na prireditvah, pri izposoji knjig v poletnih mesecih, za vodenje ur pravljic, za potopisna predavanja in kot pomoč pri urejanju gradiva.

Delovni čas

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji največ **kršitev**, in sicer **5**, ugotovili v zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so v knjižnicah ugotavljali tudi neenakomerno razporeditev delovnega časa in začasno prerazporeditev delovnega časa npr. pri organiziranju prireditev ter za delo v soboto. Delodajalci so praviloma takšno delo pisno odredili ter upoštevali polni delovni čas kot povprečno delovno obveznost v obdobju, ki ne sme biti daljše od šest mesecev. V nekaterih primerih začasne prerazporeditve delovnega časa pa so ugotovili kršitve.

V **1 primeru** so inšpektorji ugotovili, da je knjižnica določila polni delovni čas v nasprotju s 1. odstavkom 142. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Nadurno delo so pri omenjenih delodajalcih inšpektorji zelo redko ugotovili, v zvezi s tem tudi niso ugotovili kršitev. V primerih, kjer se je takšno delo občasno pojavljalo, je bilo odrejeno v skladu s časovnimi omejitvami.

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

V knjižnicah so v nekaj primerih inšpektorji ugotovili zaposlovanje delavk, ki imajo pravico do posebnega delovnopravnega varstva zaradi nosečnosti in starševstva,

ugotavljali so tudi zaposlovanje starejših delavcev in invalidov, medtem ko zaposlovanja oseb, mlajših od 18 let, niso ugotovili.

Inšpektorji v okviru akcije niso ugotovili kršitev v zvezi s posebnim varstvom nekaterih kategorij delavcev.

Druge ugotovljene kršitve

Inšpektorji so v usmerjeni akciji ugotovili tudi posamezne kršitve v zvezi z naslednjimi instituti delovnega prava:

- 1 kršitev glede izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter 1 kršitev glede izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi;
- 1 kršitev je bila ugotovljena pri objavi delovnega mesta, in sicer knjižnica pri objavi ni upoštevala obveznosti enake obravnave glede na spol;
- 1 kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o evidencah na področju dela in
- 1 kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Po posameznih področjih so bile ugotovljene naslednje kršitve:

	Opomnik po zapisniku:	Št. kršitev
1.	Ali delodajalec ima ustrezno izjavo o varnosti z oceno tveganja?	12
2.	Ali delodajalec zagotavlja sredstva za prvo pomoč in reševanje?	1
3.	Ali je opremljenost z varnostnimi znaki ustrezna – opozorilni znaki in znaki za obvezno ravnanje?	5
4.	Ali je delodajalec delavce usposobil za varno opravljanje dela ob sklenitvi delovnega razmerja?	7
5.	Ali se izvajajo zdravstveni pregledi?	12
6.	Ali so evakuacijske poti in izhodi označeni s predpisanimi znaki in opremljeni z zasilno razsvetljavo?	2
7.	Ali delodajalec zagotavlja, da so delovni prostori skladno s posebnimi predpisi ustrezno zavarovani pred požarom?	3
8.	Ali je gasilna oprema dostopna, ustrezno označena in pregledana?	2
9.	Ali so delovni prostori ustrezni glede površin, opremljenosti in urejenosti?	4
10.	Ali so ergonomske in druge zahteve predvsem pri delu z računalnikom zagotovljene?	3
11.	Ali so zagotovljene ustrezne mikroklimatske razmere?	7
12.	Ali ima delodajalec izdelan načrt reševanja in umika v primeru izrednih dogodkov?	4

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v primerih ugotovljenih kršitev največkrat ukrepali z izdajo odločbe po 15. členu Zakona o inšpekciji dela – **8 odločb.** V **1 primeru** pa so ukrepali z **opozorilom** v skladu s 33. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so pri izvajanju akcije na podlagi ugotovljenih kršitev izdali **36 ureditvenih odločb** in izrekli **1 opozorilo** v skladu s 33. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru.

Zaključek

Pri izvajanju usmerjene akcije so inšpektorji največ kršitev ugotovili v zvezi z razporejanjem delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih. Na splošno v tej dejavnosti v okviru akcije niso ugotovili veliko kršitev.

Na podlagi izvedene akcije na področju varnosti in zdravja pri delu v knjižnicah smo ugotovili največ kršitev v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja. V večini primerov se ugotavlja, da so ti akti pomanjkljivi in potrebni ustrezne revizije. Enako število kršitev je bilo ugotovljenih pri zagotavljanju zdravstvenih pregledov za zaposlene delavce. Manjše pomanjkljivosti po številu ugotovljenih kršitev se ugotavljajo tudi pri splošnem usposabljanju za varno in zdravo delo ter pri zagotavljanju ustreznih klimatskih razmer predvsem v posebnih primerih. Ocenjujemo, da je s stališča varnosti in zdravja pri delu stanje glede prostorske urejenosti bolj slabo, in to pri delodajalcih, ki imajo najete prostore, saj so zaradi tega posegi v prostore oteženi. Tu gre predvsem za težave v zvezi z velikostjo delovnega prostora, premajhno osvetljenostjo delovnih mest, pomanjkljivo označenostjo zasilnih izhodov in neustreznim požarnim varstvom.

Splošna ocena je, da so knjižnice z vidika varnosti in zdravja pri delu urejene zadovoljivo in da je nadzor nad navedenimi subjekti v primernih časovnih obdobjih potreben.

5.7 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU IN ZAGOTAVLJANJEM DELOVNOPRAVNEGA STATUSA ZAPOSLENIH DELAVCEV IN DRUGIH UDELEŽENCEV DELOVNEGA PROCESA V MIZARSKIH DELAVNICAH

Usmerjeno akcijo nadzora v mizarskih delavnicah so opravljali inšpektorji s področja delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu v obdobju od 1. aprila 2004 do 31. maja 2004.

V akciji sta bila na področju delovnih razmerij pri 200 subjektih opravljena 202 inšpekcijska nadzora, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno 59 kršitev. Največ so jih ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo pregledanih 228 subjektov. Rezultati akcije so pokazali, da splošno stanje kaže dokaj urejeno sliko, kar je vzpodbudno. Ugotovljeno pa je bilo, da imajo samozaposleni delodajalci slabše zagotovljeno varnost in zdravje pri delu.

Trajanje in namen

Akcijo so inšpektorji izvajali v aprilu in maju. Namen akcije na področju delovnih razmerij je bil ugotoviti, ali delodajalci v mizarskih delavnicah zakonito zaposlujejo delavce, ali spoštujejo določbe v zvezi z delovnim časom, odmorom in počitki, v zvezi z varovanimi kategorijami delavcev in vodenjem predpisanih evidenc s področja dela. Namen akcije v mizarskih delavnicah na področju varnosti in zdravja pri delu pa je bil nadzor nad izvajanjem ocene tveganja na delovnih mestih s povečano nevarnostjo, nadzor nad praktičnim in teoretičnim usposabljanjem na delovnih mestih, nad ustreznostjo namestitve varnostnih naprav na lesnoobdelovalnih strojih in nad uporabo osebne varovalne opreme.

V akciji sta bila na področju delovnih razmerij pri **200** subjektih opravljena **202** inšpekcijska nadzora, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno **59 kršitev**, medtem ko je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu pregledanih **228** subjektov. Pri teh delodajalcih je bilo zaposlenih 912 moških in le 93 žensk.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

V primerih novega zaposlovanja so delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev praviloma upoštevali predpise. Delodajalci so delavce praviloma zaposlili s pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Kot zanimivost navajamo, da so v eni od območnih enot Inšpektorata RS za delo ugotovili, da v mizarskih delavnicah delavce zaposlujejo predvsem mlajši podjetniki, medtem ko starejši podjetniki praviloma opravljajo dejavnost sami.

V usmerjeni akciji sta bili v **2 primerih** ugotovljeni kršitvi glede objave prostega delovnega mesta. Delodajalec v tem primeru ni upošteval obveznosti, da delovno mesto javno objavi in v objavi določi pogoje za opravljanje dela ter rok za prijavo, ki ne sme biti krajši od 8 dni.

Delodajalci, pri katerih je bil v okviru akcije opravljen inšpekcijski pregled, glede na ugotovitve inšpektorjev praviloma izpolnjujejo obveznosti glede seznanitve delavca s pisnim predlogom pogodbe o zaposlitvi ter izročitvijo same pogodbe ob sklenitvi. Inšpektorji pa so ugotovili, da delodajalci obveznost v zvezi z izročanjem fotokopije prijave v zavarovanje upoštevajo v manjši meri, saj so v zvezi s tem ugotovili **7 kršitev**.

Pregledani delodajalci so glede na ugotovitve inšpektorjev nekajkrat kršili tudi obveznost določitve pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu. Tovrstnih primerov je bilo ugotovljenih **6.**

Inšpektorji so pri delodajalcih med akcijo kar nekajkrat ugotavljali primere zaposlovanja za določen čas. Večina teh delodajalcev je zaposlovala delavce za določen čas v skladu s primeri, naštetimi v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih, le v **2 primerih** pa so inšpektorji ugotovili kršitev. Šlo je za primera, ko sta delodajalca v pogodbah o zaposlitvi navajala razloge za sklenitev tovrstne pogodbe, ki niso našteti v zakonu.

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v usmerjeni akciji pri delodajalcih v mizarskih delavnicah niso ugotovili.

V akciji so inšpektorji ugotovili tudi delo dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, vendar prav tako redko. Inšpektorji menijo, da je razlog za to v naravi dela, ki je nevarno za nastanek poškodb. Za delo pa je potrebna tudi ustrezna strokovna usposobljenost, ki je dijaki in študenti praviloma nimajo. Ne glede na to je inšpektor pri dveh delodajalcih ugotovil delo mladoletnih dijakov. V zvezi z delom dijakov in študentov pa ni bilo ugotovljenih drugih kršitev. Inšpektorji so pri delodajalcih ugotovili tudi poklicno izobraževanje vajencev na podlagi učne pogodbe. Kršitev v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Delovni teden glede na ugotovitve inšpektorjev pri pregledanih delodajalcih praviloma traja 5 dni. Inšpektorji so le v **dveh primerih** ugotovili, da delodajalec ni upošteval 40-urne tedenske omejitve delovnega časa.

Nadurno delo se je pri omenjenih delodajalcih pojavljalo, praviloma je bilo pisno odrejeno. Inšpektorji so v zvezi z opravljanjem nadurnega dela v nasprotju s časovnimi omejitvami ugotovili **4 kršitve**. Pri dveh delodajalcih so inšpektorji ugotovili delo mladoletnih dijakov preko polnega delovnega časa.

Inšpektorji so v usmerjeni akciji ugotavljali, da nekateri delodajalci polni delovni čas prerazporejajo. Ugotovljeni so bili primeri neenakomernega razporejanja delovnega časa. V **2 primerih** so inšpektorji v zvezi z razporejanjem delovnega časa ugotovili kršitvi.

1 kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z neupoštevanjem določbe Zakona o delovnih razmerjih o odmoru med delovnim časom, **1 kršitev** pa so ugotovili glede zagotavljanja počitka med zaporednima delovnima dnevoma.

V zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih o letnem dopustu je bilo ugotovljenih **5 kršitev**, in sicer glede trajanja letnega dopusta.

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

V zvezi z varstvom v času nosečnosti in starševstva glede nočnega in nadurnega dela smo v okviru akcije ugotovili **1 kršitev**. V tem primeru je bilo ugotovljeno, da delodajalec za opravljanje nadurnega dela ni pridobil soglasja delavke.

Delodajalci v mizarskih delavnicah glede na ugotovitve inšpektorjev redko zaposlujejo invalide in starejše delavce. V primerih pa, ko se je takšno zaposlovanje pojavljalo, so delodajalci zagotavljali varstvo invalidov v skladu s predpisi. Inšpektorji kršitev v zvezi s pravicami starejših delavcev pri delodajalcih niso ugotovili.

Evidence na področju dela

Med izvajanjem inšpekcijskih pregledov pri delodajalcih, ki delajo v mizarskih delavnicah, so inšpektorji ugotavljali, da nekateri ne vodijo ustreznih evidenc s področja dela. Glede na število vseh ugotovljenih kršitev v usmerjeni akciji je bilo v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela ugotovljenih največ kršitev. V okviru akcije smo evidentirali **20 tovrstnih kršitev.**

Druge ugotovljene kršitve

Inšpektorji so v usmerjeni akciji v mizarskih delavnicah ugotovili tudi posamezne kršitve v zvezi z naslednjimi instituti delovnega prava:

- glede izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi,
- v zvezi s pridobitvijo dokazil o delavčevem izpolnjevanju pogojev za opravljanje dela po 26. členu Zakona o delovnih razmerjih,
- v zvezi z zaposlovanjem na črno,
- v zvezi s prijavo delavca v obvezna zavarovanja,
- v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in
- v 1 primeru so inšpektorji ugotovili odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s prepovedjo opravljanja dela preko polnega delovnega časa.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

V akciji so inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih v mizarskih delavnicah preverjali naslednja vprašanja:

Nadzorovana okoliščina	Ustrezno	Neustrezno
1. Ali ima delodajalec izdelano in sprejeto izjavo o varnosti in jo tudi dopolnjuje?	174	38
2. Ali se izvajajo ukrepi iz ocene tveganja?	160	44
3. Ali delodajalec usposablja delavce teoretično in praktično?	153	43
4. Ali ima delodajalec sprejete ukrepe požarnega varstva?	159	47
5. Ali delodajalec zagotavlja periodične preglede opreme in okolja?	102	104
6 Ali je delodajalec opremil sredstva za delo z znaki in navodili za varno delo?	144	45
7. Ali delodajalec zagotavlja uporabo osebnih varovalnih sredstev?	168	28
8. Ali delodajalec zagotavlja delavcem sodelovanje pri vprašanjih varnega dela?	82	13
9. Ali je pravilno nameščena varnostna zaščita na krožni žagi?	159	33
10. Ali je ustrezna reža lista krožne žage?	178	13
11. Ali je ustrezno varovanje tračne žage?	135	18
12. Ali je ustrezna zaščita ravnalnega stroja?	158	5
13. Ali je ustrezna zaščita skobelnega stroja?	172	4
14. Ali je ustrezna zaščita rezkalnega stroja?	165	3
15. Ali je ustrezna zaščita na drugih strojih?	191	6

Pozitivne in negativne ugotovitve:

1. Večina delodajalcev ima sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja, vendar je njena vsebina pogosto sporna. Delodajalci, ki so naročili izdelavo pri zunanjih strokovnih delavcih, to pa je večina, praviloma ne razumejo pomena izjave. Pri delodajalcih, ki so izjavo izdelali sami ali pa so intenzivno sodelovali pri njeni izdelavi, je stanje ustrezno in tu ima izjava pozitiven vpliv na varno in zdravo delo. Ugotovljeni so bili primeri, kjer pri izdelavi izjave o varnosti ni sodeloval pooblaščeni zdravnik in kjer ob spremembah ni bila opravljena revizija izjave.
2. Razumljivo je, da se ukrepi iz ocene tveganja izvajajo dosledneje pri delodajalcih, kjer izjava o varnosti ni samo formalnost.
3. Iz poročil je razvidno, da poteka teoretično usposabljanje dokaj redno. Praktično usposabljanje in preizkusi na delovnem mestu pa so pomanjkljivi in v veliko primerih niso izkazani. Ugotovljeni so bili primeri, kjer se je poskušalo opraviti usposabljanje kar po pošti, kar je nesprejemljivo.
4. Ukrepi požarnega varstva so pri delodajalcih v glavnem sprejeti. Bolj problematično je redno pregledovanje požarne opreme.
5. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi s tem, da delodajalci niso zagotovili periodičnih pregledov delovne opreme in okolja v delovnih prostorih. Kršitve so bile ugotovljene pri več kot polovici pregledanih delodajalcev. Mikroklimatske razmere se običajno preverijo pri novih objektih, potem pa ne več, kljub temu, da se razmere spreminjajo.
6. Delodajalci prav tako niso upoštevali periodike pregledov in preizkusov delovne opreme. Ugotavlja se tudi, da malo delodajalcev posodablja delovno opremo.

7. Delodajalci v glavnem opremljajo sredstva za delo z navodili za varno delo in nameščajo opozorila.
8. Iz podatkov je razvidno, da delodajalci dobro zagotavljajo osebna varovalna sredstva in je malo kršiteljev, ki teh sredstev ne uporabljajo.
9. Ugotovljeni so bili primeri, ko pri večjih delodajalcih še niso določili svojega delavskega zaupnika, sodelovanje pri vprašanjih varnega dela pa je bilo v splošnem pomanjkljivo.

9–15. Glede opremljenosti varnostnih zaščit na lesnoobdelovalnih strojih je ugotovljeno, da delodajalci za to dobro skrbijo. Kršitev je dokaj malo.

Ukrepi

Iz poročil inšpektorjev s področja delovnih razmerij je razvidno, da so v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela izdali **39 odločb, 1 odločbo** so izdali v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela, izrekli **1 mandatno kazen** in v **6 primerih opozorili** delodajalca v skladu z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru.

S področja varnosti in zdravja pri delu je bilo izdanih **148 ureditvenih odločb, 8 predlogov za uvedbo postopka o prekršku, 26 mandatnih kazni** in **8 odločb** v skladu s 16. členom Zakona o inšpekciji dela.

Zaključek

Inšpektorji so v okviru usmerjene akcije ugotavljali, da so delodajalci v tej dejavnosti pogosto samozaposleni in da ne zaposlujejo veliko delavcev (npr. enega ali dva, ugotovljeni pa so bili tudi primeri, ko so delodajalci imeli zaposlene tri ali pet delavcev). Glede na to ni bilo ugotovljenih veliko kršitev delovnopravne zakonodaje. Še največ kršitev so inšpektorji ugotovili pri izvajanju Zakona o evidencah na področju dela v zvezi z vodenjem evidenc, in sicer 20, 7 kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z neizročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje in 6 v zvezi z nedoločitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu.

Splošno stanje s področja varnosti in zdravja pri delu kaže dokaj urejeno sliko, kar je vzpodbudno za to dejavnost. Delovna sredstva so v večini zavarovana kot je predpisano, slabše stanje pa je glede periodike. Velik problem v tej dejavnosti so tudi prah in nevarne snovi.

5.8 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN VARNOSTI TER ZDRAVJA PRI DELU V GRAFIČNI IN TISKARSKI DEJAVNOSTI

Akcijo nadzora nad izvajanjem predpisov v grafični in tiskarski dejavnosti so opravljali inšpektorji iz delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu. Akcija je trajala v obdobju od 1. 8. 2004 do 30. 9. 2004.

Akcijo so izvedli pri naključno izbranih subjektih, ki imajo registrirano dejavnost po standardni klasifikaciji: 22.2 Tiskarstvo, 22.210 Tiskanje časopisov, 22.220 Drugo tiskarstvo, 22.230 Knjigoveštvo in dodelava, 22.240 Priprava tiskovnih sestavkov in 22.250 Druge tiskarske storitve.

V akciji je bilo na področju delovnih razmerij pri 163 subjektih opravljenih 166 inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno 71 kršitev. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

V okviru akcije je bilo pregledanih s področja varnosti in zdravja pri delu 158 delodajalcev. Ne glede na to, da je bila usmerjena akcija v grafični in tiskarski dejavnosti izvedena že v letu 1999, je bilo tudi tokrat ugotovljeno precej nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu, saj skoraj ni bilo delodajalca, ki mu ne bi bil izdan noben ukrep.

Trajanje in namen

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov v grafični in tiskarski dejavnosti je bila izvedena v skladu s programskimi usmeritvami Inšpektorata RS za delo v letu 2004 in je potekala od **1. 8. 2004 do 30. 9. 2004.**

Namen inšpekcijskih nadzorov v grafični in tiskarski dejavnosti je bil v okviru varnosti in zdravja pri delu usmerjen v nadzor nad spoštovanjem določb v zvezi z zagotavljanjem in uporabo osebne varovalne opreme, opravljanjem zdravstvenih pregledov, periodičnih preiskav fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti ter mikroklime, izvajanjem ocene tveganja, s poudarkom na delovnih mestih s povečano nevarnostjo, periodičnim pregledom in preizkusom delovne opreme, uporabi nevarnih snovi in spoštovanja nekaterih določb iz Pravilnika o varstvu pri delu v grafični industriji. Namen nadzora s področja delovnih razmerij pa je bil ugotoviti, ali delodajalci v grafični in tiskarski dejavnosti zakonito zaposlujejo delavce, ali delodajalci spoštujejo določbe v zvezi z delovnim časom, nadurnim delom, nočnim delom, razporejanjem delovnega časa, odmorom in počitki, letnim dopustom, plačami, varovanimi kategorijami delavcev, delom vajencev, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov ter zaposlovanjem na črno.

V akciji je bilo na področju delovnih razmerij pri **163 subjektih** opravljenih **166** inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno **71 kršitev.**

Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen pri **158 delodajalcih,** ki so izvajali različne vrste tiskarskih postopkov, in sicer so v **104 primerih** izvajali tisk s ploskve, v **35 primerih** sitotisk, v **12 primerih** tisk z izbokline, v **7 primerih** tisk iz izdolbine in v nekaj primerih toplotni tisk, tiskanje kartic, slepi tisk, lasersko graviranje, knjigovezništvo, tampotisk in grafično oziroma računalniško pripravo za tisk ter tiskanje inj.jet.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Delodajalci v grafični in tiskarski dejavnosti, ki so jih inšpektorji pregledali v akciji, so bili praviloma manjši delodajalci, ki zaposlujejo manj kot 10 delavcev, ter delodajalci, ki zaposlujejo približno do 20 delavcev, le nekaj subjektov nadzora pa je zaposlovalo več kot 20 delavcev. Precej pregledanih delodajalcev, ki opravljajo tovrstno dejavnost, je samostojnih podjetnikov, ki velikokrat opravljajo dejavnost sami, brez zaposlenih delavcev. V enem primeru je inšpektor ugotovil, da je delodajalec nadzirano dejavnost opravljal kot dopolnilno dejavnost in ni zaposloval delavcev. Pregledani delodajalci so v **3 primerih** kršili obveznost določitve pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu.

V usmerjeni akciji so inšpektorji ugotovili, da delodajalci obveznosti v zvezi z izročanjem fotokopije prijave v zavarovanje delavcem niso upoštevali v **4 primerih.**

V **3 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitev sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih. Razloga za sklepanje tovrstnih pogodb sta bila pogosto povečan obseg dela in nadomeščanje začasno odsotnega delavca.

Kot primer zaposlovanja delavcev za določen čas navajamo, da je ena območna enota Inšpektorata RS za delo ugotovila, da ima neki delodajalec več kot polovico delavcev zaposlenih za določen čas. Po drugi strani pa je ena izmed območnih enot Inšpektorata RS za delo v usmerjeni akciji ugotovila, da delodajalci na tem območju zaposlujejo nizek delež delavcev za določen čas glede na skupno število vseh zaposlenih.

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v grafični in tiskarski dejavnosti ni bilo ugotovljenih.

V zvezi z zaposlovanjem na črno smo v usmerjeni akciji ugotovili **4 kršitve.**

Delovni čas, odmori in počitki ter letni dopust

Inšpektorji so v **treh primerih** ugotovili, da delodajalec ni upošteval 40-urne tedenske omejitve polnega delovnega časa. V posameznih primerih je bilo ugotovljeno, da delodajalec polnega delovnega časa sploh ni določil.

Inšpektorji so v zvezi z opravljanjem nadurnega dela v nasprotju s časovnimi omejitvami ugotovili **10 kršitev.** Med drugim je bilo ugotovljeno, da je posamezni delodajalec odredil nadurno delo zaradi opravljanja letne inventure, delavci pa so pri delu presegli tedensko časovno omejitev tovrstnega dela, ker so delali 33 nadur na teden. V drugem primeru pa je delodajalec odredil nadurno delo tudi v trajanju 60 nadur mesečno, kar je groba kršitev delovnopravne zakonodaje. V **2 primerih** so inšpektorji ugotovili odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s prepovedjo opravljanja dela preko polnega delovnega časa.

V **5 primerih** so inšpektorji v zvezi z razporejanjem delovnega časa ugotovili kršitve. V enem primeru je inšpektor ugotovil grobo kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih o razporejanju delovnega časa, ko je delodajalec delavcem za vsak dan odštel 50 minut delovnega časa kot odmora med delovnim časom. Tako je delavec, ki je delal od 7 ure zjutraj do 15 ure, torej 8 ur, delal po delodajalčevih izračunih le 7 ur in 10 minut. Delodajalec takšne razporeditve ni določil v letnem razporedu delovnega časa niti ni tega opredelil v pogodbah o zaposlitvi.

V primerih dela s krajšim delovnim časom so inšpektorji ugotovili delo invalidov s krajšim delovnim časom ter delo delavcev, ki uživajo starševsko varstvo. Kršitev v zvezi s tem inšpektorji niso ugotovili. Inšpektorji so v nekaterih primerih ugotovili tudi nočno delo, kršitev v zvezi s tem niso ugotovili.

Glede upoštevanja določb Zakona o delovnih razmerjih o letnem dopustu je bilo ugotovljenih **7 kršitev**, in sicer v zvezi z določitvijo trajanja kot tudi v zvezi z njegovo izrabo.

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

V zvezi z varstvom v času nosečnosti in starševstva glede nočnega in nadurnega dela v okviru akcije inšpektorji kršitev niso ugotovili, čeprav so v posameznih primerih ugotovili delo tovrstne kategorije delavcev. Kljub temu, da imajo posamični redki subjekti nadzora status invalidskega podjetja, so inšpektorji ugotovili, da nadzirani delodajalci v usmerjeni akciji načeloma redko zaposlujejo invalide ter starejše delavce. V primerih pa, ko se je takšno zaposlovanje pojavljalo, so glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci zagotavljali njihovo varstvo v skladu s predpisi. Inšpektorji v okviru akcije niso ugotovili zaposlovanja delavcev, mlajših od 18 let.

Delo vajencev, dijakov in študentov ter pripravnikov

Inšpektorji so v usmerjeni akciji ugotovili nizko število dijakov in študentov, ki so opravljali začasna in občasna dela na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Prav tako so v okviru akcije ugotovili, da pri delodajalcih ni delalo (oziroma se poklicno izobraževalo) veliko vajencev in pripravnikov. Kršitev v zvezi z opravljanjem dela naštetih oseb inšpektorji niso ugotovili.

Zakon o evidencah na področju dela

Ob izvajanju inšpekcijskih pregledov pri delodajalcih, ki izvajajo grafično dejavnost, so inšpektorji ugotovili, da nekateri delodajalci sploh ne vodijo evidenc s področja dela, zlasti so bilo to manjši delodajalci. Drugi delodajalci evidence sicer vodijo, vendar so te večkrat pomanjkljive, ker npr. ne omogočajo kontrole glede opravljenega nadurnega dela.

Glede na število vseh ugotovljenih kršitev v nadzirani dejavnosti je bilo v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela ugotovljenih največ kršitev. Inšpektorji so jih v zvezi s tem ugotovili kar **30.**

Druge kršitve

Inšpektorji so v okviru akcije ugotovili tudi nekatere posamezne druge kršitve delovnega prava v zvezi z izročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi delavcu, v zvezi z neupoštevanjem določb Zakona o delovnih razmerjih glede tedenskega počitka, v zvezi z neupoštevanjem minimuma pri določitvi plače delavcu in v zvezi z zagotavljanjem plačila za delo na določen plačilni dan.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Spodnja tabela prikazuje okoliščine, ki so jih inšpektorji preverjali, razen zahtev iz Pravilnika o varstvu pri delu v grafični industriji.

Nekatere nadzorovane okoliščine :	Ustreznost		
	DA	/	NE
Ali ima delodajalec izdelano in sprejeto Izjavo o varnosti	142		16
Ali je vsebina Izjave o varnosti z oceno tveganja usklajena s Pravilnikom o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja in ali je v oceni tveganja opredeljena hierarhija odgovornosti?	116		42
Ali je delodajalec v oceno tveganja vključil tveganje za varnost in zdravje delavcev, ki ga predstavlja prisotnost kemičnih snovi na delovnem mestu?	119		26
Ali je delodajalec pri oceni tveganja med drugim tudi upošteval nevarne lastnosti kemičnih snovi, podatke o varnosti in zdravju, ki jih posreduje dobavitelj, raven, vrsto in trajanje izpostavljenosti, količino kemičnih snovi, druge okoliščine pri delu s kemičnimi snovmi, mejne vrednosti za poklicno izpostavljenost in /ali biološke mejne vrednosti, učinek preventivnih ukrepov, ki so /bodo sprejeti, in rezultate že uvedenega zdravstvenega nadzora, če so na razpolago?	80		65

Ali ima delodajalec za nevarne snovi pridobljene varnostne liste in če - so ti v slovenskem jeziku?	110		35
Ali se vse nevarne snovi hranijo v za to določenih in ustrezno opremljenih prostorih?	98		47
Ali so na delovnih mestih nameščene ustrezne omare, kjer se po končanem delu skladiščijo nevarne snovi?	105		40
Ali se v delovnih prostorih izvaja pretakanje in mešanje nevarnih snovi?	75		70
Ali zaposleni, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami, opravljajo usposabljanje za varno ravnanje z nevarnimi kemikalijami enkrat letno?	73		72
Ali delodajalec usposablja delavce in študente teoretično in praktično ob zaposlitvi in premestitvi ter periodično po ustreznem programu?	115		19
Ali delodajalec pozna vsebino Praktičnih smernic za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi?	91		67
Ali so na strojih, kjer se sproščajo prah in škodljive pare ali hlapi, nameščene ustrezne odsesovalne naprave?	106		18
Ali delodajalec zagotavlja periodične preiskave delovnega okolja v skladu z Izjavo o varnosti?	81	9 del	56
Ali delodajalec napotuje delavce na obdobne zdravstvene preglede v skladu z Izjavo o varnosti?	89		69
Ali se spremljajo negativne posledice zdravstvenega stanja na delovnih mestih?	99		59
Ali je delodajalec opremil delovna mesta in sredstva za delo z znaki za obvestila in nevarnosti ter navodili za varno delo (23. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu)?	101		45
Ali delodajalec zagotavlja namensko osebno varovalno opremo?	144		14
Ali delavci uporabljajo predpisano osebno varovalno opremo?	136		22
Ali delodajalec kupuje in uporablja le takšno osebno varovalno opremo, ki je skladna s predpisanimi tehničnimi zahtevami, ali je skladnost te opreme ugotovljena po predpisanem postopku in ali je osebna varovalna oprema označena v skladu s predpisi?	139		19
Ali se izvajajo periodični pregledi in preizkusi delovne opreme in ali so za delovno opremo pridobljena poročila o pregledu – obratovalna dovoljenja?	98		49
Ugotovitve za stroje, proizvedene po letu 2002		16 delodajalcev	

	Vpiši število strojev	
	DA– št.	NE - št.
- so opremljeni z ustrezno napisno tablico	37	2
- so opremljeni s CE oznako	36	3
- imajo izjavo o skladnosti v slovenskem jeziku	23	16
- imajo navodila za uporabo v slovenskem jeziku	24	15

Izjava o varnosti

Še vedno kar **10 %** pregledanih **delodajalcev** v času nadzora ni imelo izdelane in sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja. Delodajalci v veliki meri ne izvajajo revizije ocene tveganja, v zvezi s temi ocenami pa se ugotavlja, da kar v 45 % ne upoštevajo nevarnih lastnosti kemičnih snovi, podatkov o varnosti in zdravju, ki jih posreduje dobavitelj, ravni, vrste in trajanja izpostavljenosti, količine kemičnih snovi, drugih okoliščin pri delu s kemičnimi snovmi, mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost in/ali bioloških mejnih vrednosti, učinka preventivnih ukrepov, ki so/bodo sprejeti in rezultatov že uvedenega zdravstvenega nadzora.

Nevarne kemične snovi, usposabljanje

Skoraj 25 % pregledanih **delodajalcev** v času nadzora še vedno ni imelo pridobljenih varnostnih listov oziroma so bili ti v tujem jeziku. Pri izvajanju akcije je bilo ugotovljeno, da nekateri **delodajalci (4),** ki izvajajo sitotisk, pri svojem delu uporabljajo rakotvorno snov. **Zelo zaskrbljujoče je, da delavci v vseh primerih niso bili seznanjeni, da delajo z barvilom, ki je rakotvorno. Skoraj 40 % izvajalcev tiskanja** nima na delovnih mestih nameščenih omar, kjer se po končanem delu skladiščijo nevarne snovi. **Več kot polovica delodajalcev** izvaja pretakanje in mešanje nevarnih snovi kar v delovnih prostorih in za to nimajo posebnih prostorov. **Skoraj polovica** delodajalcev ne pozna vsebine Praktičnih smernic za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi in tudi ne napotuje zaposlenih, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami, na usposabljanje za varno ravnanje z nevarnimi kemikalijami enkrat letno.

Delovno okolje

Skoraj polovica delodajalcev ne zagotavlja periodičnih preiskav delovnega okolja v roku, določenem v izjavi o varnosti. **Pri 18 delodajalcih** je bilo ugotovljeno, da ni na strojih, kjer se sproščajo prah in škodljive pare ali hlapi, nameščenih ustreznih odsesovalnih naprav. **Pri 5 delodajalcih** so inšpektorji ugotovili, da so meritve koncentracij škodljivih snovi na delovnih mestih višje, kot so mejne vrednosti, vendar delodajalci niso izvedli nobenih ukrepov za znižanje koncentracij na delovnih mestih. Pri tem je potrebno dodati, da bi bilo verjetno prekoračitev mejnih vrednosti še več, če bi delodajalci v skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu opravljali periodične meritve koncentracij škodljivih snovi na delovnih mestih. Pri inšpekcijskih pregledih se je namreč izkazalo, da nekateri delodajalci, ki so že precej let registrirani, še nikoli niso izvedli meritve koncentracij škodljivih snovi na delovnih mestih. **Pri 27 (20 %)** delodajalcih je bilo ugotovljeno, da je izmerjena vrednost hrupa nad dovoljeno mejo, s tem da je potrebno upoštevati, da skoraj polovica delodajalcev ne izvaja meritev hrupa vsaka tri leta.

Delovna oprema

Samo **10 %** delodajalcev je nabavilo stroje po letu 2002, iz česar sledi, da tiskarji in grafiki ne vlagajo v posodobitev tehnološke opreme in imajo staro strojno opremo. Število nabavljenih strojev po 2002 je bilo samo **39,** od tega pa jih kar **16** v času nadzora ni imelo izjav o skladnosti v slovenskem jeziku in **15** navodil za uporabo v slovenskem jeziku, kar pomeni, da skoraj **40 % novih strojev v času nadzora ni imelo urejene dokumentacije.** Delodajalci ne upoštevajo periodike pregledov in preizkusov delovne opreme, saj je bilo v zvezi s tem ugotovljenih kar **49 kršitev,** samo nekaj manj **(45)** pa jih je bilo ugotovljenih v zvezi z nameščenostjo opozoril in navodil za varno delo.

Osebna varovalna oprema

Delavci pogosto ne uporabljajo predpisane osebne varovalne opreme, saj je bilo v zvezi s tem ugotovljenih kar **22 kršitev, 14 kršitev** pa je bilo ugotovljenih, ker delodajalci zaposlenim ne zagotavljajo namenske osebne varovalne opreme. V **19 primerih** so bile ugotovljene kršitve v zvezi z nabavo in uporabo osebne varovalne opreme (skladnost osebne varovalne opreme s predpisanimi tehničnimi zahtevami, skladnost osebne varovalne opreme, ugotovljene po predpisanem postopku, in osebne varovalne opreme, označene skladno s predpisi).

Pravilnik o varstvu pri delu v grafični industriji

Glede kršitev določb Pravilnika o varstvu pri delu v grafični industriji, ki smo jih v akciji ugotavljali, je treba izpostaviti kar **10 kršitev** na strojih za globinski tisk in strojih za obrez in razrez papirja. Dvoročni vklop na strojih za globinski tisk in strojih za obrez in razrez papirja ni deloval pravilno. Inšpektorji opozarjajo, da se je pojavil zgoraj navedeni problem pri delovni opremi, ki je starejšega datuma. Navedena ugotovitev je v nasprotju z določilom prve točke 66. člena Pravilnika o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme, v katerem je določeno, da v primeru, da se za varnost in zdravje delavcev na delovni opremi uporablja varnostna naprava za dvoročni vklop, mora delodajalec zagotoviti dve napravi za aktiviranje (npr. tasterja, ročici), na kateri mora delavec sočasno delovati, dokler traja nevarna delovna operacija. **7 kršitev** je bilo ugotovljenih tudi na krožnih orodjih tiskarskih strojev, ker nista bila vtečno mesto in za obdelavo neuporabljeni del orodja zavarovana proti dotiku. Ugotovljenih je bilo **9 kršitev** v zvezi s tem, da proizvodni prostori niso bili dovolj veliki, **5 kršitev** pa v zvezi z založenostjo na delovnih mestih, neustreznimi dohodi in nezadostnimi prostimi mesti med stroji. **4 kršitve** so bile ugotovljene tudi v zvezi s tem, da na fiksirnih nožih tiskarskih strojev in strojev za obdelavo papirja rezilo noža ni bilo zaščiteno s ščitnikom. **2 kršitvi** sta bili zabeleženi tudi zaradi neustreznega zavarovanja vlečnih naprav in zaradi neustrezne podajalne naprave na knjigoveških strojih. Po **1 kršitev** pa so inšpektorji zabeležili zaradi neustreznega prostora za fotostavek, glede neustrezne opremljenosti tiskarskih strojev v liniji in zaradi neustreznih izklopnih letev na izsekovalnih strojih.

Zdravstveni pregledi

Skoraj polovica delodajalcev ne napotuje delavcev na obdobne zdravstvene preglede v roku, določenem v izjavi o varnosti z oceno tveganja.

Druge kršitve

Kar nekaj je bilo ugotovljenih kršitev v zvezi z neurejenostjo evidenc na podlagi 39. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu, v zvezi z nepodpisanim skupnim dogovorom na podlagi 25. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu, neustreznim skladiščenjem neuporabnih barv, pomanjkljivo opremo za prvo pomoč in gasilnimi sredstvi, neustreznim prezračevanjem delovnih prostorov, neravnimi tlemi v delovnem prostoru, poškodovanimi talnimi oblogami v delovnih prostorih, pomanjkljivostmi na elementih električnih napeljav, nerednimi pregledi in preizkusi električnih napeljav, založenostjo oziroma nedostopnostjo hidrantne omarice, v zvezi s tem, da delodajalec ni imel načrta za evakuacijo, da se je kadilo v prostorih, kjer kajenje ni dovoljeno, da so roki za ponovni pregled gasilnih aparatov so že potekli, in da dvigalo ni bilo periodično pregledano ter zanj niso zagotovili ukrepov po Pravilniku o varnosti dvigal.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela izdali **49 odločb**, izrekli **6 mandatnih kazni**, v **3 primerih so podali predloge sodniku za prekrške,** v **5 primerih** pa so **opozorili** delodajalca v skladu s 33. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru.

S področja varnosti in zdravja pri delu je bilo izdanih **113 ureditvenih odločb, 22 mandatnih kazni, 1 odločba o prepovedi** opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, **8 opozoril** v skladu z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru in podan 1 predlog sodniku za prekrške.

Zaključek

Inšpektorji ocenjujejo, da stanje, ugotovljeno v okviru usmerjene akcije v grafični in tiskarski dejavnosti na področju nadzora delovnih razmerij, ni zadovoljivo, saj so pri 166 inšpekcijskih pregledih ugotovili 71 kršitev. Največ nepravilnosti so inšpektorji v usmerjeni akciji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela, in sicer 30, 10 kršitev pa je bilo ugotovljenih v zvezi z neupoštevanjem časovnih omejitev nadurnega dela.

Ne glede na to, da je bila usmerjena akcija v grafični in tiskarski dejavnosti izvedena že v **letu 1999,** je bilo tudi tokrat ugotovljeno precej nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu, saj skoraj ni bilo delodajalca, ki mu ne bi bil izdan noben ukrep.

5.9 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ TER VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V FRIZERSKI IN KOZMETIČNI DEJAVNOSTI

Akcijo nadzora nad izvajanjem predpisov v frizerski in kozmetični dejavnosti so opravljali inšpektorji iz delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu. Akcija je trajala v obdobju od 1. 10. 2004 do 30. 11. 2004.

V akciji je bilo na področju delovnih razmerij pri 231 subjektih opravljenih 241 inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno 84 kršitev. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

Inšpektorji so akcijo izvedli pri naključno izbranih subjektih, ki se ukvarjajo z frizersko oziroma kozmetično dejavnostjo.

V okviru akcije je bilo pregledanih s področja varnosti in zdravja pri delu 238 delodajalcev. Na podlagi ugotovitev nadzorstva inšpektorji večinoma ocenjujejo, da je splošno stanje izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri pregledanih delodajalcih zadovoljivo, kljub temu pa je bilo ugotovljenih kar precej pomanjkljivosti.

Trajanje in namen

Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov v frizerski in kozmetični dejavnosti je bila izvedena v skladu s programskimi usmeritvami Inšpektorata RS za delo v letu 2004 in je potekala od **1. 10. 2004 do 30. 11. 2004.**

Namen akcije s področja nadzora delovnih razmerij je bil ugotoviti, ali delodajalci v kozmetični in frizerski dejavnosti zakonito zaposlujejo delavce, ali spoštujejo določbe v zvezi z delovnim časom, odmorom in počitki, v zvezi z delom študentov, dijakov in vajencev ter v zvezi z vodenjem vseh predpisanih evidenc s področja dela, medtem ko so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu presojali ustreznost izjave o varnosti z oceno tveganja, poudarek pa je bil tudi na uporabi nevarnih snovi v teh dejavnostih.

Z rezultati akcije smo želeli pridobiti sliko stanja v zvezi s spoštovanjem zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnopravne zakonodaje v tej dejavnosti.

V akciji je bilo na področju delovnih razmerij pri **231** subjektih opravljenih **241** inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno **84 kršitev**. Največ kršitev, in sicer **28,** so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

V akciji je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu inšpekcijsko nadzorstvo opravljeno pri **238 delodajalcih**. Največ kršitev, kar **98,** je bilo ugotovljenih v zvezi z opustitvijo izvajanja periodičnih preiskav delovnega okolja, kjer je bilo celo ugotovljeno, da nekateri delodajalci niso izvedli niti prvih meritev preiskav delovnega okolja.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da so delodajalci v tej dejavnosti pogosto samozaposleni (predvsem ženske) in dejavnost opravljajo brez drugih zaposlenih delavcev, nekateri delodajalci pa zaposlujejo druge delavce v manjšem obsegu. Delodajalci v skladu z ugotovitvami inšpektorjev v okviru akcije delavce v tej dejavnosti praviloma zaposlujejo za nedoločen čas.

V **2 primerih** sta bili v usmerjeni akciji ugotovljeni kršitvi glede objave prostega delovnega mesta. Delodajalec v enem primeru ni upošteval obveznosti, da je treba poleg javne objave delovnega mesta v objavi določiti tudi pogoje za opravljanje dela in rok za prijavo, ki ne sme biti krajši od 8 dni. Pri **1 delodajalcu** pa so inšpektorji pri objavi delovnega mesta ugotovili kršitev v zvezi z enako obravnavo glede na spol.

Inšpektorji so v usmerjeni akciji v zvezi z izročitvijo pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ugotovili **3 kršitve,** nobene kršitve pa niso ugotovili v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe o zaposlitvi.

V zvezi z izročanjem fotokopije prijave delavca v zavarovanje so inšpektorji v usmerjeni akciji ugotovili, da so delodajalci to obveznost kršili v **7 primerih.** V enem primeru kršitve je inšpektor ugotovil, da je delodajalec delavcu spremenil pogodbo o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas in pri tem zavodu ni prijavil sprememb zavarovanja, v tem primeru pa bi moral skleniti tudi novo pogodbo o zaposlitvi in ne le spremeniti stare.

Pregledani delodajalci so v **2 ugotovljenih primerih** kršili obveznost določitve pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu. Inšpektorji pa so v akciji ugotovili, da precej delodajalcev nima sprejetih splošnih aktov z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu, ker gre za delodajalce, ki zaposlujejo manj kot 10 delavcev, zanje pa ta obveznost ne velja.

Inšpektorji so pri nadziranih delodajalcih nekajkrat ugotavljali primere zaposlovanja za določen čas. V **7 primerih** so delodajalci sklenili pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb civilnega prava v okviru nadzora dejavnosti ni bilo ugotovljenih.

Opravljanje dela dijakov in študentov na podlagi napotnice študentskega servisa v usmerjeni akciji ni bilo pogosto ugotovljeno. Inšpektorji menijo, da je razlog to, da dijaki in študenti praviloma niso usposobljeni za opravljanje takšnega dela. V zvezi z delom dijakov in študentov kršitev ni bilo ugotovljenih. Prav tako so inšpektorji ugotovili, da delodajalci praviloma ne zaposlujejo oseb, mlajših od 18 let, pa tudi kršitev v zvezi s tem v akciji ni bilo ugotovljenih. Poklicno izobraževanje vajencev na podlagi učne pogodbe je bilo pri delodajalcih v nekaj primerih sicer ugotovljeno, prav tako tudi zaposlovanje pripravnikov, vendar v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih kršitev.

Inšpektorji so v akciji ugotovili **3 primere** zaposlovanja na črno.

V zvezi s prijavo delavca v zavarovanje v skladu z 7. odstavkom 203. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju so inšpektorji ugotovili **2 kršitvi.** V zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja pa so bile pri nadzorih v tej dejavnosti ugotovljene **3 kršitve.**

Delovni čas, odmori in počitki

Inšpektorji so v **1 primeru** ugotovili, da delodajalec v pogodbi o zaposlitvi delavki ni določil delovnega časa v trajanju 40 ur na teden. V zvezi z opravljanjem nadurnega dela v nasprotju s časovnimi omejitvami so ugotovili **2 kršitvi.** Po poročanju inšpektorjev

nekateri delodajalci delovni čas začasno prerazporejajo, prav tako nekateri razporejajo delovni čas neenakomerno. V zvezi z razporejanjem delovnega časa sta bili v **2 primerih** ugotovljeni kršitvi.

Inšpektorji so v akciji v nekaj primerih ugotovili zaposlovanje s krajšim delovnim časom, kar je bilo tudi ustrezno določeno v pogodbah o zaposlitvi. Kršitev v zvezi s tem ni bilo ugotovljenih.

Glede izvajanja določb o letnem dopustu je bilo v akciji ugotovljenih **12 kršitev**. V nekaterih primerih je bilo ugotovljeno, da delodajalci niso upoštevali določbe Zakona o delovnih razmerjih o določitvi minimalnega letnega dopusta, ker niso upoštevali, da je število dni minimalnega dopusta odvisno od razporeditve delovnih dni v tednu. To so bili primeri, ko so delavci delali 6 dni v tednu, delodajalci pa so jim namesto 24 dni letnega dopusta določili le 20 dni dopusta.

Evidence na področju dela

Ob izvajanju inšpekcijskih pregledov pri delodajalcih so inšpektorji v okviru akcije ugotovili, da nekateri delodajalci ne vodijo ustreznih evidenc s področja dela. Glede na število vseh ugotovljenih kršitev v akciji je bilo v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela ugotovljenih največ kršitev, in sicer **28.**

Druge kršitve

Inšpektorji so ugotovili tudi **3 kršitve** v zvezi z izplačilom plače na določen plačilni dan. Ugotovili so tudi **1 kršitev** kolektivnih pogodb. V primeru kršitve delodajalec pri obračunu plače ni upošteval višine dodatka za delovno dobo, določenega v kolektivni pogodbi.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Izjava o varnosti in ocena tveganja

Pri **27 delodajalcih** je bilo ugotovljeno, da še nimajo izdelane in sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja. Izjave o varnosti z oceno tveganja so splošne in ne odražajo posebnosti obeh dejavnosti, zato je bilo kar pri **62 delodajalcih** ugotovljeno, da vsebina izjave o varnosti z oceno tveganja ni usklajena s Pravilnikom o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja. V **47 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalec ni izdelal revizije izjave o varnosti z oceno tveganja, kljub temu da so nastale okoliščine, ki zahtevajo revizijo ocene tveganja. Pri **10 delodajalcih** je bilo ugotovljeno, da pri ocenjevanju tveganja na delovnem mestu v delovnem okolju ni sodeloval pooblaščeni zdravnik.

Usposabljanje in obveščanje delavcev

V zvezi s teoretičnim in praktičnim usposabljanjem delavcev za varno in zdravo delo na delovnem mestu je bilo ugotovljenih **46 kršitev**. Programi za teoretično in praktično usposabljanje za varno delo na delovnem mestu so splošni in med drugim ne vključujejo področja nevarnih snovi v zvezi z njihovim označevanjem, hranjenjem in uporabo. V zvezi s tem so inšpektorji ugotovili **44 kršitev.**

Delovna oprema

Ugotovljeno je bilo, da delodajalci v glavnem vzdržujejo delovno opremo skladno z navodili proizvajalca, saj sta bili v zvezi s tem ugotovljeni samo **2 kršitvi,** vendar pa kar **77 delodajalcev** ne zagotavlja pregledov in preizkusov delovne opreme s strani pristojne osebe. Pri **18 delodajalcih** pa je bilo ugotovljeno, da nimajo izdelanih navodil za varno delo z delovno opremo.

Periodične preiskave delovnega okolja

Kar pri **98 delodajalcih** je bilo ugotovljeno, da se periodične preiskave delovnega okolja ne opravljajo. Inšpektorji so v zvezi s tem ugotovili, da nekateri delodajalci niso izvedli niti prvih meritev preiskav delovnega okolja. Omenjena kršitev je bila v akciji s področja

varnosti in zdravja pri delu največkrat ugotovljena.

Osebna varovalna oprema

Skoraj vsi delodajalci zaposlenim zagotavljajo namensko osebno varovalno opremo, saj je bilo ugotovljenih samo **5 kršitev.** Kar **46 kršitev** pa je bilo ugotovljenih v zvezi z nabavo in uporabo takšne osebne varovalne opreme, ki je skladna s predpisanimi tehničnimi zahtevami oziroma je njena skladnost ugotovljena po predpisanem postopku in ki je označena v skladu z predpisi.

Zdravstveni pregledi

Kar pri **75 delodajalcih** so inšpektorji ugotovili, da ne napotujejo delavcev redno na obdobne zdravstvene preglede v rokih, določenih v izjavi o varnosti. Pri določanju periodike opravljanja zdravstvenih pregledov pa so inšpektorji opazili velike razlike.

Druge ugotovljene nepravilnosti

Inšpektorji so v usmerjeni akciji pogosto ugotovili tudi, da:

- delodajalci ne opravljajo periodičnih pregledov električne instalacije in
- nimajo izdelanega požarnega reda in načrta reševanja.

Ukrepi

Iz poročil inšpektorjev je razvidno, da so v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela izdali **45 odločb,** izrekli **4 mandatne kazni,** podali **1 predlog sodniku za prekrške** ter v **11 primerih opozorili** delodajalca v skladu s 33. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru.

V okviru akcije je bilo s področja varnosti in zdravja pri delu izdanih **164 ureditvenih odločb,** izrečene so bile **3 mandatne kazni,** inšpektorji pa so v **10 primerih opozorili** delodajalca v skladu z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru.

Zaključek

Glede na poročila so inšpektorji v usmerjeni akciji v kozmetični in frizerski dejavnosti ugotavljali, da to dejavnost opravlja kar precej subjektov ter da je v teh dejavnostih največ tistih delodajalcev, ki zaposlujejo manj kot 10 delavcev. Pogosto subjekti nadzora dejavnost opravljajo sami ali pa z le nekaj zaposlenimi delavci. Hkrati inšpektorji ugotavljajo, da so v nadzirani dejavnosti zaposlene predvsem ženske. Največ nepravilnosti so inšpektorji v usmerjeni akciji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

Na podlagi ugotovitev nadzorstva inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu večinoma ocenjujejo, da je splošno stanje izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri pregledanih delodajalcih zadovoljivo, kljub temu, da je bilo ugotovljenih precej pomanjkljivosti.

5.10 AKCIJA NADZORA NAD URESNIČEVANJEM DOLOČIL ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU, ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH IN ZAKONA O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V ZVEZI S PRAVICO DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU IN PRAVICO DO SODELOVANJA PRI OBRAVNAVI VPRAŠANJ, KI ZADEVAJO ZAGOTAVLJANJE VARNEGA IN ZDRAVEGA DELA V GOSPODARSKIH DRUŽBAH

Akcija nadzora nad uresničevanjem določil Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s pravicami delavcev pri upravljanju in pravico do sodelovanja pri obravnavi vprašanj, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela v gospodarskih družbah, je trajala od 1. 1. 2004 do 29. 2. 2004. V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij opravili 272 inšpekcijskih pregledov v 263 gospodarskih družbah, in sicer zlasti v večjih družbah. Na področju nadzora delovnih razmerij so ugotovili skupno 29 kršitev. Inšpektorji so sicer na področju nadzora delovnih razmerij v gospodarskih družbah, kjer so opravili nadzore, pretežno ugotavljali, da delodajalci v veliki meri spoštujejo določila Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Iz nadzorov tudi ni bilo mogoče ugotoviti, da bi tako ali drugače posebej ovirali ali onemogočali delavce pri udejanjanju pravice do sodelovanja pri upravljanju.

V okviru akcije je bil opravljen inšpekcijski nadzor v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu pri 284 delodajalcih. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi s tem, da delodajalci niso upoštevali obveznosti skupne obravnave vseh vprašanj, ki zadevajo varnost in zdravje pri delu, s predstavniki delavcev. Precej kršitev je bilo ugotovljenih tudi v zvezi s tem, da delodajalci niso posredovali sindikatom poročila o stanju varnosti in zdravja pri delu in izjave o varnosti.

Trajanje in namen

V začetku leta 2004 je bila izvedena akcija nadzora nad zagotavljanjem pravic delavcev v zvezi s sodelovanjem delavcev pri upravljanju. Akcija je trajala od **1. 1. 2004 do 29. 2. 2004.**

Inšpektorji za delo so tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu preverjali zagotavljanje ustreznih materialnih možnosti za delo svetov delavcev, delavskih zaupnikov in sindikalnih zaupnikov ter posebno pozornost posvetili varstvu soupravljalskih pravic v skladu s predpisi, s katerimi se varujejo pravice in interesi delavcev. Akcija v tem segmentu ugotavljanja izvajanja določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju je bila nazadnje izvedena v letu 1999.

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij opravili **272 inšpekcijskih pregledov** v **263 gospodarskih družbah,** in sicer zlasti **v večjih družbah**.

V okviru akcije je bil opravljen inšpekcijski nadzor v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu pri **284** delodajalcih.

Od pregledanih 263 subjektov s področja nadzora delovnih razmerij jih je imelo približno 149 svete delavcev, 5 delavske zaupnike in 2 predstavnike delavcev v upravi oz. nadzornem svetu.

Število gospodarskih družb:	Skupno število: 263 g. družb
– s svetom delavcev	149
– z delavskim zaupnikom	5
– s članom uprave oz. nadzornega sveta	2
– brez uporabe Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju	107

Slika 36. Delež raznih oblik sodelovanja delavcev pri upravljanju pri pregledanih delodajalcih.

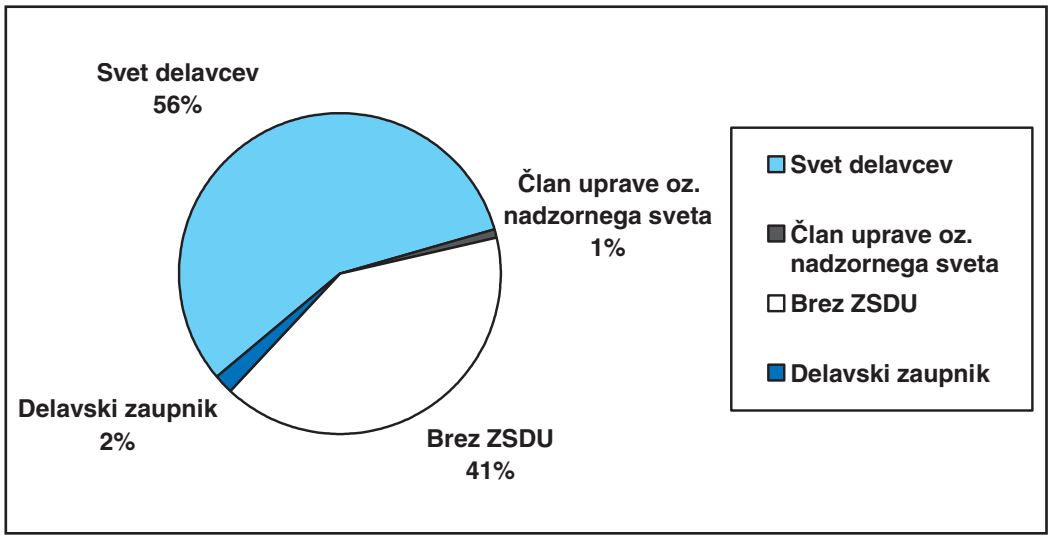

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Na področju nadzora delovnih razmerij so inšpektorji ugotovili skupno **29 kršitev.** V nadaljevanju predstavljamo ugotovitve po posameznih vprašanjih, glede katerih je bil opravljen nadzor s področja delovnih razmerij v tej akciji.

Dogovori delodajalcev in svetov delavcev

- **objava dogovora delodajalca in sveta delavcev na v družbi običajen način (četrti odstavek 5. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju):**

Če delodajalec skladno s četrtim odstavkom 5. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju ne objavi dogovorov s svetom delavcev na v družbi običajen način, je to kršitev zakona. Po ugotovitvah inšpektorjev so načini objave dogovorov pri delodajalcih različni – najpogosteje se objavijo na oglasni deski, nekatere družbe pa dogovore objavljajo v internih glasilih (biltenih), bolj modernizirane pa tudi preko elektronskih oglasnih desk (na intranetu). V zvezi s to določbo sta bili ugotovljeni 2 kršitvi.

- **izvrševanje dogovorov s svetom delavcev (drugi odstavek 6. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju):**

Če delodajalec ne izvršuje dogovorov s svetom delavcev, je to kršitev določil Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, vendar v okviru akcije v zvezi s to točko ni bilo ugotovljene nobene kršitve.

Omogočanje dela in zagotavljanje pravic delavskemu zaupniku (tretji odstavek 9. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju)

Tako kot svetu delavcev mora delodajalec omogočiti delo in zagotoviti določene pravice tudi delavskemu zaupniku. Delodajalec krši določbe zakona, če delavskemu zaupniku ne zagotovi dela in pravic, ki se nanašajo na svet delavcev – vendar v zvezi s to določbo v

akciji ni bilo ugotovljenih kršitev. Vzrok za to je pripisati dejstvu, da so bili nadzori pretežno opravljeni v večjih gospodarskih družbah (ki so imele več kot 20 zaposlenih z aktivno volilno pravico), kjer so imeli izvoljene svete delavcev.

Volitve članov sveta delavcev in delavskega zaupnika

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju zelo podrobno določa postopek volitev in odpoklic članov sveta delavcev preko volilnih komisij in volilnih odborov, te določbe pa se smiselno uporabljajo tudi za izvolitev delavskega zaupnika. Na podlagi nadzorov je bilo ugotovljeno, da delodajalci pretežno omogočajo volitve predstavnikov delavcev, kot to izhaja iz zakona.

V zvezi z določbo drugega odstavka 54. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, da se čas, porabljen za delo volilnih organov in volitve, plača, kot da bi delavci delali, je bila v okviru akcije ugotovljena **1 kršitev**. V zvezi z drugimi določbami Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju o volitvah pa kršitev med izvajanjem akcije nismo ugotovili.

Delo članov sveta delavcev

V zvezi z delom članov svetov delavcev inšpektorji v okviru akcije niso ugotovili nobene kršitve, ki bi bila povezana z oviranjem ali onemogočanjem opravljanja aktivnosti članov sveta delavcev ali z oviranjem njihovega rednega dela (56. člen Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju) in v zvezi z zagotavljanjem plačila članom sveta za udeležbo na sejah sveta delavcev (do 5 ur mesečno; 62. člen Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju). Inšpektorji so ugotavljali, da aktivnosti članov sveta delavcev v glavnem potekajo med delovnim časom in da so takrat delavci tudi plačani. V enem primeru je bilo ugotovljeno, da dobijo člani sveta delavcev za čas udeležbe na sejah, skladno z dogovorom z delodajalcem, od delodajalca še plačilo v obliki sejnin, v več primerih pa so člani sveta delavcev od delodajalca prejemali zaradi svoje aktivnosti še dodatek k plači, ki je znašal 5–20 % povprečne mesečne plače v družbi. Ugotovljen je bil tudi en primer, ko so člani sveta delavcev, če so naloge iz Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju opravljali tudi izven polnega delovnega časa, poleg plače in dodatka k plači prejeli še poseben dodatek za delo preko polnega delovnega časa.

Ugotovljena je bila **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem plačila članom sveta delavcev za čas posvetovanja z delodajalcem (tretji odstavek 63. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju). Ni pa bilo ugotovljene nobene kršitve v zvezi s kritjem nujnih stroškov za delo sveta delavcev (prvi odstavek 65. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju).

Posebno varstvo članov sveta delavcev zaradi njihove aktivnosti (67. člen Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju)

V zvezi z določbo 67. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, po kateri imajo člani sveta delavcev zaradi svoje aktivnosti po zakonu posebno varstvo, je bila ugotovljena **1 kršitev.**

Pravica delavca kot posameznika pri sodelovanju pri upravljanju

Kot je mogoče povzeti iz opažanj inšpektorjev, so delavci v nekaterih družbah slabše seznanjeni s svojimi pravicami po Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Delodajalec mora namreč skladno s prvim odstavkom 88. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju omogočiti delavcu kot posamezniku pravico do sodelovanja pri upravljanju. V zvezi s to določbo je bila ugotovljena **1 kršitev.**

V zvezi z obveznostjo delodajalca, da delavcu na njegovo pobudo odgovori v roku 30 dni, pa je bila med akcijo ugotovljena **1 kršitev.** Delodajalci podajajo delavcem odgovore pretežno pisno, nekateri tudi ustno (neposredno delavcu ali preko članov sveta delavcev). Inšpektorji poudarjajo, da so te kršitve brez konkretno podane prijave težko ugotovljive. Inšpektorji ocenjujejo, da to določbo spoštujejo zlasti večje družbe.

Obveščanje sveta delavcev

V skladu z 90. členom Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju mora delodajalec pred sprejemom dokončne odločitve o vprašanjih v zvezi s spremembo dejavnosti, zmanjšanjem gospodarske dejavnosti, spremembo v organizaciji proizvodnje, spremembo tehnologije in letnim obračunom ter letnim poročilom obvestiti svet delavcev. V zvezi s tem pa sta bili v akciji ugotovljeni **2 kršitvi**.

Skupno posvetovanje

V zvezi z obveznostjo delodajalca iz 91. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, po kateri mora delodajalec pred sprejemom odločitev glede statusnih in kadrovskih vprašanj družbe ter glede vprašanj varnosti in zdravja delavcev pri delu obveščati svet delavcev in zahtevati skupno posvetovanje, je bilo ugotovljenih **7 kršitev.** Največ kršitev v tem segmentu je bilo povezanih z aktom o sistemizaciji delovnih mest.

Soodločanje

V času trajanja akcije je bilo na področju nadzora delovnih razmerij največ kršitev, in sicer **8,** ugotovljenih v zvezi z obveznostjo delodajalca iz 95. in 96. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, po kateri mora delodajalec določene predloge odločitev podati še v soglasje svetu delavcev. Ta obveznost velja za predloge odločitev v zvezi z osnovami za odločanje o izrabi letnega dopusta in odločanje o drugih odsotnostih z dela, merili za ocenjevanje delovne uspešnosti delavcev, kriteriji za nagrajevanje inovacijske dejavnosti v družbi, razpolaganjem s stanovanjskim skladom, počitniškimi zmogljivostmi in drugimi objekti standarda delavcev in s kriteriji za napredovanje delavcev. V **2 primerih** je bilo ugotovljeno, da je delodajalec sprejel odločitev, četudi je svet delavcev v 8 dneh zavrnil soglasje.

Izvršitev odločitev pred dokončnostjo odločitve pristojnega organa

V zvezi z izvršitvijo odločitev pred dokončnostjo odločitve pristojnega organa (drugi odstavek 98. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju) ni bilo ugotovljene nobene kršitve.

Zakon o delovnih razmerjih

V zvezi z določbami Zakona o delovnih razmerjih (89. in 113. člen, ki se nanašata na posebno varstvo člana sveta delavcev oziroma delavskega zaupnika), v akciji ni bilo ugotovljene nobene kršitve. Kot poroča večina inšpektorjev, pri nadziranih delodajalcih od uveljavitve novega Zakona o delovnih razmerjih delodajalci niso odpovedali pogodbe o zaposlitvi nobenemu članu sveta delavcev oziroma drugim predstavnikom delavcev v organih družbe.

S področja nadzora delovnih razmerij so sicer bile ugotovljene še posamezne kršitve Zakona o delovnih razmerjih (v zvezi z neizročitvijo fotokopije v zavarovanje delavcu in v zvezi z nadurnim delom) in ena kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Usposabljanje predstavnikov delavcev

Zakon o varnosti in zdravju pri delu v 24. členu med drugim določa, da mora delodajalec zagotoviti ustrezne oblike usposabljanja članov sveta delavcev oziroma delavskega zaupnika za varnost in zdravje pri delu. V zvezi z usposabljanjem predstavnikov delavcev za varnost in zdravje pri delu je bilo pri izvajanju nadzora ugotovljenih **5 kršitev.**

Sodelovanje predstavnikov delavcev

Delodajalec mora delavcem ali njihovim predstavnikom na podlagi 28. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu omogočiti, da sodelujejo pri obravnavi o vseh vprašanjih, ki zadevajo zagotavljanje varnega in zdravega dela, v skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu in drugimi predpisi. Naloge opravlja svet delavcev, v skladu s predpisi,

ki urejajo sodelovanje delavcev pri upravljanju, pri delodajalcu, kjer pa ni organiziranega sveta delavcev, opravlja naloge delavski zaupnik za varnost in zdravje pri delu. Pri izvajanju nadzora je bilo pri **77 delodajalcih** ugotovljeno, da niso upoštevali obveznosti skupne obravnave vseh vprašanj, ki zadevajo varnost in zdravje pri delu.

Posredovanje dokumentacije svetu delavcev in sindikatom

Na podlagi 28. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu mora delodajalec svetu delavcev in sindikatom posredovati izjavo o varnosti iz 14. člena tega zakona, poročilo o stanju varnosti in zdravja pri delu ter o izvedenih varnostnih ukrepih iz 40. člena in evidence iz 39. člena tega zakona. Pri izvajanju nadzora je bilo v **12 primerih** ugotovljeno, da delodajalec sindikatom ni posredoval poročila o stanju varnosti in zdravja pri delu in izjave o varnosti.

Posvetovanje delodajalca s svetom delavcev oziroma delavskim zaupnikom

Na podlagi 28. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu se mora delodajalec s svetom delavcev posvetovati o vsakem ukrepu, ki lahko vpliva na varnost in zdravje pri delu, o izbiri strokovnega delavca iz 18. člena in pooblaščenega zdravnika iz 20. člena tega zakona, o izjavi o varnosti ter o obveščanju delavcev. Ugotovljen je bil **1 primer** kršitve pravic delavcev v zvezi s sodelovanjem z delodajalci preko predstavnikov delavcev.

Druge ugotovitve

V enem primeru je bilo ugotovljeno, da je delavec kršil svojo obveznost obvestiti delodajalca o vsaki pomanjkljivosti, škodljivosti, okvari ipd.

Ukrepi

V okviru nadzora delovnih razmerij je bilo na podlagi ugotovitev izdanih: **18 odločb** v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela **(ureditvenih odločb)**, **2 odločbi** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela **(o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti)** in **2 predloga sodniku za prekrške** po Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so na podlagi ugotovljenih kršitev pri izvajanju akcije izdali **88 odločb** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela in **1 odločbo** na podlagi 16. člena Zakona o inšpekciji dela.

Zaključek

Navkljub temu, da je Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju v veljavi že od leta 1993, inšpektorji še vedno ugotavljajo, da sodelovanje delavcev pri upravljanju ni zaživelo v pravem pomenu besede, tako da še vedno pogosto poteka le na formalni ravni. Prav tako inšpektorji ocenjujejo, da se je število svetov delavcev v zadnjih letih zmanjšalo. Inšpektorji so sicer na področju nadzora delovnih razmerij v gospodarskih družbah, kjer so opravili nadzore, pretežno ugotavljali, da delodajalci spoštujejo določila Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Iz nadzorov tudi ni bilo mogoče ugotoviti, da bi delodajalci tako ali drugače posebej ovirali ali onemogočali delavce pri udejanjanju pravice do sodelovanja pri upravljanju. S kolektivno ali individualno pravico delavcev do sodelovanja pri upravljanju delavce običajno seznanjajo sindikati, ki so bili v času nadzora organizirani v večini družb, kjer so bila opravljena inšpekcijska nadzorstva. Kot poročajo inšpektorji, je v Sloveniji veliko družb, kjer delavci niso izvolili sveta delavcev oziroma delavskega zaupnika, kar pa so delodajalci pripisali dejstvu, da so v družbi organizirani sindikati. Inšpektorji so ugotovili, da mnogi delodajalci enačijo pomen delavskih zaupnikov oz. svetov delavcev s sindikalnimi zaupniki oziroma člani sindikatov.

Ob izvajanju akcije se je pokazalo, da predstavniki delavcev v večini premalo poznajo Zakon o varnosti in zdravju pri delu, predvsem v smislu pravic, ki jim jih navedeni zakon kot predstavnikom delavcev omogoča, saj je bilo kar v 77 primerih ugotovljeno, da delodajalci niso upoštevali obveznosti skupne obravnave vseh vprašanj, ki zadevajo

varnost in zdravje pri delu, s predstavniki delavcev, na Inšpektorat RS za delo pa prijav kršitev v zvezi s sodelovanjem delavcev pri upravljanju v zadnjih letih skoraj ni bilo.

Akcija nadzora v tem segmentu urejanja delovnih razmerij je bila koristna, saj smo z njo opozorili delodajalce na izvajanje določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju in Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Kot navajajo nekateri inšpektorji, je morda v prihodnje pričakovati, da se bo število svetov delavcev oziroma sindikalnih zaupnikov nekoliko povečalo, saj tako Zakon o delovnih razmerjih (v 64. členu) kakor tudi nekateri drugi zakoni, kot je zaenkrat še Zakon o trgovini, napotujejo na uporabo določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju.

5.11. AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DOLOČB ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH IN ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU V INVALIDSKIH PODJETJIH IN PRI OSTALIH DELODAJALCIH, KI ZAPOSLUJEJO OSEBE S STATUSOM INVALIDA

Akcija nadzora v invalidskih podjetjih in pri ostalih delodajalcih, ki zaposlujejo osebe s statusom invalida, je v letu 2004 potekala že tretje leto zapored. Trajala je od 1. 3. 2004 do 30. 4. 2004. V sklopu akcije je bilo opravljenih 120 inšpekcijskih nadzorstev pri 116 delodajalcih, od tega je bilo v nadzor zajetih približno 80 % invalidskih podjetij in 20 % delodajalcev, ki nimajo statusa invalidskega podjetja, prav tako pa zaposlujejo invalide. V akciji so bili pregledani predvsem večji delodajalci. Skupno je bilo ugotovljenih 28 kršitev delovne zakonodaje.

Na podlagi ugotovitev inšpektorjev v akciji je mogoče ugotoviti, da je splošno stanje upoštevanja predpisov o delovnih razmerjih in o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v invalidskih podjetjih ter pri večjih delodajalcih, razen nekaterih izjem, ugodno.

Trajanje in namen

Akcija nadzora v invalidskih podjetjih in pri ostalih delodajalcih, ki zaposlujejo osebe s statusom invalida, je potekala od **1. 3. 2004 do 30. 4. 2004.** Inšpektorat RS za delo je akcijo v invalidskih podjetjih izvedel že tretje leto zapored. Akcija je potekala samo na področju delovnih razmerij.

Namen akcije je bil ugotoviti, ali delodajalci zagotavljajo pravice invalidom v invalidskih in drugih podjetjih ter pri ostalih delodajalcih, ki zaposlujejo invalide, pri čemer smo bili še posebej pozorni na upoštevanje najnovejših določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Akcija je bila izvedena že pred uveljavitvijo Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki je prinesel na področje urejanja zaposlovanja invalidov veliko novosti in natančneje uredil poslovanje invalidskih podjetij.

V sklopu akcije je bilo opravljenih **120 inšpekcijskih nadzorstev** pri **116 delodajalcih,** od tega je bilo v nadzor zajetih približno 80 % invalidskih podjetij in 20 % delodajalcev, ki nimajo statusa invalidskega podjetja, prav tako pa zaposlujejo invalide. Gre predvsem za večje delodajalce.

Pregledani delodajalci so v času inšpekcijskih nadzorov zaposlovali skupno približno 17.000 delavcev, od tega 4.700 invalidov. Od skupnega števila zaposlenih invalidov delodajalci zaposlujejo približno 80 % delovnih invalidov ter 20 % invalidov, ki nimajo statusa delovnega invalida. Ena petina zaposlenih invalidov opravlja delo s krajšim

delovnim časom. Pretežno gre za invalide II. kategorije, ki so pridobili status invalida po prej veljavni zakonodaji, nekaterim med njimi pa je bila priznana invalidnost III. kategorije.

Ugotovitve

Inšpektorji so ugotovili skupno **28 kršitev** delovne zakonodaje.

Invalidska podjetja

Pri izvajanju predmetne akcije so inšpektorji ugotovili, da so vsa pregledana invalidska podjetja izpolnjevala pogoje po Zakonu o gospodarskih družbah. Treba pa je opozoriti na ugotovljeni pojav prepletanja delovnih mest in delovnih operacij med matičnimi družbami in invalidskimi podjetji. V enem primeru je bilo celo ugotovljeno, da invalidsko podjetje nima niti lastne delavnice, delavci pa dela opravljajo v celoti v matični družbi, kar kaže na zlorabo instituta zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku.

Prepoved diskriminacije

Pri izvajanju akcije inšpektorji niso ugotovili primerov kršenja določb v zvezi s prepovedjo diskriminacije. Ocenjujemo, da ima pri spoštovanju določbe o prepovedi diskriminacije pomembno vlogo tudi pravilna opredelitev pogojev, del in nalog v splošnih aktih o sistemizaciji in organizaciji delovnih mest ter ustrezna ocena tveganja na delovnih mestih, kjer delo opravljajo invalidi, saj invalidi tako niso postavljeni v neenakopraven položaj v primerjavi z drugimi zaposlenimi.

Pogoji za sklenitev pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji ugotavljajo, da so imeli vsi pregledani subjekti, z izjemo **enega,** sprejet akt o sistemizaciji, iz katerega izhajajo pogoji za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu, na način, da je iz akta razvidno, katere omejitve veljajo za invalide pri izvajanju del in nalog. To je pomembno zlasti z vidika premestitve delavca invalida na drugo delovno mesto, ustrezno njegovi preostali delovni zmožnosti.

Sklenitev pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji na splošno ugotavljajo, da delodajalci zaposlenim vročajo predloge pogodb o zaposlitvi ter pisne pogodbe o zaposlitvi, posamezni proti podpisu vročilnic, listin samih ali pa posebej za to pripravljenih izjav. Inšpektorji so v zvezi s pisnimi predlogi pogodb o zaposlitvi v posamičnih primerih zasledili, da ne vsebujejo vseh sestavin, ki izhajajo iz 29. člena Zakona o delovnih razmerjih, vendar pa gre za tiste sestavine, ki so podrobneje opredeljene v kolektivnih pogodbah in za katere Zakon o delovnih razmerjih dopušča, da se stranki pogodbe sklicujeta na kolektivno pogodbo.

Pri izvajanju akcije nadzora smo le v **2 primerih** ugotovili, da delodajalec ni spoštoval določila 15. člena Zakona o delovnih razmerjih in delavcu ni predložil pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter v enem primeru pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi. V **3 primerih** pa delodajalec delavcem ni izročil fotokopije prijave v obvezna zavarovanja.

Ob tem naj dodamo, da so inšpektorji ugotovili tudi **3 kršitve** v zvezi s sklenitvijo pogodb o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, naštetih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Pravice delovnih invalidov:

- **Pravica do poklicne rehabilitacije**

Zavarovancu, ki ima sklenjeno delovno razmerje v Republiki Sloveniji, je poklicno rehabilitacijo dolžan zagotoviti delodajalec, pri katerem je bil zaposlen v času nastanka invalidnosti, kar izhaja iz Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Inšpektorji so ugotovili, da nadzorovani delodajalci delavcem sicer zagotavljajo pravico do poklicne rehabilitacije, vendar niso zasledili veliko primerov zaposlovanja delavcev invalidov s tovrstno pravico. V enem primeru smo ugotovili, da je delavec invalid končal

poklicno rehabilitacijo in še čaka na razporeditev na delovno mesto, delodajalec pa mu zagotavlja denarno nadomestilo.

V zvezi z obravnavano pravico smo ugotavljali tudi, ali obstajajo primeri, ko je delavcem priznana pravica do poklicne rehabilitacije v skladu s 95. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Gre namreč za to, da se delovnemu invalidu namesto pravice do premestitve in nadomestila, pravice do dela s krajšim delovnim časom od polnega in delne invalidske pokojnine ali pravice do nadomestila za invalidnost prizna pravica do poklicne rehabilitacije, če to zahteva. Ugotovili smo le dva primera, da sta se delavca odločila za poklicno rehabilitacijo, delodajalec pa je delavcema zagotovil omenjeno pravico v skladu s predpisi.

- **Pravica do premestitve in nadomestila**

Inšpektorji so ugotovili, da večina nadzorovanih delodajalcev delavcem invalidom zagotavlja pravico do premestitve na drugo delovno mesto. Le v redkih primerih je bilo ugotovljeno, da delodajalci nimajo ustreznega dela, vendar so delavci v teh primerih odsotni z dela iz razloga na strani delodajalca, slednji pa jim plačuje denarno nadomestilo.

- **Pravica do dela s krajšim delovnim časom od polnega in delna invalidska pokojnina**

V zvezi s pravico do dela s krajšim delovnim časom inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci, ki so bili zajeti v nadzor, delavcem invalidom priznavajo omenjeno pravico. Pri tem poročajo, da je večina delavcev invalidov, ki delajo s krajšim delovnim časom, pridobila status invalidnosti pred uveljavitvijo sedaj veljavnega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in jim je torej priznana invalidnost II. kategorije.

V času trajanja usmerjene akcije je bila ugotovljena **1 kršitev** v zvezi s pravico delovnega invalida do dela s krajšim delovnim časom od polnega.

- **Dolžnosti in postopki delodajalca v zvezi z zagotovitvijo pravic delovnega invalida po 101. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju**

Inšpektorji pri izvajanju akcije niso ugotovili kršitve 101. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kar pomeni, da so delodajalci pri zagotavljanju pravic invalidom v obdobju veljavnosti zadnje spremembe zakona upoštevali zakon in redno odpovedali pogodbo o zaposlitvi s sočasno ponudbo nove pogodbe o zaposlitvi. V zvezi z izvajanjem 101. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je bilo v dveh primerih ugotovljeno, da je delavcu invalidu prenehalo delovno razmerje, ker ni sprejel ustrezne zaposlitve.

Inšpektorji poročajo o tem, da so nadzorovani delodajalci upoštevali mnenje invalidske komisije o zavarovančevi preostali delovni zmožnosti ter usposobljenost zavarovanca po končani poklicni rehabilitaciji. Nekateri delodajalci so v kompleksnejših primerih zaprosili tudi za dopolnilno mnenje.

Pravica invalidnih oseb po starem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Pri izvajanju akcije nadzora nismo ugotovili nepravilnosti v zvezi z izvajanjem še veljavnih določb starega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Razlog je najverjetneje tudi v tem, da nismo zasledili veliko takšnih primerov, da delodajalci za delavca invalida ne bi imeli ustreznega dela.

Posebno pravno varstvo pred odpovedjo za invalide in odsotne z dela zaradi bolezni

Inšpektorji niso ugotovili primerov, ko bi delodajalci odpovedali pogodbe o zaposlitvi delavcem invalidom v nasprotju s predpisi. Prav tako niso ugotovili rednih odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem invalidom pri delodajalcu, ki zaposluje manj kot 5 delavcev. Slednje pa je mogoče pripisati dejstvu, da so skoraj vsi delodajalci, ki so bili nadzorovani v predmetni akciji, zaposlovali več kot 5 delavcev.

Nadomestilo plače

Delavci s statusom invalida so seveda enako kot ostali delavci upravičeni do izplačila plače za čas opravičene odsotnosti z dela v skladu s 137. členom Zakona o delovnih razmerjih, posebej pa je treba opozoriti na dve okoliščini, kjer se v praksi lahko pojavijo pri delodajalcu težave glede zagotavljanja primernega nadomestila plače:

- delavec, ki mu invalidnost še ni bila priznana z dokončno odločbo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje: delavec je npr. z odločbo invalidske komisije prve stopnje pridobil status III. kategorije invalidnosti in s tem pravico do premestitve na drugo ustrezno delo. Delavec ali/in delodajalec sta se na to odločbo pritožila in v vmesnem času do odločitve invalidske komisije druge stopnje delavec sicer po mnenju svojega osebnega zdravnika ni nezmožen za delo, po lastnem mnenju ali po mnenju pooblaščenega zdravnika po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu pa dela na svojem dosedanjem delovnem mestu ne more opravljati, ker bi s tem ogrozil svojo varnost in zdravje;
- delavcu je bila priznana z dokončno odločbo invalidnost II. ali III. kategorije, v skladu s katero mu mora delodajalec zagotoviti delo na drugem ustreznem delovnem mestu; delodajalec ne razpolaga z ustreznim delovnim mestom, pogodbe o zaposlitvi pa mu zaenkrat iz poslovnega razloga še ne more odpovedati.

V zvezi s plačevanjem nadomestila invalidom v primerih, ko jim delodajalec ne more zagotoviti dela na drugem ustreznem delovnem mestu, smo ugotovili **4 kršitve** 137. člena Zakona o delovnih razmerjih. Kršitve so se v glavnem nanašale na neustrezno višino nadomestila.

V zvezi z izvajanjem 137. člena Zakona o delovnih razmerjih smo preverili tudi, ali delodajalci izvajajo omenjeno določbo v primeru, ko delodajalec delavcu, ki mu status invalidnosti še ni bil priznan z dokončno odločbo, ne more zagotoviti dela, ki bi ga bil zmožen opravljati. Inšpektorji poročajo, da tovrstnih kršitev niso ugotovili, kot razlog pa navajajo, da teh primerov ni veliko, če pa obstajajo, so delavci večinoma odsotni z dela iz zdravstvenih razlogov.

Prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa

V zvezi s prepovedjo dela preko polnega delovnega časa smo ugotovili skupno **2 kršitvi.** V teh primerih je bilo delo preko polnega delovnega časa odrejeno invalidom in starejšim delavcem (brez soglasja) v nasprotju s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih. Šlo je za grobi kršitvi pravic invalidov, saj inšpektorji poročajo, da je bilo delo preko polnega delovnega časa odrejeno tudi invalidom II. kategorije, ki opravljajo delo 4 ure dnevno.

V drugih primerih pa inšpektorji ugotavljajo, da se nadurno delo opravlja le v najnujnejših primerih ter v skladu z zakonom. Kot zanimivost navajamo primer, ko si je delavec pridobil mnenje osebnega zdravnika, iz katerega je izhajalo, da bi se mu zaradi opravljanja dela preko polnega delovnega časa poslabšalo zdravstveno stanje, zato je odklanjal nadurno delo. Vendar pa je delodajalec pridobil mnenje pooblaščenega zdravnika, iz katerega je izhajalo nasprotno, in delavcu odredil nadurno delo. V tretjem odstavku 33. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu je določena pravica delavca, da odkloni delo preko polnega delovnega časa oz. ponoči, če bi se mu zaradi tega poslabšalo zdravstveno stanje. Za mnenje o poslabšanju zdravstvenega stanja po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu pa je pristojen pooblaščeni zdravnik. Glede na navedeno v konkretnem primeru prepoved nadurnega dela ni bila kršena.

V **3 primerih** je bila ugotovljena kršitev zakonske časovne omejitve trajanja nadurnega dela.

Pravica do najmanj treh dodatnih dni letnega dopusta

Inšpektorji ugotavljajo, da v nadzor zajeti delodajalci v glavnem spoštujejo določbo 159. člena Zakona o delovnih razmerjih ter delavcem invalidom, kakor tudi drugim delavcem, navedenim v tem členu, priznavajo pravico do najmanj treh dodatnih dni letnega dopusta. Pri tem pa pripominjamo, da v času trajanja akcije letni dopust za leto 2004 pri

vseh subjektih nadzora še ni bil odmerjen. V zvezi z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta delavcu v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih sta bili ugotovljeni v akciji **2 kršitvi.**

Druge kršitve delovne zakonodaje

Inšpektorji so pri izvajanju predmetne akcije v posamičnih primerih ugotovili tudi nekatere druge kršitve delovne zakonodaje, in sicer:

- v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju z zakonom,
- v zvezi z izplačevanjem plače ter
- v zvezi z razporeditvijo delovnega časa.

Ukrepi

V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so inšpektorji ukrepali z izdajo **15 ureditvenih odločb** in **3 predlogov sodniku za prekrške** ter izrekli **4 mandatne kazni** in **1 opozorilo.**

Zaključek

Na podlagi ugotovitev inšpektorjev v akciji nadzora je mogoče zaključiti, da je splošno stanje spoštovanja predpisov o delovnih razmerjih in o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v invalidskih podjetjih ter pri večjih delodajalcih, razen nekaterih izjem, ugodno. Menimo, da je ugotovljeno stanje tudi posledica naših preteklih aktivnosti, predvsem v invalidskih podjetjih, kjer smo v zvezi z obravnavano tematiko izvajali akcijo nadzora tretje leto zapored. Glede na to, da so bili v nadzor zajeti predvsem večji delodajalci, ne moremo enako trditi tudi za stanje pri manjših delodajalcih. Vsekakor nameravamo v prihodnje izvesti akcijo nadzora v zvezi z obravnavano tematiko tudi pri manjših delodajalcih.

5.12. AKCIJA NADZORA PRI DELODAJALCIH, KI SO ZAVEZANCI ZA PRIJAVO DELA TUJCEV

Akcijo so izvajali inšpektorji s področja delovnih razmerij v mesecu januarju in februarju ter v mesecu novembru in decembru 2004. V okviru akcije smo opravili 65 inšpekcijskih nadzorov pri 60 zavezancih ter ugotovili skupno 43 kršitev, od katerih se je 30 kršitev nanašalo na prijavo dela tujca. Gre za primere, ko zavezanci prijave in odjave dela tujca sploh niso opravili ali pa so delo tujca prijavili po izteku predpisanega roka 60 dni. Inšpektorji so ob ugotovljenih kršitvah največkrat ukrepali s predlogom sodniku za prekrške. Inšpektorat RS za delo bo sodelovanje z Zavodom RS za zaposlovanje v tem segmentu ohranil tudi v prihodnje.

Trajanje in namen

Akcija nadzora pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev, je potekala v **januarju in februarju 2004** ter v **novembru in decembru 2004.** Predmetno akcijo smo v poročevalskem obdobju izvedli že tretje leto zapored. Akcijo smo izvajali v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje, s ciljem prispevati k čim doslednejšemu spoštovanju 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, saj ugotavljamo, da številni delodajalci, ki za delavca pridobijo delovno dovoljenje, ne prijavijo dela tujcev. Tako kot v letu 2003 so se tudi v letu 2004 postopki zaradi izmikanja delodajalcev pogosto podaljšali in so se nadaljevali tudi po izteku omenjenih obdobij.

Nosilci akcije so bili inšpektorji s področja delovnih razmerij, ki so v okviru akcije opravili **65 inšpekcijskih nadzorov** pri **60 zavezancih** ter ugotovili skupno **43 kršitev.**

Ugotovitve

V okviru izvajanja akcije nadzora delodajalcev, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev, so inšpektorji ugotovili **30 kršitev** 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Gre za primere, ko zavezanci tako prijave kot tudi odjave dela tujca sploh niso opravili ali pa so delo tujca prijavili po izteku predpisanega roka 60 dni. V teh primerih so delodajalci kot razlog za zamudo prijave dela inšpektorjem navajali, da so čakali na prihod tujca ali na zaključek postopka za pridobitev dovoljenja za bivanje tujca. V nekaterih primerih tujci niso pričeli opravljati dela, zato so delodajalci Zavodu RS za zaposlovanje vrnili delovna dovoljenja. Obveznost vrnitve delovnih dovoljenj so delodajalci, glede na ugotovitve inšpektorjev, kršili v **6 primerih.**

Pri enem od delodajalcev, ki je prijavil delo tujca po izteku roka, je bilo ugotovljeno, da je delodajalec za istega tujca v vmesnem času že pridobil novo delovno dovoljenje ter na podlagi tega takoj uredil prijavo dela tujca. Inšpektorji so tudi zasledili primer, ko je delodajalec na Zavod RS za zaposlovanje poslal prijavo dela tujca v potrditev, potrdila pa po več mesecih še ni prejel.

V posameznih primerih so inšpektorji ugotovili, da samostojnih podjetnikov, ki so pridobili delovna dovoljenja, na priglašenih sedežih dejansko ni bilo.

Pri izvajanju akcije nadzora so inšpektorji zabeležili tudi **4 primere** zaposlovanja na črno, pri čemer sta se 2 kršitvi nanašali na zaposlovanje državljanov Republike Slovenije, 2 pa na zaposlovanje tujcev.

V posamičnih primerih so inšpektorji ugotovili tudi nekatere druge kršitve delovnopravne zakonodaje, ki so se nanašale na izplačevanje plač ter vodenje evidenc na področju dela.

Ukrepi

Subjektom nadzora so inšpektorji izdali **14 ureditvenih odločb**, s katerimi so jih zavezali k odpravi nepravilnosti. Zaradi ugotovljenih prekrškov so inšpektorji izrekli **12 mandatnih kazni** ter vložili **23 predlogov sodniku za prekrške**. V skladu z načelom sorazmernosti ukrepanja so inšpektorji v 4 primerih ukrepali z opozorilom.

Zaključek

V poročevalskem obdobju smo v okviru ciljne akcije v primerjavi z letom 2003 na področju prijave dela tujcev zabeležili manj kršitev, kar pa ne pomeni izboljšanja stanja v tem segmentu, temveč je število ugotovljenih kršitev tudi posledica manjšega števila opravljenih nadzorov. Inšpektorat RS za delo bo tovrstno sodelovanje z Zavodom RS za zaposlovanje ohranil tudi v prihodnje.

5.13. POOSTREN NADZOR PROBLEMATIKE OPRAVLJANJA DELA NA PODLAGI NAPOTNIC ŠTUDENTSKIH SERVISOV, DELA POGODBENIH DELAVCEV IN DELA SAMOSTOJNIH PODJETNIKOV V IGRALNIŠTVU

Delo dijakov in študentov na podlagi napotnic študentskih servisov v dejavnosti igralništva se glede na ugotovitve inšpektorjev pojavlja pogosto. Prav tako se pojavlja tudi delo samostojnih podjetnikov, ki delo v igralnicah opravljajo na podlagi pogodb civilnega prava. Inšpektorji s področja delovnih razmerij so v usmerjeni akciji opravili 18 inšpekcijskih nadzorov pri 12 delodajalcih ter ugotovili 8 kršitev, medtem ko so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu opravili 2 inšpekcijska pregleda.

Inšpektorji so opazili, da dijaki in študentje pri delodajalcih delajo predvsem zaradi nadomeščanja začasno odsotnih delavcev ter zaradi izrabe letnega dopusta zaposlenih delavcev. Pri nadzoru tovrstnega dela so inšpektorji ugotovili tudi primere zaposlovanja na črno. V zvezi z zlorabo napotnic kršitev niso ugotovili.

S področja varnosti in zdravja pri delu so bile ugotovljene nepravilnosti v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja, ker delodajalci nimajo vključenega dela študentov v izjavo o varnosti z oceno tveganja, in v zvezi z opravljanjem zdravstvenih pregledov študentov oziroma dijakov.

Trajanje in namen

Poostren inšpekcijski nadzor v igralništvu je potekal v aprilu in maju 2004.

Inšpektorji so inšpekcijske preglede opravljali na področju delovnih razmerij in na področju varnosti ter zdravja pri delu.

S področja nadzora delovnih razmerij so se nadzori opravljali v zvezi z zakonitostjo dela dijakov in študentov v igralnicah, poudarek je bil na izvajanju določb 214. in 216. člena Zakona o delovnih razmerjih. Preverjali so tudi, ali delajo v igralnicah tudi samostojni podjetniki na podlagi civilnopravnih pogodb. Namen nadzora iz varnosti in zdravja pri delu je bil v zvezi z opredelitvijo del dijakov in študentov v izjavi o varnosti z oceno tveganja ugotoviti, ali študentje oziroma dijaki delajo na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare. Preverjanje se je izvajalo tudi glede usposobljenosti za varno delo dijakov in študentov, periodike opravljanja zdravstvenih pregledov in ali delodajalec študentom oziroma dijakom zagotavlja ustrezno osebno varovalno opremo.

Inšpektorji so v usmerjeni akciji v okviru nadzora delovnih razmerij opravili **18** inšpekcijskih nadzorov pri **12** delodajalcih ter ugotovili **8** kršitev.

S področja varnosti in zdravja pri delu sta bila opravljena **2** inšpekcijska nadzora.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Delo dijakov in študentov v igralnicah

V okviru poostrenih nadzorov so inšpektorji ugotovili, da so opravljali delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij dijaki in študentje, ki so starejši od 18 let, le v enem primeru pa so ugotovili, da je delo opravljala oseba, mlajša od 18 let.

V nekaterih igralnicah delajo študenti predvsem med vikendi in prazniki in takrat, ko zaposleni delavci ne morejo priti na delo. Razlogi za delo dijakov in študentov so predvsem izraba letnih dopustov zaposlenih delavcev, odsotnost teh delavcev zaradi bolezni in trenutno povečan obseg dela. V eni od igralnic je inšpektor ugotovil, da študenti opravljajo delo z najdaljšo dobo 12 mesecev, povprečno pa od 3 do 6 mesecev v koledarskem letu.

V okviru inšpekcijskih pregledov so inšpektorji ugotovili, da študenti in dijaki delo v igralnicah opravljajo predvsem na sistemiziranih delovnih mestih (določenih v aktu o sistemizaciji), npr. natakarski pomočnik, manipulant na igralnih avtomatih, kuharski pomočnik, blagajnik – prodajalec, valet, garderober, urejevalec žetonov, biljeter, krupje. Inšpektorji so ugotovili tudi, da dijaki in študenti opravljajo tudi dela receptorja, kontrolorja, vratarja, natakarja, čiščenje sanitarij in izročanje pripomočkov gostom.

Glede na ugotovitve nekaterih inšpektorjev naj bi v igralnicah na podlagi napotnic študentskih servisov občasno in začasno delo opravljala približno tretjina ali četrtina

študentov glede na celotno število zaposlenih delavcev v posamezni igralnici. Inšpektorji so tudi ugotavljali, da glede na celotno število delavcev v nekaterih igralnicah dela več kot polovica študentov. Kot primer navajamo, da so v eni izmed igralnic inšpektorji ugotovili, da opravlja delo pri delodajalcu 21 oseb, od tega je 11 študentov. V drugi igralnici pa je zaposlenih 40 delavcev, dejavnost pa opravljajo tudi s približno 60 dijaki in študenti ter dvema samostojnima podjetnicama. Večina izmed teh 60 dijakov in študentov opravlja delo, ki je določeno v aktu o sistemizaciji. Prav tako je inšpektor v eni izmed igralnic ugotovil, da na sistemiziranih delovnih mestih dela 39 študentov, zaposlenih pa je 47 delavcev.

Inšpektorji so ugotovili, da so pooblaščene organizacije izdajale študentom napotnice praviloma z dvodnevno prekinitvijo po preteku 90 dni, v zvezi s tem kršitev niso ugotovili. Ugotavljali so tudi, da nekateri delodajalci ne preverjajo istovetnosti študenta.

Ugotovitve inšpektorjev kažejo, da delodajalci v tej panogi praviloma zaposlujejo študente s statusom, ki dejansko delajo na podlagi izdane napotnice študentskega servisa. Kršitev v zvezi z zlorabo napotnic inšpektorji niso ugotovili.

Inšpektorji so v igralnicah ugotovili tudi zaposlovanje na črno. Ugotovili so namreč, da v nekaterih igralnicah na podlagi napotnic študentskih servisov delajo osebe, ki se izobražujejo v programih za odrasle in tako nimajo statusa dijaka ali študenta. V teh primerih so inšpektorji ugotovili, da jih delodajalci zaposlujejo na črno.

Inšpektorji v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov, v zvezi z odmori in počitki, v zvezi z nočnim delom in v zvezi z nadurnim delom dijakov in študentov, v zvezi s prepovedjo opravljanja del za dijake in študente ter v zvezi z začasnim in občasnim delom dijakov in študentov niso ugotovili kršitev.

Delo na podlagi pogodb civilnega prava

Inšpektorji so ugotovili, da delo v igralnicah opravljajo tudi samostojni podjetniki na podlagi civilnopravnih pogodb. Pogodbe o poslovnem sodelovanju so glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci sklepali tudi v primerih opravljanja del, kot so dela blagajnika, delo v strežbi, delo valeta ter za varnostno-receptorska dela. Kot primer navajamo, da je en delodajalec s 4 samostojnimi podjetniki sklenil pogodbe o poslovnem sodelovanju za opravljanje dela krupjeja. V enem primeru je inšpektor ugotovil, da je delodajalec sklenil 11 pogodb o poslovnem sodelovanju za vzdrževanje raznih igralnih avtomatov in programske opreme. Delo se v tem primeru opravlja enkrat mesečno oz. po potrebi. V enem primeru je inšpektor ugotovil, da je delodajalec v igralnici neko delo opravljal s 17 samostojnimi podjetniki. Inšpektorji so ugotovili tudi primer, ko je delodajalec z dvema zaposlenima delavcema sklenil avtorski pogodbi za izvajanje usposabljanja in organizacijo tečajev za opravljanje posebnih iger na srečo. Inšpektorji so ugotovili tudi primere, ko so osebe, ki so se izobraževale v programih za odrasle (s statusom »izrednega dijaka«), pridobile status samostojnega podjetnika in so delo v igralnici nadaljevale na podlagi pogodb o poslovnem sodelovanju.

Druge kršitve

Inšpektorji so pri poostrenih nadzorih ugotovili tudi druge kršitve delovnopravne zakonodaje, in sicer kršitve v zvezi z Zakonom o evidencah na področju dela, kršitve v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas ter v zvezi s sprejemom akta o sistemizaciji.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Splošno

Ugotovljeno je bilo, da se dela dijakov oziroma študentov ujemajo s podatki iz napotnice študentskega servisa. Dijaki oziroma študenti opravljajo pri delodajalcu predvsem dela blagajnika, receptorja, garderoberja, postreščka, strežnika, “valeta”, ki prinaša pijače igralcu, čisti mize in daje pripomočke gostom.

Izjava o varnosti z oceno tveganja

Delodajalci sicer imajo izdelano izjavo varnosti z oceno tveganja, pri čemer je bilo ugotovljeno, da so ocene tveganja splošne in da pogosto ne vključujejo dela študentov oziroma dijakov ter da niso bile izvedene revizije teh ocen.

Usposabljanje za varno delo

Ugotavlja se, da so dijaki oziroma študenti usposobljeni za varno opravljanje dela.

Zdravstveni pregledi

Ugotavlja se, da delodajalci praviloma ne napotujejo dijakov oziroma študentov na obdobne zdravstvene preglede in nimajo dokazil o zdravstveni sposobnosti študentov oziroma dijakov za dela, ki jih opravljajo.

Osebna varovalna oprema

Delodajalci dijakom oziroma študentom zagotavljajo osebno varovalno opremo.

Ukrepi

Iz poročil inšpektorjev je razvidno, da so na področju nadzora delovnih razmerij inšpektorji izdali **6 ureditvenih odločb,** od tega **2 odločbi o prepovedi opravljanja delovnega procesa** oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti po 17. členu Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so izrekli **2 mandatni kazni.**

S področja varnosti in zdravja pri delu je bila izdana **1 ureditvena odločba.**

Zaključek

Na podlagi poročil inšpekcijskih pregledov ugotavljamo, da se delodajalci zavedajo, da gre pri delu študentov marsikdaj za cenejšo delovno silo, ki je manj zahtevna in se hitreje odziva in prilagaja na trenutne potrebe v dejavnosti igralništva, kot so nepredvideni izostanki zaposlenih delavcev. Študenti in dijaki opravljajo delo v igralnicah tudi zaradi zmanjšanja stroškov poslovanja. Inšpektorji menijo, da pri delu dijakov in študentov v igralnicah praviloma ne gre le za opravljanje začasnega in občasnega dela, saj opravljajo predvsem dela na sistemiziranih delovnih mestih.

Pri nadzorih pa so inšpektorji ugotovili, da delajo v igralnicah tudi samostojni podjetniki, in sicer predvsem na podlagi pogodb o poslovnem sodelovanju.

S področja varnosti in zdravja pri delu so bile ugotovljene nepravilnosti v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja, ker delodajalci nimajo vključenega dela študentov v izjavo o varnosti z oceno tveganja, in v zvezi z opravljanjem zdravstvenih pregledov študentov oziroma dijakov.

5.14. AKCIJA NADZORA PRI DELODAJALCIH V ZVEZI Z DELOM DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

Akcija je potekala v juniju 2004. Na področju delovnih razmerij je bilo v akciji pri 150 subjektih opravljenih 158 inšpekcijskih nadzorov. Inšpektorji so ugotovili skupno 35 kršitev, in sicer največ v zvezi z delavci, mlajšimi od 18 let. S področja varnosti in zdravja pri delu je bil inšpekcijski nadzor opravljen pri 149 delodajalcih.

Trajanje in namen

Akcija se je izvajala v **juniju 2004** tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Namen akcije je bil ugotoviti stanje v zvezi z opravljanjem začasnega in občasnega dela dijakov in študentov na podlagi napotnic študentskega servisa pri delodajalcih ter preveriti, ali delodajalci dijakom in študentom zagotavljajo pravice, ki izhajajo iz delovne zakonodaje in iz predpisov o varnosti in zdravju pri delu. Na področju delovnih razmerij smo bili posebej pozorni na izvajanje 216. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja začasna in občasna dela dijakov in študentov, in na izvajanje določbe 7. odstavka 214. člena istega zakona, iz katere izhaja, da se v primerih občasnega ali začasnega opravljanja dela dijakov in študentov uporabljajo določbe tega zakona o delovnem času, odmorih in počitkih, o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, ter o odškodninski odgovornosti.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo preverjali, ali dijaki in študentje dejansko tudi izvajajo delo, ki je opredeljeno na napotnici, namen akcije pa je bil tudi pridobiti sliko stanja o poškodbah dijakov in študentov pri delu. Pozornost smo namenili tudi izvajanju določil 15., 22. in 24. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki obvezuje delodajalce k zagotavljanju osebne varovalne opreme na tistih delovnih opravilih, kjer je to potrebno, na opravljanje zdravstvenih pregledov, na teoretično in praktično usposabljanje delavcev, prilagojeno posebnostim delovnega mesta.

V nadzor so bili zajeti predvsem gospodarski subjekti, sicer pa je bil opravljen tudi pri nekaterih državnih organih. V nadzor zajeti delodajalci, ki zaposlujejo skupno **29.083** delavcev, so v času tajanja akcije opravljali delo s **427** dijaki in **1.719** študenti. V akciji je bilo na področju delovnih razmerij pri **150** subjektih opravljenih **158** inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so inšpektorji ugotovili skupno **35** kršitev.

V okviru akcije je bilo na področju varnosti in zdravja pri delu opravljenih 149 pregledov.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Začasno in občasno delo dijakov in študentov

Kot je bilo že omenjeno, pri nadzorovanih delodajalcih na podlagi napotnic študentskih servisov opravlja delo skupno 2.146 dijakov in študentov. V posameznih primerih smo ugotovili, da delo pri delodajalcu opravlja več dijakov in študentov, kot pa redno zaposlenih delavcev. Zasledili smo tudi primer, ko subjekt nadzora sploh ni imel redno zaposlenih delavcev, medtem ko so pri njem opravljali delo dijaki in študenti. V večini primerov dijaki in študenti opravljajo delo na sistemiziranih delovnih mestih, kar pomeni, da običajno nepretrgano opravljajo dlje časa trajajoča dela, za opravljanje katerih bi delodajalec sicer z delavcem sklenil pogodbo o zaposlitvi. Delodajalci, ki so zavezani k izdelavi akta o sistemizaciji delovnih mest, imajo omenjeni akt izdelan in veljaven, vendar pa inšpektorji ugotavljajo, da v tem aktu niso posebej označena dela, ki jih lahko opravljajo dijaki in študenti. Inšpektorji opažajo, da osebe s statusom dijaka in študenta opravljajo pretežno lažja oz. enostavna dela, kot npr. pomoč pri administrativnih delih, pomoč v strežbi, pomoč v kuhinji, delo na recepciji, čiščenje laboratorijske opreme, kurirska dela, lepljenje etiket, pakiranje ipd. Pri nekaterih delodajalcih opravljajo dijaki in študentje tudi dela na sistemiziranih delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare, kot npr. samostojno delo na namiznem rezkarju, sekanje profilov na sekalnem stroju, delo s kemičnimi sredstvi ipd. V enem primeru je inšpektor celo ugotovil, da je delo s kemičnimi sredstvi opravljal dijak, mlajši od 18 let.

Inšpektorji so v **6 primerih** ugotovili, da dijaki in študenti niso opravljali dela, ki je bilo navedeno na napotnicah študentskih servisov. Pri manjšem številu dijakov in študentov pa so ugotovili, da so bila dela na napotnicah pooblaščenih organizacij preveč splošno opisana, npr. pomožna dela v proizvodnji.

Inšpektorji ugotavljajo, da nekateri dijaki in študenti pri istem delodajalcu opravljajo delo že več let, s krajšimi prekinitvami (tudi enodnevnimi), predložene napotnice študentskih servisov pa so izdane z veljavnostjo največ 90 dni. V akciji so inšpektorji ugotovili, da je

bila najdaljša doba opravljanja dela pri istem delodajalcu, s krajšimi vmesnimi prekinitvami, **8 let.**

Na podlagi napotnice študentskega servisa pri nadzorovanih subjektih opravljajo delo tudi dijaki in študenti, mlajši od 18 let, za katere v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih velja posebno varstvo. V zvezi z zagotavljanjem posebnega varstva delavcev, mlajših od 18 let, so inšpektorji ugotovili **8 kršitev**, ki so se pretežno nanašale na delovni čas ter na zagotavljanje odmorov in počitkov tovrstnih delavcev. V zvezi s kršitvami, ki so se nanašale na delovni čas, je bilo ugotovljeno, da so dijaki, mlajši od 18 let, opravljali delo na podlagi napotnice študentskega servisa po 10 in 12 ur na dan, tudi 6 dni zaporedoma. V enem primeru je inšpektor ugotovil, da sta dijaka delala po 58 ur na teden.

V drugem primeru je inšpektor ugotovil, da je en dijak brez tedenskega počitka neprekinjeno delal 12 dni, drug dijak pa 13 dni. Ugotovili smo tudi nočno delo študentov v centru za fitnes, medtem ko nočnega dela dijakov inšpektorji niso zabeležili. Prav tako inšpektorji dela dijakov, ki še nimajo 15 let, v obdobju, ko je potekala akcija pri nadziranih delodajalcih, niso ugotovili.

V okviru nadzora dela dijakov in študentov so inšpektorji tudi ugotavljali, da nekateri delodajalci ne izplačajo plačila za delo dijakom in študentom. Inšpektorji za delo v zvezi s tem nimajo pristojnosti ukrepati, saj reševanje tovrstnih sporov spada v sodno pristojnost.

Zloraba napotnic študentskih servisov

Inšpektorji so pri izvajanju akcije v **5 primerih** ugotovili tudi zlorabo napotnic študentskih servisov, pri čemer je treba poudariti, da je tovrstne kršitve v praksi zelo težko ugotoviti, kar še posebej velja za večje delodajalce, ki imajo podružnice po celotnem območju Republike Slovenije. Glede na to, da dijaki in študenti napotnice lahko naročijo tudi po telefonu, internetu, faksu ter s SMS sporočili, menimo, da pooblaščeni servisi težje preverjajo istovetnost oseb in njihov status, kar vsekakor povečuje možnosti za zlorabo napotnic.

V zvezi z zlorabami napotnic smo ugotovili različne pojavne oblike kršitev. Tako je bilo ugotovljeno, da je oseba s statusom študenta opravljala delo na podlagi napotnice pooblaščene organizacije, ki se je glasila na ime drugega študenta. V posameznih primerih so na podlagi napotnice opravljale delo osebe, ki niso imele statusa dijaka in študenta. Zasledili smo tudi ponarejeni potrdili o vpisu v šolo, na podlagi katerih sta bili izdani napotnici. Zaposleni na študentskemu servisu ponaredkov niso prepoznali. Inšpektorica je zoper storilca podala ovadbi. V enem primeru smo tudi ugotovili, da je bila napotnica zlorabljena z namenom izplačila dodatka za nadurno delo delavcu.

Inšpektorji večino ugotovljenih primerov zlorab napotnic pooblaščenih organizacij obravnavajo kot zaposlovanje na črno. V zvezi z zaposlovanjem na črno smo sicer ugotovili **11 kršitev,** vendar se niso vse kršitve nanašale na dijake in študente.

Ena kršitev je bila ugotovljena v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela glede na 29. člen Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje.

Zaposlovanje

V okviru nadzora je bilo ugotovljenih tudi nekaj drugih kršitev, ki urejajo institut pogodbe o zaposlitvi ter njene posebnosti. Po ena kršitev je bila ugotovljena v zvezi z izročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje delavca, v zvezi s prepovedjo dela na domu, pri določitvi pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v splošnem aktu ter v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, naštetih v Zakonu o delovnih razmerjih.

Delovni čas

Večina delodajalcev ima določen delovni čas v skladu s predpisi. Ugotavljamo, da pri nadzorovanih subjektih dijaki in študenti opravljajo delo povprečno od 6 do 8 ur na dan.

V nekaterih primerih smo ugotovili bistvena odstopanja. Največje ugotovljeno število opravljenih ur na dan, ki jih je opravil študent, je bilo 16, kar pa vsekakor pomeni grobo kršitev delovne zakonodaje.

Pri nadzoru smo preverjali tudi, koliko ur so dijaki in študenti opravili v maju 2004. V zvezi s tem smo ugotovili, da število opravljenih ur v glavnem ne presega polne mesečne obveznosti redno zaposlenih delavcev, razen nekaterih izjem, kjer pa je stanje zaskrbljujoče. Po ugotovitvah inšpektorjev je bilo največje število opravljenih ur študenta v mesecu maju – 237 ur.

Pri izvajanju akcije smo ugotovili, da študenti pri delodajalcih opravljajo tudi nočno delo, kar še posebej velja za igralnice, vendar kršitev v zvezi s tem nismo zasledili.

Na splošno so inšpektorji pri delodajalcih ugotovili **6 kršitev** v zvezi z upoštevanjem različnih določb, ki urejajo delovni čas (pri zaposlovanju delavcev ter pri delu študentov in dijakov). Po ena kršitev je bila ugotovljena v zvezi z določitvijo delovnega časa brez upoštevanja tedenske časovne omejitve 40 ur, v zvezi z upoštevanjem časovnih omejitev pri odreditvi dela preko polnega delovnega časa ter v zvezi z upoštevanjem prepovedi opravljanja dela preko polnega delovnega časa za določene varovane kategorije delavcev. Inšpektorji pa so v **3 primerih** ugotovili kršitev v zvezi z razporejanjem delovnega časa.

Odmori in počitki

Glede na to, da večina v nadzor zajetih delodajalcev spoštuje določbe v zvezi z delovnim časom, tudi v zvezi z odmori in počitki nismo ugotovili veliko kršitev. Primeri ugotovljenih kršitev, ki so se pretežno nanašali na zagotavljanje dnevnega in tedenskega počitka dijakom in študentom (kot tudi redno zaposlenim delavcem), pa tudi v tem segmentu predstavljajo grobe kršitve delovne zakonodaje.

Inšpektorji so v zvezi z zagotavljanjem počitkov med dvema zaporednima dnevoma ugotovili **1 kršitev**, v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka pa **3 kršitve.** Zasledili smo primer, ko sta dva študenta opravljala delo neprekinjeno cel mesec, torej brez enega samega dneva počitka.

Inšpektorji pa so ugotovili tudi **2 kršitvi** v zvezi z določitvijo in izrabo letnega dopusta delavcev.

Evidence na področju dela

Iz ugotovitev inšpektorjev izhaja, da delodajalci v glavnem vodijo evidence na področju dela. V zvezi s tem smo ugotovili **5 kršitev,** od tega v 4 primerih delodajalci evidence sploh niso vodili.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Opravljanje dela dijakov in študentov

Dijaki in študentje pri večini delodajalcev opravljajo enostavna dela kot npr. pomoč pri administrativnih delih, pomoč v strežbi, pomoč v kuhinji, delo na recepciji, čiščenje laboratorijske opreme, kurirska dela, lepljenje etiket, pakiranje in podobno. Pri nekaterih delodajalcih pa opravljajo dijaki in študentje tudi dela na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare, kot npr. samostojno delo na namiznem rezkarju, sekanje profilov na sekalnem stroju ipd.

Skladnost dela, navedenega v napotnici, z dejanskim delom dijaka oz. študenta

Inšpektorji so v času inšpekcijskega pregleda preverili, katera dela dijaki in študentje dejansko opravljajo in svoja opažanja primerjali z opisom dela, ki je bil naveden na napotnici študentskega servisa. Ugotovili so **6 kršitev** neusklajenosti dejanskega dela dijakov in študentov z opisom dela na napotnici, pri manjšem številu dijakov in študentov pa so ugotovili, da so dela na napotnici preveč splošno opisana, npr. pomožna dela v proizvodnji. Pristojni inšpektorji so delodajalcem svetovali, da konkretizirajo pomožna dela z natančnejšim opisom del in nalog.

Poškodbe pri delu

V letih 2003 in 2004 so pregledani delodajalci zabeležili **5 poškodb** dijakov in študentov, od katerih sta bili 2 težji (pri delu s sekalnim strojem), od lažjih poškodb pa je bila ena vzročno povezana z električnim tokom. Vse zabeležene poškodbe so delodajalci tudi prijavili na Inšpektorat RS za delo.

Izjava o varnosti z oceno tveganja

Večina delodajalcev ima izdelano in sprejeto Izjavo o varnosti z oceno tveganja, saj so inšpektorji v zvezi z tem ugotovili le **10 kršitev**. Pri 27 delodajalcih so dijaki in študentje delali na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja v Izjavi o varnosti izhaja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare. Takšna delovna mesta so npr. delo redarjev, delo v gradbeništvu, pomožna dela na rezkalnih strojih in krožnih žagah.

Usposabljanje dijakov in študentov

Nekateri večji delodajalci imajo ustrezen program usposabljanja, po katerem dijake in študente teoretično in praktično usposobijo za varno delo. Pri večini manjših delodajalcev pa se usposabljanje za varno delo žal ne izvaja, saj so ti prepričani, da za opravljanje enostavnih del dijakov in študentov ni potrebno usposobiti. Ugotovljenih je bilo **34 kršitev** v zvezi z opustitvijo izvedbe teoretičnega in praktičnega usposabljanja dijakov in študentov za varno delo ter **26 pomanjkljivosti** pri samem izvajanju usposabljanja.

Zdravstveni pregledi dijakov in študentov

Pri večini delodajalcev se zdravstveni pregledi dijakov in študentov ne izvajajo, saj so inšpektorji ugotovili, da je le **10** pregledanih **delodajalcev** predhodno poslalo študente na zdravstveni pregled. Zakon o varnosti in zdravju pri delu obvezuje delodajalce, da zagotavljajo zdravstvene preglede delavcev in pri tem za dijake oz. študente ne določa izjem. Inšpektorji so ugotovili, da so dijaki in študentje zdravstveno pregledani, ko opravljajo delo reševalcev, saj je bil zdravstveni pregled sestavni del izpita za reševalce. Zdravstveni živilski pregledi v gostinstvu in družbah prehrambne industrije niso več obvezni, vendar se pri nekaterih večjih delodajalcih še vedno izvajajo.

Zagotavljanje osebne varovalne opreme

Večina delodajalcev zagotavlja osebno varovalno opremo dijakom in študentom, glede tega je bilo ugotovljeno le **8 kršitev**, delodajalci niso vodili evidence v **3 primerih.** Problem v zvezi z zagotavljanjem osebne varovalne opreme se opazi predvsem pri uporabi čevljev, saj dijaki in študentje uporabljajo lastno obutev. Delodajalci so bili opozorjeni, da lastna obutev dijakov in študentov ni namenska za delovno opravilo, ki ga opravljajo, in lahko postane vzrok za nastanek poškodbe pri zahtevnejših delovnih opravilih.

Ukrepi

Inšpektorji so v zvezi z nadzorom delovnih razmerij v usmerjeni akciji delodajalcem izdali **18 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela ter **2 odločbi o prepovedi opravljanja delovnega procesa** oz. uporabe sredstev za delo **do odprave nepravilnosti** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela. Izrekli so **5 mandatnih kazni** in podali 6 predlogov sodniku za prekrške. Vloženi sta bili **2 ovadbi.**

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so izdali **85 ureditvenih odločb, 1 odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa** oziroma uporabe sredstev za delo **do odprave nepravilnosti, 7 predlogov sodniku za prekrške** in **2 mandatni kazni.**

Zaključek

Glede na dejstvo, da so inšpektorji akcijo izvajali v tako kratkem časovnem obdobju in še pred pričetkom šolskih počitnic, analiza stanja po njihovi oceni ne more predstavljati splošne oz. realne slike stanja v zvezi z opravljanjem začasnega in občasnega dela dijakov in študentov na podlagi napotnic študentskih servisov. Ocenjujemo pa, da je v mesecu juniju, ko imajo številni dijaki in študenti učne obveznosti, ugotovljen delež dijakov in

študentov, ki opravljajo delo preko napotnice pri nadzorovanih delodajalcih, relativno visok. Ugotovitev, da večina opravlja delo na sistemiziranih delovnih mestih (tudi po več let z vmesnimi kratkimi časovnimi prekinitvami), nedvomno kaže na to, da delodajalci z dijaki in študenti zapolnjujejo kadrovske vrzeli, saj so ti še vedno cenejša, bolj prilagodljiva ter manj zaščitena delovna sila.

V večini primerov so dijaki oziroma študenti opravljali manj zahtevna dela. Pri veliki večini subjektov delo študentov in dijakov ni bilo opredeljeno v izjavi o varnosti, čeprav je bilo njihovo delo povezano z delovnimi mesti, navedenimi v oceni tveganja. Prav tako je bilo ugotovljeno, da je usposabljanje presplošno, zdravstveni pregledi pa se praviloma ne izvajajo. Na splošno lahko ugotovimo, da kljub velikemu številu dijakov in študentov, ki opravljajo dela pri delodajalcih, ti ne poskrbijo za varno in zdravo opravljanje njihovega dela enako kot pri redno zaposlenih delavcih.

5.15. AKCIJA NADZORA PROSTOROV LAKIRNIC, LAKIRNIH KABIN IN LAKIRNIH STEN TER AKCIJA NADZORA PROSTOROV ZA TEHNIČNE PREGLEDE MOTORNIH IN PRIKLOPNIH VOZIL

Akcija nadzora prostorov lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten in akcija nadzora prostorov za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil sta začeli potekati v letu 2004 in se nadaljujeta še v letu 2005. Akciji izvajajo inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu.

AKCIJA NADZORA PROSTOROV LAKIRNIC, LAKIRNIH KABIN IN LAKIRNIH STEN

Trajanje in namen

Akcija nadzora prostorov lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten je začela potekati v mesecu **oktobru 2004 in se nadaljuje še v letu 2005.**

Nadzor nad zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu v prostorih lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten se glede na novo pravno ureditev, ki smo jo prevzeli z vstopom v EU, še ni opravljal. S samo akcijo želimo pridobiti osnovne podatke reševanja problema protieksplozijske zaščite pri delodajalcih.

V akciji inšpektorji preverjajo:

- pravilno opredeljenost eksplozije v sprejeti izjavi o varnosti z oceno tveganja;
- pridobljene certifikate o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti;
- pridobljene certifikate o vzdrževanju Ex naprav in
- ali delodajalec zagotavlja usposabljanje delavcem.

AKCIJA NADZORA PROSTOROV ZA TEHNIČNE PREGLEDE MOTORNIH IN PRIKLOPNIH VOZIL

Trajanje in namen

Akcija nadzora prostorov za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil je začela potekati v mesecu **oktobru 2004 in se nadaljuje še v letu 2005.**

Namen akcije je ugotoviti spoštovanje določb predpisov o varnosti in zdravju pri delu v prostorih za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil s posebnim poudarkom na izpostavljenosti zaposlenih oseb pri pregledovanju vozil. Pozornost se posebej namenja škodljivemu učinku izpušnih plinov vozil pri nadzoru tehnične ustreznosti vozil.

S spremembo načina tehničnih pregledov se je spremenila tudi tehnika pregledovanja, in sicer tako, da se mora meritev opraviti pod obremenitvijo motornega vozila v samem prostoru tehničnih pregledov.

V okviru akcije inšpektorji preverjajo:

- ali je v sprejeti izjavi o varnosti z oceno tveganja opredeljena izpostavljenost primesem v izpušnih plinih;
- kako poteka usposabljanje delavcev za varno delo (seznanjenost o nevarnostih ogljikovega monoksida, dušikovih oksidov itd.);
- ali je zagotovljeno zadostno odsesavanje;
- ali so izpolnjene zahteve glede na opravljene meritve delovnega okolja (nevarne snovi v zraku in hrup).

6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2004

6.1. SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo nadzoruje kršitve določb v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Inšpektorji za delo so v letu 2004 ugotovili v 688 primerih kršitev v zvezi s 1. alinejo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko zavarovanje. V 78 primerih je bilo ugotovljeno, da je pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposlila tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Ugotovljenih je bilo tudi 5 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.

Zaposlovanje na črno v letu 2004 je tako druga najpogosteje ugotovljena kršitev s področja delovnopravne zakonodaje. Pripomniti pa je treba, da se zakonitost zaposlovanja preverja praktično v vseh opravljenih inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij. V dejavnostih, kjer se ugotavlja, da je zaposlovanja na črno največ, je nadzor inšpektorjev za delo tudi pogostejši.

Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno potekajo od sprejetja **Programa odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno,** ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije leta 1997, zavedajoč se negativnih vplivov, ki jih prinaša siva ekonomija.

Od leta 2000 na tem področju velja **Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno,** ki opredeljuje bistvene pojme in določa tudi kazni za morebitne kršitve, ter od leta 2002 tudi **Pravilnik o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasitve teh del,** ki določa vrste osebnega dopolnilnega dela ter postopek priglasitve teh del.

Leta 2004 smo od upravnih enot prejeli 925 potrdil o priglasitvi osebnega dopolnilnega dela.

Kršitve določb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ugotavljajo **inšpektorati in drugi organi v okviru pooblastil,** določenih s tem zakonom in s posebnimi zakoni.

I**nšpektorat RS za delo nadzoruje kršitve določb v zvezi z zaposlovanjem na črno.** Za zaposlovanje na črno se šteje, če pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe o delu v skladu s predpisi in delavca ne prijavi zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje oziroma če zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Ravno tako se za zaposlovanje na črno šteje, kadar posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno.

Glede na to, da zakon navaja, da pomeni zaposlovanje na črno med drugim tudi to, da pravna oseba ali zasebnik z delavcem ni sklenil pogodbe o delu v skladu s predpisi, opozarjamo, da je navedena določba s sprejetjem Zakona o delovnih razmerjih nekoliko zastarela. V prej veljavni zakonodaji se je namreč pogodba o delu za opravljanje začasnih in občasnih del štela za pogodbo delovnega prava. Veljavni Zakon o delovnih razmerjih ureja le zaposlitvena razmerja, torej razmerja, ki nastanejo med strankama na podlagi pogodbe o zaposlitvi. Glede na določbo 11. člena Zakona o delovnih razmerjih pa je mogoče delo, pri katerem obstajajo zakonsko določeni elementi delovnega razmerja (poleg osebnega dela za plačilo tudi prostovoljna vključenost v organiziran delovni proces in nepretrgano delo po navodilih in pod nadzorom delodajalca), opravljati le na podlagi pogodbe o zaposlitvi. Druge posle, ki ne sodijo v organiziran delovni proces delodajalca oziroma za katere delodajalec nima sistemiziranega delovnega mesta, pa je mogoče opraviti na podlagi pogodb civilnega prava (kot npr. podjemne pogodbe med naročnikom in podjemnikom), ki so predmet ureditve Obligacijskega zakonika.

Za kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno zakon predvideva denarno kazen od 1.000.000 do 5.000.000 tolarjev za pravno osebo ali zasebnika (z denarno kaznijo od 100.000 do 500.000 tolarjev se kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe). V primeru, da posameznik zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev, je zagrožena denarna kazen v znesku od 100.000 do 450.000 tolarjev. Inšpektorji za delo pa so za ugotovljeno kršitev zaposlovanja na črno lahko izrekli **denarno kazen takoj na kraju prekrška** v višini 100.000 tolarjev za pravno osebo, zasebnika ali posameznika, za odgovorno osebo pravne osebe, ki je storila prekršek, pa v višini 50.000 tolarjev. Največkrat so se odločili za mandatno kaznovanje, ki je že leta najučinkovitejši ukrep.

Inšpektorji za delo ugotavljajo kršitve zaposlovanja na črno v rednih inšpekcijskih pregledih, kontrolnih inšpekcijskih pregledih in izrednih inšpekcijskih pregledih (bodisi v okviru usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno).

Na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je Inšpektorat RS za delo pristojen opravljati nadzor tudi v zvezi z **nedovoljeno reklamo.** Zakon prepoveduje naročanje in objavljanje oglasov v časopisih, revijah, na radiu, televiziji in v drugih elektronskih medijih ali posredovanje in objavljanje reklamnih sporočil na drug način, ki je dostopen javnosti, če pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, katerega delo ni vezano na registrirano oziroma priglašeno dejavnost. V primeru ugotovljene kršitve je določena denarna kazen od 300.000 do 3.000.000 tolarjev za pravno osebo ali zasebnika, ki stori prekršek v zvezi z navedenim.

Inšpektorji za delo so v letu 2004 ugotovili v **688 primerih kršitev** v zvezi s 1. alineo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, **torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko zavarovanje.** Zaposlovanje na črno je v letu 2004 **druga najpogosteje ugotovljena kršitev s področja delovnopravne zakonodaje.** Čeprav so inšpektorji za delo kršitev zaposlovanja na črno v primerjavi s preteklim letom ugotovili v manjšem obsegu (v letu 2003 je bila kršitev ugotovljena v 743 primerih) ugotavljamo, da je zaposlovanje na črno še vedno zelo razširjeno.

Inšpektorji za delo ugotavljajo, da se zaposlovanje na črno ugotavlja pri različnih delodajalcih, med katerimi še vedno prevladujejo manjši delodajalci. Zanimivo je, da gre največkrat za delodajalce, ki ob zakonito zaposlenih delavcih zaposlijo še kakšnega delavca na črno, torej gre za delodajalce, ki vedo, kaj pomeni zakonita zaposlitev. Na črno zaposleni delavci po ugotovitvah inšpektorjev pogosto nimajo druge izbire, kot da sprejmejo takšno zaposlitev, pri čemer delodajalci običajno obljubljajo, da jih bodo zaposlili in prijavili v zavarovanje, ko bodo uspešno opravili obdobje preizkusa. Vendar pa je interes po takšni »zaposlitvi« pogosto tudi na strani delavcev, kar lahko sklepamo predvsem na podlagi neredkih primerov prijav delavcev, vloženih potem, ko je prišlo do spora z delodajalcem in niso prejeli plačila. V zakonu bi bilo smiselno določili tudi sankcijo za delavca, ki je zaposlen na črno.

Inšpektorji prijave o zaposlovanju na črno prejemajo v veliki večini anonimno. Struktura delavcev, ki so zaposleni na črno, je zelo pestra, od upokojencev in brezposelnih oseb (takih, ki prejemajo denarno nadomestilo kot pravico na podlagi zavarovanja za primer brezposelnosti, in takih, ki tega nadomestila ne prejemajo), do invalidov in zaposlenih pri drugih delodajalcih. Inšpektorji so ugotavljali tudi primere dela dijakov in študentov brez napotnice pooblaščene organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom. Inšpektorat RS za delo podatke o osebah, ki so bile zaposlene na črno, sporoča Zavodu RS za zaposlovanje. Ta v primeru, da te osebe uživajo katero od pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti (kot npr. denarno nadomestilo ali denarno pomoč), sproži ustrezne postopke za odvzem pravic.

Zanimiva je tudi ugotovitev inšpektorjev z Območne enote Trbovlje, ki ugotavljajo, da so zaposleni na črno predvsem ljudje z nižjo stopnjo strokovne izobrazbe, medtem ko na primere, da bi bili na črno zaposleni visoko izobraženi delavci, niso naleteli. Inšpektorji ugotavljajo tudi primere, ko opravljajo delo brez pravne podlage pri samozaposlenih osebah njihovi najbližji sorodniki. Za njih je takšno delo povsem normalno.

Inšpektorji za delo z Območnih enot Trbovlje, Maribor in Celje so tudi v tem poročevalskem obdobju ugotavljali, da je izvajanje inšpekcijskega nadzora in dokazovanje elementov zaposlitve v društvih precej oteženo. Člani društev vztrajno zagotavljajo, da delo opravljajo »zastonj«, in menijo, da zanje Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o varnosti in zdravju pri delu ter druga zakonodaja ne veljajo. Novi Zakon o društvih pa je še vedno v postopku sprejemanja. Inšpektorji ocenjujejo, da bi bilo društva smiselno in potrebno pogosteje vključiti v nadzor po uveljavitvi novega zakona.

Največ kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno je bilo ugotovljenih **v dejavnosti gostinstva, sledi dejavnost trgovine ter nato dejavnost gradbeništva. V izpostavljenih dejavnostih je tudi nadzor inšpektorjev pogostejši.** V večini primerov inšpektorji ukrepajo **z izrekom mandatne kazni in z izdajo odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti.** V posameznih primerih je neposredna ugotovitev tovrstnega dela temeljila na poročilu – zapisniku – drugega nadzornega organa, ki nam je predmetne zadeve odstopil v pristojno reševanje. Ob tem navajamo dobro sodelovanje s Prometnim inšpektoratom RS in Policijo.

Inšpektorji so ugotavljali zaposlovanje na črno tudi v primerih, **ko pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.** V glavnem so to primeri, ko delodajalec za zaposlitev tujca nima nobene dokumentacije. Navedena kršitev je bila ugotovljena v **78 primerih.**

Ugotovljenih je bilo tudi 5 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.

Inšpektorji za delo v letu 2004 niso posebej ugotavljali prekrškov v zvezi **z nedovoljeno reklamo,** v zvezi s tem v poročevalskem obdobju ni bila ugotovljena **nobena kršitev.**

V poročevalskem letu je bilo zaradi ugotovljenega zaposlovanja na črno pravnim osebam, zasebnikom ali posameznikom izrečenih 968 mandatnih kazni, odgovornim osebam pravne osebe pa 360 mandatnih kazni. V 164 primerih je bil podan predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške.

Na Inšpektoratu RS za delo imamo avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno. Prijavitelji so lahko podali prijavo na **telefonski številki avtomatskega odzivnika 01 43 61 411.** V letu 2004 je bilo podanih 129 prijav (v letu 2003 pa 76), od tega je bilo 31 nepopolnih. Največ prijav se še vedno nanaša na nezakonito opravljanje dejavnosti (kar sodi v pristojnost nadzora Tržnega inšpektorata RS) in na nezakonito zaposlovanje. Primeroma prijavitelji navedejo tudi druge domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje. Prijave, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku odstopimo pristojnim organom.

Za določanje, koordiniranje in spremljanje aktivnosti za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je Vlada RS imenovala **posebno komisijo** za odkrivanje in

preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, ki ima sedež na Ministrstvu RS za delo, družino in socialne zadeve. Komisijo sestavljajo predstavniki Tržnega inšpektorata RS, Davčne uprave RS, Ministrstva RS za notranje zadeve oziroma Policije, Prometnega inšpektorata RS, Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, Zdravstvenega inšpektorata RS, Carinske uprave RS, Inšpektorata RS za okolje in prostor, Ministrstva RS za šolstvo in šport, Ministrstva RS za pravosodje, Ministrstva RS za gospodarstvo ter Inšpektorata RS za delo. Komisija koordinira delo vseh vključenih, enkrat na leto pa izdela poročilo o svojih aktivnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Aktivnosti v letu 2004 je določala **ožja delovna skupina** za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno.

Glede na to, da so bili posamezni koordinirani inšpekcijski nadzori v letu 2003 izvedeni tudi v domovih za ostarele, kjer so se pojavila posamezna odprta vprašanja, je komisija v poročevalskem obdobju pridobila tudi razlago **35. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru** od Ministrstva za notranje zadeve kot predlagatelja omenjenega zakona. Navedeni člen določa, da lahko inšpektor z odločbo naloži podjetjem, ki so pristojna za distribucijo električne energije, vode, plina ter za telekomunikacijske zveze, da zavezancu, ki ne spoštuje odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti, ustavijo dobavo oziroma prekinejo komunikacijske zveze. Ta ukrep mora biti izveden tako, da ne povzroči neposredne škode na delovnih sredstvih ali izdelkih.

Ministrstvo je pojasnilo, da ima inšpektor v primeru nespoštovanja odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti pravico poseči po strožjih ukrepih za prisiljenje zavezanca k spoštovanju odločbe. Pri odločanju o teh ukrepih mora inšpektor upoštevati načelo sorazmernosti med težo posledic kršitve in težo posledic navedene odločbe. Ministrstvo je ocenilo, da je pravilna rešitev inšpektorja, da navedenih ukrepov ne uporabi v primeru, ko bi s temi ukrepi nastala nevarnost za življenje in zdravje ljudi. Najprej je treba izvesti vse možne ukrepe (pečatenje posameznih prostorov, zaseg predmetov, stalne denarne kazni), ki ne ogrožajo življenja in zdravja ljudi, ki se tam nahajajo. Če z vsemi temi ukrepi ni mogoče doseči izvršitve odločbe, bi v skrajnem primeru inšpektor lahko odredil tudi ustavitev dobave elektrike in vode po predhodnem opozorilu.

Komisija je obvestila tudi Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za gospodarstvo, da posamezne gospodarske družbe, ki si ne morejo pridobiti odločbe upravne enote o izpolnjevanju minimalnih pogojev za opravljanje dejavnosti, ustanavljajo društva in s tem pričnejo opravljati dejavnost na podlagi prvega odstavka 3. člena Zakona o gostinstvu, ter tako opozorila na anomalije in predlagala spremembo predmetne zakonodaje. Opozorila je tudi na nujnost obravnave novega Zakona o društvih.

Skupne akcije nadzora predstavljajo pomembno aktivnost na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. S tem, ko se posamezni nadzorni organi samostojno povezujejo v skupnih aktivnostih in skupaj tudi nastopajo, je dosežen osnovni cilj medsebojnega sodelovanja posameznih nadzornih organov na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki je določen z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

V letu 2004 so se skupne akcije poostrenega nadzora izvajale na različnih področjih oziroma v raznih dejavnostih. Izvedenih je bilo sicer manj obsežnejših skupnih akcij, določenih pa je bilo več posameznih subjektov, pri katerih se je koordinirano nadzorstvo izvedlo. O ugotovitvah inšpekcijskega nadzora smo komisijo obveščali.

6.2. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V OKVIRU DELOVANJA MOBILNIH SKUPIN INŠPEKTORJEV

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru delovanja mobilnih skupin so bile izvedene že četrto leto zapored, in sicer v tistih dejavnostih in pri tistih subjektih nadzora, kjer se je pričakovalo, da je dela in zaposlovanja na črno največ. Skupne akcije so koordinirali tržni inšpektorji, sodelovali pa so inšpektorji za delo. V letu 2004 na Inšpektoratu RS za delo beležimo 78 tovrstnih inšpekcijskih pregledov. Mandatna kazen zaradi ugotovljene kršitve nezakonitega zaposlovanja je bila izrečena v 7 primerih.

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru delovanja mobilnih skupin inšpektorjev predstavljajo že tradicijo, kajti izvajale so se že četrto leto zapored. V teh akcijah je sodeloval Tržni inšpektorat RS kot koordinator akcije in Inšpektorat RS za delo.

Akcije so potekale v vsem letu 2004. Izvajale so se v različnih dejavnostih, največkrat na osnovi prijave, podane Tržnemu inšpektoratu RS, s sumom opravljanja dela na črno.

V letu 2004 je bilo v okviru skupnih akcij odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v mobilnih skupinah opravljenih 51 inšpekcijskih pregledov s področja delovnih razmerij in 27 inšpekcijskih pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu. Največ pregledov je bilo opravljenih v dejavnosti gostinstva in dejavnosti združenj in organizacij. Inšpektorji za delo so preverjali zakonitost zaposlovanja in zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Mandatna kazen je bila izrečena v 7 primerih delodajalcem in odgovornim osebam zaradi ugotovljene kršitve 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Izrečene so bile tri odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti. Podan je bil še predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške na podlagi ugotovljenih kršitev v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela. Izdane so bile tudi 3 ureditvene odločbe. Nepravilnosti so se primeroma nanašale na kršitve v zvezi z opustitvijo izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi, odreditvijo dela preko polnega delovnega časa, sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven zakonskih primerov, ugotovljeno pa je bilo tudi delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih.

Zaradi ugotovljenih nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu je bilo izdanih 12 ureditvenih odločb, podan predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške in izrečenih 7 mandatnih kazni. Ugotovljene nepravilnosti se nanašajo na obvezno vsebino izjave o varnosti in oceno tveganja, izvajanje ukrepov varnosti pri delu, zagotavljanje in ustreznost osebne varovalne opreme, vodenje evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu, obveščanje itd.

Akcije so se pogosto izvajale izven delovnega časa. Največ tovrstnih akcij je bilo v letu 2004 izvedenih na območju celjske območne enote. Statistično so zajeti samo tisti inšpekcijski pregledi, ki so bili opravljeni **pri legitimnih subjektih** nadzora oziroma delodajalcih, ki so lahko stranka v postopku inšpekcijskega nadzora inšpektorjev za delo. V primerih, kjer je bilo ugotovljeno delo na črno, je subjekt obravnaval in zoper njega ukrepal Tržni inšpektorat RS.

6.3. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO PRI PRODAJALCIH ZELENJAVE IN SADJA

Pri prodajalcih zelenjave in sadja na Gorenjskem je bilo opravljenih 17 inšpekcijskih pregledov. V dveh primerih je bilo ugotovljeno nezakonito zaposlovanje.

Komisija za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je konec meseca marca 2004 dogovorila skupne aktivnosti nadzora pri prodajalcih zelenjave in sadja. Akcija se je izvajala samo na območju Gorenjske. Koordinator akcije je bila Policija. Pri posameznih nadzorih so sodelovali tudi tržni in davčni inšpektorji.

Skupaj je bilo opravljenih 17 inšpekcijskih pregledov. Inšpektorji za delo so preverjali zakonitost zaposlovanja delavcev. Pri dveh delodajalcih so ugotovili nezakonito zaposlovanje, tako so bile na podlagi 18. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno pravnim oziroma njihovim odgovornim osebam izrečene tri mandatne kazni. Pri treh nadzorih na tržnici delavci tujci niso imeli pri sebi delovnega dovoljenja oziroma izvoda potrdila o prijavi dela tujca. Inšpektorji za delo so na podlagi teh ugotovljenih nepravilnosti izdali tri ureditvene odločbe. V dveh primerih so ugotovili tudi delo družinskih članov delodajalca. Samostojnima podjetnikoma je bilo izrečeno opozorilo. Zabeležen je bil tudi primer, ko je delavka s samostojnim podjetnikom za delo v slaščičarni sklenila pogodbo o delu, inšpektor je delodajalca opozoril na dosledno spoštovanje 11. člena Zakona o delovnih razmerjih.

6.4. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V DISKOTEKAH IN NOČNIH KLUBIH

V diskotekah in nočnih klubih je bilo opravljenih 12 inšpekcijskih pregledov. Inšpektorji za delo so skoraj pri vseh subjektih nadzora ugotovili nezakonito zaposlovanje. Odgovornim in pravnim osebam je bilo izrečenih 15 mandatnih kazni.

Konec aprila in v začetku maja 2004 je ožja delovna skupina Komisije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno določila skupne aktivnosti tudi na področju delovanja diskotek in nočnih lokalov. Za koordinatorja skupnih akcij je določila Policijo. V aktivnostih so sodelovali še Tržni inšpektorat RS, Davčna uprava in Inšpektorat RS za delo na območju Maribora in Celja. Inšpekcijski nadzori so bili izvedeni v nočnem času.

Opravljenih je bilo 12 inšpekcijskih pregledov. Inšpektorji za delo so skoraj pri vseh subjektih nadzora ugotovili nezakonito zaposlovanje. Odgovornim in pravnim osebam je bilo izrečenih 15 mandatnih kazni. V 7 primerih so inšpektorji izdali odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti

Nezakonito zaposlovanje je bilo zaslediti pri zaposlovanju natakaric oziroma delavcev, ki so opravljali dela pomoči pri strežbi. Plesalke, v večini primerov tujke, so imele delovnopravno dokumentacijo urejeno. Ugotovljen pa je bil primer prepuščanja plesalk na delo k drugemu delodajalcu. Zoper delodajalca je bil na podlagi 3. odstavka 37. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev podan predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške.

6.5. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V GOSTINSKI DEJAVNOSTI

Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v poletnih mesecih so bile posvečene dejavnosti gostinstva. Koordinator skupnih akcij je bil Inšpektorat RS za delo, k sodelovanju pa smo povabili Tržni inšpektorat RS in Davčno upravo RS.

Skupaj je bilo opravljenih 25 inšpekcijskih pregledov. Nezakonito zaposlovanje se v dejavnosti gostinstva pojavlja pogosto.

Na koordinativnem sestanku ožje delovne skupine pri Komisiji za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je bilo dogovorjeno, da bodo aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v poletnih mesecih posvečene dejavnosti gostinstva. Za koordinatorja skupnih akcij je bil določen Inšpektorat RS za delo, k sodelovanju pa smo povabili Tržni inšpektorat RS in Davčno upravo RS. Tovrstne aktivnosti so bile izvedene v mesecu juniju v Mariboru, in sicer v času poteka prireditve »Lent 2004«. Aktivnosti so se v juniju odvijale tudi na območju Kopra. V Ljubljani so v avgustu sodelujoči opravili nadzorstvo pri dveh subjektih ob Ljubljanici. **Skupaj je bilo opravljenih 25 inšpekcijskih pregledov.**

- **Območna enota Maribor:**

Inšpektorji za delo so opravili 14 inšpekcijskih pregledov, pri katerih so izvajali nadzor nad zakonitostjo zaposlovanja delavcev, zaposlovanja tujcev, dela dijakov in študentov ter dela na podlagi pogodb civilnega prava. Pri posameznih subjektih nadzora pa so opravili nadzor tudi na drugih področjih (delovni čas, evidence na področju dela, plače itd.). Pri 7 delodajalcih ni bilo ugotovljenih nepravilnosti. Kršitve 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno so bile ugotovljene pri 3 delodajalcih, ki za posamezne delavce niso imeli delovnopravne dokumentacije v skladu s predpisi, v enem primeru je šlo za delo tujca. Inšpektorji za delo so v 4 primerih ugotovili, da so delodajalci sklenili pogodbe civilnega prava – podjemne pogodbe, v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih.

V zvezi z zaposlovanjem tujcev je bila pri enem delodajalcu ugotovljena kršitev 7. odstavka 4. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki določa, da delodajalec tujca, za katerega je pridobil dovoljenje za zaposlitev oziroma dovoljenje za delo, ne sme prepustiti na delo k drugi pravni ali fizični osebi.

V nadaljevanju nadzora je bilo pri enem delodajalcu ugotovljeno, da ne vodi evidenc delovnega časa v skladu z Zakonom o evidencah na področju dela in da ni določil plačilnega dneva in zneskov osnovne plače v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih. Odprava nepravilnosti mu je bila naložena z ureditveno odločbo na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela.

Zanimiva je bila tudi ugotovitev inšpektorjev, da so pri vseh nadziranih delodajalcih pomagali opravljati delo študentje, v zvezi z njihovim delom pa ni bila ugotovljena nobena nepravilnost ali zloraba napotnice pooblaščene organizacije.

Inšpektorji so izrekli denarne kazni na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in Zakona o delovnih razmerjih v 7 primerih, podali predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške in izrekli ustne prepovedi opravljanja delovnega procesa.

- **Območna enota Ljubljana**

V akciji 25. 8. 2004 sta bila pregledana 2 subjekta. Inšpektorji za delo so preverjali zakonitost zaposlovanja. V enem primeru ni bilo ugotovljenih nepravilnosti. V drugem primeru je subjekt nadzora opravljal dejavnost na črno in je ukrepal Tržni inšpektorat RS.

- **Območna enota Koper**

Skupne akcije so se izvajale 13. in 14. 7. 2004. Inšpektorji za delo so opravili 9 inšpekcijskih

pregledov. Pri 4 subjektih nadzora pristojni inšpektor za delo ni ugotovil nepravilnosti. Pri vseh drugih je bilo ugotovljeno nezakonito zaposlovanje. Pri prvem subjektu sta bili zaposleni na črno dve delavki, pri nadzoru subjekta, ki je samostojni podjetnik, je inšpektor ugotovil, da dela 10 delavcev brez pogodbe o zaposlitvi in prijave v zavarovanje, pri dveh delodajalcih pa je bila ugotovljena po ena nezakonita zaposlitev.

Delodajalcem so bile izrečene mandatne kazni in odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti. V enem primeru je bil podan predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške, ker je bilo ugotovljeno, da so bile pogodbe o zaposlitvi sklenjene za določen čas izven razlogov, določenih v zakonu. V enem primeru je bilo delodajalcu z ureditveno odločbo naloženo zagotavljanje počitkov med zaporednima delovnima dnevoma v skladu z zakonom.

6.6. DRUGE SKUPNE AKCIJE

Ožja delovna skupina Komisije Vlade RS za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je določala tudi druge skupne aktivnosti na različnih področjih nadzora in pri različnih subjektih nadzora.

V letu 2004 je bilo izvedenih nekaj manj obsežnih skupnih akcij, določenih pa je bilo več posameznih subjektov, kjer se je nadzorstvo izvajalo koordinirano. Komisija je obravnavala tudi številne prijave zoper posamezne subjekte, kjer so inšpekcijsko nadzorstvo opravili posamezni nadzorni organi. Inšpekcijski pregledi so bili izvedeni samo na območju posameznih območnih enot oziroma pri vnaprej natančno določenih subjektih nadzora.

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno so se izvajale tudi na področju taksi prevozov. Inšpektorji so nadzor organizirali tako, da so ga izvajali v več skupinah in menjali lokacijo nadzora, ker se subjekti nadzora medsebojno zelo hitro obveščajo o kontroli. Koordinator teh akcij je bil Prometni inšpektorat RS, pri izvajanju pa sta sodelovala še Policija in Inšpektorat RS za delo.

V letu 2004 smo s strani Prometnega inšpektorata RS prejeli tudi precej odstopov zapisnikov o opravljeni kontroli, kjer so prometni inšpektorji zasledili domnevno nezakonito zaposlovanje. Zadeve smo obravnavali v skladu s svojimi pooblastili in o ugotovitvah ter eventualnih ukrepanjih obvestili tudi Prometni inšpektorat RS, ki je na podlagi Zakona o prevozih v cestnem prometu vezan na poročanje izdajatelju licenc o ugotovljenih kršitvah predpisov.

Na pobudo Policije so inšpektorji sodelovali tudi v številnih drugih akcijah, ki so bile organizirane **na različnih prireditvah, v gostinskih lokalih, na sejmiščih, v avtošolah in različnih društvih.** Tovrstne akcije so se pogosto izvajale izven polnega delovnega časa sodelujočih organov (popoldan, zvečer, ponoči, ob sobotah). Posamezne akcije so predlagali in koordinirali tudi drugi nadzorni organi (Tržni inšpektorat RS in drugi).

Statistično so tovrstni inšpekcijski pregledi zajeti pri izrednih inšpekcijskih pregledih.

6.7. SKUPNE AKCIJE V OKVIRU MEDNARODNE AKCIJE V DEJAVNOSTI PROMETA TOVORNIH VOZIL »MORSKA DEKLICA«

Akcija, imenovana »Morska deklica«, se je v Republiki Sloveniji izvajala že četrto leto zapored. Kontrola je bila izvedena v skladu z Direktivo EU 88/599 EEC na področju avtobusnega in tovornega prevoza. Pri nadzoru so sodelovali Policija (prometna in kriminalistična), Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na različnih točkah na območju Republike Slovenije.

Opravljenih je bilo 137 inšpekcijskih pregledov, in sicer neposredno ob cestnih kontrolah ter v okviru naknadnih inšpekcijskih pregledov na sedežih subjektov nadzora, kajti na kraju samem največkrat ni mogoče vpogledati v verodostojna dokazila o statusu zaposlene osebe in v dokazila o opravljenih prijavah v zavarovanja. Pri 65 subjektih nadzora so inšpektorji preverili tudi zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Zaposlovanje na črno je bilo ugotovljeno v 3 primerih.

Tovrstni nadzori se bodo izvajali tudi v prihodnje, ker nas k temu zavezuje prej omenjena direktiva.

Mednarodno usklajena akcija, imenovana »**Morska deklica«,** se je v Republiki Sloveniji izvajala že četrto leto zapored. Namen akcije ostaja enak: povečati varnost v cestnem prometu, s poudarkom na tovornem in avtobusnem prevozu. Kontrola se izvede v istih datumskih terminih po celotni Evropi, in sicer **v skladu z Direktivo 88/599 EEC.** Predmetni nadzori so bili izvedeni na področju **avtobusnih prevozov** in na področju **tovornega prevoza.** V nadzorih so sodelovale območne enote Inšpektorata RS za delo Celje, Murska Sobota, Ljubljana, Kranj, Grosuplje, Koper, Krško, Novo mesto, Velenje in Maribor.

Pri nadzoru so sodelovali Policija (prometna in kriminalistična), Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na različnih točkah na območju Republike Slovenije. Koordinator akcije je bila Policija, Sektor za cestni promet. V predmetnih akcijah drugi sodelujoči organi ugotavljajo tudi kazniva dejanja, povezana s tihotapljenjem blaga, nedovoljeno trgovino z mamili in ilegalnimi migracijami, ter druge oblike kaznivih dejanj.

Opravljenih je bilo 137 inšpekcijskih pregledov, pri 65 subjektih je bilo preverjeno tudi zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Na podlagi ugotovitev nadzorov ob neposrednih cestnih kontrolah so inšpektorji za delo izvedli tudi več naknadnih inšpekcijskih pregledov na sedežih subjektov nadzora, kajti na kraju samem največkrat ni mogoče vpogledati v verodostojna dokazila o statusu zaposlene osebe in v dokazila o opravljenih prijavah v zavarovanja.

Inšpektorji za delo so na področju delovnih razmerij dvema delodajalcema izdali ureditveni odločbi zaradi ugotovljenih kršitev Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, dvema so z odločbo prepovedali opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti, v enem primeru pa so podali predlog za uvedbo postopka sodniku za prekrške. V 3 primerih so bile zaradi ugotovljenega nezakonitega zaposlovanja izrečene mandatne kazni.

Na področju varnosti in zdravja pri delu so bile zabeležene 3 kršitve, in sicer ena v zvezi z izvajanjem teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev, ena na področju zagotavljanja pogojev, na osnovi katerih bo naloge zdravstvenega varstva opravljal pooblaščeni zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa, in ena v zvezi z varnostnim načrtom na gradbišču. Izdana je bila 1 ureditvena odločba in podan 1 predlog za uvedbo postopka pri sodniku za prekrške.

V tovrstnih nadzorih bodo inšpektorji za delo sodelovali tudi v prihodnje.

6.8. ZAKLJUČEK

V okviru Programa za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno se bodo aktivnosti za omejevanje oziroma zmanjševanje sive ekonomije nadaljevale tudi v prihodnje.

Glede na to, da bodo nadzorni organi (tudi Inšpektorat RS za delo s svojimi pooblaščenimi uradnimi osebami) v letu 2005 postali tudi prekrškovni organi, bo na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno možno voditi učinkovitejšo politiko kaznovanja.

Inšpektorji za delo so v letu 2004 **zelo pogosto** ugotavljali zaposlovanje na črno. Pripomniti pa je treba, da zakonitost zaposlovanja preverjajo praktično pri vseh inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij.

Skupne koordinirane akcije so del izrednih inšpekcijskih pregledov. Izvajanje skupnih akcij se je izkazalo za »dobro prakso«. **Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno so nadzorni organi izvajali z enako kadrovsko zasedbo in materialnimi sredstvi, namenjenimi za opravljanje rednih dejavnosti po svojih programih dela.**

Ožja delovna skupina pri Komisiji za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je v letu 2004 poleg navedenih akcij koordinirala nadzore tudi pri natančno določenih subjektih nadzora v različnih dejavnostih, v katere je vključila različne organe pregona, odvisno od problematike. Inšpektorji za delo so bili vključeni tudi v številne skupne akcije, ki sicer niso vključene v program odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, pri katerih so sodelujoči na lokalnem nivoju ocenili, da se je nadzora dobro lotiti usklajeno. Statistično so navedene akcije zajete pri izrednih inšpekcijskih pregledih.

Tudi v letu 2004 je potekalo sodelovanje med posameznimi nadzornimi organi in Zavodom RS za zaposlovanje glede izmenjave podatkov o osebah, za katere so inšpektorji ugotovili, da so bile zaposlene na črno.

S tem, ko se posamezni nadzorni organi samostojno povezujejo v skupnih aktivnostih in skupaj tudi nastopajo, je dosežen osnovni cilj medsebojnega sodelovanja posameznih nadzornih organov na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki je določen z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

V okviru Programa za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno se bodo aktivnosti za omejevanje oziroma zmanjševanje sive ekonomije nadaljevale tudi v prihodnje.

Glede na to, da bodo nadzorni organi (tudi Inšpektorat RS za delo s svojimi pooblaščenimi uradnimi osebami) v letu 2005 postali tudi prekrškovni organi, bo na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno mogoča **učinkovitejša politika kaznovanja.**

7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

7.1. PREDLOGI NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Skladno s 5. členom Zakona o inšpekciji dela so sestavni del tega poročila tudi predlagani ukrepi za rešitev problematike s področja dela Inšpektorata RS za delo. Predlagani ukrepi s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so naslednji:

- ***urediti vodenje in obravnavo prijav gradbišč, ki jih morajo naročniki v skladu z Uredbo o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih prijavljati na inšpektorat za delo;***
- ***urediti vodenje in obravnavo prijav uporabe nevarnih snovi po 11/4. členu Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu, urediti vodenje in obravnavo prijave del po 11. členu Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu, urediti vodenje in obravnavo prijav uporabe rakotvorne in/ali mutagene snovi po 11. členu Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem;***
- ***omogočiti Inšpektoratu RS za delo dostop do vseh podatkov o delodajalcih, ki so potrebni za učinkovit inšpekcijski nadzor;***
- ***sprejeti Zakon o zbirkah podatkov na področju dela;***
- ***izpopolniti in sprotno dopolnjevati spletne strani Inšpektorata RS za delo;***
- ***urediti nejasno stanje glede izvajanja pregledov in preizkusov električnih instalacij v objektih in na začasnih in premičnih deloviščih;***
- ***izdelati in sprejeti Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo, izdelati in sprejeti Pravilnik o evidencah in prijavah s področja varnosti in zdravja pri delu, dopolniti Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka;***
- ***urediti problematiko evidentiranja in registriranja poklicnih bolezni;***
- ***uskladiti zakonodajo v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi.***

Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravju pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih nalaga naročniku obveznost, da mora na Inšpektorat RS za delo prijaviti gradbišče v primerih, ko je predvideno trajanje dela daljše kot 30 dni in na gradbišču hkrati dela več kot 20 delavcev ali je predvideni obseg dela 500 človek/dan ali več. Ta obveznost naročnikov se v veliki meri izvaja, vendar je problem v tem, da je potrebno dobljene prijave ustrezno evidentirati in za potrebe nadzora tudi elektronsko obdelati. Ker ocenjujemo, da bo teh prijav letno več tisoč, pomeni to precejšen obseg dodatnega dela za vnašanje podatkov v računalnik, potrebno pa bo pridobiti tudi ustrezni računalniški program, ki bo želeno obdelavo omogočal. Ta čas razen fizičnega zbiranja dokumentov drugih možnosti ni.

Obveznost prijavljanja določenih zadev na Inšpektorat RS za delo je delodajalcem naložena tudi v zvezi z nevarnimi snovmi. Še posebej izpostavljene nevarne snovi so rakotvorne in mutagene, med rakotvornimi pa je še posebej izpostavljen azbest. Te obveznosti so delodajalcem naložene v pripadajočih pravilnikih, vendar pa so se v obravnavanem obdobju izpolnjevale zelo redko. Zato bo potrebno v prihodnje glede tega poostriti inšpekcijski nadzor in zagotoviti ustreznejše izpolnjevanje teh obveznosti, saj to

pomeni tudi pregled nad dejanskim stanjem, ki je potreben za uspešno izvajanje inšpekcijskega nadzorstva. Vendar se bo tudi v teh primerih pojavil problem dodatnega dela, potrebnega za vnašanje podatkov v računalnik, in problem potrebne opreme za to, kar bo vse moral zagotoviti Inšpektorat RS za delo.

Stanje glede dostopa do podatkov se je nekoliko izboljšalo, saj smo najnovejše podatke o delodajalcih, ki jih bomo v letu 2005 potrebovali za izvedbo inšpekcijskega nadzora po naključnem izboru delodajalcev, uspeli pridobiti brezplačno. Vendar pa gre samo za seznam delodajalcev, ki ne vsebuje podatkov o zaposlenih niti ne omogoča nikakršne elektronske obdelave teh podatkov.

Ker v obravnavanem obdobju Zakon o zbirkah podatkov s področja dela še ni bil sprejet, še vedno ni zakonsko opredeljen upravljalec zbirke podatkov o nezgodah oziroma poškodbah pri delu. Ker pa je Inšpektorat RS za delo organ, ki na podlagi določil v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu te podatke zbira, so bili navedeni podatki kljub temu v ustrezni obliki in vsebini že posredovani evropski agenciji za statistiko Eurostat.

V drugi polovici leta 2004 je bila na Inšpektoratu RS za delo imenovana delovna skupina, ki je pripravila strokovne podlage za nove spletne strani Inšpektorata RS za delo, ki so na internetu dostopne uporabnikom. Na spletnih straneh so dostopni vsi splošni podatki o organu in še precej drugih informacij o delu in politiki nadzora na področju dela organa. Za leto 2005 načrtujemo občutno povečanje količine dostopnih informacij in to v obliki in vsebini, ki bo v pomoč vsem, ki jih področje dela inšpektorata zanima.

Že nekaj let je nejasno izvajanje pregledov in preizkusov električnih napeljav v objektih kot tudi na začasnih in premičnih gradbiščih. Trenutno lahko to izvaja kdorkoli, ki ima prijavljeno in registrirano to dejavnost, vendar pa nihče ne preverja njegove strokovne usposobljenosti, njegove delovne in merilne opreme, njegove interne dokumentacije idr. Pravilnik, ki ureja to področje, je Tehnični pravilnik o nizko napetostnih električnih instalacijah, ki pa še vedno predpisuje nekoliko zastarele standarde JUS. Na nizko napetostne električne instalacije se v določeni meri nanaša tudi Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka, ki s tem v zvezi nalaga določene obveznosti delodajalcu, nadzor nad tem pa izvaja inšpekcija za delo.

Pravilniki o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo, o evidencah in prijavah s področja varnosti in zdravja pri delu in o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka sicer že obstajajo, vendar so zastareli in potrebni uskladitve z novostmi v zakonodaji, z novimi razmerami na področju tehnike in standardizacije idr.

Četudi je v Resoluciji o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu, ki je bila sprejeta v letu 2003, navedeno, da se že več kot deset let poklicne bolezni ne identificirajo, se v obravnavanem obdobju ta problematika še vedno ni uredila. Brez ustreznega identificiranja in registriranja poklicnih bolezni v začetnih stadijih inšpekcija za delo ne more ustrezno preventivno ukrepati za izboljšanje obstoječih neustreznih razmer in tako preprečiti nastanek hujših posledic, ki lahko postopoma privedejo do hudih zdravstvenih okvar in invalidnosti ali celo smrti. Vsekakor je vredno razmisleka dejstvo, da na inšpektoratu za delo ni bilo v poročevalskem obdobju evidentirane niti ene same intervencije kateregakoli zdravnika (npr. pooblaščenega, ki bi bil za to najbolj poklican), ki bi nakazala neustrezne delovne razmere in potrebo po posredovanju inšpekcije za delo, da se prepreči nastanek hujših posledic za zdravje delavcev.

Pristojnosti v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi ima več različnih inšpektoratov. Inšpektorji ugotavljajo, da so predpisi v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi zelo neusklajeni in nedorečeni, zato bi jih bilo ustrezno poenotiti in dopolniti. Na problem smo opozorili že v letnem poročilu za leto 2004, vendar do sedaj problem še vedno ni bil urejen.

7. 2. PREDLOGI NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

Na področju nadzora delovnih razmerij v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela predlagamo, da se uresničijo naslednji cilji:

- ***v 227. členu Zakona o delovnih razmerjih naj se razširi možnost izdaje ureditvene odločbe tudi na nekatere druge primere kršitev (kot npr. opustitev izplačila regresa),***
- ***sprejeti bi bilo treba nove zakone, in sicer Zakon o kolektivnih pogodbah, Zakon o evidencah na področju dela, Zakon o stavkah in Zakon o društvih,***
- ***poenostavijo naj se prijave in odjave dela tujcev, zaostrijo naj se pogoji za izdajo delovnih dovoljenj in v zakonu naj se taksativno določi razloge za odvzem delovnih dovoljenj poslovodnim delavcem,***
- ***dopolni naj se določbo 4. odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela tako, da se bo nanašala tudi na tujce, ki dejavnost opravljajo sami, brez ustreznega delovnega dovoljenja,***
- ***skrajša naj se roke za prijavo v invalidsko in pokojninsko zavarovanje,***
- ***sprejeti bi bilo treba podzakonski akt o delih, ki se ne smejo opravljati kot delo na domu, in***
- ***inšpektorjem omogočiti neposreden dostop do nekaterih evidenc drugih organov.***

V skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela na področju nadzora delovnih razmerij v nadaljevanju prispevamo naslednje predloge:

Inšpektorji se v praksi pogosto srečujejo s kršitvami Zakona o delovnih razmerjih (kot npr. z opustitvijo izplačila regresa za letni dopust, povrnitve stroškov prevoza na delo, plačila dodatka za nadurno delo ipd.), ki pa v Zakonu o delovnih razmerjih niso sankcionirane, ker po naravi sodijo v sodno pristojnost. V primerih tovrstnih kršitev v 2. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih tudi ni predvidena izdaja ureditvene odločbe. Inšpektorji so v takšnih primerih pogosto deležni kritik, saj jim vlagatelji očitajo neučinkovitost. Predlagamo, da bi v 227. členu Zakona o delovnih razmerjih razširili možnost izdaje ureditvene odločbe tudi na primere navedenih kršitev. Menimo, da bi s tem v številnih primerih prispevali k odpravi nepravilnosti ter delavcu prihranili dolgotrajne in drage sodne postopke.

Glede na to, da področje delovnih razmerij zakonsko še vedno ni urejeno kot celota, saj Zakon o delovnih razmerjih ureja le individualna delovna razmerja, predlagamo čimprejšnji sprejem Zakona o kolektivnih pogodbah. Vsekakor pa bi bil dobrodošel tudi nov oz. posodobljen Zakon o stavkah.

Glede na dolgoletne težave inšpektorjev pri nadziranju izvajanja določb delovnopravne zakonodaje o delovnem času, ki v veliki meri izvirajo iz neustrezne zakonske ureditve v segmentu evidenc s področja dela, ocenjujemo, da bi bilo treba tudi na tem področju čimprej sprejeti novi zakon.

Na področju zaposlovanja in dela tujcev predlagamo poenostavitev postopka prijave in odjave dela tujcev. Poleg tega menimo, da bi bilo treba v Zakonu o zaposlovanju in delu tujcev izrecno našteti razloge za odvzem delovnih dovoljenj poslovodnim delavcem ter zaostriti pogoje za izdajo delovnih dovoljenj. Inšpektorji namreč ugotavljajo, da se 7. člen Zakona o zaposlovanju in delu tujcev ne izvaja dosledno. Menimo, da bi bilo smiselno v postopku izdaje delovnih dovoljenj oz. dovoljenj za zaposlitev od delodajalca zahtevati tudi dokazilo o rednem plačevanju prispevkov, saj bi s tem prispevali k večji disciplini na področju plačevanja prispevkov za socialno varnost.

V segmentu preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ugotavljamo, da bi bilo treba uskladiti Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno z Zakonom o delovnih

razmerjih ter s tem poenotiti terminologijo, kot npr. termin `pogodba o delu' nadomestiti s terminom `pogodba civilnega prava' ipd. Prav tako predlagamo, da bi v omenjenem zakonu določili sankcijo tudi za delavca, ki je zaposlen na črno.

Menimo, da bi bilo smiselno dopolniti določbo 4. odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela tako, da bi se nanašala tudi na tujce, nosilce dejavnosti, ki dejavnost opravljajo brez ustreznega delovnega dovoljenja, saj v primeru tovrstne kršitve ni mogoče uporabiti 4. odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa prepoved opravljanja delovnega procesa delodajalcu, ki omogoča delo tujcu.

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzora v društvih ugotavljamo, da veljavna zakonodaja ni povsem jasna ter da mnoga pregledana društva, ki opravljajo široko paleto pridobitnih dejavnosti, menijo, da zanje Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o varnosti in zdravju pri delu in druga delovnopravna zakonodaja ne velja. Glede na to predlagamo čimprejšnji sprejem novega Zakona o društvih, ki bi jasno uredil odprta vprašanja na tem področju.

Predlagamo, da bi v Zakonu o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja skrajšali roke za prijavo v zavarovanje.

V letu 2004 smo ugotavljali, da se kljub našemu predlogu, ki izhaja iz Poročila o delu za leto 2003, na področju odjave iz zavarovanj ni nič spremenilo. Zavod za zdravstveno zavarovanje delavca še vedno odjavi iz zavarovanja le na podlagi zahteve delodajalca brez ustreznega pravnega naslova. Menimo, da bi moral delodajalec ob izvršitvi odjave iz zavarovanja Zavodu za zdravstveno zavarovanje predložiti ustrezno dokumentacijo o prenehanju delovnega razmerja (kot npr. pisno odpoved pogodbe o zaposlitvi).

Zakon o delovnih razmerjih v 71. členu določa, da lahko zakon ali drug predpis določi dela, ki se ne smejo opravljati kot delo na domu. Menimo, da bi bilo smiselno s podzakonskim aktom določiti dela, ki se ne smejo opravljati kot delo na domu, kar bi prispevalo k učinkovitejšemu nadzoru izvajanja obravnavanega instituta.

Zaradi lažjega odkrivanja in preprečevanja kršitev, predvsem na področju zaposlovanja, menimo, da bilo inšpektorjem smiselno omogočiti neposreden dostop do nekaterih evidenc, zlasti do evidenc Zavoda RS za zaposlovanje in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

8.1. RAZLOGI ZA USTANOVITEV SOCIALNE INŠPEKCIJE IN PRAVNE PODLAGE ZA DELOVANJE

V okviru Inšpektorata RS za delo je bila 1. 8. 2004 ustanovljena Socialna inšpekcija.

Socialna inšpekcija nadzira delo javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo, ter izvajanje dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine, ki so sofinancirani po posebnih pogodbah z Ministrstvom za delo, družino ali socialne zadeve. Inšpekcijske nadzore izvajajo inšpektorji za socialne zadeve.

Strokovni in upravni nadzor nad izvajalci socialnovarstvene dejavnosti je bil določen že leta 1992 v Zakonu o socialnem varstvu. Nadzor so izvajale tričlanske nadzorne komisije, ki jih je imenoval minister, in sicer z liste strokovnjakov, ki jo je določala Socialna zbornica Slovenije. Pokazalo se je, da so bili ukrepi, določeni z zakonom, ki jih je na podlagi ugotovitev komisij lahko izrekalo ministrstvo, premalo učinkoviti. Posebna zagata je bila tudi, da so bili za člane nadzornih komisij v veliki večini imenovani strokovni delavci, ki so opravljali – sicer pri drugih izvajalcih – isto dejavnost, ki so jo sami nadzirali. Poleg neprestanih dvomov v objektivnost takih nadzorov so se pojavljale tudi organizacijske težave, saj so bili članom komisij nadzori dodatna obveza, zato je bilo treba uskladiti tako način nadzora kot tudi pripravo nadzornega poročila. V primerih strokovnih in upravnih nadzorov, ki so bili izvedeni na podlagi zahtev upravičenih predlagateljev, je tako čas od zahteve za nadzor do izdelave poročila nadzorne komisije znašal v povprečju šest mesecev.

Zaradi vseh navedenih pomislekov in težav pri izvajanju strokovnega in upravnega nadzora je bila na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 2/2004) **v okviru Inšpektorata Republike Slovenije za delo 1. 8. 2004 ustanovljena Socialna inšpekcija.** Zakon v členih 102–108a določa področje in način dela inšpekcije, natančnejši način izvajanja inšpekcijskega nadzora pa je določen v Pravilniku o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva.

8.1.1. Naloge in obseg dela Socialne inšpekcije

Socialna inšpekcija nadzira delo javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo (v nadaljnjem besedilu: izvajalci dejavnosti), ter izvajanje dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine, ki so sofinancirani po posebnih pogodbah z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

Po podatkih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve iz decembra 2004 sodi v okvir pristojnosti Socialne inšpekcije delo 593 izvajalcev socialnovarstvenih dejavnosti.

V skladu z določili Zakona o socialnem varstvu inšpekcijske nadzore izvajajo **inšpektorji za socialne zadeve,** ki morajo imeti visoko strokovno ali univerzitetno izobrazbo enake smeri, kot jo za strokovne delavce na področju socialnega varstva določa že omenjeni zakon, deset let delovnih izkušenj pri izvajanju ali vodenju storitev in socialnovarstvenih programov ali pri razvojno-raziskovalnem in svetovalnem delu ali pri vodenju uveljavljenih projektov na področju socialnega varstva ali pri organiziranju in upravnem vodenju socialnovarstvenih dejavnosti ter opravljen strokovni izpit za inšpektorja. Vsaka tri leta pa morajo opraviti obdobni preizkus usposobljenosti. **V letu 2004 sta inšpekcijsko nadzorstvo na tem področju opravljala dva inšpektorja.**

Inšpekcija opravlja nadzor nad izvajanjem Zakona o socialnem varstvu in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, ter nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem socialnovarstvene dejavnosti, nadzira pa tudi izvajanje nalog, ki jih zakon nalaga lokalnim skupnostim. Za izvajanje inšpekcijskega nadzora dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov se smiselno uporabljajo določbe o izvajanju izrednega inšpekcijskega nadzora.

Inšpektor ugotavlja in preverja izvajanje določb, uporabo strokovnih metod, strokovnost dela pri izvajanju socialnovarstvenih storitev in programov ter kvaliteto teh storitev v okviru zakonov in podzakonskih aktov, ki urejajo zlasti naslednja področja dejavnosti:

- statusne zadeve izvajalcev,
- kadrovske, tehnične in druge pogoje za izvajanje dejavnosti,
- koncesijske pogodbe, dovoljenja za delo in pogodbe o sofinanciranju programov,
- upravičenost do storitev in do prejemkov,
- prispevke uporabnikov in drugih zavezancev,
- cene storitev,
- uresničevanje pravic in dolžnosti uporabnikov,
- uresničevanje pravic in obveznosti strokovnih in drugih delavcev izvajalca, ki ne sodijo v pristojnost drugih inšpekcijskih organov,
- vodenje dokumentacije in poročanje,
- uresničevanje nalog, ki so izvajalcem zaupane kot javna pooblastila,
- stanje glede organizacije strokovnega dela,
- izpolnjevanje pogojev za strokovne delavce in strokovne sodelavce,
- ustreznost strokovnih postopkov in uporabe metod strokovnega dela,
- sistem za strokovni razvoj zaposlenih,
- kakovost in obseg opravljenih storitev,
- uresničevanje pravic in zadovoljstvo uporabnikov storitev,
- obseg mreže javne službe, za katero je pristojna občina,
- soglasja k cenam storitev, ki jih izda pristojni občinski organ.

8.1.2. Oblike inšpekcijskega nadzora in inšpekcijski postopek

Glede na to, da se inšpekcijski nadzor in postopek nekoliko razlikujeta od področja nadzora delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu, v nadaljevanju nekaj besed namenjamo posebnostim na tem področju. Inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva se opravlja kot **redni ali izredni.** Redni inšpekcijski nadzor se opravi pri vsakem izvajalcu dejavnosti najmanj enkrat v obdobju treh let. Program rednih inšpekcijskih nadzorov na predlog direktorja inšpekcije določi glavni inšpektor. Izredni inšpekcijski nadzor se izvede na zahtevo upravičenca do storitve ali njegovega zakonitega zastopnika oziroma druge osebe, ki je imela v postopku položaj stranke, ustanovitelja izvajalca dejavnosti ali organa upravljanja izvajalca dejavnosti, na utemeljeno pobudo družinskega člana upravičenca ali uporabniškega združenja, na zahtevo reprezentativnega sindikata

pri delodajalcu oz. vsakič, ko se na podlagi različno pridobljenih informacij oceni, da je to potrebno. Zakon izrecno določa primere, v katerih se izredni inšpekcijski nadzor ne izvede.

Inšpekcijski nadzor obsega dejanja pred uvedbo inšpekcijskega nadzora in dejanja inšpekcijskega nadzora. V postopku pred izvedbo izrednega inšpekcijskega nadzora lahko inšpektor zahteva od predlagatelja, da predlog dopolni ali ga dodatno utemelji, zahteva od izvajalca dejavnosti oziroma občine pisno poročilo in ustrezno dokumentacijo, opravi strokovno oceno očitanih ravnanj izvajalca dejavnosti oziroma občine, v določenih primerih pa tudi predlaga izvajalcu in uporabniku socialno varstvene dejavnosti, da ob strokovni podpori inšpektorja skleneta dogovor o sodelovanju pri odpravi morebitnih nesporazumov.

Inšpekcijski nadzor se uvede s sklepom. Tipična dejanja inšpekcijskega nadzora so pregled dokumentacije in evidenc izvajalca, ogled pogojev opravljanja dejavnosti, neposredna prisotnost inšpektorja pri opravljanju dejavnosti ter pogovor z neposrednimi izvajalci in uporabniki. Inšpektor lahko ob ugotovitvah manjših nepravilnosti in pomanjkljivosti izvajalcu odredi v zapisniku o inšpekcijskem nadzoru, da slednje odpravi v določenem roku. V primeru, da izvajalec tega ne stori ali v primeru ugotovitev večjih nepravilnosti, napak ter kršitev predpisov, pa inšpektor odredi potrebne ukrepe ter določi rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

Zoper odločbo o ukrepih je dovoljena pritožba na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, pritožba zoper odločbo pa ne zadrži njene izvršitve.

8.2. PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2004

Rednih inšpekcijskih nadzorov do 31. 12. 2004 ni bilo, obravnavanih pa je bilo 43 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor. Obravnava predlogov je bila do 31. 12. 2004 v celoti zaključena v 34 primerih, 9 primerov pa je še v obravnavi.

8.2.1. Splošni podatki

Socialna inšpekcija je pričela z delom 1. 8. 2004, zato je razumljivo, da posamezni mehanizmi inšpekcijskega nadzora v obdobju, ki ga zajema poročilo, še niso v celoti zaživeli. Pomemben delež aktivnosti je bil namenjen dograjevanju sistema socialne inšpekcije ter razreševanju nekaterih odprtih izvedbenih vprašanj. Pri tem ne gre le za odpravljanje praktičnih ovir postopka, ampak predvsem za zagotavljanje možnosti za kvalitetno in učinkovitejše inšpekcijsko delo.

Rednih inšpekcijskih nadzorov do 31. 12. 2004 ni bilo, obravnavanih pa je bilo 43 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor. Obravnava predlogov je bila do 31. 12. 2004 v celoti zaključena v 34 primerih, 9 primerov pa je še v obravnavi.

Predlogi za izredni inšpekcijski nadzor so bili vloženi zoper naslednje izvajalce socialnovarstvene dejavnosti:

- zoper delo javnih zavodov (**40** predlogov):
  - – zoper delo centrov za socialno delo (34 predlogov),
  - – zoper delo domov za starejše (4 predlogi),
  - – zoper delo varstveno-delovnih centrov (2 predloga);
- zoper delo izvajalca z dovoljenjem za delo (**1** predlog);
- zoper delo izvajalca dopolnilnega programa (**1** predlog);
- zoper delo izvajalca, za katerega Socialna inšpekcija ni pristojna (**1** predlog).

Kot je razvidno iz navedenih podatkov, je bilo največ predlogov za izredni inšpekcijski nadzor vloženih v zvezi z delom centrov za socialno delo, kar je, glede na raznolikost dela, ki ga centri izvajajo (socialno varstvene storitve in javna pooblastila, ki jih izvajajo v

skladu z več kot 40 zakoni), pričakovano. Pod pričakovanji pa je bilo število predlogov za izredni inšpekcijski nadzor v domovih za starejše, glede na številne medijske predstavitve težav pri zagotavljanju ustreznega varstva starejšim. To je možno pripisati tudi dejstvu, da je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve posvečalo še dodatno pozornost izvajanju dejavnosti na tem področju (novi investicijski projekti, oblikovanje novih vrst storitev, priprava pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva ipd.).

Število prejetih predlogov je preseglo pričakovanja, temelječa na številu vloženih zahtev za strokovni in upravni nadzor v preteklih letih. Poleg vloženih predlogov za izredni inšpekcijski nadzor se je zlasti do konca oktobra na inšpekcijo osebno obrnilo tudi večje število posameznikov, ki so se pritoževali zoper ravnanje, za katero je bilo ugotovljeno, da ni v pristojnosti Socialne inšpekcije – pritožbe, katerih obravnava sodi na področje Inšpekcije nadzora delovnih razmerij in Zdravstvenega inšpektorata RS, ter pritožbe zoper ravnanje organov pregona (policije, tožilstva) ter sodišč (zlasti v pravdnih zadevah – razveza zakonske zveze in odločanje o vzgoji in varstvu mladoletnih otrok).

8.3. PODATKI O PREDLOGIH ZA IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZOR NA CENTRIH ZA SOCIALNO DELO IN INŠPEKCIJSKIH DEJANJIH V ZVEZI S TEMI PREDLOGI

V poročevalskem obdobju je bilo Socialni inšpekciji podano 34 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor na 19 različnih centrih za socialno delo. Do 31. 12. 2004 je bila zaključena obravnava 27 predlogov.

Centri za socialno delo so javni socialnovarstveni zavodi, ki opravljajo naloge, ki so jim poverjene z Zakonom o socialnem varstvu ter drugimi predpisi kot javna pooblastila. Opravljajo tudi socialnovarstvene storitve socialne preventive, prve socialne pomoči, osebne pomoči, pomoči družini ter organizirajo skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalstva in druge naloge, potrebne za odpravljanje socialnih stisk in težav v posameznem okolju.

Vloženih je bilo 34 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor na **19 različnih centrih za socialno delo.** Do 31. 12. 2004 je bila zaključena obravnava 27 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor na centrih za socialno delo, v obravnavi je še 7 predlogov.

Predloge za izredne inšpekcijske nadzore so vložili:

- upravičenci oz. njihovi zakoniti zastopniki ali pooblaščenci v 25 primerih,
- uporabniška združenja v 3 primerih,
- ustanovitelj Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v 2 primerih,
- drugi državni organi v 2 primerih,
- zaposleni pri izvajalcu v 2 primerih.

Iz prejetih predlogov je razvidno, da so se očitki zoper ravnanje centrov za socialno delo v tretjini primerov nanašali na ravnanje centrov v postopkih urejanja družinskih razmerij, konkretno na področje urejanja stikov med otroki in tistim staršem, s katerim otroci ne živijo skupaj. Do 30. 4. 2004 so v upravnem postopku o osebnih stikih, v primeru, da se starša o tem nista zmogla sporazumeti, odločali centri za socialno delo, po tem datumu pa je bila pristojnost prenesena na sodišča, ki o tem odločajo v nepravdnem postopku (oz. pravdnem, če hkrati odločajo v sporu o varstvu in vzgoji otrok). Centri so ohranili le pristojnost za pomoč staršem pri sporazumevanju o osebnih stikih otroka s tistim roditeljem, s katerim ne živi. V primeru, da se starša o tem ne sporazumeta, mora center pred odločitvijo sodišča izdati dokazilo, da sta se starša ob njegovi pomoči poskušala sporazumeti o stikih. Izvajanje nalog s tega področja je z vidika čustvene vpletenosti in medsebojnih odnosov, ki so običajno močno konfliktni, polni nerazrešenih očitkov, obtoževanj, strahov in drugih, za proces

sporazumevanja destruktivnih osebnih stanj, najobčutljivejše področje, ki zahteva še posebej dosledno ravnanje in čim jasnejše ter preglednejše delo strokovnih delavcev. Pri tem je treba pozornost posvetiti tudi razmejevanju med (so)odgovornostjo staršev za ureditev osebnih stikov, ki bodo otroku v korist, in na drugi strani strokovno ter oblastno avtoriteto centrov in sodišč, ki tudi upoštevajo otrokove pravice ter njihovo dobrobit.

Praviloma smo pred odločitvijo o uvedbi izrednega inšpekcijskega nadzora od izvajalca dejavnosti **zahtevali pisna pojasnila in dokumentacijo;** v 4 primerih, v katerih je bilo iz ocene predloga nedvoumno razvidno, da je treba opraviti izredni inšpekcijski nadzor, oziroma je bilo možno sklepati, da bi lahko prišlo do prikrivanja očitanih ravnanj, pa je bil izdan sklep o izvedbi nadzora (2 od teh nadzorov še nista zaključena). Ob tem je treba pojasniti, da je obseg inšpektorjevega strokovnega dela ob izvedbi nadzora praviloma enak obsegu dela pri strokovni oceni očitanih ravnanj izvajalca (proučitev dokumentacije, pridobitev izjav vpletenih itd.), manj pa je porabljenega časa in sredstev za potovanje do izvajalca. Od 34 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor je v celoti zaključena obravnava 27 predlogov.

Po opravljeni strokovni oceni očitanih ravnanj izvajalca, izvedeni na podlagi pridobljene dokumentacije in pisnih pojasnil, je bilo v 9 primerih nedvoumno ugotovljeno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg izvedene storitve. Večina predlogov za izredni inšpekcijski nadzor se namreč nanaša na obravnavo zadev, v katerih so udeleženi uporabniki z nasprotujočimi se interesi (npr. vsa posredovanja, strokovna podpora in odločanje v »sporih« med roditelji). Pri določenem številu tovrstnih zadev centri ne glede na strokovno neoporečno izvajanje nalog niso uspeli pripraviti vpletenih v dosego sporazuma o načinu ureditve spornih vprašanj, zato so morali kot pooblaščeni organ odločiti ali izdati strokovno mnenje v zadevi. V takih primerih je praktično nemogoče odločiti oziroma izdati mnenje, s katerim bi bili zadovoljni vsi vpleteni, zato ti iščejo pomoč za uveljavitev svojih pravic pri drugostopenjskem organu, na častnih razsodiščih, pri varuhu človekovih pravic, raznih inšpekcijah ipd.

Pri proučitvi teh primerov, v katerih je ugotovljeno nezadovoljstvo ene od vpletenih strani kljub neoporečnemu strokovnemu delu centra, pa se je na strani predlagateljev nakazoval problem necelovitega poznavanja pristojnosti centrov za socialno delo. Ob tem se je v mnogih primerih pokazalo tudi nerealno verovanje v strokovno moč vplivanja na drugo vpleteno stran. Pri centrih za socialno delo pa se je po proučitvi teh primerov pokazala potreba po podrobnejši proučitvi načina izvajanja socialnovarstvene storitve Prve socialne pomoči. V okviru te storitve se uporabnikom med drugim predstavijo tudi postopki in pristojnosti posameznih izvajalcev ter pripravi delovni načrt reševanja njihove stiske. V proučitvi primerov Socialne inšpekcije se je namreč pokazalo, da predlagatelji praviloma niso bili vključeni v to storitev (kar ni v nasprotju s predpisi), očitno pa je, da je zaradi tega v nadaljevanju prišlo do težav, ki bi se jim bilo verjetno v marsikaterem primeru možno izogniti s predhodno izvedbo te storitve.

V 7 primerih predlagatelji še niso izkoristili možnosti uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi, oz. so hkrati vložili pritožbo zoper odločbo in predlagali izredni inšpekcijski nadzor. Z vidika predlagateljev je sicer razumljivo, da želijo na vsak možen način uveljaviti svojo pravico, vendar pa bi bilo nedopustno, da bi o isti stvari v isti fazi postopka odločala različna organa z različnimi pristojnostmi, zato v skladu z določbami Zakona o socialnem varstvu inšpektor ni izvedel nadzora, če je bil predlog za nadzor utemeljen zlasti v »sporni« odločitvi, zoper katero je bila možna pritožba.

V 3 primerih so predlagatelji ne glede na podano mnenje oz. pojasnilo ministrstva o njihovi zadevi zahtevali nadzor. Ker so vsi trije oporekali mnenju oz. pojasnilu ministrstva, ki je po podrobni proučitvi zadeve (in ne kot drugostopenjski organ) že ugotovilo, da je center ravnal v skladu s predpisi, je inšpekcija vse tri predlagatelje

obvestila, da nadzor v skladu z določbami Zakona o socialnem varstvu ne bo izveden.

V enem od primerov, ko je predlagatelj svoj predlog za izredni inšpekcijski nadzor umaknil, je bilo po proučitvi predloga in pojasnila izvajalca predlagatelju in izvajalcu predlagano, da ob strokovni podpori inšpektorja skleneta dogovor o sodelovanju pri odpravi nesporazuma. Inšpektor je namreč ob proučitvi predloga in pojasnil izvajalca ocenil, da so bila pričakovanja predlagatelja o tem, kaj naj bi center v konkretni zadevi storil, previsoka, center pa bi lahko ne glede na to, da iz pojasnil ni bilo razvidno, da bi ravnal strokovno sporno, ravnal tudi drugače. V tem primeru je bil sklenjen dogovor o sodelovanju pri odpravi nesporazuma.

8.3.1. Zaključne ugotovitve v zvezi z obravnavo predlogov za izredni inšpekcijski nadzor na centrih za socialno delo

Pri do sedaj zaključenih obravnavah predlogov za izredni inšpekcijski nadzor (7 jih še ni zaključenih) ni bilo ugotovljenih kršitev iz pristojnosti Socialne inšpekcije, za katere bi bilo v skladu s predpisi treba z odločbo odrediti ukrepe za njihovo odpravo. V enem primeru je bilo na podlagi opravljenega inšpekcijskega nadzora v inšpekcijskem zapisniku naloženo centru za socialno delo, da odpravi posamezne pomanjkljivosti pri izvajanju socialnovarstvene storitve Pomoč družini na domu. Toda tudi v tem primeru je bilo ugotovljeno, da uporabniki niso bili oškodovani.

Pri analizi očitkov iz predlogov za izredne inšpekcijske nadzore na centrih za socialno delo pa se je pokazalo, da je za zagotovitev še boljše kvalitete strokovnega dela, katerega nadzor sodi v neposredno pristojnost Socialne inšpekcije, treba posebno pozornost posvetiti zlasti dvema »spremljevalnima« področjema:

- čim natančnejšemu in doslednejšemu spoštovanju ter razlagi postopkovnih predpisov in predpisov o ravnanju z dokumentarnim gradivom,
- komuniciranju z uporabniki, ki izražajo nezadovoljstvo in nezaupanje do ravnanja centra.

Iz podatkov o vsebini predlogov je namreč razvidno, da se očitki zaradi nestrokovnosti močno navezujejo na očitke o napakah pri vodenju upravnih postopkov. Socialna inšpekcija ni neposredno pristojna za nadzor izvajanja določil Zakona o splošnem upravnem postopku. Z doslednim izvajanjem postopkovnih pravil pa se preko uresničevanja temeljnih načel Zakona o splošnem upravnem postopku zmanjša verjetnost, da bi centru lahko očitali pristranskost, nevestnost, neodzivnost in nestrokovnost, s tem pa bi centri v mnogih primerih laže vzpostavili pogoje za sklepanje sporazumov v sporih. Opazno je, da je mnogo očitkov izhajalo tudi iz nepoznavanja določb Zakona o splošnem upravnem postopku in nepoznavanja razlik med položajem strank v upravnem in pravdnem postopku (npr. v upravnem postopku so z zakonom določeni dokumenti, za katere lahko organ določi, da jih ni možno pregledovati, ti isti dokumenti pa so, če jih sodišče pridobi za odločanje v pravdnem postopku, v celoti na razpolago obema stranema; pogosto je zamenjevanje oz. nerazumevanje instituta izločitve po Zakonu o splošnem upravnem postopku in prenosa pristojnosti po Zakonu o socialnem varstvu; nerazumevanje namena ustne obravnave; nejasen je status mnenja strokovne komisije v ustni obravnavi itd.). Množičnost teh očitkov je nedvoumen znak, da morajo centri pri delu z uporabniki v prihodnje bistveno večjo pozornost posvetiti pojasnjevanju razlik med upravnim postopkom ter drugimi dejavnostmi, ki jih izvajajo.

Predlagatelji izrednih inšpekcijskih nadzorov navajajo osornost, žalitve, nedoslednost pri podajanju informacij, odpor v komunikaciji, izmikanje stranki ipd. s strani delavcev centrov pri poslovanju z uporabniki. Ne glede na to, da tudi na tem področju Socialna inšpekcija nima pristojnosti, opozarjamo, da je v situacijah urejanja pomembnih življenjskih zadev, zlasti uresničevanja lastnih pravic, doživljajska komponenta izjemno pomembna, saj občutek, da je posameznik kot stranka obravnavan v skladu z vsaj minimumom »dobrih poslovnih običajev«, zvišuje njegovo pripravljenost za sodelovanje ter sprejemanje napotkov, navodil in nasvetov strokovnih delavcev. Iz korektnega odnosa med stranko in strokovnim delavcem se bistveno laže razvije učinkovita komunikacija, ki je usmerjena k razreševanju socialnih stisk in težav.

8.4. PODATKI O PREDLOGIH ZA IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZOR V DOMOVIH ZA STAREJŠE IN INŠPEKCIJSKIH DEJANJIH V ZVEZI S PREDLOGI

V letu 2004 so bili vloženi 4 predlogi za izredni inšpekcijski nadzor v posameznih domovih za starejše.

Tudi pri izvajanju socialnovarstvene storitve institucionalnega varstva starejših, za katero so v skladu z Zakonom o socialnem varstvu kot javni socialnovarstveni zavodi ustanovljeni domovi za starejše, smo posebej zbrali in analizirali podatke iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor in ugotovitve obravnave predlogov.

V letu 2004 so bili vloženi 4 predlogi za izredni inšpekcijski nadzor po posameznih domovih za starejše. Do 31. 12. 2004 je bila zaključena obravnava 3 predlogov, 1 predlog pa je še v obravnavi.

Predloge za izredni inšpekcijski nadzor so vložili:

- upravičenec v 2 primerih,
- zaposleni pri izvajalcu v 1 primeru,
- ustanovitelj Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v 1 primeru.

Iz predlogov je razvidno, da so se očitki zoper ravnanje domov za starejše nanašali na vodenje ugotovitvenih postopkov in odločanje v zvezi z materialnimi pravicami ali obveznostmi upravičencev po Zakonu o socialnem varstvu in zoper delo organov zavoda in organizacijo dela.

Tudi pri obravnavi predlogov za nadzor domov za starejše je pristojni inšpektor pred odločitvijo o uvedbi izrednega inšpekcijskega nadzora zahteval od izvajalca dejavnosti pisna pojasnila in dokumentacijo.

Od 4 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor je v celoti zaključena obravnava 3 predlogov. Predlagatelji pa so bili v vseh treh primerih obveščeni, da ne bo izveden izredni inšpekcijski nadzor, in sicer iz razlogov, opredeljenih v 105. členu Zakona o socialnem varstvu. V enem primeru ima predlagatelj še možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal, v dveh primerih pa se predlog nanaša na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih. Ta dva predloga sta bila hkrati v celoti ali v delu predloga odstopljena v obravnavo Inšpekciji nadzora delovnih razmerij.

8.4.1. Zaključne ugotovitve v zvezi z obravnavo predlogov za izredni inšpekcijski nadzor v domovih za starejše

Število predlogov za inšpekcijski nadzor v domovih za starejše je bilo glede na stanje v letih 2003 in 2004 na področju strokovnih in upravnih nadzorov, ki jih je izvajalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, manjše od pričakovanj. Zaradi kratkega obdobja delovanja Socialne inšpekcije ni možno oceniti razlogov za to. Pripomniti pa je treba, da je v letu 2004 ministrstvo še posebno pozornost posvetilo problematiki starejših in spodbudilo precej novosti na tem področju v smislu enotnega urejanja oziroma postopka sprejemanja, premestitev in odpuščanja iz domov za starejše, razdeljevanja informativnega gradiva in razvijanja novih oblik pomoči tej skupini uporabnikov socialnovarstvene dejavnosti.

Dva predlagatelja, upravičenec in svojec upravičenca, sta se pritožila nad višino cene oskrbnine in razvrstitve v kategorijo domske oskrbe, dva predlagatelja pa sta bila zaposlena pri izvajalcu in sta se pritožila nad ravnanjem direktorjev v zvezi s pravicami iz delovnega razmerja.

8. 5. PODATKI O PREDLOGIH ZA IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZOR V VARSTVENO-DELOVNIH CENTRIH

V poročevalskem obdobju sta bila vložena 2 predloga za izredni inšpekcijski nadzor v varstveno-delovnih centrih, in sicer oba za nadzor pri istem izvajalcu.

Varstveno-delovni centri opravljajo naloge vodenja in varstva ter organizirajo zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe. Izvajajo lahko še socialnovarstveno storitev institucionalnega varstva duševno in telesno prizadetih odraslih oseb, pomoč na domu družinam duševno in telesno prizadetih oseb ter posebne oblike priprav na zaposlitev.

Vložena sta bila 2 predloga za izredni inšpekcijski nadzor, in sicer oba za nadzor pri istem izvajalcu.

Predlagatelja sta bila različna. En predlog je vložila zakonita zastopnica upravičenke, drugega pa zaposleni pri samem izvajalcu. Oba predlagatelja sta navajala očitke v zvezi z izvajanjem socialnovarstvene storitve vodenja in varstva ter zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe in institucionalnega varstva duševno in telesno prizadetih odraslih oseb. Predlagatelj, ki je zaposlen pri izvajalcu, pa je navajal še očitke zoper ravnanje organov zavoda in organizacijo dela.

Postopek inšpekcijskega nadzora je bil po opravljenem izrednem inšpekcijskem nadzoru ustavljen, saj je bilo ugotovljeno, da izvajalec izvaja socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji ter institucionalnega varstva v obliki celodnevnega varstva v skladu s standardoma storitev, v enem od pregledanih primerov pa v obliki, ki ni v nasprotju s standardom, je pa prilagojena strokovnim ocenam psihofizičnega stanja uporabnikov in organizacijskim možnostim izvajalca. V zvezi z očitki zoper delo organov in glede drugih nepravilnosti v zvezi z organizacijo dela pa je bil predlagatelj seznanjen z možnostjo uveljavljanja svojih pravic pri ustreznih organih.

8.6. PODATKI O PREDLOGU ZA IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZOR PRI IZVAJALCU SOCIALNOVARSTVENE STORITVE

V letu 2004 je bil obravnavan 1 predlog za izredni inšpekcijski nadzor socialnovarstvene storitve.

Iz prejete anonimne prijave je izhajalo, da izvajalec domnevno oglašuje socialnovarstveno dejavnost. Inšpektor je ugotovil, da izvajalec ne izvaja socialnovarstvene dejavnosti, da pa je s promocijo želel preveriti potrebe po izvajanju take dejavnosti. Ker inšpektor ni zaznal znakov izvajanja dejavnosti, ga je v smislu 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru opozoril, da je po Zakonu o socialnem varstvu izvajanje socialnovarstvene dejavnosti pred pridobitvijo dovoljenja za delo in vpisa v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialnovarstvene storitve, opredeljeno kot prekršek.

8.7. PODATKI O PREDLOGIH ZA IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZOR PRI IZVAJALCIH DOPOLNILNIH, RAZVOJNIH IN PREVENTIVNIH PROGRAMOV

V letu 2004 sta bila uvedena dva izredna inšpekcijska nadzora dveh različnih programov, ki ju sofinancira Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v okviru dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov s področja socialnega varstva.

Na predlog Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je bil uveden izredni inšpekcijski nadzor **dveh različnih programov,** ki jih Ministrstvo za delo, družino in

socialne zadeve sofinancira izvajalcu. Ministrstvo je izvajalcu očitalo, da izvaja programa v neskladju s pogodbo o sofinanciranju. Do 31. 12. 2004 inšpekcijski nadzor še ni bil zaključen.

8.8. PREDLOGI ZA IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZOR, ZA KATERE JE BILO UGOTOVLJENO, DA NISO V PRISTOJNOSTI SOCIALNE INŠPEKCIJE

Posamezni prejeti predlogi niso sodili v pristojnost Socialne inšpekcije, zato so bile zadeve odstopljene v pristojno reševanje drugim organom.

V številnih primerih so se predlagatelji pred podajo pisnega predloga za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcih, za katere niso nedvoumno vedeli, da sodijo v pristojnost Socialne inšpekcije, predhodno po telefonu ali osebno posvetovali o ustreznosti podaje takega predloga. V veliki večini predlogov so upoštevali mnenje inšpektorjev ter svoje predloge naslovili na ustrezne inšpekcijske službe (npr. pritožbe zoper delo mestnih redarjev, zdravnikov, sodišč, policije). V dveh primerih sta bili zadevi odstopljeni v nadaljnjo obravnavo pristojnim organom.

8.9. ZAKLJUČEK

V letu 2004 so bile vzpostavljene osnove za delo Socialne inšpekcije. Pomemben delež aktivnosti je bil namenjen dograjevanju sistema socialne inšpekcije, razreševanju nekaterih odprtih izvedbenih vprašanj ter zagotavljanju možnosti za kvalitetno in učinkovitejše inšpekcijsko delo. Na podlagi izvedenih nadzorov pa se je že pokazala potreba po podrobnejši proučitvi nekaterih področij dela.

Socialna inšpekcija je v letu 2004, v katerem je pričela z delom, vzpostavila osnove za izvedbo rednih in izrednih inšpekcijskih nadzorov. Ne glede na rezultate do 31. 12. 2004 zaključenih izrednih inšpekcijskih nadzorov, ki kažejo na primerno izvajanje socialnovarstvene dejavnosti, pa se je pri teh nadzorih pokazala potreba po podrobnejši proučitvi nekaterih področij dela.

Tako bo na centrih za socialno delo v letu 2005 v okviru rednih inšpekcijskih nadzorov s še posebno pozornostjo preverjeno izvajanje socialnovarstvene storitve Prva socialna pomoč in izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja razmerij med starši in otroki, rejništva in uveljavljanja pravice do denarne socialne pomoči. Izvajanje socialnovarstvenih storitev v skladu s standardi storitev pa se bo še posebej pozorno proučilo pri izvajalcih, ki izvajajo storitve institucionalnega varstva za starejše, za odrasle duševno in telesno prizadete osebe ali za otroke in mladoletnike z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju, storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji ter storitve pomoči na domu.

9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2005

9.1. SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo vsako leto sprejme Programske usmeritve na področju dela organa. Inšpekcijsko nadzorstvo na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela ostaja poglavitna naloga organa, vsako leto pa so določene nove usmeritve. Pomemben del nalog je vezan tudi na strokovno pomoč delodajalcem in delavcem v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, katerih nadzor sodi v pristojnost Inšpektorata RS za delo. V letu 2005 pa je bistvena novost, da bodo pooblaščene uradne osebe organa vodile in odločale v postopku o prekrških.

Sklepi in priporočila za nadaljnje delo so navedeni na koncu poglavja.

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2005 na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela opravljal **redne naloge inšpekcijskega nadzorstva** nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke ter varnost in zdravje pri delu, ter opravljal inšpekcijsko nadzorstvo tudi nad izvajanjem predpisov, ki to izrecno določajo.

Pripravljene bodo različne akcije nadzora tako s področja delovnih razmerij kot tudi s področja varnosti in zdravja pri delu, ki bodo usmerjene bodisi na posamezno skupino subjektov nadzora bodisi v izvajanje predpisov v določeni dejavnosti. Z izvajanjem nadzora bodo inšpektorji poskušali oceniti trenutno stanje na posameznih področjih in stopnjo implementacije predpisov, istočasno pa so ugotovitve inšpektorjev lahko pomemben prispevek pri oblikovanju novih predpisov. Posamezne akcije bodo organizirane na področjih, kjer iz Poročila o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2004 izhaja višje število ugotovljenih kršitev, oziroma subjekti nadzora že dalj časa niso bili nadzorovani.

Inšpektorat bo v letu 2005 nudil delodajalcem in delavcem **strokovno pomoč** v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Ravno tako bo v prihodnjem letu **sodeloval z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela.**

Posamezni uslužbenci inšpektorata bodo sodelovali tudi pri pripravi podzakonskih predpisov s sodelovanjem v raznih resornih in delovnih skupinah.

Pomemben del nalog bo vezan tudi na delo Inšpektorata RS za delo kot **prekrškovnega organa.** S 1. 1. 2005 se prične uporabljati **Zakon o prekrških.** Pooblaščene uradne osebe Inšpektorata RS za delo **bodo vodile in odločale po posebnem postopku, postopku za prekrške prekrškovnega organa, t. i. hitrem postopku, razen v primerih, ki so taksativno našteti v zakonu in o katerih bodo odločala sodišča** (okrajna za odločanje na I. stopnji, višja sodišča za odločanje na II. stopnji). Pooblaščene uradne osebe inšpektorata so v letu 2004 opravile predpisano **usposabljanje in preizkus znanja** o prekrškovnem postopku, tako da so izpolnjeni formalni pogoji za izvajanje teh nalog. V pripravi je tudi potrebna aplikacija za zbiranje predpisanih podatkov. Inšpektorat RS za delo s tem pridobiva povsem **nova pooblastila** pa tudi **velik obseg dodatnega dela.**

Inšpektorat RS za delo predstavlja tudi institucionalni okvir za **izvajanje nadzora nad zakonitostjo dela izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij,** izpolnjevanjem pogojev, določenih za izvajalce postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij, zakonitostjo in strokovnostjo dela komisij za preverjanje in potrjevanje kvalifikacij, sestavo komisij za preverjanje in potrjevanje kvalifikacij, usposobljenostjo članov komisij za preverjanje in potrjevanje kvalifikacij in zakonitostjo postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij.

Z inšpektorji za socialne zadeve bo Inšpektorat RS za delo v letu 2005 izvajal inšpekcijski **nadzor** tudi nad delom javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo, nadzor nad izvajanjem lokalnih skupnosti po **Zakonu o socialnem varstvu** ter nadzor nad delom drugih izvajalcev, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju.

9.2. POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2004

Zakon o inšpekciji dela nalaga tudi izdelavo poročila o delu.

Inšpektorat RS za delo bo na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela predložil resornemu ministrstvu **poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto.**

9.3. USMERJENE AKCIJE NADZORA S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU IN S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ

V letu 2005 bodo inšpektorji za delo izvajali različne usmerjene akcije nadzora nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu in s področja delovnih razmerij. Namen in kratka vsebina akcij sta predstavljena v nadaljevanju.

USMERJENE AKCIJE, KI SE BODO IZVAJALE NA OBEH PODROČJIH NADZORA:

1. **Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o varnosti in zdravju pri delu, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakona zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov v invalidskih podjetjih in pri drugih delodajalcih**

Inšpektorat RS za delo bo to usmerjeno akcijo izvajal že četrto leto zapored. Akcija bo potekala na področju delovnih razmerij in na področju varnosti ter zdravja pri delu.

Glede na to, da je na področju urejanja pravic invalidov prišlo do sprememb zakonodaje, in ob dejstvu, da so invalidi varovana kategorija delavcev, bomo nadzirali izvajanje tistih določb delovne zakonodaje, ki urejajo njihovo varstvo, s posebnim poudarkom na izvajanju Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Posebna pozornost pa bo v nadzoru namenjena tudi zaposlovanju invalidov in ugotavljanju, kako so opredeljena delovna mesta v aktu o sistemizaciji delovnih mest in v izjavi o varnosti (npr. podporna in zaščitna zaposlitev).

2. **Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje, predpisov o zaposlovanju in delu tujcev ter predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zdravstveni dejavnosti, ki jo opravljajo javni zavodi in druge pravne in fizične osebe na podlagi koncesij, ter subjekti, ki jo opravljajo kot zasebno zdravstveno dejavnost**

Problematika zaposlovanja in dela tujcev obstaja tudi v zdravstveni dejavnosti. Zato bo v letu 2005 izvedena akcija na tem področju. Akcija bo potekala na področju delovnih razmerij in na področju varnosti ter zdravja pri delu.

Pri izvajanju akcije bo na področju delovnih razmerij posebna pozornost namenjena zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela državljanov držav članic Evropske unije (ki se lahko zaposlijo ali delajo v Republiki Sloveniji bodisi zgolj na podlagi prijave dela bodisi ob pogoju vzajemnosti) kot tudi državljanov t. i. tretjih držav.

V okviru akcije bodo inšpektorji za delo preverili, ali tujci opravljajo delo v Republiki Sloveniji na osnovi ustreznih pravnih podlag, ali izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela glede na posebne predpise, preverjali pa bodo tudi morebitno delo upokojenih delavcev in morebitno dopolnilno delo. Ob tem bodo pozorni na izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi s pogodbo o zaposlitvi za določen čas, posredovanjem dela drugemu uporabniku, delovnim časom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu bodo v sklopu te akcije nadzirali tudi izpolnjevanje zahtev Pravilnika o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu pri **ročnem premeščanju bremen,** ki vsebuje standarde, bistveno odstopajoče od standardov, ki jih priporoča Mednarodna organizacija dela, National Insitut of Safety and Health oz. EU, predvsem ko gre za standarde, ki opredeljujejo največjo dovoljeno maso bremena pri ženski aktivni populaciji. Namen nadzora je preveriti, na kakšen način delodajalci nadomeščajo ročno premeščanje bremen s primerno delovno opremo, pripomočki in primernimi mehanskimi pomagali. V sklopu akcije bodo pregledane vse bolnišnice v Sloveniji, saj je v teh ustanovah ročno premeščanje bremen (predvsem pacientov) precej pereč problem.

3. **Akcija nadzora pri delodajalcih v zvezi z izvajanjem določb delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu, ki se nanašajo tudi na delo dijakov in študentov**

Inšpektorat RS za delo bo predmetno akcijo nadzora pri delodajalcih izvajal že drugo leto zapored, medtem ko so se v preteklih letih izvajale usmerjene akcije pri agencijah za zaposlovanje (npr. študentskih servisih). Akcija bo potekala na področju delovnih razmerij ter na področju varnosti in zdravja pri delu.

Na področju delovnih razmerij bodo inšpektorji za delo preverjali, ali imajo dijaki in študenti ustrezno pravno podlago za opravljanje začasnega in občasnega dela, ali je spoštovana časovna omejitev opravljanja dela dijakov in študentov na podlagi napotnice pooblaščene organizacije ter ali delodajalci dijakom in študentom zagotavljajo pravice, navedene v 7. odstavku 214. člena Zakona o delovnih razmerjih. Pri izvajanju akcije bodo pozorni tudi na to, ali pri delodajalcih na podlagi napotnice opravljajo delo dijaki in študenti iz razlogov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih, ki narekujejo sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas.

Delodajalec je dolžan zagotoviti varnost in zdravje delavcev v zvezi z delom. Za delavca pa zakon šteje tudi osebo, ki na kakršni koli pravni podlagi opravlja delo za delodajalca, torej tudi dijake in študente, ki pri delodajalcu delajo oziroma opravljajo delo zaradi usposabljanja, kar bodo preverjali inšpektorji na področju varnosti in zdravja pri delu.

4. **Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zdraviliščih in kopališčih**

Inšpektorat RS za delo bo prvič izvedel akcijo nadzora v zdraviliščih in kopališčih, in sicer z namenom ugotoviti stanje izvajanja predpisov, ki sodijo v področje nadzora inšpektorata. Akcija se bo izvajala tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Pozornost bo usmerjena na izvajanje delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), v zvezi z zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delom dijakov in študentov, zagotavljanjem pravic varovanim kategorijam delavcev, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Na področju varnosti in zdravja pri delu bodo inšpektorji preverjali ustreznost izjave o varnosti.

5. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti zasebnega varovanja

Glede na to, da inšpektorji za delo pri opravljanju rednih nalog inšpekcijskega nadzora v dejavnosti zasebnega varovanja dokaj pogosto ugotavljajo kršitve delovnopravne zakonodaje, se bo v letu 2005 izvajala akcija nadzora tudi v tej dejavnosti. Akcija bo potekala na področju delovnih razmerij in na področju varnosti in zdravja pri delu.

Inšpektorji za delo bodo na področju delovnih razmerij preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), izpolnjevanjem pogojev delavcev za opravljanje dela na teh delovnih mestih, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, varovanimi kategorijami delavcev, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Na področju varnosti in zdravja pri delu bodo inšpektorji preverjali ustreznost izjave o varnosti.

6. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v oglaševalskih agencijah

Razlog za izvedbo akcije v oglaševalskih agencijah je, da želi Inšpektorat RS za delo ugotoviti stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri tovrstnih delodajalcih, saj akcija v oglaševalskih agencijah še ni bila izvedena. Akcija bo potekala na področju izvajanja delovnopravne zakonodaje ter na področju varnosti in zdravja pri delu, pri čemer bodo inšpektorji za delo še posebej pozorni na morebitno delo otrok.

Na področju delovnih razmerij bodo inšpektorji za delo med potekom akcije ugotavljali, ali delodajalci izvajajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, delom na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delom otrok, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc s področja dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Na področju varnosti in zdravja pri delu pa bodo preverjali izpolnjevanje zahtev Zakona o varnosti in zdravju pri delu, predvsem ustreznost izjave o varnosti.

7. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti cvetličarn in vrtnarij

Inšpektorat RS za delo bo tudi v dejavnosti cvetličarn in vrtnarij prvič izvedel akcijo. Glede na to, da v tej dejavnosti ob nekaterih praznikih ter ob določenih drugih dnevih v letu prihaja do povečanega obsega dela, se bo akcija izvajala v dveh različnih terminih, ki bosta sovpadala z 8. marcem (dan žena) in 1. novembrom (dan spomina na mrtve). Akcija se bo izvajala na področju delovnih razmerij in na področju varnosti in zdravja pri delu.

Pri izvajanju akcije bodo inšpektorji za delo preverjali izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot 10 delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, delovnim časom, vodenjem evidenc s področja dela, zagotavljanjem odmorov in počitkov ter zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu.

8. Akcija nadzora nad zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih

Ker sodi gradbeništvo med dejavnosti z največjim tveganjem za poškodbe in zdravstvene okvare, se akcije poostrenega nadzora na tem področju izvajajo že nekaj let zapored.

V letu 2005 bo pri tem nadzoru poudarjeno izvajanje koordinacije pri projektiranju in še posebno pri izvajanju del, zagotavljanju predvidenih zahtev in ukrepov glede varovanja pred padci z višine ali v globino, zagotavljanju in uporabi osebnih varovalnih sredstev in opreme ter zagotavljanju drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu.

Nadzor s področja delovnih razmerij bo usmerjen v zakonitost zaposlovanja in zaposlovanje ter delo tujcev in državljanov držav članic EU. Akcija se bo izvajala v dveh časovnih intervalih.

USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ:

1. **Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti prevozov v cestnem prometu**

Glede na to, da Inšpektorat RS za delo v sodelovanju s Prometnim inšpektoratom RS v dejavnosti prevozov v cestnem prometu pogosto ugotavlja kršitve delovnopravne zakonodaje, smo se odločili, da bomo akcijo nadzora v tej dejavnosti opravili **skupaj s Prometnim inšpektoratom RS in Policijo.**

V okviru akcije, ki bo potekala na področju delovnih razmerij, bodo inšpektorji preverjali izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, posredovanjem dela drugemu uporabniku, delom dijakov in študentov, zaposlitvijo oz. delom tujcev, zagotavljanjem pravic varovanim kategorijam delavcev, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

2. **Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v športnih dejavnostih – studii za fitnes, lepotilni oz. rekreacijski studii**

Namen izvajanja akcije v športni dejavnosti je prav tako ugotoviti, ali delodajalci, ki izvajajo športno dejavnost, spoštujejo delovnopravno zakonodajo, saj bo tudi v tej dejavnosti akcija izvedena prvič. Akcija se bo izvajala na področju delovnih razmerij, predvsem v studiih za fitnes in lepotilnih oz. rekreacijskih studiih.

Inšpektorji za delo bodo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), izpolnjevanjem pogojev delavcev za opravljanje dela na teh delovnih mestih, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, zaposlovanjem tujcev, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, varovanimi kategorijami delavcev, delovnim časom, dopolnilnim delom, evidencami s področja dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

3. **Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v komunalni in pogrebni dejavnosti**

Inšpektorat RS za delo bo tudi to predmetno akcijo izvedel prvič. Namen akcije je ugotoviti, ali delodajalci, ki izvajajo komunalno in pogrebno dejavnost, izvajajo predpise o delovnih razmerjih.

Inšpektorji za delo bodo v okviru akcije, ki bo potekala na področju delovnih razmerij, preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), izpolnjevanjem pogojev delavcev za opravljanje dela na teh delovnih mestih, zaposlovanjem, delom na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, varovanimi kategorijami delavcev, delovnim časom, vodenjem evidenc s področja dela, dopolnilnim delom ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

Poleg izvajanja omenjenih akcij bo Inšpektorat RS za delo še naprej **ohranil sodelovanje z Zavodom RS za zaposlovanje** glede prijave ter odjave dela tujcev v Republiki Sloveniji; inšpektorji za delo bodo opravljali poostren nadzor tudi v tem segmentu.

V letu 2005 bodo inšpektorji za delo še naprej preverjali **izpolnjevanje pogojev agencij za zaposlovanje** ter ugotovitve sporočali Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v smislu reševanja predhodnih vprašanj v postopkih sklepanja koncesijskih pogodb.

USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU:

Kljub temu, da se poročevalska disciplina delodajalcev glede prijavljanja nezgod pri delu in poklicnih bolezni (obveznost delodajalca je določena v 27. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu) v zadnjih letih precej izboljšuje, še vedno ugotavljamo, da precejšnje število predvsem manjših delodajalcev, samozaposlenih in kmetov nezgod pri delu ne prijavlja. Zato bodo inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu v zvezi s tem izvajali poostreni nadzor v celotnem letu 2005.

Dejavnosti **kmetijstva in gozdarstva** sta dejavnosti, v katerih je prisotnih veliko dejavnikov tveganja pri delu. Inšpektorji bodo z izvajanjem poostrenega nadzora v celotnem letu 2005 preverjali vsebino izjave o varnosti ter razumevanje izjave o varnosti s strani delodajalca, delavcev in drugih prisotnih na kmetiji (otroci, sorodniki, sosedje) glede usposabljanja, ustreznosti delovne opreme idr.

V letu 2005 se bosta nadaljevala nadzor in **spremljanje stanja na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca** vseh pravnih subjektov v Republiki Sloveniji, izbranega po metodologiji slučajnih številk iz registra pravnih subjektov, ki ga vodi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve na dan 31. 12. 2004. V vzorec bo zajetih 1.500 pravnih subjektov. Inšpektorji bodo ocenjevali izvajanje osnovnih obveznosti delodajalcev: izjavo o varnosti in oceno tveganja, usposabljanje delavcev, preiskave delovnega okolja, uporabo osebne varovalne opreme, izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, preglede in preizkuse delovne opreme, vodenje evidenc in izpolnjevanje zahtev do organov nadzora itd.

1. Akcija nadzora glede uporabe rakotvornih in mutagenih snovi

Namen akcije bo izvajanje nadzora na področju uporabe rakotvornih in mutagenih snovi v smislu zahtev Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem ter zahtev drugih predpisov na tem področju. Inšpektorji za delo bodo nadzorovali predvsem izpolnjevanje obveznosti delodajalcev, da prijavijo uporabo teh snovi Inšpektoratu RS za delo, ustreznost usposabljanja delavcev za varno delo ter še nekatere druge zahtevane posebne pogoje. Nadzor bodo izvajali inšpektorji za delo s področja varnosti in zdravja pri delu.

2. Akcija nadzora horizontalnega in vertikalnega transporta

Razlog za izvedbo te akcije je, da se pri inšpekcijskem nadzoru varnosti in zdravja pri delu ugotavlja, da so transportna sredstva za vertikalni in horizontalni transport oseb in materiala pogosto brez potrebne dokumentacije, da so slabo vzdrževana, da z njimi upravljajo osebe, ki za to ne izpolnjujejo ustreznih pogojev, da so transportne poti slabo vzdrževane ipd.

Osnovni namen akcije je, da se zagotovi ustrezno izvajanje predpisov na tem področju ter da se tveganja pri internem transportu znižajo na sprejemljivo raven.

3. Akcija nadzora subjektov z dovoljenjem za delo

Akcija nadzora subjektov z dovoljenjem za delo je bila izvedena že v letu 2004. Takrat so bili predmet nadzora subjekti z dovoljenjem za delo predvsem kot »delodajalci« v smislu zagotavljanja predpisanih zahtev s področja delovnih razmerij (zaposlovanje delavcev, pogodbeni odnosi z drugimi pravnimi in fizičnimi osebami ipd.), v smislu izpolnjevanja osnovnih predpisanih pogojev za opravljanje tistih dejavnosti, za katere so pridobili dovoljenje za delo (delovna oprema, predpisana dokumentacija ipd.) in v smislu izvajanja obveznosti prijavljanja morebitnih sprememb, ki lahko vplivajo na že pridobljeno dovoljenje za delo. V letu 2005 pa bo namen poostrenega nadzora predvsem ugotavljanje ustreznosti in kvalitete izvedenih strokovnih nalog. Nadzor se bo izvajal samo na področju varnosti in zdravja pri delu.

4. Akcija spremljanja stanja na področju izpostavljenosti hrupu pri delu

V skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu je delodajalec tisti subjekt v dvostranskem razmerju z delavcem, ki je dolžan zagotoviti uporabo osebne varovalne opreme. Toda tudi delavčeva dolžnost je, da obvezno uporablja osebno varovalno opremo pri dnevni izpostavljenosti hrupu. Cilj akcije je preveriti, na kakšen način delodajalci in delojemalci izpolnjujejo obveznosti v zvezi z varovanjem zdravja pri izpostavljenosti hrupu, pa tudi na kakšen način izvajajo ukrepe za zmanjševanje oziroma odpravo škodljivega ali motečega vpliva hrupa v skladu z najnovejšimi določili direktive 2002/49/EC.

V prvih mesecih leta 2005 se bo na področju varnosti in zdravja pri delu še izvajala Akcija nadzora prostorov lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten ter Akcija nadzora prostorov za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil, ki sta se začeli izvajati 1. 10. 2004.

DRUGE AKCIJE

Tudi v letu 2005 se bodo izvajale različne skupne akcije v sodelovanju z drugimi inšpekcijskimi organi, ki niso vključene v projekt odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, vendar obstaja interes za izvedbo istočasnega skupnega nadzora.

Petič zapored bodo inšpektorji za delo v letu 2005 sodelovali tudi v mednarodno usklajeni akciji, imenovani »**Morska deklica**«, katere glavni namen je povečanje varnosti v cestnem prometu s poudarkom na tovornem in avtobusnem prometu. Koordinator akcije je Policija, Sektor za cestni promet.

9.4. USMERITVE ZA DELO INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

Tudi nadzor inšpektorjev za socialne zadeve bo v letu 2005 na posameznih strokovnih področjih še posebej poudarjen. Kaj vse bodo preverjali, je navedeno v nadaljevanju.

Na podlagi Zakona o socialnem varstvu izvajajo inšpektorji za socialne zadeve nadzor nad delom javnih socialnovarstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialnovarstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo, ter nadzor nad delom drugih izvajalcev, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju. V skladu z zakonom se bodo izredni inšpekcijski nadzori izvajali na zahtevo ali pobudo upravičenih predlagateljev.

Navajamo posamezna strokovna področja, ki se bodo v prihodnjem letu podrobneje proučila:

1 Na centrih za socialno delo bo še posebej preverjeno:

a. izvajanje socialnovarstvene storitve Prve socialne pomoči

Prva socialna pomoč obsega pomoč pri prepoznavanju in opredelitvi socialne stiske in težave, oceno možnih rešitev ter seznanitev upravičenca z vsemi možnimi oblikami socialnovarstvenih storitev in dajatev, ki jih lahko upravičenec uveljavi, ter o obveznostih, ki so povezane z oblikami storitev in dajatev, kakor tudi seznanitev upravičenca o mreži in programih izvajalcev, ki nudijo socialnovarstvene storitve in dajatve. Strokovno korektna izvedba te storitve je za nadaljnje reševanje socialne stiske ali težave upravičenca ključnega pomena.

b. izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja varstva in vzgoje otrok

Inšpektorji bodo preverjali izvajanje nalog centrov za socialno delo, ki jim jih nalaga Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, zlasti še strokovno-upravne naloge v primerih, ko starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj in se morata sporazumeti o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok, ter pri uveljavljanju pravic otrok do stikov z obema staršema in drugimi pomembnimi osebami.

c. izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja rejništva

Naloge centrov za socialno delo s področja rejništva so opredeljene zlasti v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti. Inšpektorji bodo ob preverjanju izvajanja teh nalog še posebej pozorno proučili postopke namestitve otroka v rejniško družino (odločitev, opredelitev razlogov za namestitev) ter delovanje individualne projektne skupine za rejenca.

d. izvajanje strokovno-upravnih nalog v postopkih uveljavljanja denarne socialne pomoči

Poleg nadzora spoštovanja materialnih predpisov bodo inšpektorji pozorni zlasti na učinkovitost uporabljenih postopkov pri vodenju ugotovitvenih postopkov (način pridobitve podatkov za odločanje, način uporabe načel proste presoje dokazov, spoštovanje pravic udeležencev v postopku, dolžina rokov za odločanje).

2. V **domovih za starejše** oziroma pri koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialnovarstvene storitve Institucionalnega varstva starejših bodo inšpektorji še posebej preverjali: postopek vključitve novih stanovalcev, dostop do informacij in pravil za določanje cen storitev, razvrščanje v kategorije nege, posebnih vrst prehrane, plačil dodatkov, uporabo žepnine itd., izvajanje storitev na oddelkih povečanega nadzorstva in sistem urejanja »disciplinskih« prestopkov stanovalcev.
3. V **posebnih socialno varstvenih zavodih** bodo inšpektorji pri izvajanju socialnovarstvene storitve **Institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb** še posebej preverjali: soglasje stanovalcev za bivanje oziroma sodno odločbo, postopek izvajalca v primeru pridržanja proti volji upravičenca, ali programi obravnave navajajo na samostojnost, podpirajo in dopolnjujejo sposobnosti stanovalca, aktivnosti izvajalca, ki zagotavljajo odpust stanovalca ali nadomestitev institucionalnega varstva z drugimi oblikami varstva, prilagojenimi sposobnostim posameznika (namestitev v drugo družino, stanovanjske skupine, dnevni centri itd.), sodelovanje s svojci, prostovoljci, civilnimi združenji, sistem zagovorništva in varstva pravic za stanovalce, ki niso sposobni sami skrbeti za svoje pravice, načini za »opolnomočanje« stanovalcev, da v čim večji meri izrazijo svoje predloge, pomisleke itd.
4. V **varstveno-delovnih centrih** bodo inšpektorji pri preverjanju izvajanja socialnovarstvene storitve **vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe** še posebej proučili: postopek vključitve in sprejema novih stanovalcev, sprejem in uvajanje v dejavnosti izvajalca, možnosti za socialne stike varovancev, pritožbene postopke varovancev ali drugih upravičencev, listo pravic varovancev, hišni red, sistem nagrajevanja varovancev, sodelovanje s svojci, prostovoljci, civilnimi združenji itd., in sicer tudi pri koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje te socialnovarstvene storitve.
5. V **socialno varstvenih zavodih za usposabljanje** se bodo pri izvajanju socialnovarstvene storitve **institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju** še posebej proučili: pogoji za uresničevanje temeljnih načel vzgoje in usposabljanja otrok s posebnimi potrebami, programi za razbremenitev družine in za podporo družini, iz katere prihaja upravičenec, ter programi priprave na življenje po prenehanju te oblike institucionalnega varstva.
6. Pri izvajalcih socialnovarstvene storitve **pomoči družini na domu,** ki se financira iz proračuna občine, bodo inšpektorji posebej proučili: izračun višine prispevkov upravičencev po določbah Pravilnika o metodologiji pri oblikovanju cen socialnovarstvenih storitev in Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev, ali se storitev nudi upravičencem po standardih storitve, izpolnjevanje pogojev za izvajanje storitve, jasnost faz postopka (ugotavljanje pogojev in upravičenosti, določitev obsega in vsebine storitve, sklenitev dogovora, neposredno izvajanje storitve), izpolnjevanje kadrovskih pogojev za izvajanje storitve, vodenje evidence storitev in ključno dokumentacijo (dnevnik opravljenih storitev). Iste vsebine bodo predmet nadzora pri **izvajalcih z dovoljenjem za delo** za predmetno socialnovarstveno storitev.

7. Pri **izvajalcih dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov** na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju se bodo izvajali inšpekcijski nadzori samo na podlagi zahteve Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve oziroma občine (programi iz 5. točke 1. odstavka 99. člena Zakona o socialnem varstvu), in sicer v skladu z drugim odstavkom člena 180a Zakona o socialnem varstvu.

9.5. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Inšpektorji za delo se aktivno vključujejo v skupne akcije poostrenega nadzora na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

V okviru sprejetega programa Komisije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno bo Inšpektorat RS za delo sodeloval v skupnih akcijah poostrenega nadzora. Aktivnosti in subjekti nadzora bodo na osnovi dogovora članov komisije določeni sproti.

9.6. INFORMATIKA

Z večanjem obsega dela organa se veča tudi obseg podatkov, ki se vodijo v različnih računalniških aplikacijah. Posebej zahtevna bosta vnos in obdelava podatkov, ki bodo izhajali iz prekrškovnega postopka. Na novo pa bomo spremljali tudi obveznost delodajalcev v zvezi z obveščanjem o opravljanju dela dijakov in študentov s predložitvijo napotnic pooblaščenih organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom.

Z vodenjem dveh obsežnih računalniških aplikacij, v kateri se vnašajo podatki o delu vsakega pooblaščenega delavca inšpektorata o nadzorih, ukrepih, ugotovljenih kršitvah ipd. bomo nadaljevali. V omrežju državnih organov in po posebnih programih bomo pripravljali finančne in druge proračunske dokumente, programe nabav in investicij, načrte informatizacije z javnimi naročili in druge dokumente. V okviru danih možnosti bomo posodabljali strojno in programsko opremo, čeprav za sprotno in ažurno obdelavo podatkov in normalno zamenjavo strojne opreme ter posodabljanje programske opreme razpoložljiva proračunska sredstva inšpektorata ne zadoščajo.

Kot **poročevalska enota** bo Inšpektorat RS za delo na EUROSTAT pošiljal podatke o nezgodah pri delu v skladu z metodologijo ESAW (*European Statistics on accidents at work*).

Dokončana bo evidenca oziroma projekt zajemanja podatkov o prijavah gradbišč. Zagotoviti bo treba vnašanje vseh podatkov, ki jih zahteva Pravilnik o oblikah in vsebinah posameznih zbirk podatkov pri prekrškovnih organih. Na podlagi Zakona o spremembi in dopolnitvah Zakona o dohodnini pa bomo spremljali tudi obveznost delodajalcev v zvezi z obveščanjem o opravljanju dela dijakov in študentov s predložitvijo napotnic pooblaščenih organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom.

9.7. STROKOVNO USPOSABLJANJE IN IZPOPOLNJEVANJE INŠPEKTORJEV ZA DELO IN INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

V Inšpektoratu RS za delo je pomembna vloga namenjena tudi usposabljanju in izpopolnjevanju inšpektorjev ter drugih uslužbencev organa. Vsebine so predvsem namenjene novostim in zagotavljanju enotne politike nadzora organa.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposabljati za opravljanje svojih nalog, bomo na Inšpektoratu RS za delo organizirali taka izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb. Organizirali bomo različne delavnice v zvezi s pooblastili inšpektorjev in interna usposabljanja v zvezi z zagotavljanjem enotne politike nadzora organa.

Usposabljanja se bodo izvajala vse leto. Moderatorji bodo pretežno uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki ustreznih področij. V program izobraževanja zaposlenih bo vključeno izpopolnjevanje znanja tujih jezikov. V okviru možnosti bodo uslužbenci Inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglabljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

9.8. SKLEPI IN PRIPOROČILA ZA NADALJNJE DELO

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo bodo opravljali inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti v inšpekcijskem postopku ter kot uradne osebe vodili in odločali tudi v prekrškovnem postopku, hkrati pa bodo opravljali še druge strokovne naloge.

Sprejete Programske usmeritve Inšpektorata RS za delo pa so tudi podlaga za izvajanje usmerjenih akcij oziroma poostrenega nadzora v letu 2005.

- Osnova naloga inšpektorjev za delo in inšpektorjev za socialne zadeve **ostaja opravljanje inšpekcijskega nadzorstva v skladu s pristojnostmi.** Glede na to, da je Inšpektorat RS za delo postal prekrškovni organ, bodo inšpektorji poleg vodenja inšpekcijskega postopka vodili in odločali tudi v prekrškovnem postopku.
- Uslužbenci inšpektorata RS za delo opravljajo tudi druge **strokovne naloge.** Na podlagi 4. člena Zakona o inšpekciji dela bodo delavcem, delodajalcem in drugim osebam nudili **strokovna pomoč.** Strokovna pomoč bo dostopna tudi na spletnih straneh organa. Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri.
- Tudi v prihodnje bomo **sodelovali** z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela.
- Inšpektorat RS za delo bo v letu 2005 izvajal novo obveznost glede nadzora izvajanja **usposabljanja koordinatorjev** za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih ter glede organizacije in izvajanja **preverjanja znanja koordinatorjev** za pridobitev potrdila o strokovni usposobljenosti.
- V okviru pristojnosti Inšpektorata RS za delo se bodo izvajale naloge v zvezi z **nadzorom trga** v Republiki Sloveniji. Tako bomo sodelovali pri uresničevanju enega od temeljnih načel EU, to je načela **prostega pretoka blaga** na skupnem evropskem trgu.

Gre predvsem za nadzor določil Zakona o splošni varnosti proizvodov in Zakona o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti ter podzakonskih predpisov, izdanih na njegovi podlagi. Prav tako pomembna je vloga inšpektorata pri uresničevanju temeljnega načela EU, ki govori o **prostem pretoku delovne sil**e znotraj EU.

- V skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji podajamo **ukrepe za reševanje vprašanj s področja dela Inšpektorata RS za delo**. Navajamo predloge na področju delovnih razmerij kot tudi varnosti in zdravja pri delu, ki zajemajo predloge sprememb posameznih zakonov in drugih predpisov kot tudi druge predloge, ki bi omogočili inšpektorjem lažje odkrivanje in preprečevanje kršitev ter večjo učinkovitost. Konkretni predlogi so podani v sedmem poglavju.
- Predstavniki inšpektorata bodo tudi v letu 2005 sodelovali v **Odboru glavnih inšpektorjev za delo** (*Senior Labour Inspectors Committee*) ter v delovnih skupinah, ki so organizirane znotraj tega odbora. V zvezi s tem bo treba pripraviti različna poročila in strokovne prispevke ter se aktivno in pasivno udeleževati različnih posvetov, seminarjev in sestankov v različnih državah EU.
- Ravno tako bo Inšpektorat RS za delo **poročal** pooblaščenim institucijam **v EU glede stanja izvajanja posameznih konvencij in direktiv s področja nadzora organa.**
- Glede na to, da Inšpektorat RS za delo z novimi predpisi dobiva tudi nove in nove pristojnosti, bi bila kadrovska okrepitev z novimi pooblaščenimi uslužbenci nujna. Tovrstni položaj inšpektorjev zahteva zelo odgovorno in učinkovito **izvrševanje nalog neposrednega inšpekcijskega nadzora,** v prihodnje pa tudi **izrekanje sankcij za prekrške** na podlagi Zakona o prekrških, zato bi moralo biti delo inšpektorjev tudi ustrezno ovrednoteno.